خۆم و
ئەستێرە گەشەکان

خۆم و
ئەستێرە گەشەکان

نەجمەدین عەزیز سمایل

بەرگی دەیەم

کوردستان- هەولێر - ٢٠٢٤

* ناوی کتێب: خۆم و ئەستێرە گەشەکان - بەرگی دەیەم
* نووسینی: نەجمەدین عەزیز سمایل
* هەڵەچن و پێداچوونەوەی زمانەوانی: بەهادین جەلال مستەفا
* نەخشەسازی و بەرگ و سەرپەرشتیی چاپ: عوسمان پیرداود
* تیراژ:(٢٥٠)دانە
* چاپخانە: چاپخانەی ڕۆژهەڵات - هەولێر
* مافی لە چاپدانەوەی تەنیا بۆ نووسەرە.
* نرخی (١٠،٠٠٠) دینارە.
* لە بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی کتێبخانە گشتییەکان ژمارەی سپاردنی(٤٧٠)ی ساڵی ٢٠٢٤ی پێدراوە.

پێشکەش

❊ بە هەموو ئەوانەی کە بەشدار بوون لە فێرکردنم.

❊ بە هەموو ئەوانەی کە مافیان لەسەر من هەیە.

❊ بۆ هاوسەرە ئازیزەکەم.

❊ بۆ هەموو منداڵە چاوگەشەکانم

تأريخ سير الأدباء

ربما كان العلامة والسوسيولوجي الكبير ملا محمود بايزيدي (١٧٩٧-١٨٦٣) أول من سعى لكتابة سير ذاتية للأدباء الكرد. كان ذلك حين اجتمع مع القنصل الروسي الشهير أوغست جابا (١٨٠٣-١٨٩٤) في أرضروم منتصف القرن التاسع عشر. وبنتيجة التعاون بين الرجلين ظهرت إلى الوجود كتب وكراسات مهمة جداً. وبناء على طلب جابا كتب ملا محمود سير ذاتية مختصرة للأدباء الكرد الكلاسيكيين مثل فقي طيران وملايي جزيري وأحمد خاني. لكن هذه السير المختصرة لا تشبع فضول الباحثين ولا يمكن الركون إلى المعلومات الواردة فيها بسبب افتقارها إلى الصدقية المرجعية. ولكن مهما يكن فقد كانت خطوة رائدة في مجال الكتابة السيرية وضرورة لا بد منها.

يمكن الحديث أيضاً عن بعض الكتب الأخرى التي اهتمت بهذا الجانب منها كتاب العلامة المؤرخ محمد أمين زكي (١٨٨٠-١٩٤٨) عن الشخصيات الكردية المشهورة في التاريخ. وهو كتاب عام لا يختص بالجانب الأدبي فقط بل يمتد اهتمامه على مساحة واسعة جداً في التاريخ والجغرافيا وتنوعت اختصاصات الشخصيات التي دون تاريخ حياتها. ولا يمكن هنا أن نغفل عن كتاب الراحل علاء الدين سجادي (١٩٠٧-١٩٨٤) في تاريخ الأدب الكردي وتاريخ النثر الكردي فقد بذل فيهما مجهوداً بادياً للعيان ولكن للأسف لا يمكن أيضاً الركون إلى المعلومات الواردة فيهما خاصة عن الشخصيات الأدبية الكلاسيكية مثل أحمد خاني وملايي جزيري فقد اختلط الواقع بالخيال وجاء الراحل بمعلومات لم يحلها إلى أي مصدر.

يمكننا أيضاً أن نذكر في هذه المقدمة القصيرة كتاب الدكتور محمد علي الصويركي الأردني الكردي قاموس مشاهير الكرد. وعلى كل حال فقد أقدم المؤلفون الكرد في العصر الراهن على تأليف موسوعات للأدباء والشخصيات الكردية وهذا ما يثلج الصدور.

أما سلسلة الكتب التي يتحفنا بها الأستاذ القدير نجم الدين عزيز إسماعيل تحت عنوان أنا ونجومي الزاهرة، فهي بحق موسوعة رائعة ولا بد أن تكون في

متنـاول القـراء جميعـاً وخاصـة الباحثـين الـذي يرهقهـم البحـث عـن سـير الشـخصيات المعـاصرة.

تكمـن أهميـة هـذه السلسـلة في أن مؤلفهـا الباحـث نجـم الديـن إسـماعيل المولـود سـنة ١٩٥٣ في مدينـة أربيـل عاصمـة إقليـم كُردسـتان رجـل مـن هـذا العـصر وكثـير ممـن يكتـب عنهـم ويـدون سـير حياتهـم يعيشـون الآن وهـو يسـتقي معلوماتـه منهـم وممـا يتوفـر في الكتـب وصفحـات الإنترنـت وبهـذا فـإن لمعلوماتـه قيمـة علميـة كبـيرة ويمكـن أن تصبـح مرجعـاً لـكل مـن يريـد الكتابـة عـن الشـخصيات التـي تناولهـا الأسـتاذ نجـم الديـن سـتكون أهميـة هـذه السلسـلة أكـبر لـكل مـن يحتـاج إلى معلومـات قـد تضيـع في خضـم الأحـداث وتحـت وطـأة الزمـن. كـما أن هـذه السلسـلة مليئـة بصـور عـن الشـخصيات التـي يتناولهـا كل مجلـد.

لا يسـعنا في هـذا المجـال إلا أن نرفـع القبعـة باحـترام ونصفـق لهـذا العمـل الموسـوعي الجبـار الـذي سـتتعزز قيمتـه أكـثر بمـرور الزمـن.

جان دوست

أربيل

١٥.آذار ٢٠٢٤

مێژوویا ژیاننامێ ئەدیبان

دبیت زانا و سوسیۆلۆجیێ مەزن مەلا مەحمووودێ بایەزیدی (١٧٩٧- ١٨٦٣) ئێکەمین کەس بیت بزاڤ کری بۆ نڤیسینا ژیاننامێ کەسایەتییا نڤیسەرێن کورد. ئەوژی دەمێ ل گەل قونسۆلێ روسی یێ ب ناڤودەنگ ئۆگست جابای (١٨٠٣- ١٨٩٤)ێ ل ئەرزەرۆمێ ل نیڤا چەرخێ نوزدێ کۆم بوویی. ژ ئەنجامێ هەڤکاریێ د ناڤبەرا هەردو مروڤاندا چەندین پەرتووک و نامیلکە یێن گەلەک گرنگ دەرکەفتن. ل سەر داخوازا جابای؛ مەلا مەحمووودی ژیاننامێ کەسایەتییێن نڤیسەرێن کورد یێن کلاسیک وەکی فەقیێ تەیران، مەلایێ جزیری و ئەحمەدێ خانی ب کورتی نڤیسی. بەلێ ئەڤان ژیاننامەیێن کورت تێهنا نڤیسەر و ڤەکولەران نەشکاند و نەشێن پشتبەستنێ ل سەر وان پێزانینێن تێدا هاتین بکەن، ژ ئەگەرێ نەبوونا باوەری و راستگۆیا ژێدەرێ لێژڤرینێ. بەلێ هەر چەوا بیت پێنگاڤەکا گرنگ و سەرکێشییانە بوو د وارێ نڤیسینا ژیاننامانـدا کو پێدڤییەکا فەر بوو هەبیت.

ئەم دشێین ل دۆر هندەک پەرتووکێن دیتر باخڤین، کو گرنگی دایە ڤی لایێ نڤیسینێ، وەکو پەرتووکا زانایێ دیرۆکنڤیس محەمەد ئەمین زەکی (١٨٨٠- ١٩٤٨)ێ ل دۆر کەسایەتییێن کورد یێن ناڤدار د مێژوویێ دا. ئەو پەرتووکەکە نە ب تنێ د وارێ ئەدەبی دا یا تایبەتمەندە، بەلکو گرنگییا وێ ل سەر بیاڤەکێ گەلەک بەرفرەهە ل مێژوو و جوگرافیایێ و هەمەرەنگییا تایبەتمەندیێن کەسایەتییان ئەوێن مێژوویا ژیاننامێ وان هاتییە نڤیسین. دیسان لڤێرە ئەم نەشێین چاڤێ خۆ ل پەرتووکێن رەحمەتی عەلائەدین سوجادی (١٩٠٧ – ١٩٨٤)ێ یا مێژوویا ئەدەبێ کوردی و مێژوویا پەخشانا کوردی بنقینین، ئەوێن کو گەلەک زەحمەت و ماندیبوون پێڤە دیتی و بەرچاڤ کرین، بەلێ جهێ داخێ یە مروڤ نەشێت پشتبەستنێ ل سەر وان پێزانینێن تێدا هاتین بکەت ب تایبەت ل دۆر کەسایەتییێن ئەدەبێ کلاسیکی وەکو ئەحمەدێ خانی و مەلایێ جزیری، چونکو کەتوار (دورهێل/ واقع) تێکەلی خەیالێ کرییە و خودێ ژێ رازی هندەک پێزانین ئینایـنە کو چ ژێدەران بەحس لێ نەکرییە.

هەروەسا ئەم دشێین ل ڤێ بەراهیا کورت ئاماژێ بدەینە پەرتووکا

دکتۆر محەمەد عەلی صویرکی یێ ئوردنیی کورد (فەرهەنگا ناڤدارێن کورد/ قاموس مشاهیر الکرد). د سەر هەر پەرگالەکێ (حالة) را، نڤیسەرێن کورد ل ڤی چەرخێ ئەم تێدا، گرنگی دایە دانانا ئینساکلۆپێدیا ئەدیب و نڤیسەر و کەسایەتیێن کوردی، کو ئەڤە دلێ مروڤی هوین دکەت.

هەروەسا زنجیرەیا پەرتووکا ئەم پێ خنێ بووین، یا سەیدا نەجمەدین عەزیز سمایل ل ژێر ناڤێ (خۆم و ئەستێرە گەشەکان)، ب ڕاستی ئەو ئینساکلۆپێدیایەکا ژێهاتییە و فەرە د ناڤ دەستێن خواندەڤانێن کورد و تایبەت ڤەکولەران دا بیت ئەوێن ل دۆر ژیاننامە کەسایەتییێن هەڤچەرخ دگەرییێن؛ ب لێگەریانێ پێڤە دوەستییێن.

گرنگییا ڤێ زنجیرەیێ د وێ چەندێ دایە، کو دانەرێ وێ سەیدا نەجمەدین عەزیز سمایل ئەوێ ل سالا ١٩٥٣ێ ل باژێرێ هەولێرێ پایتەختێ هەرێما کوردستانێ ژ دایک بوویی، زەلامەکە (نڤیسەرەکە) ژ ڤی سەردەمی یە، گەلەک ژ ئەوێن وی ل دۆر ژیاننامە وان نڤیسی، نوکە دساخن و وی بخو پێزانین ژ وان وەرگرتینە، ژبلی کا چ د ناڤ پەرتووک و بەرپەڕێن ئەنترنێتێ دا هەیە؛ مفا ژێ وەرگرتییە. ب ڤێ چەندێ ئەڤ پێزانینە د گرنگ و د مەزنن و دشێن ببنە لێڤەگەر بۆ هەر کەسەکێ بڤێت نڤیسینەکێ ل دۆر ئێک ژ وان کەسایەتییان ئەنجام بدەت ئەوێن کو سەیدا نەجمەدین عەزیز سمایل بەحس لێ کرین. گرنگییا ڤێ پەرتووکێ ژ وێ چەندێ مەزنترە کو هەر کەسێ پێدڤی دبیتە وان پێزانینا دبیت د کاودانێن رویدانا و بۆرینا دەمی دا بەرزە ببن و بدەست نەکەڤن، هەروەسا ئەڤ زنجیرە یا تژی وێنەیانە ل دۆر وان کەسایەتیێن د هەر بەرگەکێ دا بەحس لێ هاتییە کرن.

یا مە پێ چێ ببیت د ڤی واریدا، ئەم کولاڤێ (کۆمێ) خۆ بلند دکەین و دەستخۆشیێ ل ڤی کارێ ئینساکلۆپێدیایا هەژی دکەین ئەوا دبۆرینا دەمی دا دێ پتر گرنگییا وێ پێشچاڤ بیت.

جان دۆست

هەولێر – ١٥ ئادارا ٢٠٢٤ێ

نووسەر و ڕۆژنامەنووس و لێکۆڵەر ئیسماعیل بادی

وەریگێڕاوەتە سەر شێوەزاری (کرمانجی – بەهدینانی)

مێژووی ژیاننامەی ئەدیبان

ڕەنگە، دەبێت دانا و سوسیۆلۆژی گەورە مەلا مەحمودی بایەزیدی(١٧٩٧- ١٨٦٣)یەکەمین کەس بێت هەولای نووسینەوەی ژیاننامەی ئەدیبانی کوردی دابێت، ئەو کاتەی لە ناوەڕاستی سەدەی نۆزدەیەم لە ئەرزەڕۆم لە گەڵ قونسولی ڕووسیا ئۆگست جابا(١٨٠٣- ١٨٩٤)کۆبۆتەوە، لە ئەنجامی ئەم کۆبوونەوە و هاوکارییانەی لە نێوانیاندا هەبووە چەند کتێب و نامیلکەیەکی گرنگی لێ هاتۆتە کایەوە، هەر لەسەر داوای جابا، مەلا مەحمود کورتەیەک لە ژیاننامەی ئەدیبانی کلاسیکی کوردی وەکو فەقێی تەیران و مەلای جزیری و ئەحمەدی خانی نووسیوەتەوە، بەڵام ئەم ژیاننامە کورتانە تینوێتیی لێکۆڵەر و توێژەران ناشکێنێت و تێریان ناکات، ناشتوانرێت پشت بە زانیارییەکانی ناو کتێب و نامیلکەکان ببەسترێت بەهۆی کەمیی باوەڕکردن بە ڕاستی و دروستیی سەرچاوەکان، بەڵام هەر چۆنێک بێت هەنگاوێکی پێشەنگ بووە لە بواری نووسینەوەی ژیاننامە و پێویستییەک بووە و دەبوایە هەبێت.

دەتوانین باسی هەندی کتێبی دیکەش بکەین کە بایەخیان بەم لایەنە داوە، لەوانە کتێبی زانا و مێژوونووس محەمەد ئەمین زەکی(١٨٨٠- ١٩٤٨) کە باسی کەسایەتییە بەناوبانگەکانی مێژوو دەکات و کتێبێکی گشتییە بەتەنیا لایەنی ئەدەبی نەگرتۆتەوە، بەڵکو بایەخێکی زۆری بە مێژوو و جوگرافیاش داوە، کەسایەتیی جۆراوجۆری بە بێ ژیاننامە لەخۆگرتووە، هەروەها نابێت کتێبی ڕەوانشاد عەلائەدین سەجادی(١٩٠٧- ١٩٨٤) لەسەر مێژوو و پەخشانی کوردی فەرامۆش بکەین، کە دیارە هەوڵ و ماندووبوونێکی زۆری داوە، بەڵام بەداخەوە ناتوانرێت پشت بە زانیارییەکانی ببەسترێت، بە تایبەتی سەبارەت بە کەسایەتییەکانی ئەدەبی کلاسیکی وەکو ئەحمەدی خانی و مەلای جزیری کە(واقیع و خەیاڵ)یان تێکەڵ بەیەک کردووە، زانیارییەکان لە هیچ کەسێک نەبیستراون و نەخراونەتە پاڵ هیچ سەرچاوەیەک.

لەم پێشەکییە کورتەدا، دەتوانین ناوی کتێبی دکتۆر محەمەد عەلی سوێرکی ئوردنیی کوردی(فەرهەنگی ناودارانی کورد) بێنین، هەر چۆنێک بێت نووسەر و دانەرانی کورد لەم چەرخەدا ئینسکلۆپیدیای نووسەرانی

کوردیـان نووسـیوەتەوە، کـە ئەمـەش کارێکـی دڵخۆشـکەرە.

کەچـی زنجیـرە کتێبەکانـی مامۆسـتای بەڕێـز نەجمەدیـن عەزیـز سـمایل بـە ناوی(خـۆم و ئەسـتێرە گەشـەکان) بەڕاسـتی ئیسـکلۆپیدیایەکی زۆر جوانـە و، دەبێت لـە بـەر دەسـتی هەمـووان بێت بـە تایبەتـی، ئـەو لێکۆڵـەر و توێژەرانـەی کـە ماندوو دەبن لـە گـەڕان بـەدوای ژیاننامـەی کەسایەتییەکانی هاوچـەرخ. گرنگیـی ئـەم زنجیـرە کتێبـە لەوەدایـە، دانـەری لێکۆڵـەر نەجمەدین عەزیـز سـمایل لـە سـاڵی ١٩٥٣ لـە هەولێـر پایتەختـی هەرێمـی کوردسـتان لـە دایکبـووە، مرۆڤێکـی ئـەو سـەردەمەیە و، زۆر لەوانـەی ژیاننامەیانـی تۆمـار کـردووە، هێشـتا لـە ژیانـدا مـاون و ڕاسـتەوخۆ زانیارییەکانـی لـە خۆیـان وەرگرتـووە، سـەرەڕای ئـەو زانیارییانـەی کـە لـە کتێـب و گۆڤـار و ئەنتەرنێت سـوودی لـێ وەرگرتـوون، بۆیـە زانیارییەکانـی بایـەخ ونرخێکـی زانسـتی گەورەیـان هەیـە و، دەکرێـت بکرێتـە سـەرچاوەیەک بـۆ هـەر کەسـێک، کـە بیەوێـت لەسـەر ئـەو کەسـایەتییانە بنووسـێت، کـە مامۆسـتا نەجمەدیـن لـە بەرگەکانـدا باسـی کـردوون، بایـەخ و گرنگیـی ئـەم زنجیـرە کتێبـە گەورەتـر دەبێت بـۆ ئـەو کەسـانەی کـە پێویسـتییان بـە زانیـاری هەیـە و، لەوانەیـە لـە ئەنجامـی ڕووداو و کاریگەریـی ڕۆژگار لێیـان ون بـووە و دەبێـت، سـەرەڕای ئـەوەی ئـەم زنجیـرە کتێبـە، پـڕە لـە وێنـەی ئـەو کەسـایەتییانەی کـە ناویـان لەنـاو بەرگەکانـدا هاتـووە.

لـەم بوارەدا تەنیا دەتوانیـن بەڕێزەوە(کڵاو- قبعة) بـۆ ئـەم ئینسکلۆپیدیایە گەورەیـە بڵنـد بکەیـن و چەپڵـەی بـۆ لێدەیـن، بەدڵنیاییـەوە بـە تێپەڕبوونـی ڕۆژگار سـەنگ و قیمەتـی زیاتـر دەبێت.

جان دۆست

هەولێر ١٥ ئاداری ٢٠٢٤

وەرگێڕانی بۆ شێوەزاری کرمانجی خواروو(سۆرانی):

نەجمەدین عەزیز سمایل

ئەو ڕاستییەی دەبێت بوترێت

خوێنەرانی بەڕێز و خۆشەویست...

بیرۆکەی ئەم پرۆژە ئەدەبییەم و دەسپێکردنی بەڕاوێژکردنم لەگەڵ هەر دوو هاوڕێی دێرینم شاعیر و ڕۆژنامەنووس و میدیاکار نازم دڵبەند و نووسەر و ڕۆژنامەنووس هیوا سەرهەنگ بوو، بۆ نووسینەوەی بیرەوەرییەکانم لەگەڵ شاعیر و نووسەر و ئەدیب و هونەرمەندانی کورد، بەو پێیەی هەر لە سەرەتای حەفتاکانی سەدەی ڕابردوو تا کۆتایی ساڵی ١٩٨٩، چ لەو کاتەی قوتابیی بەشی کوردیی کۆلێژی ئادابی زانکۆی بەغدا بووم و، کارکردن وەکو(مذیع- بێژەر) لە ڕادیۆی کوردیی بەغدا و، تاوەکو سەرۆکی بەشی لێژنەی(تعضید و النشر)و سەرۆکی بەشی(الثقافي- ڕۆشنبیری) ماوەیەک و، ناوەناوەش سەرۆکی هەردوو بەش بوویمە لە بەڕێوەبەرایەتیی ڕۆشنبیریی و لاوان لە ئەمینداریێتیی گشتیی ڕۆشنبیری و لاوانی حوکمی زاتی لە هەولێر و، تێکەڵ بوونم لەگەڵ ئەدیب و ڕۆشنبیر و هونەرمەندانی هەموو کوردستان، سەرەتا دەستم بە نووسینی بیرەوەرییەکانم لە گەڵ مامۆستاکانم لە بەشی کوردیی کۆلێژی ئادابی بەغدا کردو، دواتر شاعیر و نووسەر و هونەرمەندان، پاش تەواوبوونی بەرگی یەکەم، دیسان هەر بە ڕاوێژکردن لەگەڵ هاوڕێکانم لەوانە(هیوا سەرهەنگ، ئیحسان ڕەشاد موفتی، نازم دڵبەند، حەمید بەدرخان) بە هاوکاریی هونەرمەندی دیزایینەر مامۆستا عوسمان پیردواد کاوس بەرگی کتێبەکەمان بە ناوی(خۆم ئەستێرە گەشەکان) دیارکرد، دیارە دیسان هەر بە هاندانی هاوڕێکانم و ئێوەی ئازیز بەردەوام بووین تا گەیاندمانە(١٠) بەرگ کە تێیاندا(٧٦٧) شاعیر و نووسەر و ڕۆشنبیر و هونەرمەندی هەموو کوردستان بەسەرکراونەتەوە.

لێرەدا دەمەوێت ئەو ڕاستییە ڕوون بکەمەوە کە من لە وڵاتی هۆڵەندا دەژیم، لەبەر نەبوونی کتێبخانە و کەمیی سەرچاوەی نووسراو، بەڵام لە پاش ساڵی ٢٠٠٠ەوە، بەبوونی ئەنتەرنیت و سایتە ئەلیکترۆنییەکان و ڕێکخراوی کوردیپیدیا، بۆ ئەو کەسانەی لە ژیان نەماون، سوودم وەرگرت، جگە لە زانیاریی خۆم، بۆ ئەو کەسانەی کە لە ژیانیشدا ماون، بەشی هەرە زۆری پەیوەندیم پێوەکردوون و، زانیارییەکانم لە دەمی خۆیان وەرگرتووە،

یان بە نووسین بۆیان ناردووم، منیش بە شێوازی خۆم ئەوەی بەکەڵکی کتێبەکە هاتبێت نووسیومە، دەمەوێت ئەوەش بڵێم بۆ ڕاستی و دروستیی و وردی زانیارییەکان، پەیوەندیم بە ژمارەیەکی زۆر لە شاعیر و نووسەر و ڕۆژنامەنووس و ڕەخنەگرانی کورد لە ئەوروپا و هەموو کوردستان (باشوور، باکوور، ڕۆژهەڵات، ڕۆژئاڤا) کردووە، ئەوانیش هیچ دریغی و بەخیلییەکیان نەکردووە لە دەوڵەمەندکردنی زانیارییەکانی ناو هەموو بەرگەکان، هەر لێرەدا دەمەوێت فەرامۆشی ماندووبوونی ئەوانیش نەکەم، کە ئەم بەڕێزانەن: لە ئەوروپا و دەرەوەی کوردستان(فەرهاد شاکەلی، سەربەست بامەڕنی، دکتۆر نەجاتی عەبدوڵڵا، هیوا سەرهەنگ، ڕەزا شوان، حەمید بەدرخان، سەلام محەمەد، خاتوو پەیمان سەرهەنگ، خاتوو سەلما تۆما کاکۆ، خاتوو بەیان سەلمان، خاتوو نارین عومەر، هاشم عەلی مەندی، بەدەل ڕەفۆ... و عەبدولوەهاب تاڵەبانی...هتد)و لە هەولێر(فەرهاد عەونی، ئازاد عەبدولواحید، عەبدولڕەحمان فەرهادی، نازم دڵبەند، ئیحسان ڕەشاد موفتی، دکتۆر وریا عومەر ئەمین، حەمە ساڵح فەرهادی، ممتاز حەیدەری، حەیدەر عەبدولڕەحمان، زاهیر عەبدوڵڵا، بەکر مەعروف، خاتوو سروە عوسمان، بەهرام محەمەد تاهیر، مەسعود پەرێشان، محسن ئاوارە، جەمال مەولود بڵباس، دکتۆر مەولود ئیبراهیم، دکتۆر مەغدید سەپان، ڕەوانشاد دکتۆر ئازاد عوبێد، دکتۆر هاوژین سڵێوە، دکتۆر جمشید حەیدەری، نیعمەت عەبدوڵڵا، سالار کۆشار، سابیر ڕەشید، مەغدید حاجی و ئیبراهیم عباس و چەندانی دیکەش) لە سلێمانی و هەڵەبجە و گەرمیان هەر یەک لە(خاتوو کەژاڵ ئەحمەد، عەبدوڵڵا عەباس، ئەحمەد حسێن، ئەمین محەمەد، جەمیل مەلا قەرە، حەمە سەعید حەمە کەریم جاف، خالید فاتیحی، ئیبراهیم هەورامی، ئاراس حەمە ساڵح، جەواد بۆکانی، نازم کەریم، سۆران نەدار، عەلی حەمە ڕەشید بەرزنجی، محەمەد ساڵح بەرزنجی، ..هتد)، لە دهۆکیش هەر یەک لە(حەسەن سلێڤانی، ئیسماعیل بادی، موسەدەق تۆفی، شەماڵ ئاکرەیی، جەمال بەرواری، حەجی جەعفەر) لە ڕۆژئاڤاش(کۆنێ ڕەش و بەشیرە دەرویش)زۆر سوپاسی هەر هەموویان دەکەم.

وەکو کورد دەڵێت بەخۆم(وام دابووە بەر داسی)کە دەتوانم بەرگەکانی ئەم پرۆژە ئەدەبییە بگەیینمە(١٢)بەرگ و چاپ و بڵاویان بکەمەوە، بەڵام وا

دیاره توانای داراییم نەما و، ناشمەوێ لەم تەمەنە خۆم(قەردار و فەردار) بکەم، بۆیە بڕیارم دا کۆتایی بە نووسینی ئەم بڕۆژە ئەدەبییەم بهێنم.

هەروەها سوپاسی هەر یەک لە نووسەر و ڕۆژنامەنووس بەهائەدین جەلال مستەفا و هونەرمەندی رۆژنامەنووس عوسمان پیرداود کەواز و هاوسەرەکەم خاتوو نەسرین حەسەن ئیسماعیل دەکەم، کە وەکو ستافی ئەم پرۆژەیە شەونخوونیان لە گەڵدا کردووم، ئیتر دەست و چاوی هەر هەمووتان ماچ دەکەم.

نەجمەدین عەزیز سمایل

میر جەلادەت بەدرخان

ئـەو وتوویەتی:(یەکگرتنی کـورد بـە یەکگرتنـی زمانەکەیەتـی، یەکگرتنـی زمانیـش بـە یەکگرتنـی پیتەکانـی دەسـت پێـدەکات).

نووسـەر و زمانناس و ڕۆژنامەنووس و سیاسـەتمەداری گـەورەی کورد، ڕەوانشـاد میر جـەلادەت بەدرخان ..

میر جـەلادەت کوڕی ئەمین عالی بەدرخـان لە ٢٦ - ٤ - ١٨٩٣ لـە شـاری ئەسـتەنبوڵ لـە خانەوادەیەکـی کوردپـەروەر لـە دایکبـووە، ئـەو لـە نـەوەی شـازادەکانی میری(بۆتان) ە، لـە باکووری کوردسـتان، قۆناغەکانـی خوێندنـی لە شـاری ئەسـتەنبوڵ و شـارەکانی دیکەی دەوڵەتی عوسـمانی تەواوکـردووە، وەکـو ئەفسـەریش لـە جەنگـی یەکەمـی جیهانـی بەشـدار بـووە، لـە سـاڵی ١٩١٩ پـاش ڕاوەسـتانی جەنگـی یەکەمـی جیهانـی لەگـەڵ کامیـران بەدرخانـی بـرای و هـەر یـەک لـە ئەکـرەم جەمیـل پاشـا و فایـەق حاجـی تۆفیـق بـە نوێنەرایەتیی(جمعیـة التعالـي الكرديـة - کۆمەڵـەی تەعالـی کـوردی) یاوەرایەتیـی مێجەر(ئـەدوارد

میر جەلادەت بەدرخان
بە منداڵی

لە لای ڕاستەوە ڕاوەستاوەکان:شەشەم کەس میر جەلادەت بەدرخان. ئەوانی دیکە نەناسراوەن

نۆئیل) یان کردووە بۆ کوردستان بۆ ئەوەی بزانن داواکانی گەلی کورد چییە؟!لە ئەنجامدا ڕێککەوتننامەی(سیڤر)ی ساڵی ١٩٢٠ و بەندەکانی(٦٢، ٦٣، ٦٤) تایبەت بە گەلی کوردی لێهاتە ئەنجام.

نووسەر و فەرهەنگناس میر جەلادەت بەدرخان لە گەڵ باوکی و براکانی دیکەی، زیاتر لە جارێک(نفي- دوورخراونەتەوە)بۆ ناوچە جۆربەجۆرەکانی دەوڵەتی عوسمانی، لە دواییدا لەگەڵ ئەمین عالی بەدرخانی باوکیان پەڕاگەندەی وڵاتانی(لوبنان، سووریا، میسر و ئەوروپا)بووینە، میر جەلادەت لە ئەنجامدا لە وڵاتی ئەڵمانیا گیرساوەتەوە و لەوێ خوێندنی یاسای تەواوکردوە، لە ساڵی ١٩٢٥ هاتۆتەوە و چووەتە ڕیزی شۆڕشی شێخ سەعیدی پیران، بەڵام ئەم شۆڕشە دامرکێندراوەتەوە، لە ساڵی ١٩٢٧ لە گەڵ هاوڕێکانی هەر یەک لە (دکتۆر نووری دەرسیمی، قەدری جان، دکتۆر نورەدین زازا، مەمدوح سەلیم وانلی، حەمزەبەگێ موکسی، ئەکرەم جەمیل پاشا و سەرۆک عەشایری وەک حاجۆ ئاغا، ئەمینێ پەریخانێ، مستەفایێ شاهین بەگی بەرازی، بەدرەدین حەبزبنی و زۆر کەسایەتی دیکەش) بەشداریی کۆنگرەی دامەزراندنی کۆمەڵەی (خۆیبوون)ی کردووە،

یەک لە بڕیارەکانی کۆمەڵەی خۆیبوون ئەوە بوو کە پشتگیری لە بزووتنەوەی ئاگری بکرێت، بە هاوکاریی ئەرمەنییەکانی حیزبی(طاشناق) بەشدارییان لە شۆڕشی (ئاگر)ی بە سەرکردایەتیی(ئیحسان نوری پاشا) کردووە، بەڵام دیسان ئەم شۆڕشە وەکو هەموو شۆڕشەکانی دیکە بە بێ ئەنجام کۆتایی پێهاتووە، بۆیە(إقامة جبري- نیشتەجێبوونی زۆرەملێ)ی لە دیمەشق بەسەرداسەپێنراوە.

نووسەر میر جەلادەت بەدرخان ئەو کاتەی لە دیمەشق و بەیروت بووە بە ژیانێکی زۆر سەخت و نالەباردا ڕۆیشتووە، ئەو لە یەک ژووری شێدار لە باڵەخانەیەک لە گەڕەکی(الشهداء)لە دیمەشق ژیاوە، هەر ئەو ژوورەی وەکو شوێنی کتێبخانە و میوان و نووستنی خۆی و هاوسەرەکەی خاتوو(ڕەوشەن بەردخان) و جمشیدی کوڕی و نووسین و چاپکردن بەکارهێناوە، لە ١٥ - ٥ - ١٩٣٢ - ١٩٤٣ گۆڤاری(هاوار)ی دەرکردووە، کە(٥٧) ژمارەی لێدەرچووە، لە ساڵانی ١٩٤٣- ١٩٤٥ پاشکۆیەکی بە وێنەی بە ناوی(ڕوناهی)دەرکردووە، لەویش(٢٨)ژمارەی لێدەرچوواندووە، هەموو نووسینەکانی دووربوونە لە سیاسەت، زۆرتر بایەخی بە ئەدەب و زمانی کوردی و لایەنی کۆمەلایەتی داوە، سەرەتا هەموو نووسینەکانی هەردوو گۆڤاری هەر بە خۆی بە چەند ناوێکی خوازیاری وەکو(جەلادەت بەدرخان،

لە لای ڕاستەوە: میر سورەیا بەدرخان، میر کامیران بەدرخان، میر جەلادەت بەدرخان

ئەمین عالی بەدرخان و سێ لە منداڵەکانی

میر جەلادەت بەدرخان

هاراقۆل ئازیزان، هاوار، ڕوناهی، خاوەنی هاوار، خاوەنی ڕوناهی، باقی جمشید، فەرهەنگڤان، چیرۆکوان، سترانوان، نێچیروان)نووسیوە، دواتریش چەندین نووسەری کورد بە نووسینەکانیان بەشداریان لە هەردوو گۆڤاردا کردووە، نووسینەکانی هەر دوو گۆڤار هەندێ ژمارەی بە زمانی کوردی بە پیتی عەرەبی بووە و، هەندێکیشی بە زمانی کوردی پیتی لاتینی بووە، هەر بە خۆی و هاوسەرەکەی و جمشیدی کوڕی دابەشیان کردووە، ئەو زمانەکانی(عەرەبی، تورکی، فارسی، ئینگلیزی، ئەڵمانی، فەرەنسی، ڕووسی، یۆنانی)زانیوە و زۆر بایەخیشی بە زمانی کوردی داوە و، لە شوێنێکدا وتوویەتی:(یەکگرتنی کورد بە یەکگرتنی زمانەکەیەتی، یەکگرتنی زمانیش بە یەکگرتنی پیتەکانی دەست پێدەکات).

بڕوانامەی ئەندام بوونی میر جەلادەت بەدرخان
لە نەقابەی پارێزەرانی کەرکوک

ئەو یەکەم کەس بووە کوردی بە پیتی لاتینی نووسیوە و بنەماکانی بۆ داناوە، یەکەم کەسیش بووە کتێبێکی لەسەر ڕێزمانی کوردی لە چاپداوە، بە پێی بیر و بۆچوونی ئەو، زمانی کوردی ڕەمزی میللەتی کوردە، هەر بۆیەش چەندین بەرهەمی پوخت و جوانی لەسەر زمان و ڕێزمانی کوردی بە پیتی لاتینی کوردی نووسیوە کە ئەمانەن:

- Rêzimana alfabêya kurdî, Şam 1932.
- Rûpelinine alfabê, Şam 1932.
- Bîyîsa Pêxember. Şam1933.
- Nevêjên Êzedyan Şam 1933.

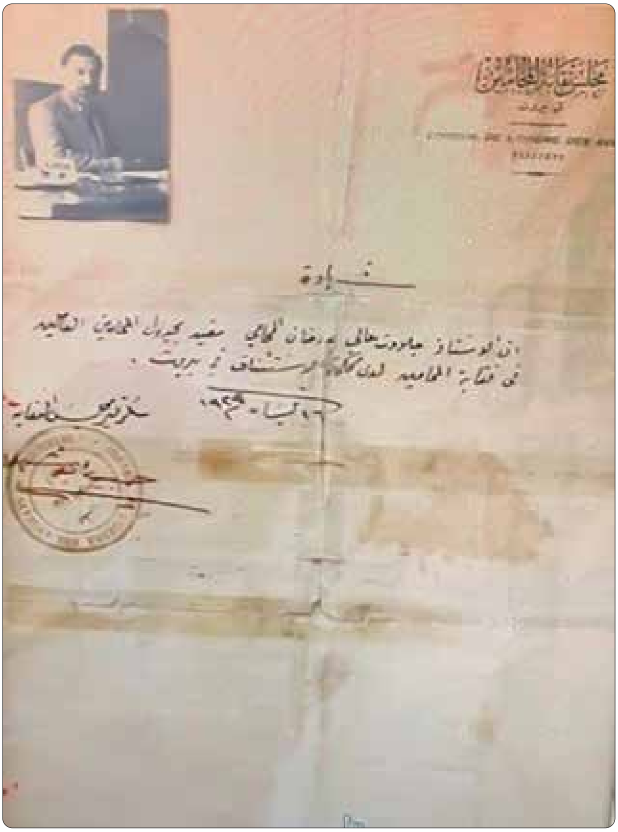

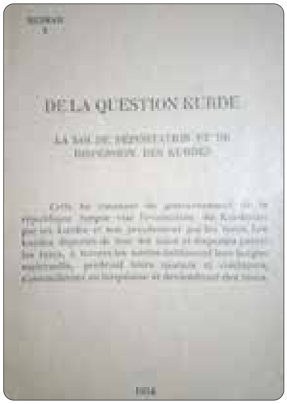

DE LA QUESTION KURDE

RONAHÎ

- Nameyek ji Mistefa Kemal Paşa re Şam 1934.
- Li dordoza Kurdistan ê, Misir 1943.
- Giramêra kurdî, Şam 1943.
- Giramêra kurdî-bi firansî.
- Sebebên rastyi ketina edivne.
- Ferhenga kurdî –kurdî.
- Ferhenga kurdî-firansî.
- Xwebinas.
- Kitêba sînemxanê.
- Hevind «şanoye».
- Dîwanek helbest, çapnebûyî.»

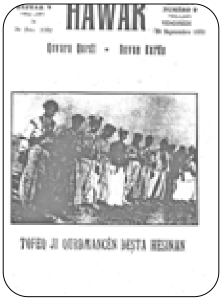

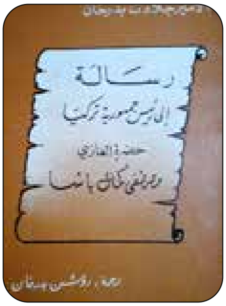

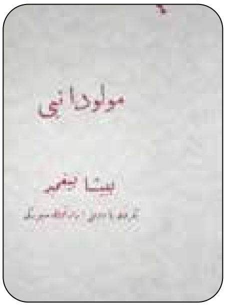

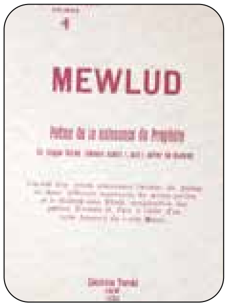

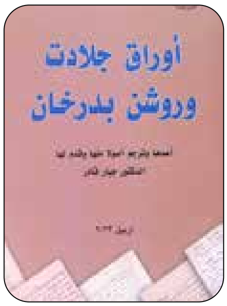

بەرهەمەکانی میر جەلادەت بەدرخان

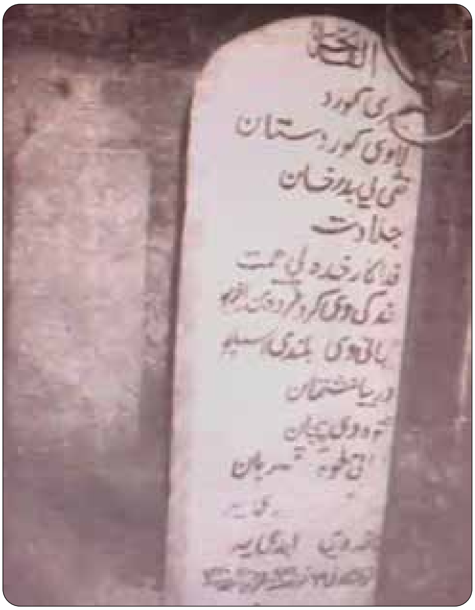

گڵکۆی میر جەلادەت بەدرخان

چەندین نووسەر و لێکۆڵەر و توێژەر تیشکیان خستۆتە سەر ژیان و بەرهەم و چالاکییەکانی میر جەلادەت بەدرخان و بەرهەمەکانی لەوانە(محەمەد عیزەدین، کۆنێ ڕەش، دکتۆر جەبار قادر، دلاوەر زەنگی و چەندانی دیکەش).

میر جەلادەت بەدرخان لە ساڵی ١٩٣٤- ١٩٣٦ وەکو مامۆستای زمانی فەرەنسی لە قوتابخانەی(الصنائع) لە دیمەشق کاری کردووە و دواتر بووەتە پارێزەر و سەرۆکی موفەتیشان لە کۆمپانیای (الريجي) هەر لە دیمەشق، لە ساڵی ١٩٣٥ هاوسەرگیری لە گەڵ خاتوو(ڕەوشەن بەدرخان) کردووە.

میر جەلادەت بەدرخان لە سەردانێکیدا بۆ لای هاوڕێی(حەسەن بەگ ئاییش)لە باخەکەی لە گوندی(هیجانە)ی نزیک دیمەشق، لەسەر لێواری (بیری ئاو)ە کە ڕاوەستاوە و دیارە لێواری بیرەکە ڕووخاوە و کەوتۆتە ناو بیرەکە، گەیاندراوەتە نەخۆشخانەی فەرەنسی، بەڵام دادی نەداوە و لە ڕۆژی ١٥ - ٧ - ١٩٥١ کۆچی دوایی کردووە و تەرمەکەی لە تەک گۆڕی باپیری(بەدرخانی گەورە)لە گۆڕستانی(شێخ خالید نەقشبەندی) لە گەڕەکی(حي الاكراد)لە دیمەشق بە خاک سپێردراوە، ڕەوانی شاد و ئارام و ئاسوودە بێت.

لە کاتی مردنی میر جەلادەت بەدرخان بەشی زۆری ڕۆژنامە سووری و لوبنانییەکان هەواڵی مردنەکەیان بڵاوکردۆتەوە لەوانە ڕۆژنامەکانی(العلم، النصر، الحضارة، النضال، الايام، الكفاح، دمشق المساء، الحوادث، و چەندانی دیکەش).

شاعیری گەورەی کورد(قەدری جان)ئەم چەند وتەیەی وەکو ستایش بۆ نووسیووە لەسەر گۆڕەکەی(حفر- هەڵکێندراوە)، (میری کوردان، کوڕی کوردستان، نەوەی بەدرخان، خاوەن عەزم و هەڵوێست، جەلادەت خاوەنی قوربانیدان، هەرچەندە تەرمەکەت لێرە نێژراوە..، بەڵام ڕوحت چۆتە ئاسمان، لە پێناوی نیشتمان خاوەن پەیمان و میساق بوویت.. نەمری هەتا هەتایی).

سەرچاوەکان:

١ - کورتەیەک لە ژیاننامە و بەرهەم و وێنەکان، هاوڕێم شاعیر و لێکۆڵەر کۆنیێ ڕەش لە قامشلۆ بۆی ناردووم، سوپاسی دەکەم.

٢ - کوردیپیدیا.

٣ - ویکیپیدیا- ئینسکۆلپیدیای ئازاد.

٤- khaktv، نووسینێک لە ٢٠ - ٧ - ٢٠١٧.

٥- ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

دکتۆر محەمەد شەریف

نووسەر و یاساناس و ڕووناکبیر، دکتۆر محەمەد شەریف .....

ناوی تەواوی(محەمەد شەریف ئەحمەد)ە، لە ساڵی ١٩٣٤ لە شاری هەولێر لە دایکبووە، قۆناغەکانی خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و دواناوەندیی(ئەو کات تا پۆلی پێنجەم)هەبووە هەر لە هەولێر تەواوکردووە، لە تەک خوێندنی قوتابخانە هەر لە منداڵییەوە چووتە بەر خوێندنی ئایینیش، لە ساڵی ١٩٥٤ ئیجازەی(مەلایەتی)وەرگرتووە، ئەو زۆر حەزی لە خوێندنی باڵا و ئەکادیمی و زانستە ئیسلامییەکان بووە، بۆ ئەم مەبەستەش ساڵی ١٩٧١ کۆلێژی (یاسا و ڕامیاری- كلية القانون و السياسة)ی لە دەوامی ئێوارانی زانکۆی (موستەنسریە- المستنصرية)لە بەغدا تەواوکردووە، بەردەوام بووە لە خوێندن ساڵی ١٩٧٦ بڕوانامەی ماستەری لە بەشی یاسا لە کۆلێژی یاسا و ڕامیاری زانکۆی بەغدا بەدەستهێناوە و، نامەی ماستەرەکەی بەناو نیشانی (فكرة القانون الطبيعي عند المسلمين) بووە، لە ساڵی ١٩٧٩ش دکتۆرای لە هەمان پسپۆری و هەمان کۆلێژ و زانکۆ وەرگرتووە و نامەی دکتۆراکەشی بە ناو نیشانی (نظرية تفسير النصوص المدنية بين الفقهين الاسلامي والمدني) بووە، ماوەیەک پارێزەرایەتی کردووە و لە ساڵی ١٩٧٥ ماوەیەک جێگری ئەمینداری گشتی ئەوقاف بووە لە هەولێر و لە ساڵانی ١٩٨٤ - ١٩٨٧ وەکو ڕاوێژکار لە وەزارەتی ئەوقافی عێراقی لە بەغدا

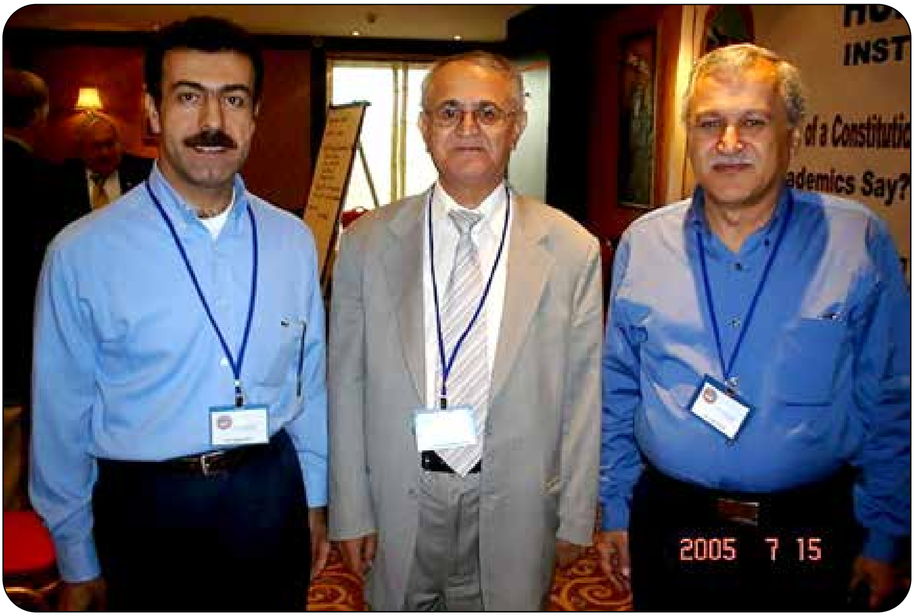

لە ڕاستەوە: بەڕێز تاهیر تەیب جاف، نووسەر و یاساناس دکتۆر محەمەد شەریف، بەڕێز سەفین دزەیی

دەستبەکاربووە، لە ساڵانی ١٩٨٧- ١٩٩٢ وەکو بریکاری وەزارەتی ئەوقافی عێراقی لە خزمەتکردن بەردەوام بووە، لە ساڵانی ١٩٩٤- ١٩٩٥ سەرۆکی بەشی یاسا بووە لە کۆلێژی یاسا و ڕامیاری زانکۆی سەلاحەدین لە هەولێر، دواتریش لە ساڵانی ٢٠٠٣- ٢٠٠٦ ڕاگری هەمان کۆلێژ لە هەمان زانکۆ بووە، پاشان خانەنشین بووە.

نووسەر و یاساناس دکتۆر محەمەد شەریف لە بواری یاسا و فەلسەفەی یاسا و زانستییە ئیسلامییەکان لە(تفسیر، فقە، نهج، بلاغة)و پەیوەندی ئەم زانستانە و کاریگەریان لە ژیانی ڕۆژانە و جێبەجێکردنیان، چەندین کتێبی ناوازە و ئاست بەرز و لێکۆڵینەوە و توێژینەوەی زانستی و ئەکادیمی نووسیوە و چاپ و بڵاوی کردوونەتەوە، کە ئەمانەن:

- منابع التجديد في الفكر الاسلامي ، أربيل، كوردستان العراق، ٢٠٢١.
- فلسفة القانون، أربيل، كوردستان العراق، ٢٠١٩.
- السنة النبوية بين الرواية والدراية ، أربيل، كوردستان ٢٠١٨.
- أضواء على زوايا فكرية، أربيل، كوردستان العراق، ٢٠١٨.

- دروس في الانفتاح على الرأي الآخر، أربيل، كوردستان العراق، ٢٠١٣
- تجديد الموقف الاسلامي في الفقه والفكر والسياسة، ٢٠٠٤
- مصادر الالتزام في القانون المدني الاردني، عەممان، ئوردن ١٩٩٩.
- شرح نظرية الالتزام في القانون المدني الاردني ، عەممان، ئوردن، ١٩٩٨.
- البصيرة الاسلامية، عەممان، ئوردون ، ١٩٩٧.
- نظريـة تفسـير النصـوص المدنيـة بيـن الفقهيـن الاسـلامي والمدنـي، تێـزى دكتـۆرا، بەغـداد ١٩٨٢.
- فكرة القانون الطبيعي عند المسلمين، ماستەرنامە، بەغداد، ١٩٨٠

ئـەم توێژینەوانەشـی لـە ڕۆژنامـە و گۆڤـارە زانسـتی و ئەکادیمییـەکان بڵاوکردۆتـەوە:

- المبادئ الاساسية للدستور الدائم للعراق الجديد.
- دراسـة تحليليـة واقعيـة لحـق الشـعب الكوردي في تقرير المصير والوجـود،

لە ڕاستەوە: نووسەر و یاساناس دکتۆر محەممەد شەریف، دکتۆر ئەحمەد باوەڕ

المنار الكوردي، ژمارە ٦٤ لە ٤ - ١١ - ١٩٩٩.

- الفعل الضار ونظرية خطاب الوضع – توێژینەوەیێکی بەراوردکاری بنەماکانی فیقهي ئیسلامییە.
- مذهب القانون المدني الاردني في تفسير النص ، ڕاستکردنەوە و ڕەخنەییە.
- فلسفة القانون وموقعها في الفكر القانوني.
- التعريف بفلسفة القانون وأبرز اتجهاتها، گۆڤاری الندوة ، ئوردن، ژمارە چوار، مانگی شوباتی ١٩٩٧.

کتێبی(جديد الموقف الاسلامي في الفقه والفكر والسياسة) لە لایەن نووسەر زێبار عەزیز خان مهاجیر وەرگێڕدراوەتەوە سەر زمانی کوردی، بە ناونیشانی(نوێسازی، هەڵویستی ئیسلامی لە فیقە و هزر و سیاسەتدا) ساڵی ٢٠١٥ چاپ و بڵاوکراوەتەوە.

نووسەر و یاساناس دکتۆر محەمەد شەریف سەرەڕای نووسینە بەنرخەکانی چەندین چالاکیی دیکەی لە بواری پیشەیی و ڕێکخراوەیی

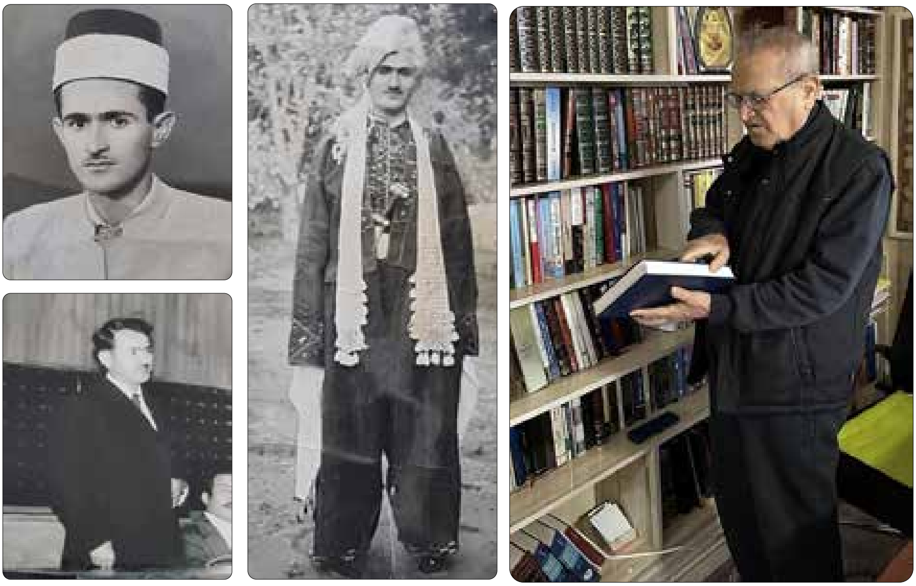

نووسەر و یاساناس دکتۆر محەمەد شەریف لە چەند کاتێکی جیاوازدا

بەرهەمەکانی نووسەر و یاساناس دکتۆر محەمەد شەریف

ئیسلامی هەبووە لەوانە:

- لە ساڵی ١٩٨٢ەوە، ئەندامی دامەزرێنەری ڕێکخراوی ئیسلامی بۆ پەروەردە و کەلتوور و زانست(ئەسیسکۆ)بووە لە وڵاتی مەغریب.
- ماوەیەک ئەندامی(بنکەی توێژینەوەی دیرۆکی مێژوویی و هونەر و جڤاکی)بووە لە ئەستەنبووڵ.
- لە ساڵی ١٩٨٣ ئەندامی دامەزرێنەری(مجمع الفقه الاسلامی)بووە لە شاری(جەددە)ی وڵاتی عەرەبستانی سعودی.
- لە ساڵی ١٩٧٢ەوە، ئەندامی سەندیکای پارێزەرانی عیراقی بووە لە بەغداد.
- خولێکیش ئەندامی پەرلەمانی عێراقی بووە لە بەغدا.

بۆ نووسەر و یاساناس دکتۆر محەمەد شەریف هەر سەرکەوتوو و بەردەوام بێت بۆ خزمەتی بواری یاسا و زانستە ئیسلامییەکان.

سەرچاوەکان:

١ - کورتەیەک لە ژیاننامە و بەرهەمەکانی نووسەر و یاساناس دکتۆر محەمەد شەریف، لەسەر داخوازیی من، هەردوو هاوڕێم نووسەر و ڕۆژنامەنووس تاریق جامباز و نووسەر تاهیر تەیب جاف لە هەولێر بۆیان ناردووم، سوپاسیان دەکەم.
٢ - زانیاری و ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

عەلی عەبدولڕەحمان

کەچا کوردا تو حوسلجەمالی
تو دلێ من دا زەعف دەلالی
بەژنا تە زراڤە چا سپیندار
قالچیچەکا کانیا سەردار
قیزا کوردا قیزا کوردا
تو لەتیفا ئەشقا دلا..

مامۆستا و شاعیر و چیرۆکنووس و ڕۆماننووس و ڕۆژنامەنووس و وەرگێڕ، ڕەوانشاد عەلی عەبدولڕەحمان....

ناوی تەواوی(عەلی کوڕی عەبدولڕەحمان کوڕی محەمەد)ە، لە ساڵی ١٩٢٠ لە هەوارگەی(گۆڵی چلوور)ی سەر بە قەزای(وان)ی ئەو کات لە باکووری کوردستان لە دایکبووە، لە سەروبەندی شۆڕشی شێخ سەعیدی پیران، عەلیی باوکی لە گەڵ چەند خێزانێکی دیکەی کورد ئاوارەی ناوچەی (نەخچەوان) بووینە، تا تەمەنی(١٢- ١٣) ساڵی هەلی بۆ نەڕەخساوە بچێتە بەر خوێندن، لە ساڵی ١٩٣٣ چوونەتە وڵاتی ئەرمنستان و لە گوندی(حەسەنلوو) لە ناوچەی(ئیچمیادزین) نیشتەجێبووینە، خوێندنی سەرەتایی لەو گوندە تەواوکردووە و چووەتە پەیمانگای مامۆستایان و

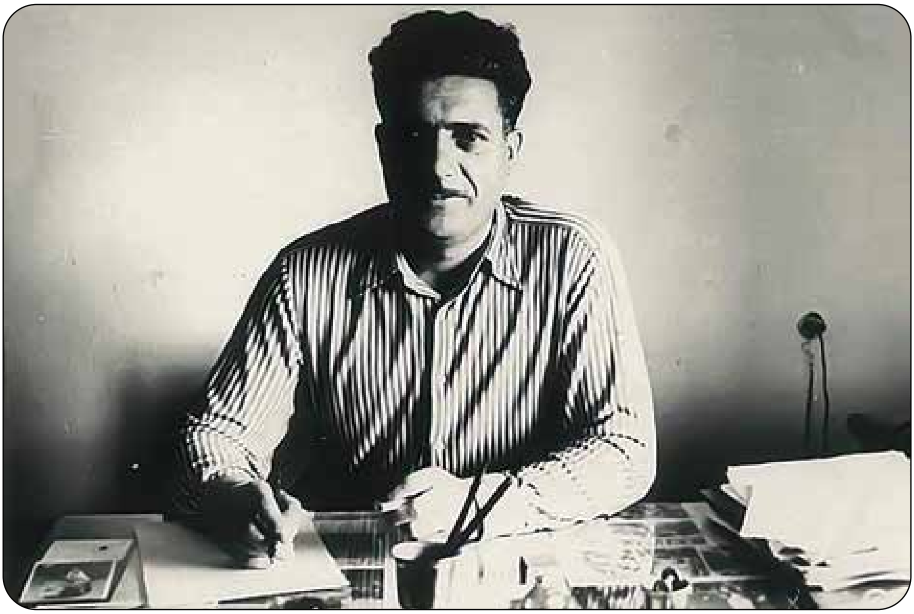

شاعیر و چیرۆکنووس عەلی عەبدولڕەحمان

ساڵی ١٩٣٧ تەواوی کردووە و هەر هەمان ساڵ تا ساڵی ١٩٤٠ بووەتە مامۆستا لە قوتابخانەی (مووساکەند و حەمۆ) کە دوو گوند بووینە و یەک قوتابخانەیان هەبووە.

هەر لەگەڵ هەڵگیرساندنی جەنگی یەکەمی جیهانی، لە ساڵی ١٩٤١ و دەسپێکردنی شەڕی ڕووسیا و ئەڵمانیا، ئەو بووەتە پارتیزان لە تیپێکی سووپای ڕووسیا لە کۆمارەکانی(ئۆکرانیا، پۆلۆنیا، ڕۆمانیا، بیلاڕووسیا) بەشداریی شەڕەکانی کردووە و زۆر ئازاو بوێر بووە، لە ساڵی ١٩٤٥ گەڕاوەتەوە ئەرمنستان و خەریکی خوێندن و نووسین و ئەدەبیات بووە، لە ساڵی ١٩٤٩ دبلۆمی لە پەیمانگای مامۆستایان لە (باکۆ) بەدەستهێناوە و(١٠)ساڵ بووەتە بەڕێوەبەری قوتابخانەی سەرەتایی و ناوەندی، لە پاشان کراوەتە بەڕێوەبەری پەروەردە و زانست، لە ساڵی ١٩٥٣ وەکو سکرتێری وەزارەتی زانیاریی ئەرمنستان بۆ کاروباری زمانی کوردی و ئازەری دەستبەکار بووە، لە ساڵی ١٩٦١ بووەتە سەرۆکی (سۆفخۆری کالینین) کە یەکێک بووە لە سۆفخۆرە گەورەکانی ئەرمینیا (سۆفخۆر دەزگایەکی ئابووری و کشتوکاڵی بووە لە یەکێتیی سۆڤیەتی جاران)، لەم

کارەیدا ماوەتەوە تا خانەنشینبوونی، پاش ڕووخانی یەکێتیی سۆڤیەت لە ساڵی ١٩٩١ و دەستپێکردنی شەڕی نەتەوەیی و ئایینی لەنێوان ئەرمەن و ئازەرییەکان خێزانەکەیان ئاواربوونە.

شاعیر و نووسەر عەلی عەبدولڕەحمان لە سەرەتای چلەکانی سەدەی ڕابردوو، دەستی بە نووسینی شیعر و پەخشان کردووە، بەڵام وەکو پارتیزانیک چوونی بۆ شەڕی ڕووسی- ئەلمانی ماوەیەک لە نووسینی ئەدەبی دوورکەوتۆتەوە، هەر لەگەڵ هاتنەوەی بۆ ئەرمینیا لە ساڵی ١٩٤٥ دەستی بە نووسینی ئەدەبی و ڕۆشنبیری کردۆتەوە، ئەو جگە لە زمانی کوردی زمانەکانی (ڕووسی، ئەرمەنی، تورکی- ئازەری، قەرغیزی، ئۆزبەگی و فارسی)زانیوە و ئاشنایەتیشی لەگەڵ ئەدەبیاتی ئەو نەتەوانە هەبووە، بەڵام ناوەڕۆکی بەرهەمەکانی هەست و ڕوحی نیشتمانی و نەتەوەیی کوردییان تێدا بەدی دەکرێت، لە بواری شیعر و چیرۆک و نۆڤلێت و ڕۆمان و وەرگێران چەند بەرهەمێکی چاپ و بڵاوکردۆتەوە کە ئەمانەن:

- کتێبی(نڤیسارکارێد کوردایە سۆڤێتی یێ)کە باسی ژیان و بەرهەمەکانی

لەلای ڕاستەوە: شاعیر و چیرۆکنووس عەلی عەبدولڕەحمان، نەناسراوە، نەناسراوە

بەرهەمەکانی شاعیر و چیرۆکنووس عەلی عەبدولڕەحمان

شاعیر و نووسەرانی کوردی قەفقاس لەو سەردەمدا دەکات.

- خانێ خانم، کۆمەڵە چیرۆک لە ساڵی ١٩٥٩ لە یەریڤان چاپ وبڵاوکراوەتەوە.
- دێ(دایک) کۆمەڵە چیرۆک و شیعرە، کە(٦) چیرۆک لە خۆدەگرێت لەوانە چیرۆکەکانی(ژنا کورد، مۆرۆف، بەختێ وی زلامێ، بەختەواری یا عەمر،بەردێلی، دوو ژی یین، سەیران) لەگەڵ (١١) پارچە هەڵبەست و(٥) پارچە هەڵبەستی شاعیرانی دیکەی کە وەریگێڕاونەتە سەر زمانی کوردی، ساڵی ١٩٦٥ لە یەریڤان چاپ و بڵاوکراوەتەوە.
- کتێبی(اویانماق)ەوە، (هوشیار بوون یان لە خەو هەڵسان، کۆمەڵێک شیعر و حیکایەتی ئەدەبی میللی سەرزاری کوردەواری بووە، ئەو کاتەی ڕەحیمی قازی و عەلی گەلاوێژ لە باکۆ ئاوارە بوونە بە زمانی ئازەری نووسیویانە، بەڵام دیارە نەیانتوانیوە چاپ و بڵاوی بکەنەوە، نووسەر عەلی عەبدولڕەحمان بە ناوی خوازراوی(کوڕی کورد) وەرگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی- شێوەزاری کرمانجی، ساڵی ١٩٥٩ لە یەریڤان بڵاوکراوەتەوە.

لە ساڵی ١٩٥٥ تا ساڵی ١٩٦١ لە ڕۆژنامەی(ڕیا تازە) کاری کردووە و بەرهەمەکانی خۆشی تێدا بڵاوکردۆتەوە و دەستەی نووسەرانی(ڕیا تازە) زۆر ڕێزیان گرتووە و وەکو ئەندامێکی دەستەی نووسەرانی ڕۆژنامەکە مامەڵەیان لە گەڵدا کردووە.

ئەو سەرەڕای بەرهەمە ئەدەبییەکانی پارتیزانێکی زۆر ئازا و بوێر بووە،

چـوار جـار مەدالییـەی ئازایەتـی پێبەخشـراوە و پلـەی یەکەمـی لـە پارتیزانـی قەفقاس و ڕزگارکردنی مۆسکۆ وەرگرتووە.

شاعیر و نووسـەر و وەرگێڕ عەلی عەبدولڕەحمان لە ساڵی ١٩٩٤ کۆچی دوایی کردووە و ڕەوانی شاد و ئارام و ئاسوودە بێت.

پارچە هەڵبەستێکی شاعیر عەلی عەبدولڕەحمان بە ناوی(کەچا کوردا):

کەچا کوردا تو حوسلجەمالی
تو دلێ من دا زەعف دەلالی
بەژنا تە زراڤە چا سپیندار
قالچیچەکا کانیا سەردار
قیزا کوردا قیزا کوردا
تو لەتیفا ئەشقا دلا
ئەز بەنگیمە تو یارا منی
دەڤێ تە چووک دران مرجانی
گولی یی یارێ گازو نیڤەک
نۆلی کەسکە سۆر، رحان گولەک

****

لە زۆزانێ مە کال و باڤا
شەمال ددی تەر هیڤا شەڤا
ئەز ئاشقم تو قودوومێ من
قەوەت تو نەیە مەری هێچن

****

تەمام دنێ وێ یەکێ زانە
بەدەوییا کەچا کورد عەیانە
قیزا کوردا هیڤا یەکشەڤە

شەمال گەش جاستیرک دەردەکەڤە
کەچا کوردا کارا غەزالە
ئەو دلێ من دا زەعف دەلالە

****

قیزا کوردا بۆی من عەمرە
روحێ من شەڤرۆ وێ دگەرە
تو کەچا کوردا ئەز کوڕێ کورد
بەسە ل من خی کولا ئو دەرد

****

ئەزی بۆی تە دنالم- دکالم
گەلۆ خوونا تەدا ناگەرم؟
قیزا کوردا قیزا کوردا
تو لەتیفا ئەشقا دلا.

سەرچاوەکان:

١ -کوردیپیدیا.
٢ - ویکیپیدیا- ئینسکلۆپیدیای ئازاد.
٣ - مێژووی ئەدەبی کوردی- دکتۆر مارف خەزنەدار، لاپەڕە (٣٦٣-٣٧٢).
٤ - چەند وێنەیەک، هاوڕێی دێرینم نووسەر جەمیل مەلاقەرە لە سلێمانی بۆی ناردووم، سوپاسی دەکەم.
٥ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

دکتۆر کامیران بەدرخان

نووسـەر و زمانـەوان و فەرهەنگنـووس و ڕۆژنامەنـووس و وەرگێـڕ و سیاسـەتمەداری گـەورە و دیار و ناسراوی کـورد، دکتـۆر کامیران بەدرخان...

نـاوی تەواوی(کامیـران ئەمین عالـی بەدرخـان)ە، لـە شـازادەکانی(بۆتان)ە، لـە نـەوەی بەدرخانییەکانـە کـە حوکمیان لـە بـاوک و باپیرانـەوە بـۆ ماوەتـەوە، شـازادە بەدرخانـی باپیریـان لـە تەمەنی(١٨)سـاڵیدا حوکمـی وەرگرتـووە و لـە سـاڵی ١٨٤٢ توانیویەتـی هەرێمێکـی کـوردی لەژێـر دەسـەڵاتی خـۆی پێکبهێنیـت، کـە بریتـی بـووە لە(مووسـڵ، وان، ڕوانـدز، دیاربەکـر، ئورمییـە و شـاری جزیـرە)، دەسـەڵاتێکی نیمچـە سـەربەخۆی هەبـووە، عوسـمانییەکان هەسـتیان بە مەترسـی کردووە و پاش سـاڵ و نیوێک لە ململانێ توانیویانـە بە(ئەسـیر- دیـل)ی بیگـرن و، هێناویانەتـە ئەسـتەنبووڵ و، لەویشـەوە بـۆ دوورگەی(کریـت)، دواتریش بـۆ دیمەشـق لـەوێ سـاڵی ١٨٦٨ کۆچـی دوایـی کـردووە و، لـە گۆڕسـتانی (شـێخ خالیـد نەقشـبەندی) نێـژراوە.

بـە پێـی هەنـدێ سـەرچاوە، شـازادە بەدرخان(٢١)کوڕ و(٢١)کچـی هەبـووە، لەوانـە شـازادە(ئەمین) کـە باوکـی دکتـۆر کامیـران بەدرخانـە، پـاش مردنـی شـازادە، بەدرخانی باوکیان لێپرسـراوێتی و سـەرپەرشـتیی خوشـک و براکانی کـردووە، لـە سـاڵی ١٨٨٩ لەگەڵ(مەدحـەت بەدرخـان)ی بـرای سـەرۆکایەتیی

لە لای ڕاستەوە: حاجی شێخۆ حسێن، دکتۆر کامیران بەدرخان،
خاتوو ناتالیا هاوسەری دکتۆر کامیران بەدرخان،ساڵی ١٩٧١ لە بەیروت

ڕاپەڕینی (ترابزۆن) یان کردووە، بەڵام دیارە سوودی نەبووە، بۆیە بە ناچاری وەکو(مفتش العدلیة) لە شارەکانی(ئەستەنبووڵ، ئەنقەرە، قۆنیە، سالۆنیک و عەکا) بەردەوام بووە لە خزمەتکردن. لە ساڵی ١٩٠٨ لەگەڵ هەر یەک لە(شێخ عەبدولقادر نەهری، فەریق شەریف پاشا و چەندانی دیکە(کۆمەڵەی تەشکیلاتی کۆمەڵایەتیی کوردی) یان دامەزراندووە، لە ساڵی ١٩٢٢ کە سوپای کەمالییەکان دێتە ئەستەنبووڵ بە بیانووی مەترسی بۆسەر ئاسایشی دەوڵەتی تورکی، دەست دەکەن بە ڕاونان و گرتنی چالاکوان و نیشتمانپەروەرەکان، لەوانەش بنەماڵەی بەدرخانییەکان، هەر ئەو کات ئەمین عالی بەدرخان و هەر پێنج کوڕەکەی(سورەییا، جەلادەت، کامیران، تۆفیق، سەفدەر) لە ڕێگای(تەرابلوس) چوونەتە سووریا، لەوێشەوە ئەمین بەدرخان و کوڕە گەورەکەی (سورەییا) چوونەتە قاهیرە، لەویش ساڵی ١٩٢٦ کۆچی دوایی کردووە.

ئەمین عالی بەدرخان ئەو کاتەی لە

ئەستەنبۆل لە ژێر(الاقامة الجبرية - مانەوەی زۆرەملی)بووە لە گەڵ ئافرەتێکی(سەرکەش- جرکس)ی بەناوی(سەنیحە)هاوسەرگیری کردووە و، کوڕێکیان بووە ناویان لێناوە(کامیران).

ئەو لە ٢١ - ٨ - ١٨٩٥ هەندێ سەرچاوە دەڵێن: ١٨٩٦ لە شاری

لە لای ڕاستەوە دانیشتووەکان: ئیسماعیل بەگ، دکتۆر کامیران بەدرخان، دەرویش ئاغا، ڕاوەستاوەکە لە دواوە: جەمیل ئاغا، منداڵەکە نەناسراوە

ئەستەنبووڵ لە دایکبووە، خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی لە قوتابخانەی(گەڵەتە سەرای) شاری ئەستەنبووڵ تەواوکردووە و، دواتریش کۆلێژی یاسای هەر لە ئەستەنبووڵ تەواوکردووە، لە ساڵی ١٩١٨ ماوەیەک پارێزەری کردووە و لە ساڵی ١٩١٩ لە گەڵ جەلادەت بەدرخانی برای و ئەکرەم جەمیل پاشا و فایەق تۆفیق لە سلێمانی، یاوەرێتیی مێجەر(ئیدوارد نوئێل)یان بۆ باشووری کوردستان کردووە، بۆ ئەوەی بزانن داواکانی

دکتۆر کامیران بەدرخان و ناتالیای هاوسەری لە سەردانێکی خێزانی لە بەیروت ساڵی ١٩٧١،
لە لای چەپەوە: خاتوو لەیلا شێخۆ حسێن محۆ

لە لای ڕاستەوە: مەمدوح سەلیم بەگ وانی، مستەفا شاهین بەگ بەرازی، میر جەلادەت بەدرخان،
دکتۆر کامیران بەدرخان

لە لای ڕاستەوە: دکتۆر کامیران بەدرخان، خاتوو(ناتالیا)هاوسەری دکتۆر کامیران بەدرخان

گەلی کوردستان چییە؟ هەر لە ساڵانی ١٩١٨ و ١٩١٩ هەستی نەتەوایەتی وای لێ کردووە لەتەک هاوڕێکانیدا، هەر یەک لە(عەبدولڕەحمان ڕەحمی هەکاری، ئیبراهیم حەیدەری زادە، دکتۆر بەرخۆ، تۆفیق سلێمان، هەمزە بەگ ماکسی، ساڵح بەدرخانی مامی) دەستی بە نووسینی وتاری سیاسی و ئەدەبی و کۆمەڵایەتی لە گۆڤارەکانی(ژین و سەربەستی)ی کردووە. لە ساڵی ١٩٢٢ بە ناچاری(خۆی و براکانی جەلادەت، تۆفیق، سەفدەر)چوونەتە سووریا، لەوێشەوە ڕوویان لە ئەڵمانیا کردووە و، هەر یەک لە شارێک گیرساونەتەوە، دکتۆر کامیران بەدرخان لە شاری(لایبزیچ) نیشتەجێبووە و دەستی بە خوێندنی یاسا کردووە و دکتۆرای وەرگرتووە، دواتر گەڕاوەتەوە ناوچەکە و، بووەتە ئەندام لە کۆمەڵەی(خۆیبوون)ی کوردی و چالاکییان نواندووە، تاکو دامرکاندنەوەی شۆڕشی ئاگری داغ ساڵی ١٩٣٠، ئیدی خۆی و جەلادەتی برای گەیشتوونەتە قەناعەتێک کە شۆڕشی چەکداری سوودی نییە، بۆیە دەستیان کردووە بە هوشیارکردنەوەی گەلەکەیان لە ڕێگای زانیاری و خوێندنەوە و فێربوونی زمانی کوردی، هەموو هەوڵێکیان داوە بۆ فێرکردنی(ئەلف و بێی لاتینی)ی کوردی، لە ساڵی ١٩٣٢ شازادە جەلادەت گۆڤاری (هاوار) و دواتر گۆڤاری(ڕوناهی) دەرکردووە، کامیران بەدرخان هاوکارییەکی زۆری کردووە و نووسینەکانیشی تێدا بڵاوکردوونەتەوە،

لە ساڵی ١٩٤٣ دکتۆر کامیران بەدرخان لە بەیروت دوو ڕۆژنامەی بە ناوەکانی(ڕۆژی نوو و ستێر)ی بە زمانی کوردی و فەرەنسی دەرکردووە، ماوەیەکیش وەکو(بێژەر- مذیع) لە بەشی کوردیی ڕادیۆی(الشرق)ی لوبنانی کاری کردووە، هەر هەمان ساڵیش یەکەم قوتابخانەی لە گەڕەکی (البلاط) لە بەیروت بۆ ئاوارە کوردەکانی ئەوێ کردۆتەوە، لە ساڵی ١٩٤٧ چۆتەوە پاریس و، وەکو مامۆستا لە بەشی زمانەکانی ڕۆژهەڵات لە زانکۆی(سۆربۆن)دەستبەکاربووە و دەرسی زمانی کوردی وتووەتەوە.

ئەو کاتەی بەشی زمانی کوردی لە کۆلێژی ئادابی زانکۆی بەغدا کراوەتەوە، سەرۆکایەتیی زانکۆی بەغدا بە نووسراوێکی فەرمی بانگهێشتیان کردووە بۆ بەغدا، بۆ ئەوەی وەکو مامۆستا وانەی زمانی کوردی بڵێتەوە، بەڵام ئەو دیارە لە سەرەتای هەڵگیرساندنی شۆڕشی ئەیلوولی ساڵی ١٩٦١، پەیوەندی لە گەڵ سەرکردایەتیی کورد هەبووە و، بووەتە وتەبێژی فەرمیی سەرکردەی کورد نەمر مەلا مستەفا بارزانی لە ئەورووپا، لە سالی ١٩٦٣ش نوێنەری کورد بووە لە نەتەوە یەکگرتوەکان و داکۆکی لە مافە ڕەواکانی گەلی کورد کردووە.

٧ - لە لای ڕاستەوە: میر جەلادەت بەدرخان، میر سورەییا، دکتۆر کامیران بەدرخان

STÊR
WELAT BERÎ HER TIŞTÎ

ROJA NÛ

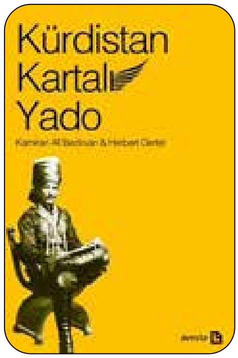

دکتۆر کامەران بەدرخان هاوسەرگیری لەگەڵ شازادەیەکی پۆڵۆنی بەناوی(ناتالیا) کردووە و هیچ منداڵیان نەبووە.

چەندین وتاری بە زمانی کوردی و زمانە بیانییەکان لە ژمارەیەک ڕۆژنامەی جیهانی بڵاوکردۆتەوە. بەشداریشی لە چەندین کۆڕو کۆبوونەوە و کۆنفرانس و کۆنگرەی نێودەوڵەتی کردووە و، داکۆکی لە مافی ڕەوای کورد لە ئازادی و سەربەخۆیی کردووە.

ئەو زمانەکانی(عەرەبی، تورکی، فارسی، ئەڵمانی، ئینگلیزی و فەرەنسی) زانیوە، یەکێک بووە لە دامەزرێنەرانی پەیمانگای کوردی لە پاریس.

زیاتر لە(٣٠) بەرهەمی چاپکراوی هەیە لە بواری زمانەوانی و فەرهەنگ و وەرگێڕان و بابەتی هەمەجۆری دیکە، ئەمانە هەندێکیانن:

- ئەلفوبێی کوردی
- خوێندنەوەی کوردی
- وانە لە شەریعە
- پەندی کوردی
- دڵی کوڕەکەم
- چادری خێمە
- بەفری ڕووناکی
- هەڵۆی کوردستان
- کوردستان- هۆکارە ڕاستەقینەکانی کەوتنی ئێدێرن

- ڕێزمانی کوردی
- فه رهه نگی کوردی- فه ره نسی، بەشی یەکەم
- فه رهه نگی کوردی- فه ره نسی، بەشی دووەم

لە ساڵی ١٩٧٠ لەگەڵ هاوسەرەکەی سەردانی باشووری کوردستانیان کردووه، لە ساڵی ١٩٧٥ هاوسەرەکەی کۆچی دوایی کردووه و بە خۆیشی لە ڕۆژی ٦ - ١٢ – ١٩٧٨، لە پاریس کۆچی دوایی کردووه و لاشەکەشی بۆ توێژینەوەی پزیشکی بەخشیوە، ڕەوانی شاد و ئارام و ئاسوودە بێت.

سەرچاوەکان:

١ - کوردیپیدیا.

٢- ویکیپیدیا- ئینسکۆلپیدیای ئازاد.

٣- چەند زانیارییەکی گرنگ و هەندێ وێنە، نووسەر و لێکۆڵەر کۆنێ ڕەش لە قامشلۆ بۆی ناردووم، سوپاسی دەکەم.

٤ - ماڵپەڕی(حزب الاتحاد الديموراطي)، له ٢٦ - ١ - ٢٠١٦.

٥ - ماڵپەڕی فەرمیی بەڕێز ڕێبوار خالید.

٦ – ماڵپەڕی welate me.net.

٧ -ماڵپەڕی فەیسبووکی Dîrok û bandorên Kurda، نووسینێک بە زمانی عەرەبی لە ٥ - ١٢ - ٢٠١٩

٨ - ئامادەکردن و زانیاری و نووسینی خۆم.

شکۆیێ حەسەن

ب خەمل ، رەوشە
شێرین و خوەشە
زمانێ کوردی

شاعیر و نووسەر و میدیاکاری کوردپەروەر، ڕەوانشاد شکۆیێ حەسەن، لە کوردانی ئێزیدی ئەرمنستان...

ناوی تەواوی(شکۆ کوڕی ئەحمەد کوڕی حەسەنی مدۆ)یە، بە شکۆیێ حەسەن ناسراوە، لە ١٧ - ٦ - ١٩٢٨ لە گوندی(جامشووانی بچووک) لە ناوچەی(ئاخباران)ی ئەرمنستان لە دایکبووە، باوکی لە بنەڕەتدا خەڵکی گوندی(شاترۆخلی)ی سەر بە ناوچەی(دیگۆر)ی شاری قارسە لە باکووری کوردستان، لە سەروبەندی هەڵگیرسانی جەنگی یەکەمی جیهانی، بۆ خۆ ڕزگارکردن لە هەڵمەتی بە کۆمەڵکوشتنی ئەرمەنی و ئێزیدییەکان هەڵهاتوون و لە ئەرمەنستان گیرساونەتەوە، ئەو تەمەنی(٥) ساڵان بووە باوکی کۆچی دوایی کردووە، سۆفی کوڕی حەسەن مدۆ کە مامی بووە سەرپەرشتی و پەروەردەی کردووە، خوێندنی سەرەتایی لە گوندەکەی خۆیان تەواوکردووە، خوێندنی ناوەندیشی لە قوتابخانەی (ئەلەگەزی)ی کوردان تەواوکردووە، ساڵی ١٩٤٨ چووەتە زانکۆی یەریڤان

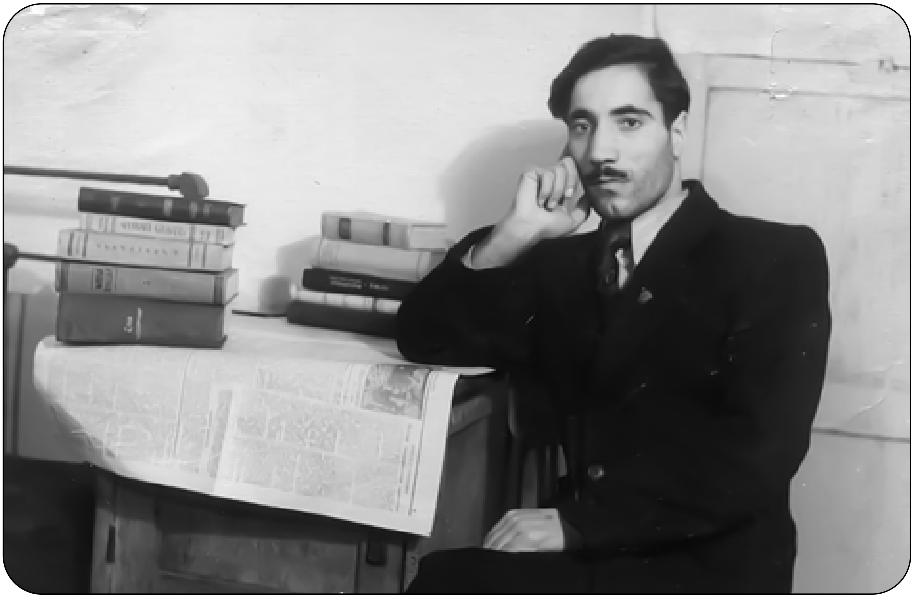

شاعیر و نووسەر شکۆیێ حەسەن

لە بەشی ڕۆژهەڵاتناسی خوێندووە و ساڵی ١٩٥٣ تەواوی کردووە و ساڵی ١٩٥٤ بووەتە مامۆستای زمان و ئەدەبی ئەرمەنی لە گوندی(باگنار) لە ناوچەی(گاگرا)ی ئەبخازیای گورجستان تا ساڵی ١٩٥٧، لە ساڵی ١٩٥٩ لە بەشی کوردیی ڕادیۆی یەریڤان وەکو نووسەر و وەرگێڕ و ئامادەکاری بەرنامە ئەدەبییەکان دەستبەکار بووە.

شاعیر و نووسەر شکۆیێ حەسەن زۆر حەزی لە زمان و ئەدەبیاتی کوردی بووە، بۆیە لە ساڵی ١٩٦١ لە تاقیکردنەوەیەکی خوێندنی باڵا لە ئەکادیمیای زانستیی ئەرمنستان دەرچووە و ڕووی لە شاری(سانت بترسبۆرگ)ی سۆڤییەتی جاران کردووە، لەوێ بڕوانامەی دکتۆرای لە بەشی کوردۆلۆژی ئەنستیتوتی گەلانی ئەفریقیا و ئاسیای سەر بە زانکۆی لینینگراد وەرگرتووە.

ئەو زۆر کورد و کوردستان و زمانی کوردی خۆشویستووە، لە ساڵی ١٩٦١ هەر لە گەڵ هەڵگیرسانی شۆڕشی ئەیلولی لە باشووری کوردستان دەستی کردووە بە بڵاوکردنەوەی هەواڵەکانی شۆڕش و هێرشی حکومەتی ئەوسای عێراق، لە ڕادیۆی کوردیی یەریڤان و ڕۆژنامەی(ڕیا تازە)

بـلاوی کردوونەتـەوە، کۆمەڵێـک شـیعر و وتـاری بـە ناونیشانی(کوردسـتان د شـەوتە) بڵاوکردۆتـەوە کـە دەڵێـت:

> "ب خەمل و ڕەوشە شیرین و خوەشە زمانێ کوردی"

کوردستان د شەوتە
شەڕە، شەڕە، لێ لێ جان
د شەوتە کوردستان
ل ناڤ مژا بارووتێ
دەنگی شین و گری تێ...
نالینێ کال تفالا
تێ ژ چیا بو نەوالا
قیژینا قیز، داییکە
کە تیە مێشێ واویکا
قوورینا شێر عەفاتا
مینانی شوور ئو بالتا
ئو زلفەقار و خەنجەر

شاعیر و نووسەر شکۆیێ حەسەن

قوتکرن دوژمن دل – جەگەر
شەرە، شەرە لالێ جان
د شەوتە کوردستان
ژ ناڤ مژا باروەتێ
دەنگی شین و گری تێ.

ئەو لە ژیانی خۆی (٣) دیوانی شیعری بڵاوکردۆتەوە بە زمانی کوردیی کرمانجی و بە پیتی لاتینی نووسیوە کە ئەمانەن:

- قالچیچەک، Qalçîçek، ساڵی ١٩٦١.
- تەمبورێ کوردا، Temborê Kurda، ساڵی ١٩٦٥.
- مەرەمێ دلی کوردا، Meremê dilê Kurda، ساڵی ١٩٧٠.
- دیوانی چوارەمیشی بە ناوی(پەروەزا وەتەن)یان(پەروەزا وەلات)پاش مردنی چاپکراوە.
- لە ساڵی ٢٠٠٨ نووسەر تۆسنێ رەشید کۆمەڵێک لە شیعرەکانی شاعیر شکۆیێ حەسەن بە ناوی(پایز و با) لە چاپخانەی(ئاڤێستا) لە ئەستەنبوڵ چاپ و بڵاوکردۆتەوە.

بە پێی هەندێ سەرچاوە، زۆر لە شیعر و وتارەکانی شاعیر شکۆیێ حەسەن لە لایەن کەسانی ئاست نزم و نەناسراو دزراون و کردوویانەتە موڵکی خۆیان.

چەندین پارچە شیعری شاعیر شکۆیێ حەسەن وەرگێڕدراونەتە سەر زمانەکانی ڕووسی، جۆرجی، ئەرمەنی لە(لینیگراد و بەدلیسی و یەریڤان).

هەر چەندە شاعیر و نووسەر شکۆیێ حەسەن لە ژیانی خۆی هیچ بەشێکی کوردستانی نەدیوە و هەر لە ئەرمنستان ژیاوە، بەڵام ناوەڕۆکی شیعر و وتارەکانی دەردەکەوێت لە ناخەوە و لە دوورەوە وەکو مۆم بۆ کوردستان سووتاوە، تەماشا ئەو شیعرە جوانەی بە ناوی(بە خەمل و ڕەوشە، شێرین خوەشە، زمانێ کوردی) لە سەر زمانی کوردی نووسیوە:

Bi sêr û sure ب سێر و سوڕە
Cewahir , dure جەواهر ، دوڕە
Zimanê kurdî زمانێ کوردی

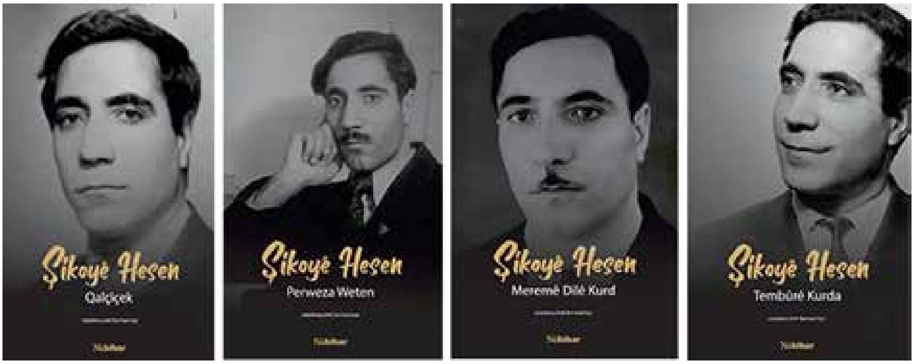

شاعیر و نووسەر شکۆیێ حەسەن

ب خەمل ، رەوشە Bi xemil , rewşe
شێرین و خوەشە Şêrîn û xweşe
زمانێ کوردی Zimanê kurdî
..
ب نەخش ، ئاوازە Bi nexş , awaze
لەتیف و نازە Letîf û naze
زمانێ کوردی Zimanê kurdî
..
گەوگەوێ چیانە Gewgewê çiyane
کوبرا تەیرانە Kubra teyrane
زمانێ کوردی Zimanê kurdî
..
غەزەل ، هلبەستە Xezel, hilbeste
شەمدانا دەستە Şemdana deste
زمانێ کوردی Zimanê kurdî
..

Beyta Feqîye بەیتا فەقی یە

Sewta Xanîye سەوتا خانی یە

Zimanê kurdî زمانێ کوردی

..

Şûrê şêrane شووری شێرانە

Nûra erşane نوورا عەرشانە

Zimanê kurdî زمانێ کوردی

Mertala meye مەرتالا مەیە

Dest pêşmergeye دەست پێشمەرگەیە

Zimanê kurdî زمانێ کوردی.

شاعیر و نووسەر شکۆیێ حەسەن لە ساڵی ١٩٧٦ نەخۆش کەوتووە و هەندێ سەرچاوە دەڵێن:(خۆی کۆتایی بە ژیانی خۆی هێناوە)، ڕەوانی شاد و ئارام و ئاسوودە بێت.

سەرچاوەکان:

١ - کوردیپێدیا.

٢ - ویکیپیدیا- ئینسکلۆپیدیای ئازاد.

٣ - چەند زانیارییەکی گرنگ، نووسەر جەمیلی مەلاقەرە لە سلێمانی بۆی ناردووم، سوپاسی دەکەم.

٤ - نووسینێك لە ماڵپەڕی نەوزات دهۆکی لە ٢ - ٣ - ٢٠١٦.

٥ - نووسینێك لە ماڵپەڕی بەڕێز سەعید خەلیل لە ٢ - ٧ - ٢٠١٩.

٦ - نووسینێك بە ناوی(کتێب- شوانی) لە کوردستان تیڤی نێت، لە ٢٢ - ١ - ٢٠٢٢.

٧ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

قاچاغی مراد

ئەو گیرۆدەی جوانی کچی کورد بووە و دەڵێت:

وەختـا از دەکـەم گازی

هـەزار دەنگی ئۆ ئاڤازی

ئـەز سۆتم ئاڤرێ نازی

نزانـم دها چ دەخوەزی.

شاعیر و نووسـەر و ڕۆژنامەنووسی کوردانی قەفقاس، ڕەوانشاد قاچاغی مراد ....

ناوی تەواوی(قاچاغ کوڕی مراد کوڕی شەباب)ە، لە ساڵی ١٩١٤ لە ناوچەی(قارس)ی دەوڵەتی عوسمانیی ئەوکات لە دایکبووە، لە سەروبەندی هەڵگیرساندنی جەنگی یەکەمی جیهان لە ساڵی ١٩١٨ و هێرشە دڕندانەکانی دەوڵەتی عوسمانی بۆ سەر کوردانی ناوچەی قارس، خێزانەکەیان ڕوویان لە ئەرمەنستان کردووە و لە ناوچەی(ئەلەگەز) گیرساونەتەوە، دواتر چوونەتە شاری (تەفلیس)ی پایتەختی گورجستان، خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی لە قوتابخانەی ڕووسی ژمارە(٤٧) لە تەفلیس تەواوکردووە، دواتر چووەتە یەریڤان، ماوەی سێ ساڵ زمان و ئەدەبی ڕووسی خوێندووە، پاشان پەیمانگای ئامادەکردنی مامۆستایانی تەواوکردووە و، بۆ ماوەی(٣)

شاعیر قاچاغی مراد و هاوڕێکانی

ساڵ بووەتە مامۆستا لە قوتابخانەی سەرەتایی لە شاری(لینینییەکان) لە ئەرمنستان.

شاعیر قاچاغی مرد بە جلی سەربازی

شاعیر و نووسەر و ڕۆژنامەنووس قاچاغی مراد لە سەرەتای جەنگی دووەمی جیهاندا، بووەتە سەرباز لە سوپای سۆڤیەتی ئەوکات، تا ساڵی ١٩٥٨ لە خزمەتکردن بەردەوام بووە، دوو جار بریندار بووە و، شەش جارێش مەدالیای پێبەخشراوە، دواتر ماوەی زیاتر لە ساڵێک لە بەشی کوردیی ڕادیۆی یەریڤان کاری کردووە، پاشان وەکو ئەندامی دەستەی نووسەرانی ڕۆژنامەی(ڕیا تازە) و ناوە بە ناوەش وەکو

سەرنووسەری ئەم ڕۆژنامەیە بەردەوام بووە لە خزمەتکردنی زمان و ئەدەبی کوردی و بەرهەمە شیعرییەکانی خۆشی تێدا بڵاوکردۆتەوە، وکو شاعیر ڕۆڵێکی گرنگی هەبووە لە پێشخستنی شیعر و ئەدەبیاتی نوێی ناوچەی قەفقاس، بەرهەمە شیعرییەکانی لە ڕووی کێش وسەروا نزیکن لە شیعری ئازاد و، بە کێش و سەروای هەمەڕەنگ و بە ڕیتمی مۆسیقا و ئاوازی نوێ و تایبەت بە خۆی نووسیوە، لە شیعرە جوانەکانی (چیرۆکەکانی میرزا مەحمود سالی ١٩٣٦، لەیلێ ١٩٤٦، کەلاما ئاگری داغ ١٩٦٢، گەلی عەلی بەگ ١٩٦٥).

بەشی زۆری بەرهەمە شیعرییەکانی تام و بۆی کوردایەتییان لێدێت، بە ستایش و لاواندنەوە و وەسفکردنی جوانیی کچانی کورد و پاراستنی داب و نەریت و کەلتوور و کەلەپووری کوردانی ڕازاندۆتەوە، چەندین کتێبی چاپ و بڵاوکردۆتەوە کە ئەمانەن:

- گوڵپەری – Gulperî، یەریڤان، ١٩٦٢.
- شەوق -Şewq، یەریڤان، ١٩٥٩.
- من جی دیت – Min Çi Dît، یەریڤان، ١٩٦٠.
- ئەفراندنی نووسەرانی کوردی سۆڤیەت.

Efirandinêd Nivîskarêd Kurdê Sovêtîêبە هاوبەشی لە گەڵ نووسەر جاسمی جەلیل، یەریڤان ١٩٦١.

نموونەی شیعری شاعیر قاچاغی مراد:

بۆ جوانی کچێ کوردان دەڵێت:

١

Qaçax di lîrîkekê de wiha dibêje:

Wexta ez te dikim gazî
Hezar dengî û avazî
Ez sotim avirê nazî
Nizanim diha çi dexwezî?
Xewta ez bûm teyrê bazî

Tu ku votka gerden gazî
Pey te firîm bi perwazî
Bê feyde ye çi dexwezî
Ser te da têm bi dilsazî
Lê tu min ra nabî razî
Ev bû nolanî canbazî
Nizanim diha çi dexwezî

٢

قاچاغـی مـراد بـۆ کۆچـی دوایـی نووسـەر و شـاعیر (وەزیـری نـادری) دەڵێـت:

بن شووشیدا شکلێ وی بەر من
خودا نەکاه سار داکەتییە ل سەر من
ئەو دکەنە ئەز مرووزم سەبا وی
من دەپرسە ئەز نادمێ جابا وی
بەرێدا ئەم برا بوون دل حەلال
نۆلی شرکێ ئاڤێ ژ کانیا زەلال
ئەز سۆند دەخۆم ڤرا ل سەر شکلێ تە
ژ حوری یا چەتر کەنێ هەرو عەکلێ تە
ب ئەڤینتی وەتەن حزکن شڤێتا تە
مبە سەرکن ئەم هەر جارا نێتا تە.

٣

ئـەم شـیعرەی بـە نـاوی (کەلامـا ئاگریداغـێ) کـە سـتایشـی وەزیـری نـادری دەکات و دەڵێت:

بەرهەمەکانی نووسەر و شاعیر قاچاغی مراد

دەلۆ، لۆ، لۆ، لۆ، لۆ، لۆ وایێ، ل من وییێیسا هەفت سالێ تەشکیلەتا کوردانە

ل بەرەکا ئیگریداغێ نە تێ کوشتن، نەتێ ڕاییێ

دنێ، مێر دزانن ناڤ، دەنگێ براهیمی چێ

فەرزەندە حەسەن نووری، شێخ زاهیر

بەلا بوویە دۆزدە قرالێ ئەجنەبی ل دنیا یێ..

شاعیر و نووسەر و ڕۆژنامەنووس قاچاغی مراد لە ساڵی ١٩٩٢ لە یەریڤان کۆچی دوایی کردووە، ڕەوانی شاد و ئارام و ئاسوودە بێت.

سەرچاوەکان:

١ - کوردیپیدیا.

٢ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

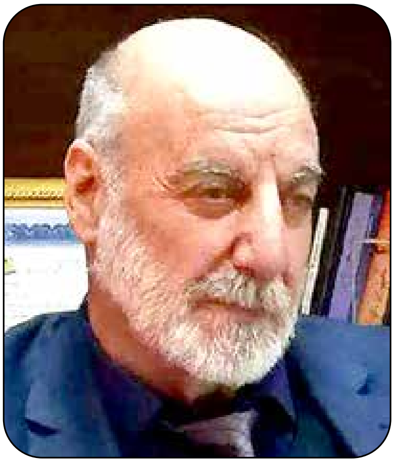

دکتۆر تۆسنی ڕەشید

زانـای کیمیـا و شـاعیر و نووسـەر و چیرۆکنـووس و ڕۆماننـووس، شانۆنووس و وەرگێڕ و فۆلکلۆر و فەرهەنگناس، پرۆفیسـۆر دکتـۆر تۆسنی ڕەشـید...

دکتـۆر تۆسـنی ڕەشـید لـە سـاڵی ١٩٤١ لـە گوندی(کورەکەنـد)ی سـەر بەناوچەی(ئیچمادزین)ی وڵاتی ئەرمینیا لە خێزانێکی ڕۆشنبیر و هونەردۆست لـە دایکبـووە، خوێندنـی سـەرەتایی تـا پۆلـی چوارەمـی ئامادەیـی هـەر لـە گوندەکـەی خۆیـان خوێندووە، دواتر لـە قوتابخانـەی گوندێکی ئەرمەنی نزیک گوندەکـەی خۆیـان تەواویکردووە، لـە سـاڵی ١٩٧٠ فاکەلێتی فیزیا و بیرکاری لـە پەیمانگای پێدالۆژی یەریڤان تەواوکردووە و، هـەر هەمـان سـاڵ تـا سـاڵی ١٩٧٦ وەکو لێکۆڵـەر لـە پەیمانـگای کیمیـای هەمـان زانکـۆ دەسـتبەکار بـووە، لـە سـاڵی ١٩٧٦ تێزی دکتۆراکـەی نووسـیوە و بووەتـە مامۆسـتا لـە زانکـۆی یەریڤان و پەیمانگاکانی و وانەی(کیمیا و ماتماتیک)ی وتووەتەوە، ئەو زیاتر لە(٥٠)سـاڵ لـە بـواری کیمیـا خزمەتـی کـردووە، ئێسـتا لـە وڵاتـی ئوسـترالیا دەژیـت.

نووسـین و ئەدەبیاتی کوردانـی یەکێتیی سـۆڤێتی جاران بەشـێکی گرنگی وێژەی کوردییە، شـاعیر و لێکۆڵـەر و فەرهەنگنـاس مامۆسـتا فەرهـاد شـاکەلی

لە ڕیزی یەکەم لە ناوەڕاست پرۆفیسۆر قەناتی کوردۆ، ئەوانی دیکە نەناسراون،
لە ڕیزی دووەم لە لای ڕاستەوە: نەناسراوە، نووسەر تۆسنی ڕەشید، نەناسراوە

سەبارەت بەم ئەدەبیاتە دەڵێت:(ئەدەبیاتی کوردیی سۆڤێتی جاران بەشێکی خۆشەویست و گرنگی ئەدەبیاتی کوردییە و دەبێ بیناسین و لە چوارچێوەی سامانی نەتەوایەتیماندا جێگەی بدرێتێ و توێژینەوەی لەسەر بکرێت).

دکتۆر تۆسنی ڕەشید یەکێکە لەو نووسەرانە و برازای پرۆفیسۆر(قەناتی کوردۆ)یە، هەر زۆر زووش کەوتۆتە ژێر کاریگەریی مامی و ئامۆژگاری و ڕێنمایی کردووە کە زمان و ئەدەبی کوردی بخوێنێتەوە، ئەو کاتەی تەمەنی(١٤)ساڵان بووە مامی لە لینینگرادەوە چەند پارچە هەڵبەستێکی شاعیری ناسراو(جگەرخوێن)ی بۆ ناردووە و داوای لێکردووە کە(ئەزبەر-حفظ)یان بکات و باش تێیان بگات، هەر کتێبخانەی دکتۆر قەناتی کوردۆ وەکو قوتابخانەیەکی(داخلي)بووە بۆ ئەو، دەستی بە خوێندنەوەی مێژوو و زمان و ئەدەبی کوردی کردووە.

ئەو هاوسەرگیری لە گەڵ کچی نووسەر(حەجێی جندی)کردووە کە هونەرمەند بووە و زۆر بایەخی بە فۆلکلۆر و مۆسیقای کوردی داوە، دکتۆر تۆسنی ڕەشید لە گەڵ هاوسەرەکەی لە دێهات و شار و شارۆچکە

کوردنشـینەکانی ئەرمینیـا گـەڕاون و چەندیـن فۆکلـۆر و پەنـدی پێشـینان و مۆسـیقای کوردییـان کۆکردۆتـەوە، کە دواتـر هاوسـەرەکەی لـە چەنـد کتێبێکدا چاپـی کـردوون.

شـاعیر و نووسـەر دکتـۆر تۆسـنی ڕەشـید لـە بوارەکانـی شـیعر و چیرۆک و ڕۆمـان و وەرگێڕان چەندیـن بەرهەمـی بەنرخـی بـە زمانـی کوردی بـە پیتـی لاتینـی نووسـیوە کـە ئەمانـەن:

- Kilamê Rê (helbest, 1975)

-Zozan (helbest, 1984)

- Nîvro (helbest, 1987)

-1988,Siyabend û Xecê

şanoŞeva bê xew (çîrok)

Ji bo bîranîna Qanatê Kurdo (tevî Husên Hebeş, 2000)

Êzdiyatî Oleke Hê Jî Nenaskirî (lêkolîn,? 2004)

Min bêriya şevên spî kiriye (çîrok, 2005)

Mestûre, Serê Hêjayî Tac Bû (romana dirokî,2005)

ئەوەی لەسەر مێزەکە دانیشتووە نووسەر تۆسنی ڕەشید. ئەوانی دیکە نەناسراون

Hin berhemên A. Pûşkîn, L. Tolstoy, A. Çêxov, A. Bûnîn, A. Voznêsênskî, A. Îsahakiyan, P. Sêvak wegerandine zimanê kurdî û çap kirine.

دوو دیوانی شیعری و داستانێکی بە ناوی(دەروێشی عەبدی)ئامادەیە بۆ چاپ.

چەندین بەرهەمی لە شیعر و چیرۆک و ڕۆمان وەرگێڕدراونەتە سەر زمانەکانی(تورکی، عەرەبی، فارسی، ڕووسی و ئەرمنی) لەو نووسەرانەی کە بەرهەمەکانی ئەویان وەرگێڕاوە(جان دۆست، مراد بروکی میلان و چەندانی دیکەش).

دکتۆر تۆسنی ڕەشید سەرەڕای بەرهەمەکانی، چەندین چالاکیی دیکەشی هەبووە و هەیە، لەوانە:

- ئەو وەکو نووسەر لە ساڵی ١٩٦١ەوە، دەیان وتاری زانستی و مێژوویی و ئەدەبی و نیشتمانی لە ڕۆژنامەی(ڕیا تازە) بڵاوکردۆتەوە.

لە لای ڕاستەوە: نەناسراون، نەناسراوە، نووسەر تۆسنی ڕەشید

له لای ڕاستەوە: نەناسراوە، نووسەر تۆسنی ڕەشید، نەناسراوە

- بۆ ماوەی(١٢)ساڵ بەرهەمەکانی لە شیعر و چیرۆک و مێژووی ئەدەبی کوردی و وتارە هەمەجۆرەکانی بەناوی(ئینسکلۆپیدیای کوردی) بە بەردەوامی لە ڕادیۆی یەریڤان پەخش و بڵاوکراوەتەوە.
- هەر لە گەڵ هەڵگیرسانی شۆڕشی ڕزگاریخوازی کورد لە باشووری کوردستان ساڵی ١٩٦١ لەگەڵ کۆمەڵێک لە ڕۆشنبیرانی کورد لە ئەرمینیا(کۆمەڵەی کوردی یەریڤان)یان دامەزراندووە، کە یەکەمین کۆمەڵەی کوردی بووە لە یەکێتیی سۆڤیەتی ئەو کات.
- ئێستاش ئەندامی کۆمەڵەی کوردییە لە ئوسترالیا و چەندین کۆڕوکۆبوونەوەی لەسەر بەرهەمی نووسەرانی کوردی سۆڤییەتی جاران، بە تایبەتی دکتۆر قەناتی کوردۆ ئەنجامداوە.
- بەشداریی دەیان سیمینار و کۆنفراس و کۆنگرەی ئەدەبی و ڕۆشنبیری لە فەرەنسا و بەلجیکا و وڵاتانی ئەوروپا کردووە.

دکتۆر تۆسنی ڕەشید چەندین جار خەڵات و ڕێزلێنانی بۆ کراوە لەوانە:

- لە ساڵی ١٩٧٨ خەڵاتی لێکۆڵینەوەی کیمیایی لەسەر داهێنانێک دەربارەی مادەی(فۆسفۆر) لە زانکۆی یەریڤان پێبەخشراوە.

بەرهەمەکانی شاعیر و نووسەر تۆسنی ڕەشید

- خەڵاتی فیستیڤاڵی گەلاوێژی پێبەخشراوە.
- خەڵاتی(مستوری کوردستان)ی پێبەخشراوە.

بۆ پرۆفیسۆر دکتۆر تۆسنی ڕەشید هەر سەرکەوتوو و بەردەوام بیت بۆ خزمەتی ئەدەبیاتی کوردانی سۆڤیەت و هەموو کورد.

سەرچاوەکان:

١ - کوردیپێدیا.

٢ - وتارێکی شاعیر و نووسەر فەرهاد شاکەلی لە گۆڤاری ڕامانی ژمارە(٨٩)ی ساڵی ٢٠٠٤.

٣ - وتارێکی دکتۆر تۆسنی ڕەشید لە ماڵپەڕی(ژنەفتن)لە ١٦ - ٥ - ٢٠٢٢.

٤ - ماڵپەڕی ولاتی مە، وتارێکی نووسەر فەرید سەعدون بە زمانی عەرەبی لە ١ - ٥ - ٢٠٠٦.

٥ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

عەبدوڵڵا حەسەن زادە

شاعیر و نووسەر و وەرگێڕ، لێکۆڵەر و توێژەر و مێژوونووس مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەن زادە...

نووسەر و توێژەر و وەرگێڕ و سیاسەتمەدار عەبدوڵڵا حەسەن زادە لە ساڵی ١٩٣٨- ١٩٣٩ لە گوندی(سیسێر)ی ناوچەی گەورکی سەردەشت لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە خانەوادەیەکی هەژار و کوردپەروەر لە دایکبووە، باوکی کاری جۆڵایی کردووە واتە دروستکردنی(مافوور، جاجم، جەواڵ) و کەمێک بزن و مەڕوماڵاتیشیان هەبووە و پێنج کوڕ و کچێکی هەبووە بە ناوەکانی (ڕەسوڵ، مەحموود، خدر، هەمزە، فاتمە و عەبدوڵڵا) ئەو بچووکترین منداڵی خانەوادەکەیان بووە و زۆر منداڵ بووە باوکی کۆچی دوایی کردووە،(سۆفی ڕەسوڵ یان فەقێ ڕەسوڵ)ی برا گەورە سەرپەرشتی و پەروەردەی کردووە، لە خوێندنی حوجرەی داناوە بەو هیوایەی ببێتە مەلا یان(معلم)، ئەو لە لای چەندین مەلا و فەقێ لە گوندەکەیان و ناوچەکانی دەوروبەری دەرسی ئایینی خوێندووە، سەرەتا بە(سیپارە)و دواتر کتێبی(ئەحمەدی)کە لە دانانی شێخ مارفی نۆدێیە و گوڵستان و بوستانیشی خوێندووە، پاشان زانستە ئایینییەکانی لە(بەلاغە و بەیان و بەدیع)ی خوێندووە، ماوەیەک مەلایەتیشی کردووە، دواتر بە هۆی

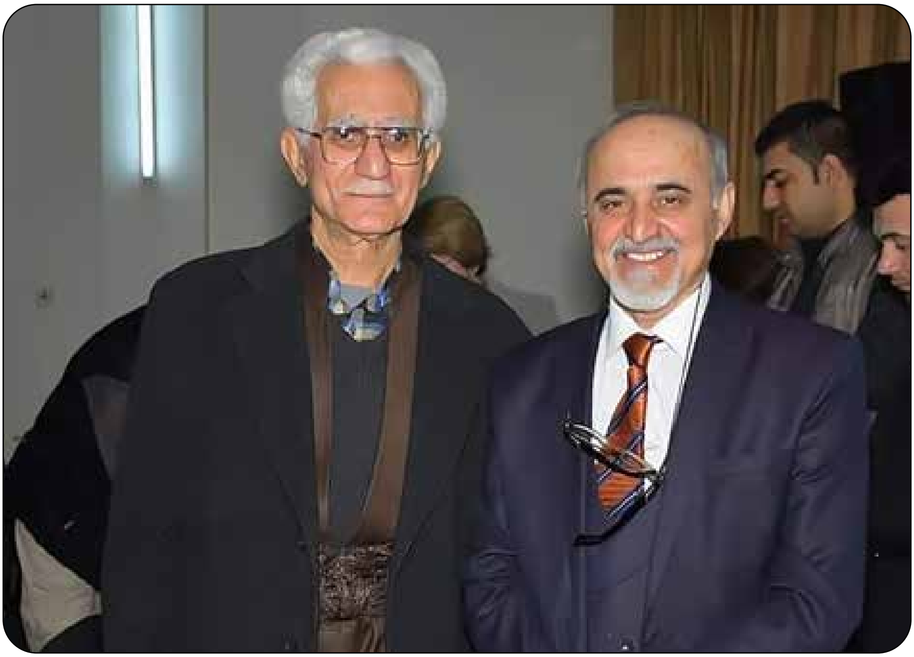

لە لای ڕاستەوە: نووسەر و وەرگێڕ محەمەد ساڵح عەبدولکەریم بەرزنجی، نووسەر عەبدوڵڵا حەسەن زادە

هەڵوێستە نیشتمانی و نەتەوایەتییەکەی کەوتۆتە ژێر چاودێرییەوە و بە قاچاغی ژیاوە، هەر بەم هۆیەشەوە ڕووی لە کوردستانی باشوور کردووە و ماوەی(١١)ساڵ لە بەغدا و شارەکانی دیکەی کوردستان ژیاوە، لەگەڵ سەرهەڵدانی شۆڕشی گەلانی ئێران ساڵی ١٩٧٩ بە نهێنی گەڕاوەتەوە ڕۆژهەڵاتی کوردستان دواتر بە ئاشکرا کاری کردووە.

نووسەر عەبدوڵلا حەسەن زادە هەر لە منداڵییەوە زۆر زیرەک بووە، بە هۆی خوێندنەوەی نووسینەکانی مەلای گەورەی کۆیە و شیعرەکانی ئەحمەدی خانی و فایەق بێکەس و حاجی قادری کۆیی هەست و ڕوحی نیشتمانی و نەتەوەیی لە ناخیدا گەشەی سەندووە، ئەو لە تەمەنی(١٣) ساڵیدا تێکەڵ بە کاری سیاسی بووە و بووەتە ئەندام لە حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران، تەنها لە کۆنگرەی(٨ و ١٣) نەبێت ئەگینا لە هەموو کۆنگرە و کۆنفراسەکانی ئەو حیزبە هەڵبژێردراوە و ماوەی(١٠)ساڵ سکرتێری ئەو حیزبە بووە و چوار خولیش جێگری سکرتێر بووە، نزیکەی(٨)ساڵیش لە

گەڵ شاعیری نەمر هێمن موکریانی ژیاوە و کاری سیاسیشیان بەیەکەوە کردووە، زیاتر خەبات و چالاکیی ئەم سیاسەتمەدارە و نووسەرە بۆ پسپۆڕانی بواری سیاسی لێدەگەڕێم.

نووسەر و لێکۆڵەر عەبدوڵڵا حەسەن زادە هەر لە تەمەنی لاوێتیدا دەستی بە نووسینی شیعری نیشتمانی و نەتەوەیی و ئەڤینی و جوانیی سروشتی کوردستان و کێشە کۆمەڵایەتییەکانی کۆمەڵی کوردەواری کردووە، دواتر ڕووی لە نووسینی بابەتی سیاسی و مێژوویی و لێکۆڵینەوە و توێژینەوە و وەرگێڕان لە زمانەکانی عەرەبی و فارسی کردووە، لەم بوارانەدا کۆمەڵێک بەرهەمی پوخت وئاست بەرزی بە زمانێکی جوان و ڕەوانی کوردی نووسیوە وچاپ و بڵاوی کردوونەتەوە کە ئەمانە هەندێکیانن:

- پیاوکوژانی کۆشکی فیرووزە، وەرگێڕان، لە نووسینی ڕۆئیا حەکاکیان، ساڵی ٢٠١٢ چاپکراوە.
- حیکایەت کردن یان نووسینی مێژوو(هەڵوێستێک لەسەر نیو سەدە تێکۆشان) نووسینی عەبدوڵڵا حەسەن زادە، کەریمی حوسامی ١٩٩٥.
- حەمەدۆک، لە نووسینی نووسەر یەشار کەمال، وەرگێڕان، بەرگی یەکەم و دووەم و سێیەم، ساڵی ٢٠١١.
- دان چەرموو، لە نووسینی جاک لەندەن، وەرگێڕان، ساڵی ٢٠٠٧.
- سوودەکانی شەڕ، نووسینی یاری بن مۆناشێ، وەرگێڕان.
- سەرکەوتنی بێ سنوور لە(٢٠)ڕۆژدا، لە نووسینی ئەنتۆنی ڕابێنز، وەرگێڕان، هەولێر ٢٠٠٩.
- گێلەپیاو، لە نووسینی نووسەر عەزیز نەسین، وەرگێڕان.
- مەتەڵۆکەی هووەیدە، لە نووسینی نووسەر عەباسی میلانی، وەرگێڕان.
- نزا بۆ ئارمین، لە نووسینی نووسەر ئیبراهیم یونسی، وەرگێڕان، هەولێر ساڵی ٢٠٠٩.
- پێداچوونەوە بۆ کتێبی(مێژووی بڵاوبوونەوەی مەسیحی لە ناوچەی کەرکووکدا)، لە نووسینی نووسەر سمکۆ بەهرۆز(ئەژی)، ساڵی ٢٠٠٥.

لە لای ڕاستەوە: سەید ڕەسوڵی بابی گەورە، نووسەر و مێژوونووس عەبدوڵڵا حەسەن زادە، شاعیری گەورەی کورد هێمن موکریانی، بەڕێز مەلا ڕەسوڵی پێشنماز، بەڕێز حەسەنی ڕستگار، منداڵەکان(شنە، بڵێسە، کەمال) ڕستگار، ئەم وێنەیە لە ساڵی ١٩٧٢ لە بەغدا لە نەورۆزی سەلمان پاك گیراوە

- کتێبی نیو سەدە تێکۆشان، ئاوڕێک لە خەباتی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران، دوو جار چاپکراوەتەوە.
- ڕوونکردنەوەیەک، یان هەڵبەستنی مێژوو؟ خوێندنەوەیەک بۆ کتێبی(نسکۆ و دابڕان)، ساڵی ٢٠١٥.
- کوردستان و کورد، لە نووسینی دکتۆر عەبدولڕەحمان قاسملۆ، وەرگێڕان، ساڵی ١٩٧٣.
- ئەزموونی خەبات: ئاوڕێک لە ژیان و خەباتی عەبدوڵلا حەسەن زادە، وتوویژی نووسەر هەیاس کاردۆ لە گەڵ نووسەر عەبدوڵلا حەسەن زادە، ساڵی ٢٠١٢ چاپکراوە.

نووسەر و لێکۆڵەر عەبدوڵلا حەسەن زادە چەندین وتاری سیاسی و ڕۆشنبیری و فیکری و مێژوویی دیکەشی نووسیوە لەوانە:

- نەخشی کاریگەریی دوکتور قاسملۆ لە بووژاندنەوەی حیزبی دیموکراتی کوردستاندا.
- ئەو هەژارەی من ناسیوومە، وتارێک بە بۆنەی یادی(١٠٠)ساڵەی لە دایکبوونی(هەژار- عەبدولڕەحمان شەرەفکەندی)ی شاعیر.
- بۆ کۆچی دوایی برای بەڕێزم خدر حەسەنزادە.
- سوپاس و داوای لێبووردن.
- دوو بۆنە و دوو ئاواتی پیرۆز.

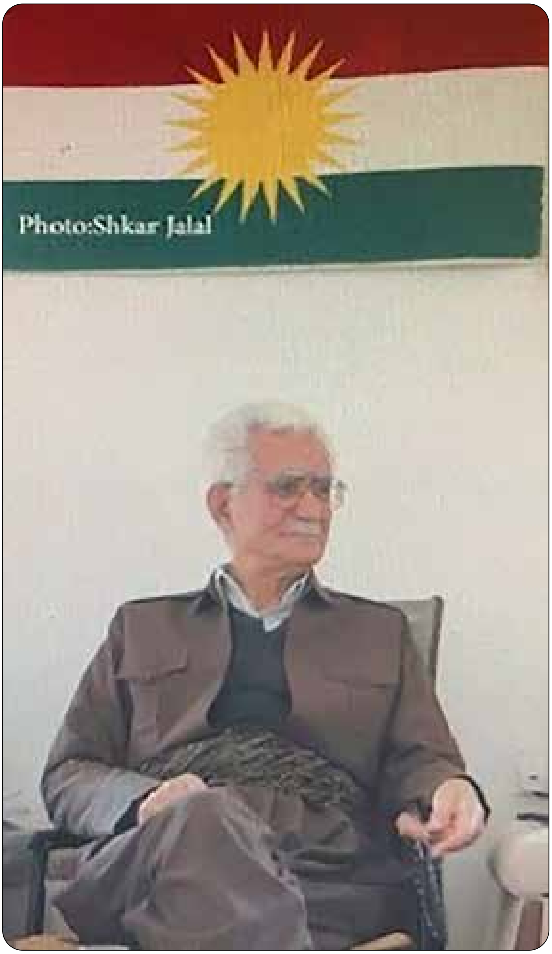

نووسەر و لێکۆڵەر عەبدوڵڵا حەسەن زادە

بەرهەمەکانی نووسەر و وەرگێڕ عەبدوڵلا حەسەن زادە

- وتوویژ گۆڤاری تیشک.
- لەسەر وتوویژەکانی نێوان تاران و کوردستان، دیمانە: عەلی لەیالخ.
- غەمێکی نوێ.
- یووبیلی ئەڵماسی حیزبی دیموکڕات و چەند قسەیەک.
- میدالی دەرەجە یەک.
- کەلێنێکی گەورە.
- ڕێککەوتنی ئادار (مارس)ی ١٩٧٠ و بووژانەوەی حیزبی دیموکراتی کوردستان.
- دەرسەکانی شەوی یەڵدا و ١٧ی خەرمانان.
- مەرگێکی ناوادە و داخێکی گران.
- دەنگی خۆم دەخەمە پاڵ دەنگی مومتاز حەیدەری.
- بیست ساڵەی ماڵپەڕی گیارەنگ.

چەندانی دیکەش.

ئەو بەشداریی لە چەندین کۆڕوکۆبوونەوە و سیمیناری ئەدەبی و ڕۆشنبیری لە دەرەوە و ناوەوەی وڵات بە تایبەتی لە باشووری کوردستان کردووە.

نووسەر عەبدوڵڵا حەسەن زادە بڕوانامەی دکتۆرای(شانازی- فخري) لە زانکۆی کۆیە لە هەرێمی کوردستان پێبەخشراوە.

بۆ نووسەر و لێکۆڵەر و مێژوونووس و وەرگێڕ عەبدوڵڵا حەسەن زادە هەر سەرکەوتوو و بەردەوام بیت بۆ خزمەتی زمان و ئەدەب و مێژووی کوردی.

سەرچاوەکان:

١ – کوردیپیدیا.

٢ - تۆڕی میدیای ڕووداو، فیلمێکی دوکیومێنتاری، بەرنامەی پەنجەمۆر.

٣ - ماڵپەڕی کوردستان و کورد.

٤ - ماڵپەڕی گیارەنگ، نووسینێکی نووسەر ڕەحمان نەقشی، لە ٠١ ٢١ - ٣٢٠٢.

٥ - ڕۆژنامەی کوردستان، حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران، لە ٤ - ٢ - ٤٢٠٢.

٦ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

دکتۆر جەمال ڕەشید

ئەو وتوویەتی:(کرێکارێک ڕۆژانە ٢٠ هەزار دینار وەردەگرێت، مەعقول نییە منیش بۆ بینینی ٤ خوولەکی منداڵەکەی، ئەو ٢٠ هەزارەی لێوەرگرمەوە).

باوکێکی نموونەیی، مامۆستایەکی گەورە، دکتۆرێکی ماندوونەناس و خۆبەخش و خێرخواز، ڕەوانشاد دکتۆر جەمال ڕەشید....

ناوی تەواوی(جەمال ئەحمەد ڕەشید)ە، بە دکتۆر جەمالی منداڵان ناسراوە، لە ساڵی ١٩٤٤ لە شاری سلێمانی لە دایکبووە، حاجی ئەحمەد ڕەشیدی باوکی بازرگانێکی گەورەی خۆراک بووە لە شاری سلێمانی، هەموو دەم کۆمەڵێک خەڵک لە کاتب و حەمبال بەردەستییان کردووە و، گوزەران و بژێوی ژیانیان لای ئەو مسۆگەر بووە، زۆریش چاو تێر و چاکەکار و یارمەتیی دەوروبەرەکەی خۆی داوە، دایکیشی ژنێکی چاکەخواز و یارمەتیی دەرودراوسێی خۆیانی داوە، ئەوان پێنج برا و پێنج خوشک بوونە، لە ساڵی ١٩٧٣ کە باوکیان کۆچی دوایی کردووە، دکتۆر جەمال ڕەشید برا گەورەی خێزانەکەیان بووە، هەموو خوشک و براکانی خۆی جوان پەروەردە کردووە.

دکتۆر جەمال ڕەشید خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی(ئەو کات تا پۆلی پێنجەم)بووە لە سلێمانی تەواوکردووە، ساڵی ١٩٦٨ کۆلێژی

دکتۆر جەمال ڕەشید لە گەڵ چەند منداڵێك

دکتۆر جەمال ڕەشید و هاوسەری و منداڵەکانی

پزیشکی لە زانکۆی بەغدا تەواوکردووە، سەرەتا وەکو پزیشکێک لە بواری منداڵان کاری کردووە، دواتر دوو ساڵ لە لەندەن خوێندوویەتی و بووەتە پزیشکی پسپۆری منداڵان، وەکو پرۆفیسۆری یاریدەدەر لە کۆلێژی پزیشکیی زانکۆی سلێمانی مامۆستا بووە.

(مستشفى الاطفال التعليمي- نەخۆشخانەی فێرکاریی منداڵان) لە سلێمانی

لە ساڵی ١٩٥٣ دروستکراوە و منداڵان لە تەمەنی(١)ڕۆژی تا(١٥)ساڵی تێیدا چارەسەرکراوە، لە ساڵی ١٩٨٨ گواستراوەتەوە ئەو شوێنەی ئێستای و یەک جاریش نۆژەنکراوەتەوە و لە ساڵی ٢٠٠٠ەوە، منداڵە چاوگەشەکانی شاری سلێمانی و کوردستانی تێدا چارەسەر دەکرێت، دکتۆر جەمال ڕەشید نزیکەی(٥٠)ساڵ لەم نەخۆشخانە چارەسەری منداڵانی شاری سلێمانی و دەوروبەری و شار و شارۆچکەکانی دیکەی کوردستانی کردووە، زۆریش منداڵی خۆشویستووە و دۆستیان بووە، زۆر کاری خێرخوازانەی کردووە

دکتۆر جەمال ڕەشید و منداڵێك

تەرمی دکتۆر جەمال ڕەشید

و، یارمەتـی خەڵکـی هـەژار و کەمدەرامەتـی داوە، لـە کلینیکەکـەی خـۆی بـە بێ پـارە و یـان هـەر بە(٥)هـەزار دینـار چارەسـەری منداڵانـی کـردووە، کەچی نرخی کلینیکی دکتۆر بە پێی سەندیکای پزیشکان بە(٢٠)هەزار دینار دیاریکرابـوو، بۆیـە لـە شـوێنێکدا هـەر خـۆی وتوویەتی(کرێکارێـک ڕۆژانـە ٢٠ هـەزار دینـار وەردەگرێـت، مەعقـول نییـە منیـش بـۆ بینینـی ٤ خوولەکـی منداڵەکـەی، ئـەو ٢٠ هـەزارەی لێوەرگرمـەوە).

دکتـۆر جەمـال ڕەشـید وەکـو مامۆسـتاش لـە کۆلێـژی پزیشـکیی زانکـۆی سلێمانی خزمەتێکی زۆری کردووە و سـەدان قوتابیی کوڕ و کچ لـە هەمـوو کوردسـتان لەسـەر دەسـتی ئـەو فێربوونـە، لـە نەخۆشـخانەی فێرکاریـش چەندین خولی پێگەیاندن و فێربوونی بۆ پزیشکانی تازەدەرچوو کردۆتـەوە و، چەندیـن توێژینـەوەی زانستیشـی دەربـارەی نەخۆشـییەکانی منداڵان تێدا ئەنجامداوە، ئەو دوای خانەنشینبوونیشی هەر بەردەوام بووە لە خزمەتکرن.

لە ساڵی ٢٠١٦ خەڵاتی پزیشکیی پێشەنگی پێبەخشراوە.

لـە ڕۆژی ٤ - ٩ - ٢٠١٨ دکتـۆر جەمـال ڕەشـید لـە وڵاتـی ئەڵمانیـا بەنەخۆشـی کۆچـی دوایـی کـردووە و لـە ٦- ٩- ٢٠١٨ تەرمەکـەی هێنراوەتـەوە شـاری سلێمانی و، لە ڕۆژی ٧ - ٩ - ٢٠١٨ لە ڕێوڕەسمێکی شایستە و. بە ئامادەبوونی کەس وکاری و جەماوەرێکی زۆری شـاری سـلێمانی تەرمەکـەی لـە گۆڕسـتانی(گردی سـەیوان)بە خاکـی نیشـتمان سـپێردراوە، ڕەوانـی شـاد و

لە لای ڕاستەوە: دکتۆر جەمال ڕەشید، یەک لە منداڵەکانیان، هاوسەرەکەی

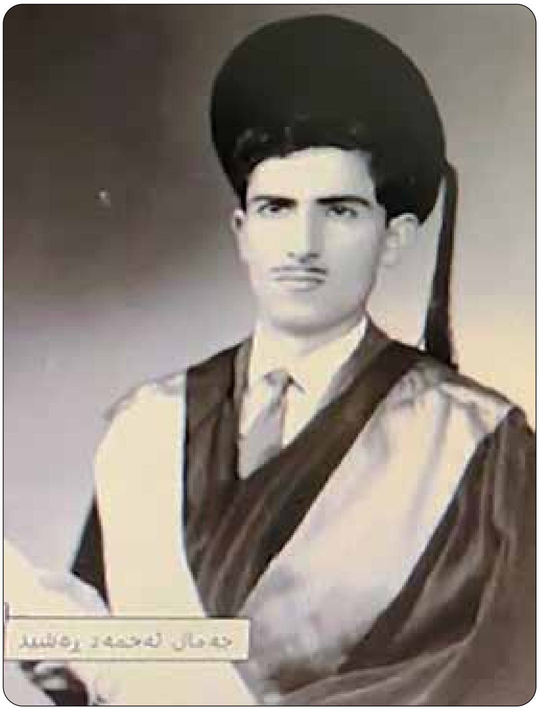

دکتۆر جەمال ڕەشید

پەیکەری دکتۆر جەمال ڕەشید

ئارام و ئاسوودە بێت و، گڵکۆێ پڕ گوڵ و گوڵزار و چراخان بێت.

شاعیر و نووسەری بواری ئەدەبیاتی منداڵان مامۆستا عەلی حەمە ڕەشید بەرزنجی شیعرێکی بۆ دکتۆر جەمال ڕەشید نووسیوە و، لە لایەن هونەرمەند عەزیز حەمە کەریم ئاوازی بۆ داندراوە و، منداڵانی باخچەی ساوایانی شاری سلێمانی وەکو گۆرانی وتوویانە.

لە سەر ئەرکی دکتۆر تەها ڕەسوڵ، هونەرمەند(چێنەر نزار)پەیکەرێکی بۆ دکتۆر جەمال ڕەشید دروستکردووە و، لە بەر دەم نەخۆشخانەی دکتۆر جەمال ڕەشیدی فێرکاری لە شاری سلێمانی داندراوە.

ئەو چەندین جاریش خەڵات و ڕیزلێنانی بۆ کراوە و، وەکو ڕێزلێنانێک بۆ ئەو خزمەتە زۆرەی نەخۆشخانەی فێرکاریی منداڵان لە سلێمانی کراوەتە(نەخۆشخانەی دکتۆر جەمال ئەحمەد ڕەشید)ی منداڵانی فێرکاری.

ئەستێرەی گەش

تۆ دڵسۆز و خەمخۆری .... منالی کوردستان بووی
هــەوێنی زەردەخەنەی ...... دایەو بابە و خێزان بووی
دوکتــۆرەکەی منالان .... لەئاسمانی ئەم شارە
ئەستێرەیەکی گەشە و .... ناوێکی زۆر دیــارە
بەنازار و نەخۆشیت .... هەرلای ئێمە میوان بووی
بۆ منداڵان ئارامی .... خاوەن دەریای هەتوان بووی
دوکتــۆرەکەی منالان .... لەئاسمانی ئەم شارە
ئەستێرەیەکی گەشە و .... ناوێکی زۆر دیــارە
تـــۆ بێ وێنەی لەجوانی .... خەم خۆری منالانی
هەموو دەڵێن ماڵئاوا ...... خۆشە ویستی هەمووانی
دوکتــۆرەکەی منالان .... لەئاسمانی ئەم شارە
ئەستێرەیەکی گەشە و .... ناوێکی زۆر دیــارە

هۆنراوەی ..... عەلی حەمەڕەشید بەرزنجی
ئاوازی ..... عەزیز حەمە کەریم

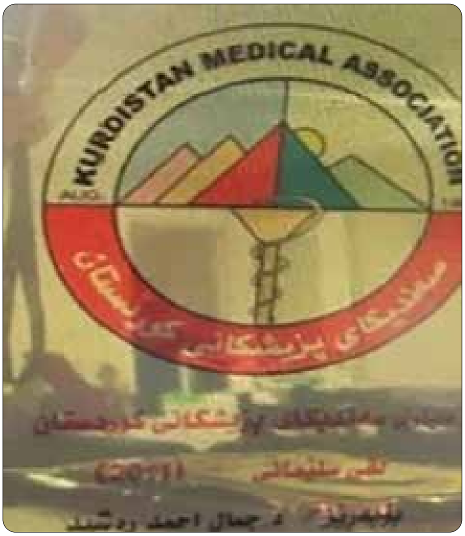

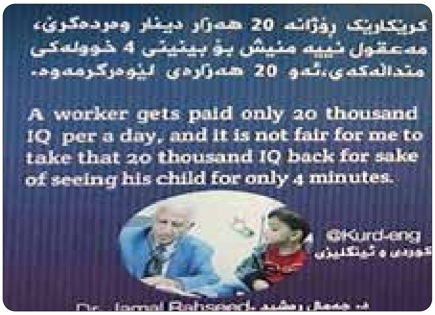

سەرچاوەکان:

١ - کوردیپیدیا.

٢ - ماڵپەڕی پێنجوێن شاری شاران، فلمێکی دوکیومێنتاری، لە ١٥ - ٥ - ٢٠٢٠.

٣- NRTHD، فیلمێکی دوکیومێنتاری بەرنامەی(پانۆراما).

٤- Rudaw، فیلمێکی دوکیومێنتاری لە ٧ - ٩ - ٢٠١٨.

٥- Lalazar، فیلمییکی دوکیومێنتاری.

٦ - کوردسات، فیلمێکی دوکیومێنتاری، بەرنامەی(چرای شار)، میدیاکار سامان سەلام.

٧ - ماڵپەڕی شاری سلێمانی، نووسینێک لە ٤ - ٥ - ٢٠٢٢.

٨ - زانیاری و ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

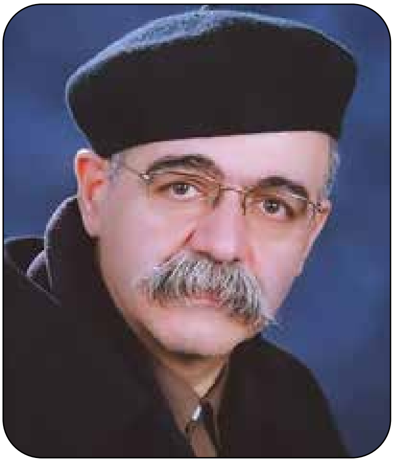

دکتۆر محەمەد عەلی سوڵتانی

نووسەر و لێکۆڵەر و توێژەر و مێژوونووس، شارەزای(جوگرافیا، مێژوو، کەسایەتییە ئایینییەکان، شاعیر و ئەدیبانی ناوچەی کرماشان و ئێلام)، دکتۆر محەمەد عەلی سوڵتانی ....

دکتۆر محەمەد عەلی سوڵتانی لە ساڵی ١٩٥٧ لە شاری کرماشان لە دایکبووە، خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی هەر لە کرماشان تەواوکردووە، دواتر بۆ درێژەدان بە خوێندنی زانستییە ئایینییەکان چووەتە زانکۆی تاران، لەوێ(میستیکیزم و فەلسەفە)ی خوێندووە، ماوەیەکی زۆریشی لەگەڵ سەید محەمەد تاهیر هاشمی و سەید محەمەد شێخولئیسلام بەسەربردووە، تا تەواوکردنی و بەدەستهێنانی بڕوانامەی دکتۆرا بە ئامۆژگاری و سەرپەرشتیی دکتۆر عەبدولمحسین ئاڤالی هەر ئەویش بە مێژووی شاری کرماشانی ئاشنا کردووە.

لە ساڵی ١٩٨٣ هاوسەرگیری لەگەڵ خاتوو(فەریبا مەغسودی)کردووە و ساڵی ١٩٨٧ چوونەتە تاران و لەوێ نیشتەجێبوونە.

دکتۆر محەمەد عەلی سوڵتانی لە ساڵی ١٩٨٣ یەکەم توێژینەوەی خۆی بەناوی(نوێژی هەمیشەیی یان گۆرانیی نەمر بۆ ئەدیبانی کورد)

له لای ڕاستەوە: نووسەر دکتۆر محەمەد عەلی سوڵتانی، دکتۆر مارف خەزنەدار

بڵاوکردۆتەوە بە تایبەتی مێژووی ئەدەبیاتی کوردی لە کرماشان و ئیلام، ئەو لە شەش بەرگدا باسی جوگرافیا و مێژوو و ئایین و کەسایەتییە ئایینییەکان و جۆرەکانی ئایین (یارسان و جوولەکە و کریستیان و شیعەگەری و سۆفینیزم....هتد..)کردووە و کۆکردنەوە و ئامادەکردن و ساغکردنەوە و پێشەکی نووسینی بۆ دیوانی شیعری شاعیرانی کوردی کرماشان و وەرگێڕانی شیعری فارسی و چەندین لیکۆڵینەوە و توێژینەوە و بابەتی هەمەجۆری دیکەش، لەم بوارانەدا کۆمەڵیک کتێبی بەنرخ و سوودبەخشی بە زمانەکانی کوردی و فارسی و عەرەبی نووسیوە و چاپ و بڵاوکردوونەتەوە، کە ئەمانە هەندێکیانن.

- کۆکردنەوەی جوگرافیای مێژوویی و مێژووی وردی کرماشان (یەکەم ئینسکلۆپیدیای ناوچەیی لە ئێران) لە بیست بەرگدا بەم شێوەیەیە:
- بەرگی یەکەم: جوگرافیای مێژوویی و مێژووی وردی کرماشان

(جوگرافیـای مێژوویـی، ئابـووری، پـەروەردە، هونـەر، کەلتـووری بەڕێوەبـردن و ڕێکخـراوەکان).

- بەرگـی دووەم و سـێیەم: مێـژووی نەتـەوەکان و خێڵەکانـی کرماشـان (مێژوویـی، سیاسـی، ئابـووری و کۆمەڵایەتـی).
- بەشـی چـوارەم: بارودۆخـی سیاسـی لـە سـەردەمی پێش مێـژووەوە بـۆ سـەردەمی دەسـتووری.
- بەشـی پێنجـەم: بارودۆخـی سیاسـی لـە سـەردەمی دەسـتوورییەوە بـۆ کودەتـای ١٨ی ئـاب، لەگـەڵ مێـژووی خێزانـە شـارییە دەسـەڵاتدارەکان لـە بەنـداوەوە بـۆ خۆسـرەوی.
- بەشی شەشـەم: مێژووی شیعەگەرێتی لە کرماشـان (خێزانی ئایینی شیعە و زانایانی کرماشـان لە سـەرهەڵدانی ئیسـلامەوە تا سـەردەمی ئێسـتا).
- بەرگـی حەوتـەم: مێـژوو لـە کرماشـان(خێزانی ئایینـی، زانایانـی مۆنفـارد، فەیلەسـوف و فەیلەسـوفانی کرماشـان).

لە لای ڕاستەوە: شاعیری گەورەی کورد شێرکۆ بێکەس، نووسەر و توێژەر دکتۆر محەممەد عەلی سوڵتانی

له لای ڕاستەوە: نووسەر دکتۆر محەمەد عەلی سوڵتانی، دکتۆر ئەحمەد باوەڕ

- بەشی هەشتەم: مێژووی سوننەکان لە کرماشان(خێزانە ئاینییەکان، زانایانی سوننەی کرماشان).
- بەشی نۆیەم: چیرۆکی سۆفیزم لە کرماشان (مێژووی سۆفیزم، میتۆد و سەرکەوتنەکانی سۆفیا و سۆفیزم و دێرڤیش لە کرماشان).
- بەرگی دەیەم: مێژووی خێزانەکانی ڕاستی و کەسایەتییە بەناوبانگەکانی کۆتایی ئەهلی حەق (مێژووی خێزانەکانی هەفتڤانە و پاشای میوانەکان و هتد).
- بەرگی یانزەهەم: کەمایەتییە ئاینییەکان لە کرماشان (جوولەکە، مەسیحییەکان، هتد) ئامادەکردن و بڵاوکردنەوە.

ژمارە دوانزەم: موستەدراک و گفتوگۆ کۆکردنەوەی جوگرافیای مێژوویی و مێژووی وردی کرماشان، بەرگی١٢.

- هادیە سۆلتانی: ژمارە ١، چاپی دووەم، ٢٠٠٥، سۆها، تاران.
- بەرگی ١٩ بۆ ٢٠ کە مێژووی حیزبە سیاسییەکانی کرماشانە: حیزبە سیاسییەکان، (پارتە سیاسییەکان و کۆمەڵە نهێنییەکان لە کرماشان لە ماڵی لەبیرچوونەوە بۆ ماڵی ڕەش)؛ بەرگی یەکەم لە لەبیرچوونەوە

بۆ حیزبە سیاسییەکان و چالاکییەکان لە ڕۆژانی ڕابردوودا، دووەم لە ساڵی ١٩٤١ەوە بۆماڵی ڕەش، ١٩٥١ - ١٩٩٩، سۆها، تاران.

- کارە هەڵبژێردراوەکانی عەبدولحوسەین موحسینی کرماشانی، پێشەکی، چاپی یەکەم، ١٩٩٦، فەرهەنگ سەرای یاسقلی بڵاوکراوەی تاران.

- هەڵبژاردنی ئیبراهیم زەینالی لە کرماشان، پێشەکی، چاپی یەکەم، ١٩٩٠ تاران.

- پەیامی ئاشنا (زنجیرەی خوێندنەوەی ماستەری فارسی و لەسەر بابەتەکانی فێرکردنی ئەدەبیاتی فارسی)، (سکرتاریەتی کۆکراوەکە)، ١٩٩٦، سۆها، تاران.

- حەفز شیرازی دیڤان، فەریبا مەغسودی (پێشەکی)، چاپی دووەم، ٢٠٠٤، لەلایەن بانکی میلی تاران چاپ و بڵاوکراوەتەوە.

- دۆخ و کارەکانی میر ئیماد (٢٥ بەرگی خەڵکی ئێران) ، ڕێکخراوی توێژینەوە و ڕۆشنبیری و هونەریی شارەوانیی تاران.

- پۆرترەیت و کارەکانی میرزا محەمەد ڕەزا کەڵهور (٢٥ بەرگی خەڵکی ئێران) ، پاژۆش، ڕێکخراوی ڕۆشنبیری و هونەری شارەوانی تاران.

- دیوانی مەلا مەنوچەرخان کۆلیڤاند لە ئەهل ئەلبەیت (بەخشین بۆ مەنوچێهر نورموحەمەدی)، (پێشەکی)، چاپی یەکەم، ٢٠٠٢، بڵاوکراوەکانی ئەفلاک، خۆرەم ئاباد.

-کەڵهور (وانەکان و چالاکییەکانی یەکەمین فێستیڤاڵی ژن لە کرماشان) وتار، ڕێکخستن، چاودێری زانستی و هونەری، چاپی یەکەم، ٢٠٠٠

سەحەر مۆبین (کارە هونەرییەکانی هەڵبژێردراو لەلایەن ئایەتوڵا نۆجۆمی کرماشانی)، (لەگەڵ پێشەکی و هەوڵدان) چاپی یەکەم، سۆها، تاران.

- کۆکراوەی بیرەوەری میرزا محەمەد ڕەزا کەڵهور کرماشانی (کۆمەڵەی وانەکانی یادکردنەوەی میرزا محەمەد ڕەزا کەڵهور کرماشانی، ١٩٨٧) لە لایەن پرۆفیسۆر غولام حوسین ئەمیرخانی، بە هاوکاریی کۆمەڵەی خۆشنووسانی ئێران، چاپی سێیەم، ١٩٩٩، کۆمەڵەی خۆشنووسانی

ئێران، تاران.

- سەهیفە هاستی (هەڵبژێردراو لەلایەن پرۆفیسۆر غولامۆساین ئەمیرخانی) (پێشەکی)، چاپی یەکەم، ٢٠٠١، بڵاوکراوەکانی کەڵهور، تاران.
- کورتەیەک لە نووسین و تایبەتمەندییەکانی یەکەم پێشانگای نووسین لە کرماشان (هێڵی عەبدوڵڵا جاواری)، چاپی یەکەم، ١٩٧٩، بەشی ڕۆشنبیری و هونەر.
- حەسەن خاتام، ئۆستاد کیۆمەرز قەسری، چاپی یەکەم، ٢٠٠٧، بڵاوکردنەوەی سۆب ڕۆشان.
- ئایینەکان و میستیکیزم لە ڕاپەڕین و بزووتنەوەی عەلاوییەکانی زاگرۆس یان مێژووی شیکردنەوەی ئەهلی حەق: بەرگی یەکەم لە سەرەتاوە تا کۆتایی حەوتەم، چاپی دووەم، ٢٠٠٣.
- دیوانی ئۆستاد پارتۆ کرماشانی (ئەلیوەیسەکانی باخچەکان) (فارسی و کوردی) لە فەریبا مەغسۆدی چاپی دووەم ١٩٩٨ سۆها تاران.
- دیوانی شامی کرماشانی (چینانی) (کوردی و فارسی)، چاپی سێیەم، ٢٠٠٦، سۆها، تاران.
- دیوانی میر محەمەدساڵح مەحیدەشتی (میرانەلی شا) (کەنزەل عیرفان) (فارسی) فەریبا مەغسودی سکریپت ١٩٨٩ سۆها تاران.
- دیوانی تاحماسب غولی خان (ڨەهدات) کەلهۆر (فارسی)، فەریبا مەغسودی سکریپت، چاپی یەکەم، ١٩٩٨، سۆها، تاران.
- سەید یەغوب مەحیدەشتی دیڤان، فەریبا مەگسۆدی سکریپت، چاپی دووەم ١٩٩٨.

ئەو چەندین چالاکیی دیکەشی هەبووە و هەیە، لەوانە:

- ئەندامی دەستەی نووسەران و سەرنووسەری ڕێکخراوی هونەریی(چلیپا) بووە.
- ئەندامی سکرتاریەتی سیمیناری لێکۆڵینەوەی کرماشان (سیمیناری یەکەم و دووەم).

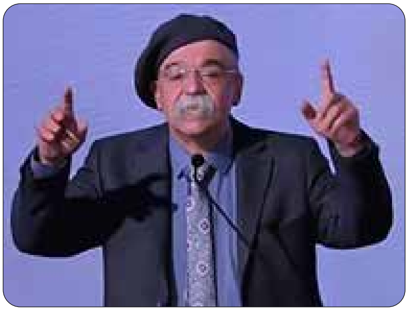

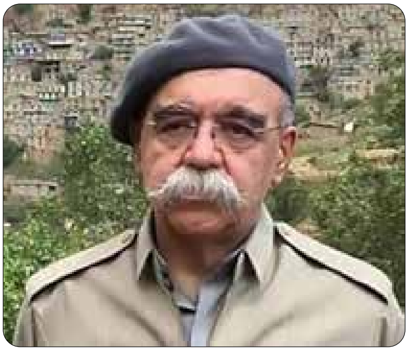

دکتۆر محەمەد عەلی سوڵتانی

- سەرۆکی ئەنجومەنی بەڕێوەبەری کۆنگرەی نێودەوڵەتیی زانایانی کورد بووە.
- ئەندامی ئەنجومەن و بەڕێوەبەری گۆڤاری ئەدەبی فارسی بووە.
- ئەندامی ڕۆشنبیری پە یمانگای زمانی کوردی بووە.
- ئەو وەکو خۆشنووسێک لە بواری نووسینەوە و ڕاستکردنەوەی شیعری شاعیرانی کورد زۆر چالاک بووە، لەوانە شیعرەکانی شاعیر(شامی کرماشانی، پارتۆ کرماشانی، سەید یەغوب مەحیدەشتی، سەید ساڵح مەحیدەشتی، غولام ڕەزاخان ئەلکەوازی، دارڤیش غولیکەراندی)و چەندانی دیکەش.
- هەر لە بواری نووسیندا لە گەڵ مورتەزا نۆجۆمی دوو کاری کۆکردنەوەی ئەستێرە ناسەکانیان کۆکردۆتەوە بە ناوەکانی(ئەلکیمیا هاستی، سەهار مۆبین).

- ئەو بە ڕۆڵەکانی لە زنجیرە(Game of Thrones)ناسراوە، کە لە ١٤ی شوباتی ٢٠١٧ لەسەر(نێتفلیکس)پەخش و بڵاوکراوەتەوە.
- زۆر چالاکانە لە بەشی زۆری کۆنگرە و کۆنفراس و پانێلە ئەدەبی و ڕۆشنبیرییەکانی ڕۆژهەڵات و باشووری کوردستان و دەرەوەی وڵات ئامادە بووە و دەبێت، لێکۆڵینەوە و توێژینەوەی بە سوودیش پێشکەش دەکات، لەوانە ئامادەبوونی لە (کۆنگرەی ناودارانی کورد لە سنە ساڵی ١٩٩٨ و ٢٠١٩.
- بەشداربوونی لە کۆنگرەی مەولانا خالیدی نەقشبەندی کە لە ڕۆژانی ١٠ - ١١ - ١٢ ئاداری ٢٠٢٣ لە مەڵبەندی ڕۆشنبیریی ڕەوانشاد دکتۆر عیزەدین لە شاری سلێمانی بەستراوە.

دکتۆر محەمەد عەلی سوڵتانی چەندین جارخەڵات و ڕیزلێنانی بۆ کراوە، لەوانە:

- خەڵاتی ڕێزلێنان بۆ هەڵبژاردنی کتێبی ساڵی کۆماری ئیسلامی ئێران، پلاکی سوپاس بۆ ساڵی لێکۆڵینە وەی کۆماری ئیسلامی ١٩٩٦.
- وەکو ڕێزلێنان پەیکەرێکی کریستاڵی بە پلەی یەکەم لە بواری مێژوودا،

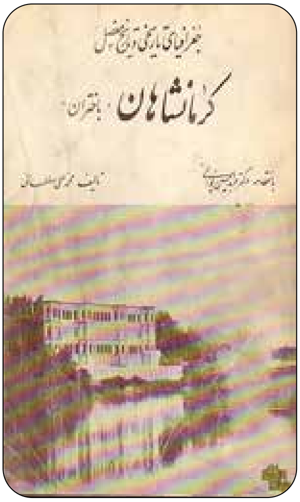

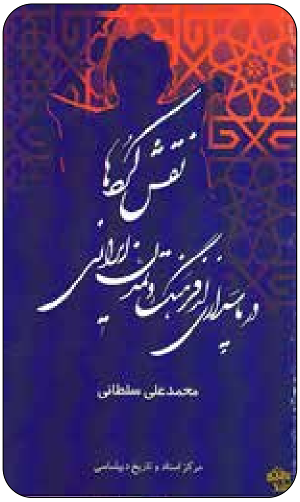

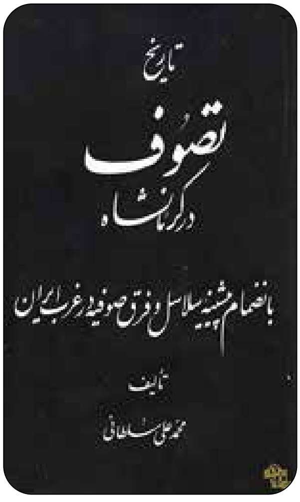

بەرهەمەکانی دکتۆر محەمەد عەلی سوڵتانی

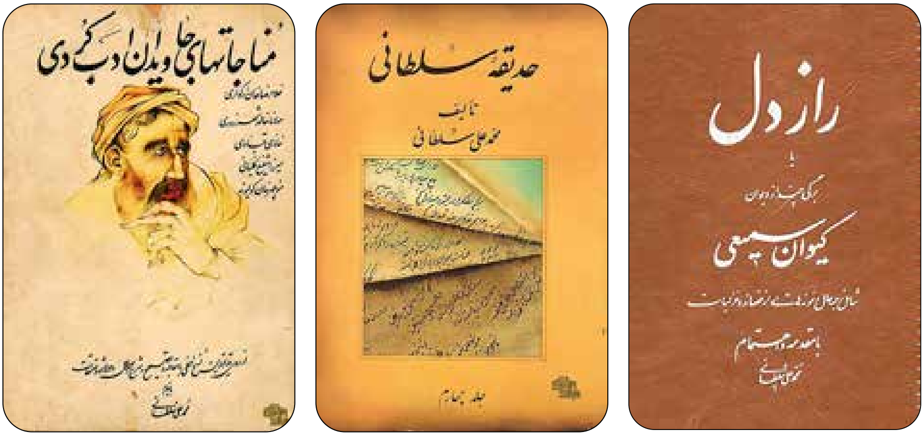

بەرهەمەکانی دکتۆر محەمەد عەلی سوڵتانی

لە لایەن وەزارەتی پەروەردە، ساڵی٢٠٠٢ بۆ دروستکراوە.

- پەیکەری سوپاسگوزاری و پەیکەری ڕووخساری هەرێمی بەردەوام (IRIB of Iran)، ٢٠٠٥ بۆ دروستکراوە.
- تابلۆی ڕێزلێنان و پەیکەری کریستاڵی ئاراس، کتێبی ساڵی عێراق.
- ڕۆژی جیهانی مۆزەخانەی یونسکۆ، ڕێکخراوی کەلەپووری کولتووری.

چەندانی دیکەش.

بۆ دکتۆر محەمەد عەلی سوڵتانی هەر سەرکەوتوو و بەردەوام بێت بۆ خزمەتی زمان و ئەدەب و مێژووی شاری کرماشان و هەموو کوردستان.

سەرچاوەکان:

١ – کوردیپیدیا.
٢ - ویکیپیدیا- ئینسکلۆپیدیا ئازاد.
٣ -ماڵپەڕی فەرمیی دکتۆر محەمەد عەلی سوڵتانی.
٤ - ڕۆژنامەی(إطلاعات) لە ٢٠١٥/٦/٢٤
٥ - ئاژانسی هەواڵی میهر، لە ٢٠١٢/٦/٢٠.
٦ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

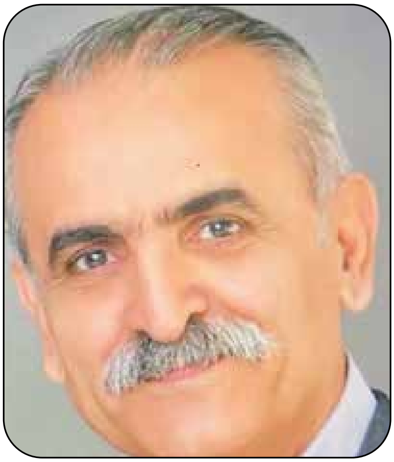

سەید عەبدوڵڵای سەمەدی

نووسەر و وەرگێڕ و مێژوونووس و فەرهەنگناس، شارەزای فۆلکلۆر و کەلتوور و کەلەپووری کوردیی ناوچەی موکریان، مامۆستا سەید عەبدوڵڵای سەمەدی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بەسەردەکەینەوە.

ناوی تەواوی(عەبدوڵڵا مستەفا سەمەدی)یە، لە ٣٠ - ٣ - ١٩٥٧ لە گەڕەکی(مزگەوتی سوور)ی ناو شاری مهاباد لە خانەوادەیەکی کاسبکار و زەحمەتکێش و کوردپەروەر لە دایکبووە، مستەفا سەمەدی باوکی لە تایفەی(مەلا جامی چۆڕی کوڕی سەید مەحموودی و نەوەی مەلا ئەبوبەکری موسەنییف)ە، لەگەڵ بنیاتنانی مزگەوتی سوور، بە فەرمانی بوداغ سوڵتان لە گوندی(چۆڕ) ی مەریوانەوە بۆ بەڕێوەبردنی دارولعیلم هاتوونەتە مهاباد، بنەماڵەی (سەمەدی) کە لەلایەن (ئاسکۆل)ی دایکیەوەیە، کە لە تایفەی(نانەوازادە)ن، بنەچەیان دەگەڕێتەوە سەر(عیسا) ناوێک کە سەردمی بوداغ سوڵتان لە (نەینەوا) وە بۆ بازرگانی چوونەتە مهاباد و لەوێ ماونەتەوە و لە ماوەی چەند سەدەدا

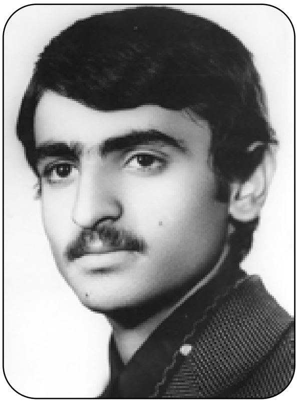

نووسەر و فۆلکلۆرناس
سەید عەبدوڵڵای سەمەدی
بە جاحێڵی ساڵی ١٩٧٢

له لای ڕاستەوە: نووسەر سەید عەبدوڵڵای سەمەدی، دکتۆر کوردستان موکریانی

بە چەندین ناو و شوهرەتی جۆراوجۆرەوە لە کوردستان ژیان و دەژین، ئەوان پێنج براو سێ خوشکن، بە ناوەکانی(جەعفەر، قادر، عەلی، محەمەد، عەبدوڵڵا، نەسرین، جەمیلە)خوشکێکیان کۆچی دوایی کردووە، سەید عەبدوڵڵای سەمەدی بچووکترین منداڵی خێزانەکەیانە.

نووسەر سەید عەبدوڵڵای سەمەدی ساڵی ١٩٦٣ تەمەنی(٦)ساڵان بووە دەستی بە خوێندنی سەرەتایی کردووە و قۆناغی ناوەندیشی تەواوکردووە و دواتر خانەی مامۆستایانی تەواوکردووە و بووەتە مامۆستای سەرەتایی لە گوند و شار و شارۆچکەکانی شاری مهاباد و بۆکان، لە ساڵی ١٩٧٦ بۆ ماوەی دوو ساڵ بووەتە سەرباز، سەربازییەکەشی هەر بە مامۆستایەتی بردۆتەسەر، لە ساڵی ١٩٧٨ لە گەرمەی شۆڕشی گەلانی ئێران، سەربازییەکەی تەواو کردووە و چۆتەوە شاری مهاباد و لە وەزارەتی فێرکردن و ڕاهێنان وەکو مامۆستای سەرەتایی دامەزراوەتەوە و بەردەوام بووە لە خزمەتکردن لە بواری پەروەردە و فێرکردن، ماوەی زیاتر لە(٣٠) خزمەتی کردووە و لە ساڵی ٢٠٠٧ خانەنشین بووە، ئێستا لە شاری مهاباد دەژیەت.

نووسـەر سـەید عەبدوڵـڵای سـەمەدی هـەر لـەو کاتـەی قوتابیی کۆتایـی قۆناغـی سـەرەتایی و دواتریـش ناوەنـدی بـووە، هەسـتی بەئێـش و ئـازاری میللەتەکـەی و ڕووداوەکانـی شـاری مهابـاد و هەمـوو کوردسـتان کـردووە و حـەز و ئـارەزوی چووەتـە زمـان و ئـەدەب و فۆلکلـۆر و کەلتـوور و کەلەپـووری کـوردی، سـەرەڕای کەمیـی کتێبـی کوردیـی ئـەو سـەردەم، ئـەو بـە یارمەتیی ڕەوانشـاد (ئاسکۆل)ی دایکی توانیویەتی دیوانـی شـاعیر مەولـەوی تاوەگـۆزی بکڕێت، کـە لـە دانانـی ڕەوانشـاد مـەلا عەبدولکەریمـی مودەڕیس بە دەقە هەورامییەکەی و پەراوێزی بە شێوەزاری سۆرانی بۆ نووسـیوە و سـاڵی ١٩٦١ لـە بەغـدا چاپـی کـردووە، دواتـر بـەردەوام بـووە لـە هەوڵەکانـی خوێندنـەوەی کتێبـە زانسـتییەکانی زانکـۆی تەورێـز و دەقـە شـیعرە کـوردی و فارسـییەکان، تـا ڕادەیەکـی بـاش خـۆی فێـری نووسـین و خوێندنـەوەی زمانـی کـوردی کـردووە، لـە سـاڵی ١٩٧١ سـەرەتا دەسـتی بـە نووسـینی شـیعر کـردووە و چیرۆکێکـی بـە ناوی(کـەوی ڕەش)نووسـیوە، بـەڵام هـەر بـۆ خـۆی و لـە ماڵـەوە بـۆ خوشـک و براکانـی خوێندۆتـەوە و بـڵاوی نەکردوونەتـەوە، ئـەو هـەر لـە تەمەنـی لاوێتیـدا گوێـی لـە ڕادیـۆ کرماشـان و مهابـاد و سـنە و ڕادیـۆی کـوردی بەغـدا گرتـووە، بـە تایبەتـی بەرنامـە ئەدەبـی و ڕۆشـنبیری و هونەرییەکانـی وەکو(شـیعر و شـاعیران)ی

لە لای ڕاستەوە: نووسەر و بیرمەند دکتۆر عەبدوڵلا ئەبریشمی، نووسەر سەید عەبدوڵڵای سەمەدی

ڕادیۆی مهاباد،(باخچەی ئەدەبی کوردەواری، کاروانی شیعر و مۆسیقای) ڕادیۆی سنە بە دەنگی شوکروڵڵای بابان و(هەوارگەی دڵان)ی ڕادیۆی کرماشان بە دەنگی مامۆستا سەید محەمەد تاهیری هاشمی،(هەڵبەست و ئاوازی ڕادیۆی بەغدا) کە بەرهەمی شاعیرانی وەک(نالی، حەریق، سالم، حەمدی، بێسارانی، ناری، تاهیر بەگ، وەلی دیوانە، حاجی قادری کۆیی، ئەحمەد موختار جاف، پیرەمێرد، بێکەس، زیوەر، بێخود، سافی و شیعری شاعیرانی نوێخوازی لەوانە گۆران، هەردی، شێخ نوری شێخ سالّح، سوارە ئێلخانیزادە، کامەران موکری، دڵزار، مەدهۆش، عەلی عارف ئاغا، سالّح دیلان، جەمال شارباژێری، کاکەی فەلاح و چەندانی دیکەش) تێدا بڵاودەکراوە و سوودی لە هەموو ئەوانە وەرگرتووە، سوودێکی زۆریشی لە ڕادیۆی کرماشان وەرگرتووە، بە تایبەتی نووسین و خوێندنەوەکانی هەر یەک لە(سەید محەمەد تاهیری هاشمی، مەلا جەمیلی ڕۆژبەیانی، دکتۆر محەمەد سدیقی موفتیزادە، دکتۆر عابد سیراجەدین، عوسمان ئەحمەدی، دکتۆر عەبدولڕەحمان موفتیزادە، سەید برایمی سنوورە)، لە ڕادیۆی کوردی بەغداش ئەو نووسین و بەرنامانەی کە لە سەر زمان و

لە لای ڕاستەوە: نووسەر سەید عەبدوڵڵای سەمەدی، نووسەر و لێکۆڵەر کەلیمەڵڵای تەوحیدی

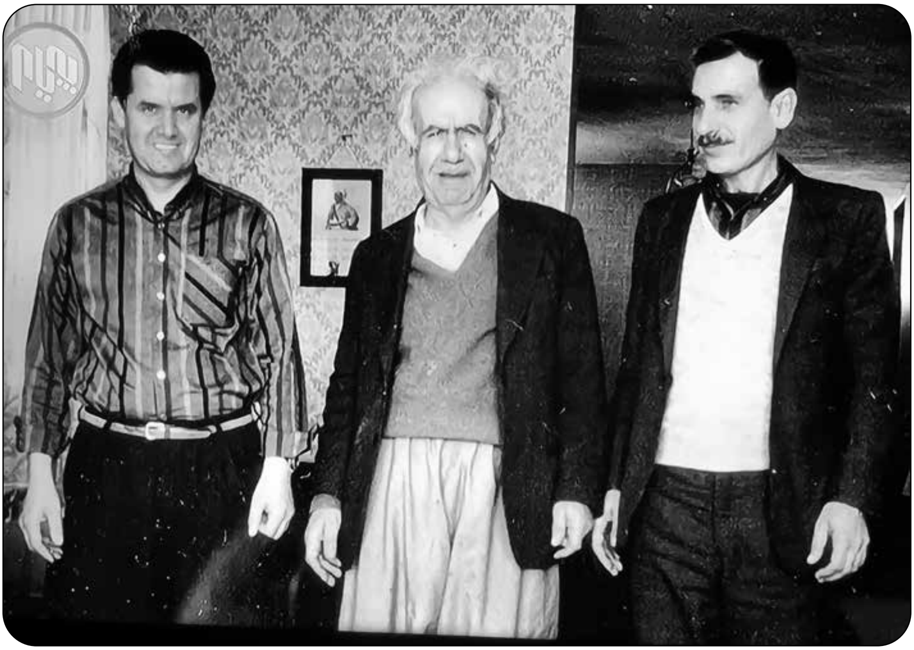

لە لای ڕاستەوە: نووسەر سەید عەبدوڵڵای سەمەدی، شاعیر هەژار موکریانی، شاعیر و فەرهەنگناسی دیاری کورد مامۆستا فەرهاد شاکەلی

ئەدەب و فۆلکلۆری کوردی بووە، کە لە لایەن(دکتۆر ئاوڕەحمانی حاجی مارف، کەمال ڕەئووف، عەلی عەبدوڵڵا شەونم و چەندانی دیکەش) پێشکەش دەکران، بەشی زۆریانی لە سەر(کاسێت) تۆمار کردووە و دواتر لەسەر کاغەز نووسیویەتییەوە.

نووسەر و فەرهەنگناس و مێژوناس سەید عەبدوڵلای سەمەدی ئەو(٣٠) ساڵەی کە مامۆستا بووە لە گوندو شار و شارۆچکەکانی دەوروبەری مهاباد و بۆکان، چاوی بە چەندین خەڵکی بەتەمەن و خاوەن ئەزموون لە بواری فۆلکلۆر و پەندی پێشینان و کەلتوور و کەلەپووری کوردی و حەکایەت و بەیت و باڵۆرەی کوردەواری کەوتووە و، دیمانە و چاوپێکەوتنی لەگەڵدا کردوون، لە زارییانەوەی سامانێکی زۆری لە ئەدەبی میللی و حیکایەت و بەیت و باڵۆرەی کوردی تۆمار کردووە.

ئەو لە شوێنێکدا دەڵێت: (لەڕێگای خوێندنەوەی بەهەشت و یادگار و فرمێسک و هونەر بۆ یەکەمین جار ڕووم بە تام و چێژی زمان و ئەدەبی کوردی کرایەوە)، لە ساڵی ١٩٧٥ یەکەمین نۆبەرەی بەرهەمەکانی خۆی

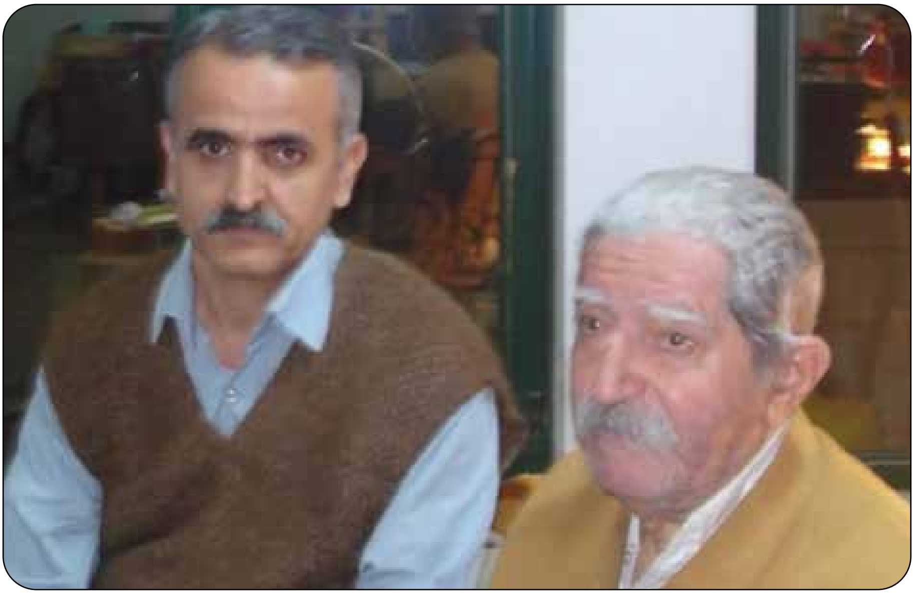

لە لای ڕاستەوە: نووسەر و لێکۆڵەر عوبەیدوڵڵای ئەییوبیان، نووسەر سەید عەبدوڵڵای سەمەدی

کە وتارێک بووە بۆ هەڵسەنگاندنی کتێبی(نظری بە کردستان و دیداری با شاعیرانی کرد)ی نووسەر خالید خاکی بووە و لە لاپەڕەی ڕەخنەی ئەدەبی لە یەکێ لە ڕۆژنامەکانی تاران بڵاوی کردۆتەوە، هەروەها لە ڕێگای خوێندنەوەی کتێبی(پەیامبەرTHE PROPHET)ی شاعیر جبران خەلیل جبران کە دوو جار وەرگێڕدراوەتەوە سەر زمانی فارسی لە ئێستاشدا(١١)جار وەگێڕدراوەتە سەر زمانی فارسی زۆر کاری تێکردووە و بووەتە هۆی وەرگێڕانی ئەو کتێبە بۆ سەر زمانی کوردی بە ناوی (ناردراو)، ئەو لە ساڵی ١٩٨٥ەوە، دەستی کردووە بە بڵاوکردنەوەی بەرهەمەکانی بە زمانی کوردی و فارسی، لە بوارەکانی فەرهەنگ و زمان و ئەدەبی کوردی لە ژمارەی یەکەمی گۆڤاری(سروە)وە، کە شاعیر هێمن موکریانی سەرپەرشتی دەکرد و لە ورمێ دەردەچوو.

نووسەر سەید عەبدوڵڵای سەمەدی لە بوارەکانی ڕەخنە و لێکۆڵینەوە و نووسینەوە و کۆکردنەوە و ساغکردنەوەی فۆلکلۆر و مێژووی فەرهەنگی ناوچەکە و وەرگێڕانەوە، کۆمەڵێک بەرهەمی ناوازە و سوودبەخشی بە زمانی فارسی و زمانیکی کوردیی سادە و ساکار و بە تام چێژی ناوچەی

موکریان نووسیوە و چاپ و بڵاوی کردوونەتەوە، کە ئەمانەن:

- کتێبی(شنەی کۆساران) بە هاوبەشی لەگەڵ شاعیر و نووسەر و فەرهەنگناس مامۆستا فەرهاد شاکەلی، ساڵی ١٩٨٦ لە سوێد چاپ کرا کە دەقی(٦) حەکایەتی فۆلکلۆری کوردی بوو بۆ منداڵان و بە نیگارە جوانەکانی هونەمەندی شێوەکار مامۆستا قەرەنی جەمیل نەخشراوە..

- لە ساڵی ١٩٩١کتێبی (مقدمەای بر واژەنامەهای زبان کردی) کە بریتیە لە باس و ناساندنی(٢٢٠) فەرهەنگی زمانی کوردی، لە(نوبهار)ی ئەحمەدی خانییەوە تا سەردەمی ئێستا و بە ماوەی(٣٢٠) ساڵ، لە ژێر ناوی «بەسەرکردنەوەی مێژووی(٣٢٠) ساڵەی فەرهەنگنووسیی زمانی کوردی) وەریگێڕاوە و لە سێزدە ژمارەی گۆڤاری مەهاباددا بە شێوەی هەر مانگەو بەشێک بڵاوی کردۆتەوە.

- کتێبی(زبان کردی و تقسیمات جغرافیایی لهجە های آن) ئامادەی چاپ کرد کە وەرگێڕاوی کتێبە بەنرخەکەی مامۆستا (دکتۆر فوئاد حەمەخورشید)بووە. کتێبەکە بە زمانی عەرەبی بوو و ئەو سوودی لە ورگێڕاوە کوردییەکەی وەرگرتبوو کە مامۆستا حەمە کەریم هەورامی

لە لای ڕاستەوە: نووسەر و ڕۆماننووس لاری کرماشانی، نووسەر سەید عەبدوڵڵای سەمەدی

لەژێـر چاودێریـی نووسـەردا وەریگێڕابـوو، لـە سـاڵی ١٩٩٥ بـە فۆتۆکۆپـی چاپـی کـردووە.

– سـاڵی ١٩٩٧ ئەلبۆمی(وێنەکانـی کڵاوی کـوردی) لـە سـوید، بـە هەوڵـی مامۆسـتا شـاعیر فەرهـاد شـاکەلی چـاپ و بـڵاو کراوەتـەوە، ئـەم ئەلبۆمـە بۆ یەکەمجـار ئـاوڕی لە(١٢٠)نەخـش و نیـگار داوەتـەوە، کـە ئافرەتانـی کـورد لـە سـەر چنینەکانیـان بەکاریـان دەهێنـا، ئـەوە کارێـک بـوو کـە پێشـتر کـەس ئاوڕی لێنەداوەتـەوە و وێنـەکان و ناوەکانیـان لـە فەوتـان نزیـک ببـوون، ئێسـتا پاشـی بیسـت و حـەوت سـاڵ، بـە کەڵـک وەرگرتـن لـە کەرەسـتە و ئیمکاناتـی سـەردەمی نوێ، بەم کارەیدا هاتووەتـەوە و کەموکوڕییەکانی پڕ کردووەتەوە و بـە شـێوەیەکی تـازە بـۆ چـاپ ئامـادەی کردووەتـەوە.

– سـاڵی ١٩٩٩ کتێبی(آمـوزش خوانـدن و نوشـتن زبـان کـردی بـا الفبـای عربـی – کتـاب یکـم) بـڵاو کردۆتـەوە، و نیـاز وایـە بەرگـی دووەمـی بـکات بـە ئەلفوبێـی لاتینـی، ئـەم کتێبـەی بـۆ فێرگـەی زمانـی کـوردی لـە مەهابـاد نووسـیوە و(٥٠٠)دانـەی بـە فۆتـۆ لـێ بڵاوکردۆتـەوە.

– زستانی ٢٠٠٧ وەرگێڕاوی کوردی کتێبی «جوبڕان خەلیل جوبڕان»ی بە ناوی «ناردراو» لەگەڵ دەقی ئەسڵی بە زمانی ئینگلیزی بڵاو کردۆتەوە.

– کتێبی(ڕابـەری سـەرچاوە بـۆ سـەد ژمـارەی گۆڤـاری مەهاباد)بـە

لە لای ڕاستەوە: نووسەر سەید عەبدوڵڵای سەمەدی، جەعفەر، قادر، نەسرین، عەلی، جەمیلە، محەمەد، پێنج براو دوو خوشك لە بنەماڵەی سەمەدی

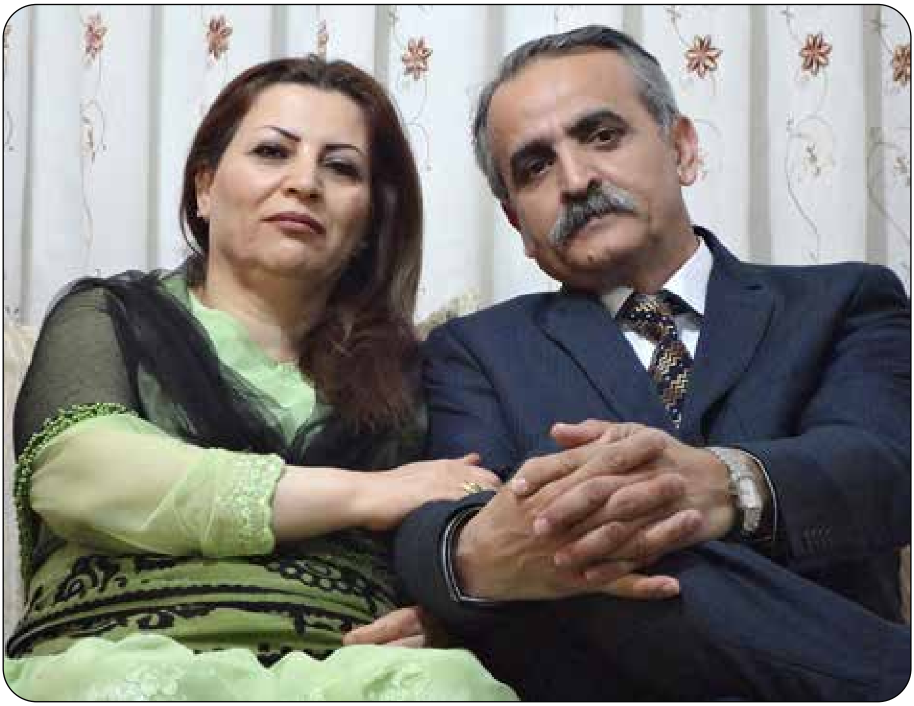

لە لای ڕاستەوە: نووسەر سەید عەبدوڵڵای سەمەدی،
خاتوو(فاتم سوڵتانی)ی هاوسەری نووسەر سەید عەبدوڵڵای سەمەدی

هاوبەشی لە گەڵ بەڕێز کاوە حوسێنی، ساڵی ٢٠٠٩ لە تەورێز چاپ کرا و لە لایەن گۆڤاری مەهابادوە بڵاو کراوەتەوە، لەم پێڕستەدا (٢٠٨٣) وتار و بابەتی کوردی،(١٠٢٣) وتار و بابەتی فارسی، (٧٨٤) هۆنراوەی کوردی بۆ کارئاسانیی لێکۆڵەران دوو جار (جارێک بە پێی ناوی بابەت و جارێک بە پێی ناوی نووسەر) پێڕست کراون.

- (گەشتێک بە کارگەی جۆلاییدا - فەرهەنگی وشە و زاراوەکانی جۆلایی) بە دەوری(٢٥٠) وشە و(١٣٨) وێنە بڵاو کردۆتەوە کە فەرهەنگۆکێکی وێنەداری تایبەت بە وشە و زاراوەی جۆلاییە. ئەم کتێبەی بە چاپی ڕەنگی و بە شێوەیەکی زۆر ڕێکوپێک لە لایەن ئەکادیمیای کوردی، ساڵی ٢٠١١ لە هەولێر چاپ کراوە.

-(فەرهەنگۆکی خشڵ و پۆشاکی ژنانەی موکریان)، وەک کارێکی ڕۆژنامەیی لە گۆڤارێکدا بڵاوی کردۆتەوە کە بریتییە لە(١٥٦) وشە و(١١٦)

بەرهەمەکانی نووسەر سەید عەبدوڵڵای سەمەدی

وێنەی ڕەنگاوڕەنگ، کە پاشان بە شێوەی فۆتۆ سەرلەنوێ لە سەد نوسخەدا بڵاوی کردۆتەوە.

-(حەوت خاڵی غەریب)تێکستی سەد و یەک حەکایەت و ئەفسانەی کوردییە کە بە زاراوەی موکریانی و شێوەزاری مەهابادی تۆمار کراوە و فەرهەنگۆکێکی دەوری دوو هەزار وشەییە لە سێ بەشی (وشە، ڕستە، وشەدووانە) بۆ ڕێکخراوە و ساڵی ٢٠١٤ بڵاوکەرەوەی ئیحسان لە تاران چاپی کردووە، ئەم کتێبە بە گرینگترین بەرهەمەکانی خۆی دەزانێت..

-(دیوانی مەلا مارفی کۆکەیی) بریتییە لە سەرجەم هۆنراوەکانی

کوردی، فارسی و عەرەبیی مەلا مارف، کە کاک مستەفا کۆکەیی شاعیر کۆی کردبۆوە و ئەو لە بەر ڕۆشنایی دە نوسخەی دەستنووس بەراوردی کردووە و هۆنراوەکانی ڕاست کردۆتەوە و پێشەکی و پاشکۆ و پەراوێزی پێویستی بۆ نووسیوە و ئامادەی کردووە، ساڵی ٢٠١٥ لە لایەن بڵاوکراوەی هیوا لە مەهاباد چاپ و بڵاوکراوەتەوە.

- ساڵی ١٩٩٦ ڕێزمانەکەی(شێخ محەمەدی مەردۆخ)ی بە فارسی وەرگێڕاوە، کە لەژێر ناوی(واژە ناسی و واژە زانی)ی نووسراوە، بەڵام تا ئێستا چاپ نەکراوە.

- هەر لە ساڵی ١٩٩٥دا(معرفی، نقد و بررسی مطبوعات کردی ایران (١٩١٢-١٩٩١)نووسیوە کە بریتییە لە ناساندن و هەڵسەنگاندنی مێژووی(٨٠) ساڵەی ڕۆژنامەگەریی کوردی لە ئێران، کە هەروا بە دەستنووسی لە لای مایەوە و نەیتوانیوە چاپ و بڵاوی بکاتەوە.

بۆ نووسەر و وەرگێڕ و فەهەنگنووس و شارەزای فۆلکلۆر و کەلتوور و کەلەپووری کوردی سەید عەبدوڵلای سەمەدی هەر سەرکەوتوو و بەردەوام بیت بۆ خزمەتی زمان و ئەدەب و کەلتووری کوردی.

سەرچاوەکان:

١ - کورتەیەک لە ژیاننامەی نووسەر و لێکۆڵەر و وەرگێڕ سەید عەبدوڵلای سەمەدی لەسەر داخوازیی من لە مەهابادەوە بۆی ناردووم، سوپاسی دەکەم.

٢ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

دکتۆر فەرەیدون عەبدول بەرزنجی

مامۆستای ئەکادیمی و شاعیر و نووسەر و وەرگێڕ، دکتۆر فەرەیدون عەبدول بەرزنجی...

ناوی تەواوی(فەرەیدون عەبدول محەمەد)ە، لە ناوەندی ئەدەبی و ڕۆشنبیری بە فەرەیدون عەبدول بەرزنجی ناسراوە، لە ١٢ - ٢ - ١٩٥٧ لە شارۆچکەی بەرزنجە لە دایکبووە، پۆلی خوێندنی یەکەمی سەرەتایی لە بەرزنجە خوێندووە و دواتر ماڵیان هاتۆتە شاری سلێمانی، پۆلی دووەمی سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی لە شاری سلێمانی تەواوکردووە، ساڵی ١٩٧٨ بڕوانامەی بەکالۆریۆسی لە زمان و ئەدەبی کوردی لە کۆلێژی ئادابی زانکۆی سلێمانی بە پلەی یەکەم لەسەر هاوپۆلەکانی وەرگرتووە و، بووەتە(معید) مامۆستای زمانی کوردی لە زانکۆی سلێمانی، ئەو بەردەوام بووە لە درێژەدان بە خوێندنی باڵا، لە ساڵی ١٩٨٨ بڕوانامەی ماستەری لە شێوە زارەکانی زمانی کوردی لە کۆلێژی ئادابی زانکۆی سەلاحەدین وەرگرتووە، نامەی ماستەرەکەی بە ناونیشانی(نادیاری) کە لێکۆڵینەوەیەکی(بەراورد- مقارن)ـە لە نێوان شێوەزاری کرمانجی خواروو و کرمانجی ژووروودا لەسەر ڕستەی(بکەری دیار و بکەری نادیار)بووە. لە ساڵی ١٩٩٨ دکتۆراشی لە هەمان پسپۆری و هەمان کۆلێژ و هەمان زانکۆ بەدەستهێناوە، نامەی دکتۆراکەشی بە ناوی(چەند لایەنێکی ڕستەسازیی

له لای ڕاستەوە: شاعیر ساڵح بێچار، شاعیر دکتۆر فەرەیدون عەبدول بەرزنجی،
شاعیر عەلی حەمە ڕەشید بەرزنجی

له لای ڕاستەوە: ئەکتەر بەیان زەریفی، نووسەر و چیرۆکنووس فوئاد محەممەد ئەمین سەراج، نەناسراوە،
شاعیر دکتۆر فەرەیدون عەبدول بەرزنجی

شێوەزاری هەورامی)بووە، کە لەسەر یاسا و ڕێساکانی ئاخافتنی هەورامییە.

شاعیر و نووسەر و وەرگێڕ دکتۆر فەرەیدون عەبدول بەرزنجی هەر لە لاوێتیدا حەز و ئارەزوو و خولیای شیعر و ئەدەب و زمانی کوردی بووە، ئەو بە خوێندنەوەی شیعری شاعیرانی کلاسیکیی کوردی و شیعری شاعیرانی نوێخوازی کوردی و عەرەبی دەستی پێکردووە، پاش

پەیداکردنی پاشخانێکی ئەدەبی و ڕۆشنبیریی باش، لە سەرەتای حەفتاکانی سەدەی ڕابردوو گڕوگاڵی شیعر نووسینی کردووە، لەساڵی ١٩٧٤ یەکەم نۆبەرەی بەرهەمەکانی خۆی کە پارچە شیعرێک بووە لە ژمارە(٣٠)ی گۆڤاری ڕۆشنبیری نوێ، کە ئەو کات لە بەغدا دەردەچوو، بڵاوکردۆتەوە، ئیدی بەردەوام بووە لە نووسینی شیعر و وەرگێڕانی شیعر و بەرهەمی شاعیران و نووسەرانی عەرەبی و شاکارە وەرگێڕدراوەکانی جیهانی بۆ زمانی کوردی و، بە پێچەوانەش وەرگێڕانی هەڵبژاردەی شیعر و بەرهەمی

لە لای ڕاستەوە: شاعیر و ڕۆژنامەنووس حەمە ئەحمەد جاف، شاعیر دکتۆر فەرەیدون عەبدول بەرزنجی

لە لای ڕاستەوە: شاعیر دکتۆر فەرەیدون عەبدول بەرزنجی، شاعیری دیاری ناسراوی کورد خاتوو کەژاڵ ئەحمەد، لە کۆڕێکدا ساڵی ١٩٧٨

شـاعیر و نووسـەرانی کـورد بـۆ زمانـی عەرەبـی، لـە ڕۆژنامـە و گۆڤـارە کـوردی و عەرەبییـەکان بـڵاوی کردوونەتـەوە، تـا ئیسـتا چەنـد کۆمەڵـە شـیعری بڵاوکردۆتـەوە کـە ئەمانـەن:

- کۆمەڵە شیعری(نیگای حەزێکی ئاوارە)، ساڵی ١٩٧٧.
- کۆمەڵـە شـیعری(ڕۆژان ئـەڕوا و تـۆ هـەر خۆشەویسـتی منـی)، سـاڵی ١٩٨٣.
- کۆمەڵە شیعری(کە بیر لە تۆ دەکەمەوە)، ساڵی ١٩٩٨.

لە لای ڕاستەوە: شاعیر دکتۆر فەرەیدون عەبدول بەرزنجی، شاعیر عەلی حەمە ڕەشید بەرزنجی، دانیشتووەکە: دکتۆر کامل ژیر

لە لای ڕاستەوە: شاعیر فەرەیدون عەبدول بەرزنجی، میدیاکار ڕەنج سەنگاوی

شاعیر فەرەیدون عەبدول بەرزنجی لە دوو کاتی جیاوازدا

- هەر ئەو سێ کۆمەڵە شیعرە و هەندێ شیعری دیکەشی لە دیوانێک بە ناوی(دیوانی فەرەیدون عەبدول بەرزنجی) ساڵی ٢٠٠٤ چاپ و بڵاوکردۆتەوە.

- ئەو کۆشیعرانەی کە تا ساڵی ١٩٩٨ و لە گەڵ ئەو شیعرانەی کە تا ساڵی ٢٠١٧ نووسیونی، لە کۆی دیوانێک بەناوی(دیوانی فەرەیدون عەبدول بەرزنجی)، ساڵی ٢٠١٨ چاپ و بڵاوکردۆتەوە.

- دەیان لێکۆڵینەوە و توێژینەوەی زانستی و ئەکادیمی لەسەر زمانی کوردی و شێوەزارەکانی لە گۆڤارە زانستییەکان بڵاوکردۆتەوە.

- دەیان بابەتی لە زمانی عەرەبی وەرگێراوەتەوە سەر زمانی کوردی بە پێچەوانەش، بەشی زۆریشی لە ڕۆژنامە و گۆڤارە کوردییەکان بڵاوکردۆتەوە.

شاعیر و نووسەر دکتۆر فەرەیدون عەبدول بەرزنجی سەرەڕای شیعر و وەرگێرانەکانی، چەندین چالاکیی دیکەی هەبووە لەوانە:

- سەرپەرشتیی زیاتر لە(٣٠) نامەی ماستەر و دکتۆرای بۆ قوتابیانی کورد لە زانکۆکانی(بەغدا، سلێمانی، سەلاحەدین، دهۆک، کۆیە، ڕاپەڕین و

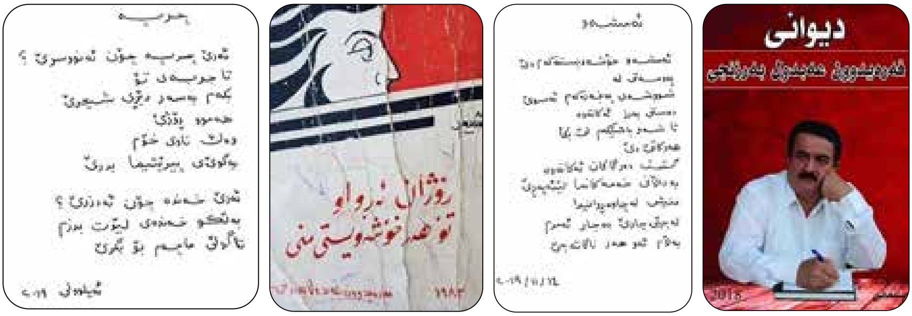

بەرهەمەکانی شاعیر و وەرگێڕ دکتۆر فەرەیدون عەبدول بەرزنجی

گەرمیان)کردووە.

- وەکو سەرۆکی لیژنە یان ئەندام، بەشداریی لە گفتوگۆی زیاتر لە(١٨٠) نامەی ماستەر و دکتۆرای بۆ قوتابیانی زانکۆکانی(بەغدا، سلێمانی، سەلاحەدین، دهۆک، چەرمۆ، ڕاپەڕین، گەرمیان، کۆیە و زاخۆ)کردووە.

- وەک سەرۆکی بەش و یاریدەدەری ڕاگر و ڕاگر لە زانکۆی سلێمانی کاری کردووە.

- وەکو ئەندام بەشداریی لە لیژنەی پرۆگرامی کتێبەکانی خوێندنی زمانی کوردی بۆ قۆناغەکانی ناوەندی و ئامادەیی کردووە.

- وەک ڕاوێژکار و هەڵسەنگێنەری زانستی، هاوکاریی کۆڕی زانیاری کوردی و ئەکادیمیای کوردی لە هەولێر کردووە.

- ئەندامی یەکێتیی نووسەرانی کورد- لقی سلێمانییە و، لە سالآنی ٢٠٠٣ - ٢٠١٠ جێگری سەرۆکی ئەو لقە بووە.

بۆ شاعیر و نووسەر و وەرگێڕ دکتۆر فەرەیدون عەبدول بەرزنجی هەر سەرکەوتوو و بەردەوام بێت بۆ خزمەتی زمانی و ئەدەب و ووشەی کوردی.

سەرچاوەکان:

١ - کورتەیەک لە ژیاننامەی شاعیر و نووسەر دکتۆر فەرەیدون عەبدول بەرزنجی، هاوڕێم شاعیر و نووسەر عەلی حەمە ڕەشید بەرزنجی لە سلێمانی بۆی ناردووم، سوپاسی دەکەم

٢ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

عەبدوڵڵا تاهیر بەرزنجی

شاعیر و نووسەر و چیرۆکنووس و ڕۆژنامەنووس، وەرگێڕ و ڕەخنەگری دیار و ناسراوی کورد مامۆستا عەبدوڵڵا تاهیر بەرزنجی...

نووسەر و وەرگێڕ و ڕەخنەگر عەبدوڵڵا تاهیر بەرزنجی لە ساڵی ١٩٥٧ لە گوندی(کربچنە)ی بناری سەگرمەی سەر بە ناحیەی(سەنگاو)ی قەزای چەمچەماڵی پارێزگای کەرکووک(ئەو کات) لەدایکبووە، قۆناغەکانی خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی لە(سلێمانی و سەنگاو و ئێران و کەرکووک و دوزخورماتوو)تەواوکردووە، لە ساڵی ١٩٨٠ بەشی زمان و ئەدەبی عەرەبی لە کۆلێژی ئادابی زانکۆی سلێمانی بە سەرکەوتوویی تەواوکردووە و، بووەتە مامۆستای زمانی عەرەبی لە قوتابخانە ناوەندی و ئامادەییەکانی شاری سلێمانی و دەوروبەری، دواتر لە پەیمانگای ئامادەکردنی مامۆستایانی سلێمانی درێژەی بە خزمەتکردن داوە لە بواری پەروەردە و فێرکردن، دوا کاریش ئەندامی ئەنجومەنی مەڵبەندی(کوردۆلۆژی)ی سەر بە زانکۆی سلێمانی بووە و، لە ساڵی ٢٠٢٠ خانەنشینکراوە، ئێستا سەرقاڵی نووسینە جوان و پوختەکانی خۆیەتی.

شاعیر و نووسەر و وەرگێڕ و ڕەخنەگر عەبدوڵڵا تاهیر بەرزنجی هەر لە منداڵییەوە حەز و ئارەزووی لە خوێندنەوەی ئەدەبیاتی کوردی و عەرەبی بووە، لە سەرەتای حەفتاکانی سەدەی ڕابردوو دەستی بە نووسینی شیعر

لە لای ڕاستەوە: نووسەر عەلی تاهیر، چیرۆکنووس ئەحمەد ئیسماعیل، شاعیر دکتۆر هیشام تاهیری، دکتۆر مارف عومەر گوڵ، نووسەر و وەرگێڕ عەبدوڵلا تاهیر بەرزنجی

لە لای ڕاستەوە: نەناسراوە، نووسەر عەبدوڵلا تاهیر بەرزنجی، نەناسراوە، نووسەر و ڕۆماننووس جەبار جەمال غەریب

و چیرۆک و بابەتی هەمەجۆری دیکە کردووە، دواتر ڕووی لە وەرگێڕان و ڕەخنەی ئەدەبی کردووە، ئەو زمانەکانی کوردی و عەرەبی و فارسی بە باشی دەزانێت، لە بواری وەرگێڕان و ڕەخنە دەیان نووسین و لێکۆڵینەوەی لە گۆڤار و ڕۆژنامە کوردی و عەرەبییەکانی ئەو کات بڵاوکردۆتەوە، لەم بوارانەدا تا ئێستا زیاتر لە(٤٦) کتێبی چاپ و بڵاوکردۆتەوە، هەمووشی بە زمانێکی کوردیی سادە و ساکار و ڕەوان نووسیوە، کە ئەمانە هەندێکیانن:

- هیشام تاهیر بەرزنجی، دەنگێکی دیاری حەفتاکانی سەدەی ڕابردوو، ڕەخنە و لێکۆڵینەوە.

- گەردن نەماوە بۆ برین، شیعری ژن و مێردێکی شاعیر(سەنییە ساڵح و محەمەد ماغوت)ە، وەرگێڕان لە عەرەبییەوە، ساڵی ٢٠١٧.
- ئاسمان دەڕژێتە کوپێک ئاوەوە، وەرگێڕان لە عەرەبییەوە.
- الريح لا تصادق احدا، وەرگێڕانی هەڵبژاردەی شیعرەکانی شاعیر لەتیف هەڵمەت، بۆ زمانی عەرەبی.
- صيد الامواج، کۆمەڵە شیعر، بە زمانی عەرەبی.
- ارواح في العراء، انطلوجيا الشعر الكردي الحديث، ئامادەکردن و وەرگێڕان و پێشکەشکردن.

لە لای ڕاستەوە: نووسەر و وەرگێڕ عەبدوڵڵا تاهیر بەرزنجی، ڕەخنەگری گەورەی عێراقی فازل سامر(فاضل ثامر)

لە لای ڕاستەوە: نەناسراوە، شاعیر و نووسەر تەیب جەبار، نووسەر و وەرگێڕ عەبدوڵڵا تاهیر بەرزنجی

له لای ڕاستەوە: نووسەر عەبدوڵڵا تاهیر بەرزنجی، شاعیر ئەدۆنیس

له لای ڕاستەوە: نەناسراوە، نووسەر عەبدوڵڵا تاهیر بەرزنجی

- دڵێک گوڵ دەکات بە دوو لەتەوە، شیعری شاعیر ئەمجەد ناسر، وەرگێڕان لە عەرەبییەوە.
- ئەدۆنیس، هەڵبژاردە و لێکۆڵینەوە، ٢٠٢٤.
- لا احد يأخذ الظل إلى بيته، شیعری شاعیر تەیب جەبار، وەرگێڕان لە کوردییەوە بۆ زمانی عەرەبی.
- خۆزگە جەنگ شانۆگەرییەک دەبوو، شیعری شاعیر مەڕوان عەلی، وەرگێڕان لە کوردییەوە بۆ زمانی عەردەبی.
- کورد لە ڕۆشنبیری و ڕۆمانی عێراقیدا، لە نووسینی نووسەر حەسەن نازم، وەرگێڕان لە عەرەبییەوە بۆ زمانی کوردی.

- کتێبی(کلیلدان)کە بەرهەمێکی ڕەخنەی ئەدەبییە بە هاوبەشی لەگەڵ دکتۆر عەلی تاهیر بەرزنجی ئامادە و چاپکراوە.
- ئەو بەرهەمی شیعری (١٢) شاعیری کوردی وەرگێڕاوەتە سەر زمانی عەرەبی هەمووشی لە کتێبی جیادا چاپ و بڵاوکردۆتەوە.

چەندین بەرهەمی دیکەش.

نووسەر و وەرگێر و ڕەخنەگر عەبدوڵڵا تاهیر بەرزنجی سەرەڕای

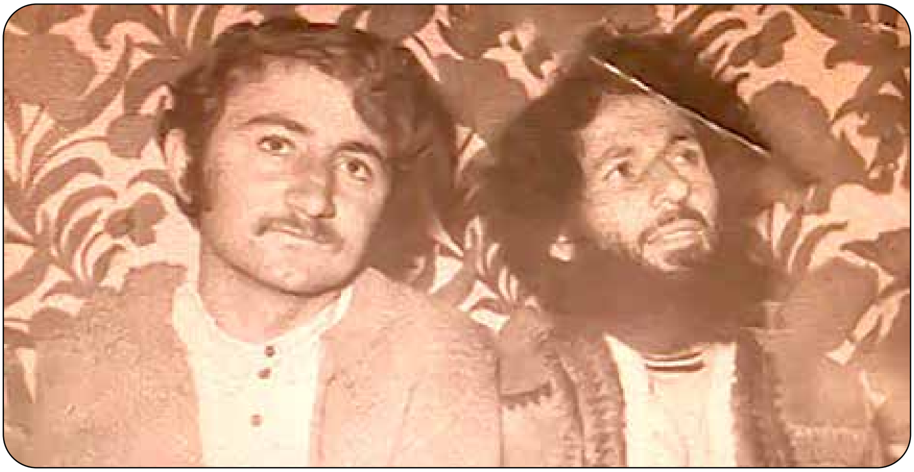

لە لای ڕاستەوە: شاعیری دیار و ناسراوی کورد لەتیف هەڵمەت،
نووسەر و ڕەخنەگر عەبدوڵڵا تاهیر بەرزنجی، لە مەیوان وڵاتی ئێران ساڵی ١٩٧٤

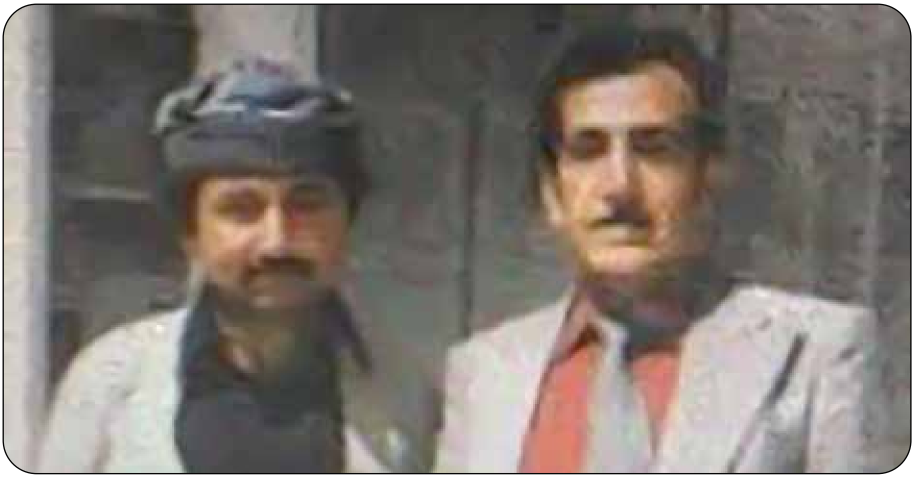

لە لای ڕاستەوە: شاعیر کامەران موکری، نووسەر و ڕەخنەگر عەبدوڵڵا تاهیر بەرزنجی

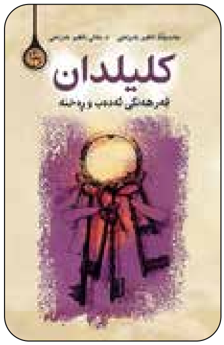

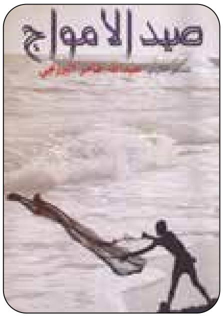

بەرهەمەکانی نووسەر و وەرگێڕ و ڕەخنەگر عەبدوڵڵا تاهیر بەرزنجی

ئەوەی ڕەخنەگر و وەرگێڕێکی بە توانا و خاوەن ئەزموونێکی زۆرە، وەکو ڕۆژنامەنـووس و کاری ڕێکخراوەیی چەندین چالاکیی دیکەشی نوانـدووە لەوانـە:

- لـە سـەرەتای نۆهەتەکانـی سـەدەی ڕابـردوو لەگـەڵ نووسـەر و ڕەخنەگر(سـەلاح حەسـەن پاڵـەوان) چەنـد ژمارەیـەک لـە گۆڤاری(پـرۆژە) یـان بـە زمانـی کـوردی و عەرەبـی لـە سلێمانی دەرچووانـدووە.
- لـە سـەرەتای نۆهەتەکانی سـەدەی ڕابـردوو لەگـەڵ هـەر یـەک لـە شـاعیر و نووسـەر و ڕۆژنامەنووسـان (لەتیـف هەڵمـەت، ئـازاد بەرزنجـی، حەمـە کەریـم عـارف، ڕەئـووف حەسـەن، عەبدولقـادر سـەعید و ئـارام ئیسـماعیل) ماوەیـەک لـە ڕۆژنامەی(المؤتمر) کاریـان کـردووە.
- ئەندامـی دەسـتەی ڕاوێژکاریی چەنـد گۆڤارێـک بـووە لەوانە:(وێـران، ئێسـتا، شـانۆ، بيت الشـعراء العراقي).
- لـە سـاڵی ١٩٩٦ەوە، ئەندامـی دەسـتەی نووسـەرانی گۆڤـاری گەلاوێـژی

نوێ بووە و سالانی ١٩٩٨- ٢٠١٨ سەرنووسەری گۆڤاری گەلاوێژی نوێ و لە ساڵی ٢٠٠٠وەش، سەرنووسەری گۆڤاری گەلاوێژی نوێ بەشی(عەرەبی)یەکەی بووە.

- وەکو ئەندامی لیژنەی(دادوەری- لجنة الحكام)لە چەندین فیستیڤاڵ بۆ هەڵسەنگاندنی دەق و تێکستەکانی بەشداربووان و خەلات کردنیان بەشدار بووە.
- هەڵسەنگاندن و پێداچوونەوەی بۆ دەیان کتێبی عەرەبی و کوردی لە کوردستان و عێراق کردووە.
- ئەندامی ئەنجومەنی مەڵبەندی کوردۆلۆژی زانکۆی سلێمانییە و سکرتێری گۆڤاری (کوردۆلۆژی)یشە.
- نووسەر و وەرگێڕ و ڕەخنەگر عەبدوڵڵا تاهیر بەرزنجی چەندین جار خەلات و ڕێزلێنانی بۆ کراوە لەوانە، خەلاتەکانی:(عنقاء الذهبية، سەردەم، مەدالیای دیداری ڕۆشنبیریی کوردی و عەرەبی لە نەجەف و خەلاتی ڕەخنەی کۆچکردوو زاهیر ڕۆژبەیانی خولی یەکەم)و چەندانی دیکەش.

بۆ شاعیر و نووسەر و وەرگێڕ و ڕەخنەگر عەبدوڵڵا تاهیر بەرزنجی هەر سەرکەوتوو و بەردەوام بیت بۆ خزمەتی زمان و ئەدەب و لێکۆڵینەوە و ڕەخنەی کوردی.

سەرچاوەکان:

١ - کورتەیەک لە ژیاننامە و بەرهەمەکانی نووسەر و وەرگێڕ و ڕەخنەگر عەبدوڵڵا تاهیر بەرزنجی، کە لەسەر داخوازیی من لە سلێمانی بۆی ناردووم، سوپاسی دەکەم.

٢ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

بۆنیا جگەرخوێن

مامۆستا و شاعیر و نووسەر و چالاکوانی بواری ژنان و منداڵان، خاتوو بۆنیا جگەرخوێن...

ناوی تەواوی(سوعاد جگەرخوێن کوڕی شێخ مووس کوڕی حەسەن کوڕی محەمەد)ە، لە ناوەندی ئەدەبی و سیاسی و ڕۆشنبیری و ڕێکخراوەیی بە(بۆنیا جگەرخوێن)ناسراوە، لە ساڵی ١٩٤٦ لە گوندی(تۆبز)ی سەر بە قەزای(عامودا)ی ڕۆژئاڤای کوردستان لە خێزانێکی ڕۆشنبیر و کوردپەروەر لە دایکبووە، هەر لە گەڵ لە دایکبوونی ماڵیان چووەتە شاری(قامشلۆ)و لەوێ لە باوەشی دایک و باوکێکی کوردپەروەر پەروەردەکراوە، هەر لە منداڵییەوە هەست و گیانی کوردایەتی لای نەشونمای کردووە، هەستیشی بە ئازار و ئەشکەنجە و نەهامەتیی میللەتی کورد کردووە، خوێندنی سەرەتایی تا پۆلی یەکەمی ناوەندی هەر لە شاری قامشلۆ خوێندووە، پاش ١٤ی گەلاوێژی ساڵی ١٩٥٨ شاعیر و نووسەر جگەرخوێنی باوکی ڕووی لە باشووری کوردستان کردووە و لەوێشەوە بۆ بەغدا، ئەو لە گەڵ دایکی و خوشک و براکانی هەر یەک لە ڕەوانشادان(خاتوو سینەم، کسرا، گوڵپەری، ڕۆژین، ئازاد و سەلام) لە قامشلۆ لەژێر چاودێریی ڕژێمی ئەو کاتی سووریا ماونەتەوە، لە ساڵی ١٩٥٩ بە ناچاری خۆی و دایکی و خوشک و براکانی ڕوویان لە باشووری کوردستان کردووە، دواتریش بۆ لای باوکی

لە لای ڕاستەوە: شاعیر سیدای کلش، شاعیر بۆنیا جگەرخوێن، نووسەر ئیبراهیم ئەلیوسفی، نووسەر ڕزۆ ئاوسو

لە لای ڕاستەوە: نووسەر مەحموود لوندی، شاعیر بۆنیا جگەرخوێن، بەڕێز عیزەدین شڤگین

لە بەغدا، لەوێ خوێندنی ناوەندی و پۆلی یەکەمی ئامادەیی بەشی (وێژەیی- ادبي)تەواوکردووە، لە ساڵی ١٩٦٣ دیسان بە ناچاری گەڕاونەتەوە قامشلۆ، لەبەر نەبوونی خوێندنی بەشی وێژەیی بە تاقیکردنەوەی (خارجي- دەرەکی) ئامادەیی تەواوکردووە و وەکو(مامۆستای گرێبەست) لە قوتابخانەکانی شاری قامشلۆ دامەزراوە، چەندین ساڵ بەردەوام بووە لە خزمەتکردن لە بواری پەروەردە و فێرکردن، چەندین جاریش هەوڵی داوە بە فەرمی دابمەزرێت، بەڵام لە بەر چالاکییە سیاسییەکانی و کچی شاعیر جگەرخوێن بووە لەسەر میلاکی هەمیشەیی دایاننەمەزراندووە، لە ساڵی ١٩٦٩ پاش

ڕۆیشتنی جگەرخوێنی باوکی، جارێکی دیکە بۆ باشووری کوردستان و بەشداربوون لە شۆڕشی ئەیلوول، دواتریش ساڵی ١٩٧٩ بۆ وڵاتی سوید، ئەوان تووشی هێرش و هەڕەشە و چاودێرییەکی چڕی ڕژێم بوونەتەوە، بۆیە بە بێزاری و ناچاری، شاعیر و نووسەر بۆنیا جگەرخوێن لەگەڵ منداڵەکانیدا ساڵی ١٩٨٢ چوونەتە لای باوکی لە وڵاتی سوید و لە شاری ستۆکهۆڵم نیشتەجێبوونە.

شاعیر و نووسەر خاتوو بۆنیا جگەرخوێن لە قامشلۆ چالاکیی زۆری هەبووە لە بواری ژنان، لەوێش بە هەر یەک لە خاتوو (فاتمە شەنخی و کچا کرد- خاتوو ئەمینە عومەر) ئاشنا بووە، زیاتر فێری زمانی کوردی بووە، ئەو کاتەی هاتۆتە وڵاتی سوید، لەوێش فێری زمانی سویدی بووە

لە لای ڕاستەوە: نووسەر و شاعیر حەسەن سلێڤانی، شاعیر بۆنیا جگەرخوێن

شاعیر بۆنیا جگەرخوێن، شاعیر کۆنێ ڕەش، بەڕێز ئەبو موسلح، هونەرمەند ئاری ئارجن

لە باخچەی ساوایانی منداڵانی کورد لە شارەکەی خۆیان دەستبەکار بووە، هەر لە سویدیش تێکەڵ بە کاری سیاسی و ڕێکخراوەیی ئافرەتان و منداڵانی کورد بووە، زمان و نووسینی کوردی زۆر باشتر فێر بووە، ئەو سەرەتا بە زمانی عەرەبی دەستی بە نووسینی شیعر کردووە و، دواتریش بە زمانی کوردی بە پیتی لاتینی، تا ئێستا چەند کۆمەڵە شیعرێکی بە زمانی کوردی و عەرەبی چاپ و بڵاوکردۆتەوە کە ئەمانەن:

- عندما يشتعل الصمت، کۆمەڵە شیعر بە زمانی عەرەبی.

لە لای ڕاستەوە: بەرپرسی یەکێتیی ئافرەتانی قامشلۆ، شاعیر بۆنیا جگەرخوێن، هونەرمەند بەهاء شێخۆ

لە لای ڕاستەوە: دایکی شاعیر خاتوو بۆنیا، شاعیر خاتوو بۆنیا جگەرخوێن،
شاعیر ڕەوانشاد جگەرخوێن

شاعیر خاتوو بۆنیا جگەرخوێن لەگەڵ
ڕێکخراوی ئافرەتانی ئازاد لە سووریا

شاعیر بۆنیا جگەرخوێن و هەندێ لە منداڵانی باخچەی
ساوایان لە کاتی وتنی گۆرانیی کوردی

چەند ئافرەتێك لە کاتی ڕێزلێنانیان
بۆ شاعیر بۆنیا جگەرخوێن

لە لای ڕاستەوە: شاعیر بۆنیا جگەرخوێن، خاتوو
شەرمین بوز ئەرسەلان سەرۆکی پێشووی فیدراسیۆنی
کوردی لە سوید

شاعیر بۆنیا جگەرخوێن، خاتوو سەرۆکی
یەکێتیی ئافرەتانی سوید

- أوراق مبعثرة، کۆمەڵە شیعر بە زمانی عەرەبی.

Banga Cegerxwîn ji gorê، صرخة جکرخوین من القبر، کۆمەڵە شیعر بە زمانی کوردی.

Omîdên winday، الآمال الضائعة، کۆمەڵە شیعر بە زمانی کوردی.

Sîberên xewna، ظلال الأحلام، کۆمەڵە شیعر بە زمانی کوردی.

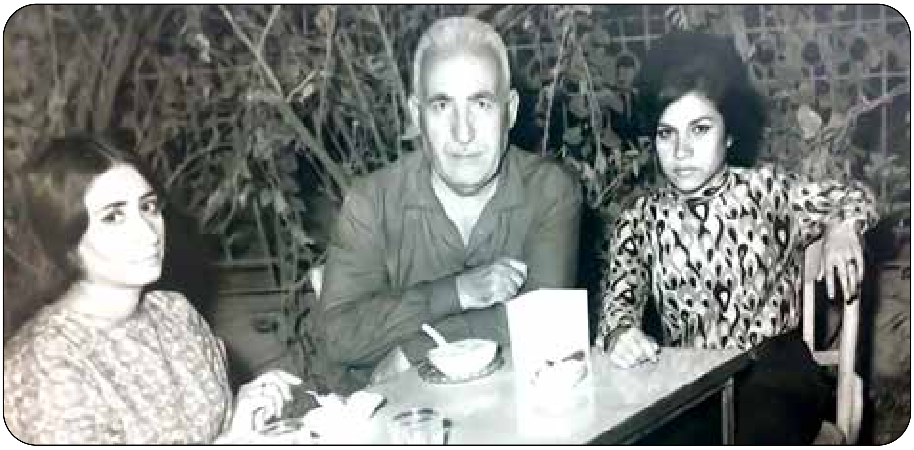

له لای ڕاستەوە: شاعیر بۆنیا جگەرخوێن، شاعیر جگەر خوێن،
شاعیر و نووسەر(ئەمینە عومەر- کەچا کورد)

له لای ڕاستەوە: خێزانەکەیان و هەندێ لە هاوڕێیانیان ئەو کاتەی لە بەغدا بوونە ساڵانی ١٩٥٩- ١٩٦٣

Bexçê gulan، حدیقة الورود، کۆمەڵە سروودێکی منداڵانە بە زمانی کوردی.

- شانۆگەریی(Pengê û) و (Sê beran û gur)و(یوم من أیام الزفاف).
- چەندین گۆرانیی کوردی نووسیوە و چەندین شیعری شاعیر جگەرخوێنی باوکی وەرگێڕاوەتە سەر زمانی عەرەبی.

چەند بەرهەمێکی دیکەشی ئامادەیە بۆ چاپ.

شاعیر خاتوو بۆنیا جگەرخوێن وەکو مامۆستا و چالاکوانێکی بواری

ئافرەتـان و منـدالآن و کاری ڕێکخراوەیـی لـە ڕۆژئاڤای کوردسـتان و لـە وڵاتـی سـوید، چەندیـن چالاکیـی دیکـە هەبـووە لەوانـە:

- ئـەو کاتـەی لـە قامشـلۆ بـووە کۆمەڵـەی ژنانـی دامەزرانـدووە و، چەندیـن چالاکییـان لـە تەمسـیلییە و شـانۆگەری پێشـکەش کـردووە.
- لە وڵاتـی سـویدیش ئەندامـی کۆمەڵـەی ئافرەتانی گەڕەکەکـەی خۆیـان و ئەندامـی دەسـتەی کارگێـری بـووە و، چەندیـن چالاکـی بـۆ ژنـان و منداڵانـی هەمـوو پارچەکانـی کوردسـتان لـە (ڕێکخسـتنی ئاهەنـگ وگەشـت و کۆڕوکۆبوونـەوەی یەکترناسـین و ناسـاندنی کەلتوور و کەلەپووری کوردی بە دانیشـتووانی گەڕەکەکەیـان) ڕێکخسـتووە.
- ئەندامی فیدراسیۆنی کۆمەڵەی کوردییە لە سوید.
- بەشـداریی لـە چەندیـن کـۆڕو کۆبوونـەوە و کۆنفـراس و کۆنگـرەی لـە نـاوەوەی سـوید و دەرەوەی سـوید کـردووە، لەوانـە بەشـداربوونی لـە کۆنگرەی ژنانی جیهانی لە وڵاتی چین سـاڵی ١٩٩٥، کە تێیدا نوێنـەری گەلانـی بەشـداربووی لـە کۆنگرەکـە بـە ئێـش و ئـازار و مافـە ڕەواکانـی گەلـی کـورد ئاشـنا کـردووە.
- ئەندامـی یەکێتیی نووسـەران و ڕۆژنامەنووسـانی کورد بووە لە سـووریا و ماوەیەکیش جێگری سـەرۆکی ئەو یەکێتییە بووە.
- ئەندامـی دەسـتەی نووسـەرانی گۆڤاری(پێنوسـا نـوا) بەشـی کوردییەکـەی بـووە.
- ئەندامی یەکێتیی ئافرەتانی کوردستانە لە سوید.
- ئەندامی کارگێڕی لقی ئەورووپای کۆمەڵەی فیدراسیۆنی کوردیی سویدییە.

ئەو چەندین جار خەڵات و ڕێزلێنانی بۆ کراوە لەوانە:

لـە لایەن(ڕێکخـراوی ژنانـی ئـازاد، کۆمەڵـە ئافریـن، یەکێتیـی ئافرەتانـی

کورد لە سوید، ڕێکخراوی ئافرەتان لە پارتی دیموکراتی سووریا، یەکێتیی نووسەران و ڕۆژنامەنووسانی کورد لە سووریا و چەندانی دیکەش).

شاعیر خاتوو بۆنیا جگەرخوێن لە ساڵی ١٩٧٠ هاوسەرگیری کردووە و خاوەنی سێ کچ و کوڕێکە بە ناوەکانی (ئەڤین، ژین، دیالا، سلاڤا) خوا تەمەن درێژیان بکات، ئەو لە گەڵ هاوسەری یەکەمی جیابۆتەوە و، ساڵی ١٩٩٥ لە گەڵ پارێزەر عوسمان ژیانی خێزانی پێکهێناوە و ئێستا لە وڵاتی سوید دەژین، هەر سەرکەوتوو بێت بۆ خزمەتی زمان و ئەدەبی کوردی.

سەرچاوەکان:

١ – کورتەیەک لە ژیاننامەی شاعیر و نووسەر خاتوو بۆنیا جگەرخوێن لەسەر داخوازیی من لە وڵاتی سوید بۆی ناردووم، سوپاسی دەکەم.

٢ – نووسین و ئامادەکردنی خۆم.

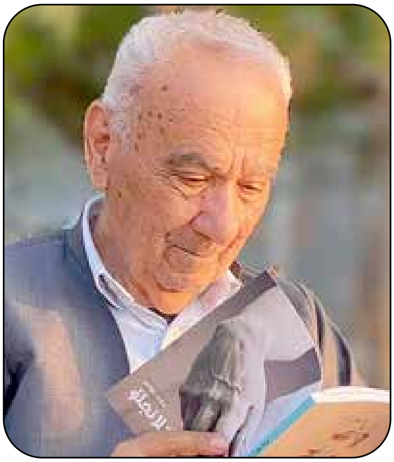

دکتۆر عەبدوڵڵا غەفور

مامۆستای زانکۆی و نووسەر و لێکۆڵەر و پسپۆری بواری جوگرافیای کوردستان، دکتۆر عەبدوڵڵا غەفور بەسەردەکەینەوە.

ناوی تەواوی(عەبدوڵڵا غەفور ئیسماعیل فەتاح تەمر بەگ)ە، لە ناوەندی ئەدەبی و پەروەردە بە دکتۆر عەبدوڵڵا غەفور ناسراوە، لە ٢٣ - ٨ - ١٩٤٧ لە شارۆچکەی(دیبەگە)ی ناوەندی ناحیەی کەندیناوە لە خێزانێکی کوردپەروەر لە دایکبووە، خوێندنی سەرەتایی لە دیبەگە و ناوەندی لە مەخموور و دواناوەندیشی(سانەوی) لە هەولێر تەواوکردووە، ساڵی ١٩٦٨ بەشی جوگرافیای لە کۆلێژی پەروەردەی زانکۆی بەغدا تەواوکردووە، لە ساڵی ١٩٦٩ بووەتە مامۆستای ناوەندی لەسەر میلاکی وەزارەتی پەروەردەی عێراق و، لە ١٥ - ٤ -١٩٦٩ لە قوتابخانەی ناوەندیی (دیانا) وەکو مامۆستای وانەی جوگرافیا دەستبەکاربووە، دواتر تەنسیبی قوتابخانەی ناوەندیی(گەڵاڵە) کراوە و پاشانیش قوتابخانەی ناوەندیی(بارزان)، بەردەوام بووە لە خزمەت لە بواری پەروەردە و فێرکردن، دواتر بۆ درێژەدان بە خوێندن چووەتە سۆڤیەتی جاران و، ساڵی

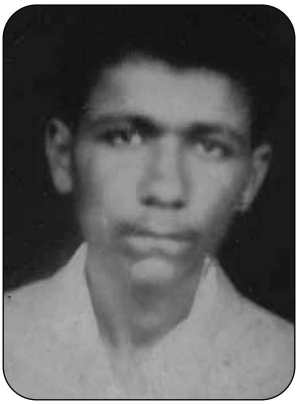

عەبدوڵڵا غەفور
بە مێردمنداڵی

له لای ڕاستەوە: عەبدوڵڵا غەفور، دکتۆر جەمشید حەیدەری

له لای ڕاستەوە: دکتۆر تحسین رحیم، دکتۆر سلێمـان عبدالله (نەفتە)، عەبدوڵڵا غەفور

١٩٧٧ بڕوانامـەی ماجسـتێری لـە بەشـی جوگرافیـای ئابووری و کۆمەڵایەتـی وڵاتانی(تـازە پێگەیشـتوو- النامیـة) وەرگرتـووە و، نامـەی ماجسـتێرەکەی بەناوی(هەندێـک لـە گرفتـە هـەرە گرنگەکانـی جوگرافیـای دانیشـتووانی عێـراق) بـووە، (ئەلێکس گریگۆریڤێچ)سەرپەرشـتیی نامـەی ماجسـتێرەکەی کـردووە، لـە سـاڵی ١٩٨٠ش بڕوانامـەی دکتـۆرای لـە هەمـان پسـپۆڕی و هەمـان زانکۆ بەدەسـتهێناوە و، نامـەی دکتۆراکـەی بەناونیشـانی(تایبەتمەندی و گرفتەکانـی نیشـینگەکانی شـار و گونـد لـە عێـراق) بـووە و پرۆفیسـۆری

یاریدەدەر(ئەلێکسەندەر یڤگینیڤچ) سەرپەرشتیی کردووە، لە ساڵی ١٩٨٠- ١٩٨١ وەکو مامۆستا لە کۆلێژی پەروەردەی(عەدەن) لە کۆماری یەمەنی دیموکراتی ئیشتراکی خزمەتی کردووە و لە ساڵانی دواتریش، لە کۆلێژەکانی(البیضاء، وەهران، سەبها) لە وڵاتی لیبیا و جەزائر بەردەوام بووە لە خزمەتکردن لە بواری وتنەوەی وانەی جوگرافیا، لە ساڵی ١٩٨٩ ڕووی لە وڵاتی سوید کردووە و، وەکو پەنابەر لەوێ نیشتەجێبووە و لە ساڵی ٢٠٠١ خانەنشین بووە، لە ساڵی ٢٠٠٥ جارێکی دیکە دەستی بەخزمەتکردن کردۆتەوە و، پلەی زانستی بووەتە یاریدەدەری پرۆفیسۆر و بەردەوام بووە لە خزمەتکردن تا ساڵی ٢٠١٧ جارێکی دیکە خانەنشین

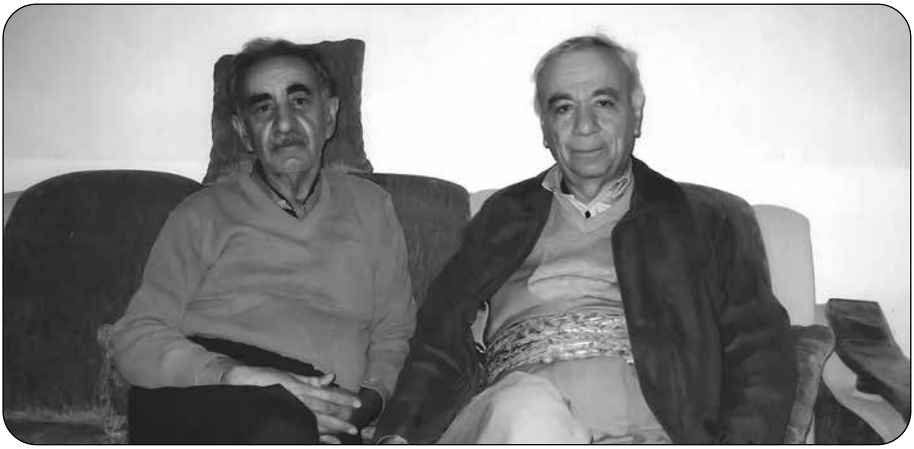

لە لای ڕاستەوە عەبدوڵڵا غەفور، دکتۆر عزیز گەری

لە لای ڕاستەوە: سەلمان ملا قادر، عەبدوڵڵا غەفور، زریان کاکەیی، دکتۆر مولود ئیبراهیم

بـووه و ئێـستاش لـه گوندی(باقرتـه)ی سـه‌ر بـه ناحیـه‌ی شـه‌مامک ده‌ژیت.

مامۆسـتا و نووسـه‌ر دکتـۆر عه‌بدوڵـلا غه‌فـور لـه سـه‌ره‌تای سـاڵی ١٩٦٢ ده‌سـتی بـه خوێندنـه‌وه‌ی کتێبی جوگرافی و مێژوویی کردووه و، گرِوگاڵـی نووسـینی بـه زمانـی کـوردی و عه‌ره‌بـی کـردووه، تـا لـه ٢٨ -٦ - ١٩٦٨ یه‌کـه‌م وتـاری خـۆی بـه نـاو نیشـانی(اربيل في عهد مظفرالدين الاربيلي) لـه ڕۆژنامه‌ی(التآخي) بڵاوکردۆتـه‌وه، ئیدی بـه‌رده‌وام بـووه لـه نووسـینه‌کانی لـه بـواری جوگرافیـا وه شارنشـینی وه گونـده‌کان و گرفتـه‌کان و سـه‌رژمێریی گونده‌کانـی باشـووری کوردسـتان و بابه‌تـی دیکـه‌ش، ئـه‌و بـه زمانه‌کانـی

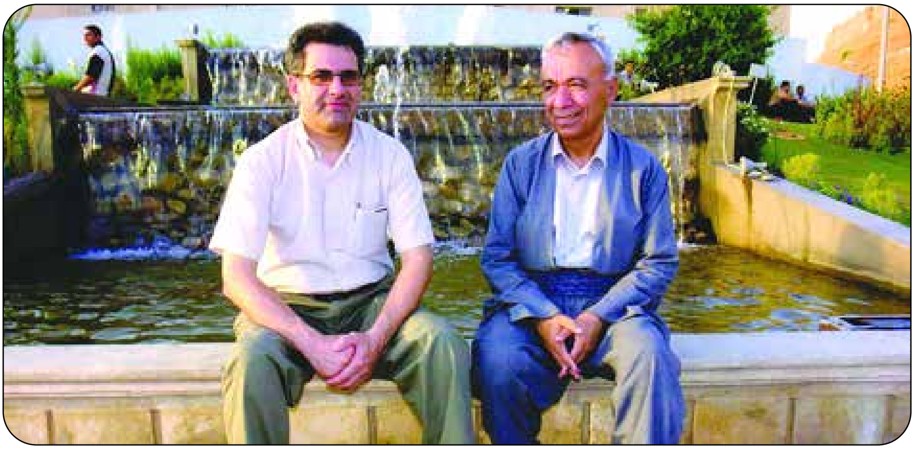

له لای ڕاستەوە: عەبدوڵلا غەفور، علی جفچی (خاوەنی چاپخانەی ئاپێك له سوید)

له لای ڕاستەوە: عەبدوڵلا غەفور ،دکتۆر مراد حەکیم

مامۆستایانی قوتابخانەی سەرەتایی و ناوەندی بارزان

لە لای ڕاستەوە: دیزاینەر عوسمان پیرداود کواز،عەبدوللا غەفور

کوردی و عەرەبی و هەندێ بابەتی(خفیف- سووک)یشی بە زمانی تورکی و فارسیش نووسیوە و دەنووسێت، تا ئێستا (٦١) کتێبی لەم بوارانەدا چاپ و بڵاوکرۆتەوە، کە ئەمانە هەندێکیانن:

- جوگرافیای دانیشتوانی کوردستان، چاپی یەکەم، ستۆکهۆڵم، ـ١٩٩٤.
- جوگرافیای دانیشتوانی کوردستان، چاپی دووەم، سلێمانی ـ ١٩٩٤.
- جوگرافیای دانیشتوانی کوردستان، چاپی سێیەم، لە بڵاوکراوەکانی ئەکادیمیای کوردی، هەولێر، ٢٠١٧.
- بیبلۆگرافیای کوردستان، ١٩٠٣ -١٩٩٥، چاپی یەکەم، ستۆکهۆڵم ـ ١٩٩٥.

- ئەتنۆ، دیموگرافیای باشووری کوردستان، چاپی یەکەم، ستۆکهۆڵم، ١٩٩٥.
- ئەتنۆ، دیموگرافیای باشووری کوردستان، چاپی دووەم، بڵاوکراوەکانی سەنتەری لێکۆڵینەوەی ستراتیجیی کوردستان، سلێمانی، ٢٠٠٠.
- ئەتنۆ، دیموگرافیای باشووری کوردستان، چاپی سێیەم، دەزگای توێژینەوە و بڵاوکردنەوەی موکریانی زنجیرەی کتێب (٦)، هەولێر،٢٠٠٦.
- بارزانم چۆن دیت، چاپی یەکەم، ستۆکهۆڵم، ١٩٩٥.

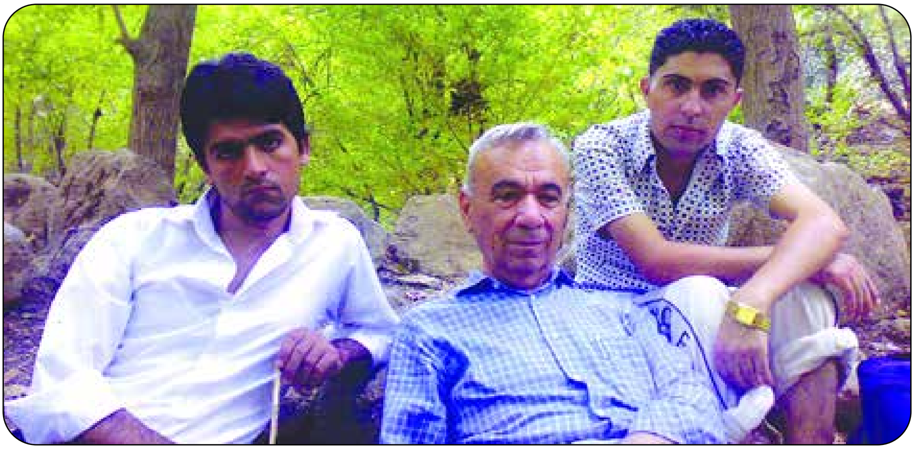

لە لای ڕاستەوە: ژیوار (بیارە)، عەبدوڵڵا غەفور، نەناسراو

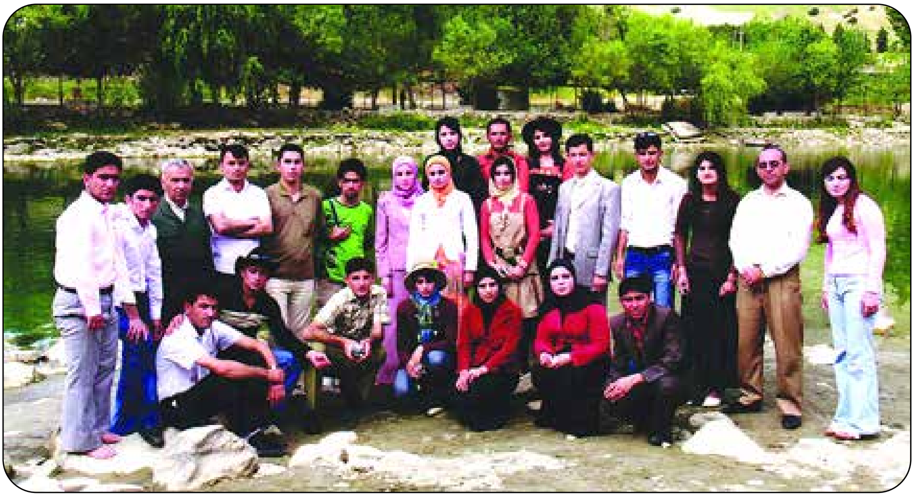

گەشتی خوێندکارانی پۆلی چواری بەشی جوگرافیا ـ کۆلێژی ئاداب - زانکۆی سەلاحەددین

لە لای ڕاستەوە:غەفور ئیسماعیل، وەصفی ئیبراهیم

لە لای ڕاستەوە: گۆران عەبدوڵا غەفور، عەبدوڵا غەفور، ڕۆناک عەبدوڵا غەفور

لە لای ڕاستەوە: هاشم ئەمین کورەچی، عەبدوڵا غەفور

- جوگرافیـای کوردسـتان، چاپـی یەکـەم، دەزگای چـاپ و پەخشـی ئاپیـک، سـتۆکهۆڵم،١٩٩٥.
- جوگرافیای کوردستان، چاپی دووەم، چاپ و ئۆفسیتی دەزگای سەردەم، سلێمانی، ٢٠٠٠.
- جوگرافیـای کوردسـتان، چاپـی سـێیەم، دەزگای چـاپ و بڵاوکردنـەوەی موکریانـی، هەولێـر ــ ٢٠٠٠.
- جوگرافیای کوردستان، چاپی چوارەم، دەزگای توێژینەوە و بڵاوکردنەوەی موکریانی. کوردسـتان، هەولێر ٢٠٠٥.
- جوگرافیای کوردسـتان، چاپی پێنجەم. دەزگای توێژینەوە و بڵاوکردنەوەی موکریانـی. کوردسـتان، هەولێـر ٢٠٠٨، چاپـی شەشـەم، ئەکادیمیـای کـوردی، هەولێـر ٢٠١٢.

- سنووری کوردستان، چاپی یەکەم و دووەم و سێیەم، ١٩٩٧، ٢٠٠٥، ٢٠٠، پەخشکردنی نووسەر، ستۆکهۆڵم ـ ١٩٩٧ (٩٢ ل)
- ئاماری کوردستان، چاپی یەکەم ستۆکهۆڵم ـ ١٩٩٧.
- کوردستان دابەشی کارگێڕی تریتۆری ١٩٢٧ ـ ١٩٩٧، چاپی یەکەم، ستۆکهۆڵم، ٢٠٠١، چاپی سێیەم هەولێر ٢٠١٩.
- کوردستان پارێزگا و قەزا و ناحیەکانی١٩٢٢ – ٢٠٢٣، چاپی چوارەم، زیادکراوە و دەستی تێوەردراوە، هەولێر، ٢٠٢٣.
- فەرهەنگی جوگرافیایی کوردستان، چاپی یەکەم، ستۆکهۆڵم، چاپی دووەم، سلێمانی،٢٠٠٢، چاپی سێیەم. هەولێر، ٢٠٠٨.
- فەرهەنگی جوگرافیایی کوردستان (باشوور، ڕۆژهەڵات، ڕۆژئاوا)، چاپی چوارەم، هەولێر،٢٠٢٣.

گەشتی خوێندکانی بەشی جوگرافیا
کۆلێژی پەروەردە (بەغدا)

لە لای ڕاستەوە: جمال حسن عتابی
عبدالله قەرەداغی، عەبدولڵا غەفور.

خوێندکارانی ماستەرو دکتۆرا
مۆسکۆ

لە لای ڕاستەوە، جمال حسن عەتابی،
عەبدولڵا غەفور

لە لای ڕاستەوە: د. مەغدید سەپان، عەبدوڵڵا غەفور.

- جوگرافیای ئابووری نەفت لە کوردستاندا چاپی یەکەم، ستۆکهۆڵم،٢٠٠١، چاپی دووەم، سلێمانی ٢٠٠٣، چاپی سێیەم، هەولێر ٢٠١٠
- کوردستان ڕووپێو و ژمارەی دانیشتوان، چاپی یەکەم، ستۆکهۆڵم، ٢٠٠١.
- پێرستی گوندەکانی باشووری کوردستان لە سەرژمێری ساڵی ١٩٥٧ دا، هەولێر ــ ٢٠١٨.
- گوندەکانی کوردستان، بەرگی دووەم.
- گوندەکانی باشووری کوردستان لە سەرژمێری دانیشتوانی عێراقدا،١٩٥٧، دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئاراس، هەولێر ــ ٢٠٠٥.
- گوندەکانی باشووری کوردستان لە سەرژمێری دانیشتوانی عێراقدا ــ ١٩٧٧، دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئاراس، هەولێر.٢٠٠٥.
- گوندەکانی کوردستان، بەرگی چوارەم (گوندەکانی ڕۆژئاوای کوردستان لە سەرژمێری دانیشتوانی سوریادا ــ ١٩٩٤)، دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئاراس، هەولێر ــ ٢٠٠٥.
- گوندەکانی کوردستان، بەرگی دووەم، چاپی دووەم (گوندەکانی باشووری

هەندێك لە بەرهەمەکانی عەبدوڵلا غەفور

کوردستان لە سەرژمێری دانیشتوانی عێراقدا ـ ١٩٧٧)، هەولێر ـ ٢٠١٨.

چەندانی دیکەش.

بۆ نووسەر دکتۆر عەبدوڵلا غەفور هەر سەرکەوتوو و بەردەوام بیت بۆ خزمەتی جوگرافیا و زمان و مێژووی کوردی.

سەرچاوەکان:

١ – کورتەیەک لە ژیاننامەی دکتۆر عەبدوڵلا غەفور، هونەرمەندی دیزایینەر مامۆستا عوسمان پیرداود کواز لە سەر ڕاسپاردەی نووسەر و پارێزەر تاریق جامباز بۆی ناردووم، سوپاسی دەکەم.

٢ – ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

دانا ڕەئووف

نووسـەر و هونەرمەنـدی شـانۆکار و شـانۆنامەنووس و دەرهێنـەر و وەرگێـڕ، مامۆسـتا دانـا ڕەئـووف...

نووسـەر و هونەرمەنـدی شـانۆ و دەرهێنـەر مامۆسـتا دانـا ڕەئـووف لـە سـاڵی ١٩٦٢ لـە شـاری سلێمانی لـە خێزانێکـی ڕۆشـنبیر و هونەردۆسـت و کوردپـەروەر لـە دایکبـووە، خوێندنـی سـەرەتایی و ناوەنـدی هـەر لـە شـاری سلێمانی تەواوکـردووە، لـە کۆتایـی حەفتاکانـی سـەدەی ڕابـردوو پەیمانـگای هونـەرە جوانەکانی بەغدای تەواوکردووە، یەکێکە لـە دامەزرێنەرانی شـانۆی ئەزموونگـەری لـە کوردسـتان، لـە سـاڵی ١٩٩٢ەوە، ڕووی لـە وڵاتـی سـوید کـردووە و، لـە شـاری سـتۆکهۆڵم نیشـتەجێبووە.

نووسـەر و هونەرمەند دانا ڕەئووف سـەرەتا بە هونـەری شـێوەکاری لە وێنەکێشـان و هێـڵ و ڕەنـگ و بـە فڵچـە و قەڵەمـی خەڵـووز دەسـتیپێکردووە، ئـەم کارەشـی بـە دنیـای وشـە ئاشـنای کـردووە و تابلـۆی شـاخ و داخەکانـی کوردسـتان، کـە لەسـەر پارچـە قوماشـێک یـان پارچـە مقەبایـەک دەیکێشـان بـەرەو خوێندنـەوەی کتێـب و کتێبخانەکانـی بـردووە، شـیعری ئاوێتـەی تابلۆکانـی کـردووە و، هـەر شـیعریش ئەوی بە شـانۆ سـپاردووە، بۆیە دەسـتی بـە خوێندنـەوەی کتێبـی شـانۆیی کـردووە، ئـەو کاتـەی قوتابیـی پەیمانـگای

بەشداربوانی شانۆگەری(لێکترازان)

هونەرە جوانەکانی بەغدا بووە، بە زمانی عەرەبی خوێندوویەتی و وەکو ئەکتەر بەشداریی کارە هونەرییەکان لە(تەمسیلییە و شانۆگەری)ی و چالاکییەکانی دیکەی پەیمانگاکەی کردووە، هەر ئەو کاتیش ڕۆمانی(زۆربا) ی نووسەر(نیکۆس کازانتزاکیس) خوێندۆتەوە و، زۆر کاری تێکردووە، ئەو لە جیاتی بە نواندنی(زۆربا) سەرسام بێت بە پێچەوانەوە بە کارەکتەری (نووسەر)ەکەی زۆربا سەرسام بووە، زۆریش کەوتۆتە ژێر کاریگەریی شانۆگەرییەکانی (چێخەف)، دەرگا داخراوەکانی (سارتەر)، تاعوونی(ئەلبێرت کامۆ)، فانۆسی ئەفساناوی(بێرگمان، بەرەو دیمەشقی(ستریندبێرگ)...هتد.

هەر لە ساڵی ١٩٩٢ەوە، کە هاتۆتە وڵاتی سوید، پاش فێربوونی زمانی سویدی دەستیکردووە بە خوێندنی شانۆی(پێداگۆتی)، لە سوید تیپی شانۆی تایبەت بە خۆی بە ناوی(شانۆی پریشکی نێونەتەوەیی) دامەزراندووە و، وەک ئەکتەر و دەرهێنەر بە زمانی سویدی لەگەڵ شانۆی سویدی کاری کردووە، بۆ ماوەی(٦) ساڵ لە گەڵ تیپی شانۆی(ملکي- شاهانە)ی سویدی

لە شاری ستۆکهۆڵم و، دوو ساڵیش لەگەڵ شانۆی گەل و شانۆی دەوڵەت کاری کردووە، لە بواری نووسینیشدا ستایلێکی تایبەت بە خۆی هەیە، هەرچەندە کەم یان زۆر کەوتۆتە ژێر کاریگەریی نووسینەکانی هەر یەک لە(هارۆلد پینتەر، لاش نۆرین، بۆن فۆسە).

نووسەر و هونەرمەند دانا ڕەئووف(٧) شانۆنامەی نووسیوە و چەندین شانۆنامە و لێکۆڵینەوەی هونەری و شانۆیی لە زمانی سویدییەوە وەرگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی، هەندێ بەرهەمی کوردیشی وەرگێڕاوەتە سەر زمانی سویدی، تا ئێستا(٤٧) کتێبی لە بواری شانۆ و هونەری تەمسیل و لێکۆڵینەوە و توێژینەوەی زانستی نووسیوە و چاپ و بڵاوی کردوونەتەوە، کە ئەمانەن:

- شانۆی توندوتیژی لەنێوان تیۆر و پراکتیکدا، لێکۆڵینەوە، ١٩٨٨.
- وتاری ئەزموونگەری لە ڕەوتی شانۆی کوردیدا، لێکۆڵینەوە. ١٩٩٢.
- ستریندبێری و سۆناتای تارمایی لەنێوان ڕاینهارت و بێریماندا، لێکۆڵینەوە، ٢٠٠١، دەزگای سەردەم، چاپی کوردستان.

نووسەر و هونەرمەند دانا ڕەئووف لە چەند کاتێکی جیاوازدا

- ستریندبێری و سۆناتای تارمایی لەنێوان ڕاینهارت و بێریماندا، ٢٠٠١، چاپی سوید.
- پیتەر بروک لە شانۆی هاوچەرخی جیهانیدا، لێکۆڵینەوە، دەزگای سەردەم، ٢٠٠٣. چاپی کوردستان.
- پیتەر بروک لە شانۆی هاوچەرخی جیهانیدا، لێکۆڵینەوە، ٢٠٠٤، چاپی سوید.
- شانۆی سویدی، هەڵوێستە و تێڕوانین لە ڕەوتی شانۆی سویدی لە سەرەتاوە تا ئەمڕۆ، لێکۆڵینەوە، دەزگای ئاراس، ٢٠٠٦.
- مۆسیقای بێ دەنگ، شانۆنامە، نووسینی لاش نۆرێن، وەرگێڕان لە سویدییەوە، دەزگای ئاراس، زنجیرەی شانۆی بیانی، ٢٠٠٧.

- مۆسیقای بێ دەنگ، شانۆنامە، نووسینی لاش نۆرێن، وەرگێڕان لە سویدییەوە، چاپی سوید، ٢٠٠٧.
- هارۆڵد پینتەر، ژیان و شانۆ، لێکۆڵینەوە، لە بڵاوکراوەکانی گۆڤاری شانۆی تیپی شانۆی سالار، ٢٠٠٩.
- شانۆی سویدی، لێکۆڵینەوە، لە بڵاوکراوەکانی گۆڤاری شانۆ، ٢٠٢٠.
- لە کلاسیکەوە بۆ مۆدێرن، لێکۆڵینەوە، ڕەنج، ٢٠٢٠.
- چین، شانۆنامە، نووسینی ئێریک ئۆدێنباری، وەرگێڕانی لە سویدییەوە، دەزگای ئاراس، زنجیرەی شانۆی بیانی، ٢٠١٠.
- تەرمیناڵ. سێ شانۆنامە، نووسینی لاش نۆرێن، وەرگێڕان لە سویدییەوە، دەزگای ئاراس، زنجیرەی شانۆی بیانی، ٢٠١١.
- پانتایی بۆش و دەروازەیەک بۆ شانۆیەکی جودا، دەزگای سەردەم، ٢٠١٣.
- ئاوگوست ستریندبێرگ، ژیانی مرۆڤێکی بێدەرەتان و نووسەرێکی ڕچەشکێن، بیۆگرافیا و ڕاڤەکردن، دەزگای سەردەم، ٢٠١٤.
- پەڕینەوە بە مەرزەکاندا، دەزگای ڕۆشنبیریی جەمال عیرفان، ٢٠١٤.
- ژان ژینییە ئەفسانە و واقیع، دەزگای ڕۆشنبیریی جەمال عیرفان، ٢٠١٥.
- تیۆرەکانی دەرهێنانی شانۆیی، دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم، ٢٠١٥.
- هارۆڵد پینتەر، شانۆیەکی سیاسی و گەمەی دەسەڵات، دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم، ٢٠١٥.
- تیۆر و پراکتیک لە پەرتووکەکانی شانۆدا، دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم، ٢٠١٦.

ڕێزلێنان لە
هونەرمەند و نووسەر دانا ڕەئووف

- لاش نۆرێن، هەرەسهێنانی خێزان و بنەما کۆمەڵایەتییەکان، دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم، ٢٠١٦.
- ئەنتوان چێخەف لە پلاتۆنۆڤ-ەوە بۆ باخی گێلاس، دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم، ٢٠١٧.
- ساڵێک لەگەڵ کیژۆڵەکەم، دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم، ٢٠١٨.
- من و تۆ لەگەڵ با دا، دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم، ٢٠١٨.
- خەونەنمایشێک، سەرەتایەک بۆ مۆدێرنیزم لە شانۆی ئەوروپیدا، ناوەندی شانۆی تاڤ، ٢٠١٨.
- ژیانێکی تر، شیعر، دانا ڕەئووف، وەرگێڕانی کەریم تاقانە، وەشانخانەی باڵندە، ٢٠١٩.
- بێ ئەوەی هەستی پێ بکەین تاریک داهات!، لە بڵاوکراوەکانی گرووپی شانۆی گۆدۆ، ٢٠١٩.
- ئەنتوان چێخەف لە پلاتۆنۆڤ-ەوە بۆ باخی گێلاس، چاپەمەنی مانگ، ئێران ٢٠١٩.
- بێ ئەوەی هەستی پێ بکەین تاریک داهات!، چاپەمەنی مانگ، ئێران، ٢٠٢٠.
- ئاوگوست ستریندبێرگ، بیۆگرافیا و ڕاڤەکردن، دەزگای ڕەهەند، ٢٠٢٠.
- وەک ئەوەی ژیان لەوێ بێت، دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم. ٢٠٢٠.
- شانۆی توندوتیژ لەنێوان تیۆر و پراکتیکدا، دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم، ٢٠٢٠.
- سەفەر و شانۆ، ناوەندی بڵاوکردنەوەی کەپر، ٢٠٢٠.
- چیرۆکەکانی با، کۆمەڵێک دەقی شانۆیی، ناوەندی بڵاوکردنەوەی کەپر، ٢٠٢٠.
- دوایین وێستگە، دەقی شانۆیی، ناوەندی بڵاوکردنەوەی کەپر، ٢٠٢١.
- سامۆیل بێکێت و شانۆی پووچگەرایی، ناوەندی بڵاو کردنەوەی کەپر، ٢٠٢١.

- ئەزمـوون و داهێنـان، کـۆی دیـدار، کۆکردنـەوە و ئامادەکردنـی شـۆڕش محەمـەد حسـێن، ناوەنـدی بڵاوکردنـەوەی کەپـر، ٢٠٢١.
- پریشکەکانی شانۆ، ناوەندی بڵاوکردنەوەی کەپر، ٢٠٢١.
- دوایین وێسـتگە، دەقـی شـانۆیی، چاپەمەنـی مانـگ، ئێـران، چاپـی دووەم، ٢٠٢٢.
- ئێوارەی بەر لە کۆتایی، شانۆنامە، ناوەندی بڵاوکردنەوەی کەپر، ٢٠٢٢.
- سـاڵێک لەگـەڵ کیژۆڵەکـەم، چاپـی دووەم، دەزگای ڕۆشـنبیری جەمـال عیرفـان، ٢٠٢٢.
- خەمەکانی لیبووکی سێرک، کۆمەڵێک دەقی شـانۆیی، وەرگێڕان، دەزگای چـاپ و پەخشـی سـەردەم، ٢٠٢٢.
- بەرەو کەنار، شانۆنامە، لە نووسینی خۆی، ٢٠٢٣.
- لە کلاسـیکەوە بۆ مۆدێرن، لێکۆڵینـەوەی شـانۆیی، ناوەندی بڵاوکردنـەوەی کەپر و پرۆژەی قەفتـان، ٢٠٢٣.

بەرهەمەکانی نووسەر و هونەرمەند دانا ڕەئووف

کتێبەکانی بە زمانی سویدی:

- ڕەوش و داهێنان، لێکۆڵینەوەی شانۆ، دەزگای کالسۆن، ۲۰۰۸.
- ژیانێکی تر، شیعر، دەزگای پیونیار، ۲۰۰٦.
- دوو کلۆ بەفر، چیرۆکی منداڵان، وەرگێڕان لە کوردییەوە بۆ سویدی، ۲۰۰۱.
- شانۆگەریی(لێکترازان)لە نووسین و دەرهێنانی خۆی، ۲۰۲۳.

چەندین نووسەر و لێکۆڵەر و ڕەخنەگری کورد تیشکییان خستۆتە سەر بەرهەمە هونەری و شانۆییەکانی نووسەر و هونەرمەند دانا ڕەئووف لە وانە نووسەر(کوورش زارع مشتی).

کتێبی(ڕەوش و داهێنان) لە زانکۆی ستۆکهۆڵم و پەیمانگای هونەرە جوانەکان وەکو پرۆگرامی خوێندن دەخوێندرێت، ئەم کتێبە پرۆفیسۆری زانستەکانی شانۆ لە زانکۆی ستۆکهۆڵم خاتوو(کارین هیلاندەر)پێشەکی بۆ نووسیوە.

نووسەر و هونەرمەندی شانۆ و دەرهێنەر دانا ڕەئووف چەندین چالاکیی دیکەی هەبووە و هەیە لەوانە:

- یەکێک بووە لە دامەزرێنەری شانۆی ئەزموونگەریی کوردی لە کوردستان.
- سەرپەرشتیی بڵاوکردنەوەی شانۆگەرییەکانی کوردستانی کردووە، بۆ نموونە(دەقی شانۆییە بیانییەکان، گۆڤاری شانۆی لەڤین، شانۆی سالار، ئێستاش سەرپەرشتی دەرکردنی گۆڤاری(تاڤ) دەکات کە تایبەتە بە شانۆ و لە سلێمانی لە لایەن گروپی تاڤەوە دەردەچێت.
- بەشداریی چەندین کۆڕوکۆبوونەوە و سیمناری هونەری و شانۆیی لە ناوەوەی کوردستان و وڵاتانی سوید و دانیمارک و بەریتانیا کردووە.
- چەندین کۆڕ و سمیناری لە کوردستان و لە سوید بە زمانی سویدی ئەنجامداوە.
- چەندین جار لە لایەن دەزگای هونەرییەکانی کوردستان و دەرەوەی وڵات

خەڵات و ڕێزلێنانی بۆ کراوە، دەزگای بڵاوکردنەوەی(کەپر) خەڵاتی دانا ڕەئووف بۆ دەقی شانۆنامەی کوردی ساڵانە بە هونەرمەندێکی داهێنەر دەبەخشێت.

بۆ هونەرمەند دانا ڕەئووف هەر سەرکەوتوو و بەردەوام بیت بۆ خزمەتی هونەر و شانۆی کوردی.

سەرچاوەکان:

١ - کوردیپیدیا.

٢ - ڕووداو، دیمانەیەک لە گەڵ نووسەر وهونەرمەندی شانۆکار دانا ڕەئووف، بەشی ئەدەب و کەلتوور، لە ٤ - ٨ - ٢٠١٩.

٣ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم

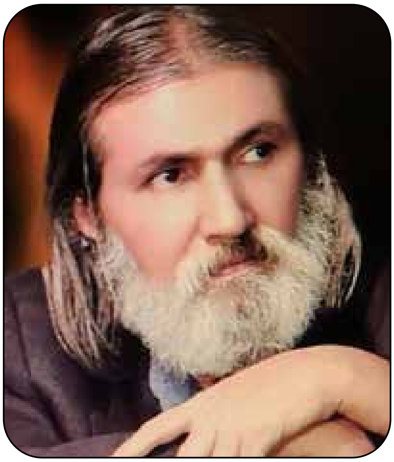

عەباسی کەمەندی

شاعیر و نووسەری ئەدەبیات و فۆلکلۆری کوردی، نووسەری شانۆ و سیناریۆ و زنجیرە دراما و فلیمی سینەمایی و مۆسیقاژەن و گۆرانیبێژ و شێوەکار ڕەوانشاد عەباسی کەمەندی ...

نووسەر و هونەرمەند عەباسی کەمەندی لە ساڵی ١٩٥٢ لە گەڕەکی(جەوارئاوا)ی ناو شاری(سنە)ی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە دایکبووە، باوکی شمشاڵژەن بووە و دەنگێکی خۆشی هەبووە، بەشی زۆری بنەماڵەکەی باوکی(قەساب)بوونە، وەکو داب و نەریتێکی کۆن بە قسەی خۆی وتوویانە(کوڕ بۆ قەسابی و کچ بۆ شووکردن دێتە دنیاوە)، خوێندنیش لایان قەدەغە بووە، لە تەمەنی(٣) مانگیدا باوکی بە ڕووداوێکی نەخوازراو کوژراوە، تا تەمەنی بووەتە(٧)ساڵ دایکیشی نەدیوە، وەک خۆی لە شوێنێکدا باسی کردووە و وتوویەتی:(گەر دایکی نەگەڕابایەتەوە لای لە ناو قەسابخانەکان لە ناو دەچوو)، ئەو هەموو تەمەنی خۆی لە شاری(سنە) بردۆتەسەر.

نووسەر و هونەرمەند عەباسی کەمەندی، نووسەر و هونەرمەندێک خۆڕسک بووە، ئەو هیچ پەیمانگا و ئەکادیمیای هونەرە جوانەکانی زانکۆیەکی تەواو نەکردووە، بەڵکو خوێندەوارێکی بەهرەمەند و بەتوانا بووە و بە

لە لای ڕاستەوە دانیشتووەکان: هونەرمەند و نووسەر عەباسی کەمەندی، هونەرمەندی گۆرانیبێژ نەجمەدین غولامی، ڕاوەستاوەکان، هونەرمەندانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان

خۆی خۆی پێگەیاندووە، لە تەمەنی(١٨)ساڵیدا دەستی بە کاری ئەدەبی و هونەری کردووە، سەرەتا بە نووسینی چیرۆکێکی کوردی دەستی پێکردووە بە ناوی(شەوبۆ و حەمە شوان) ئەم چیرۆکەی چەندین جار لە ڕادیۆی کوردی لە سنە پەخش و بڵاوکراوەتەوە، بۆ چاوپێکەوتن و وەرگرتنی لە ڕادیۆی کوردیی سنە هەمان چیرۆکی دووبارە نووسیوەتەوە، پاش دوو ساڵ لە ڕادیۆی سنە وەرگیراوە و دواتریش لە تەلەفزیۆن دامەزراوە، هەر لەو کاتەوە دەستی بە نووسینی سیناریۆ بۆ بەرنامە و شانۆ و زنجیرە دراما و فلیمە سینەماییەکان کردووە، یەکێک لە بەناوبانگترین کارە هونەرییە تەلەفزیۆنییەکانی وەرگێڕان و دۆبلاژکردنی زنجیرە درامای(لۆرێڵ و هاردی) بووە بۆ سەر زمانی کوردی، هەر خۆشی دۆبلاژی بۆ(٤) کەسایەتیی ناو زنجیرەکە کردووە.

لە ساڵی ١٩٧١ لە کاتی بەشداربوونی لە ئێوارە کۆڕێکی شیعر خوێندنەوەی شیعرەکانی حافز، کە چەند شاعیر و کەسایەتییە ئەدەبی و ڕۆشنبیرییەکان ئامادە ببوون لەوانە(ڕەحیم موعینی کرماشانی) هەر لەو کاتە تا ساڵی ١٩٧٧ بەرپرسیارێتیی ئاوازدانان و سیناریۆی بۆ تێکستە

ئەدەبییەکان لە خانەی فەرهەنگی و هونەری دراوەتە هونەرمەند عەباسی کەمەندی، لە ٪۹۵ی ئەو گۆرانییانەی لە رادیۆ سنە تۆمارکراون هی خانەی فەرهەنگی هونەرین.

ئەو لە سەرەتای ساڵانی کارکردنی لە ڕادیۆی سنە ئاشنایەتی لە گەڵ هونەرمەند حەسەن کامکار پەیداکردووە، یەکەمین گۆرانیشی لە جەژنی ساڵیادی شاهەنشای ئێران بووە کە هونەرمەند حەسەن کامکار ئامادەی کردووە، ئیدی بەیەکەوە کاریان کردووە و بەردەوام بووە لە گۆرانیی وتن نزیکەی زیاتر لە(۳۰) گۆرانی لە ڕادیۆی و تەلەفزیۆنی سنە بە دەنگی خۆی تۆمارکردووە و بڵاوکراوەتەوە، پاش ڕاپەڕینی گەلانی ئێران درێژەی بە چالاکییە هونەرییەکانی خۆی داوە لەگەڵ گرووپی کامکاران، بەشی زۆری گۆرانییەکانی کوردی بووە و دەقەکانیشی هەندێ فۆلکلۆری و هەندێکیشی شیعری شاعیرانی کوردستان بووە، یەکەم بەرهەمی کارکردنی لە گەڵ گروپی کامکاران ئەلبۆمی(هەورامان) بووە دواتریش ئەلبۆمی(گەلاوێژ)، ئەو لە گرووپی کامکاران دابڕاوە، دابڕانەکەشی بۆتە هۆی ئەوەی بە یەکجاری لە دنیای گۆرانی و مۆسیقا و ئاواز داببرێت، ئیتر دەستی بە نووسینی

نووسەر و هونەرمەند عەباسی کەمەندی لە کۆنگرەیەکی ڕۆژنامەگەریدا

ئەدەبیاتی کوردی کردووە، زیاتر لە(٦٠٠٠) لاپەڕەی لە کتێبخانەی فەرهەنگی تاران پارێزراوە، ئەو هونەرمەندێکی شێوەکار و نیگارکێشیش بووە، بە تێکڕایی کۆمەڵێک بەرهەمی زۆر پوخت و ئاست بەرزی لە بواری ئەدەبی و هونەری و شێوەکاری هەیە کە ئەمانەن:

ئەلبومەکان:

- هەورامان
- پرشنگ
- گەلاوێژ
- کیژی کورد

بەرهەمە ئەدەبیەکانی:

- کتێبی(چوار ڕۆمان).
- کتێبی(دەقی سی فلیمی کورت و درێژ).

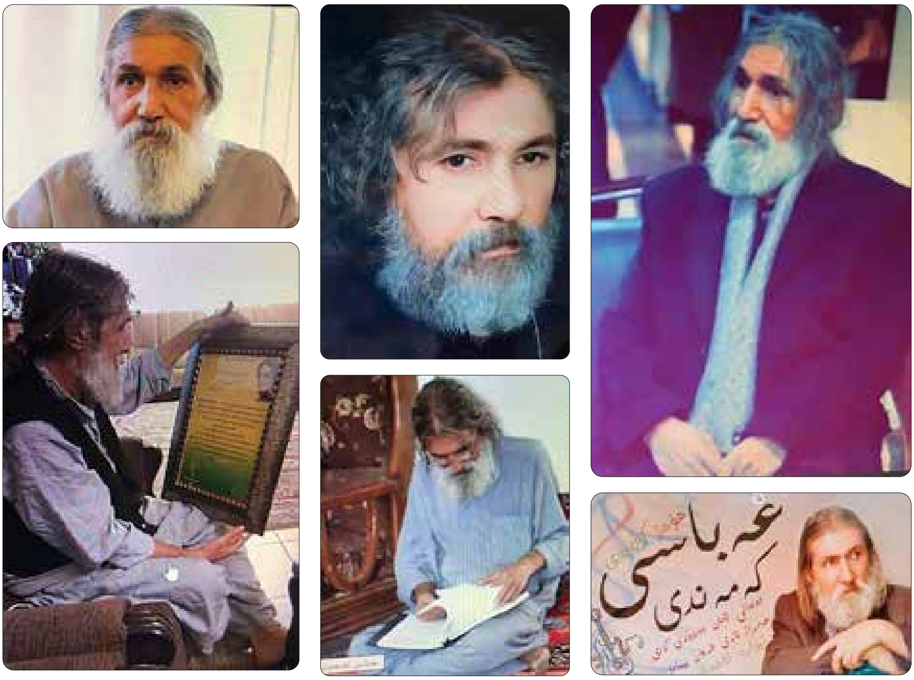

هونەرمەند عەباسی کەمەندی لە چەند کاتێکی جیاوازدا

له كاتی ناشتنی تەرمی هونەرمەند عەباسی كەمەندی لە شاری سنە

- کتێبی ئەدەبیات و فۆلکلۆری کوردستان کە(٦)هەزار لاپەڕەیە و لە کتێبخانەی فەرهەنگی هونەری تاران پارێزراوە.

- تابلۆکانی نزیکەی(١٠٠) تابلۆی جۆراوجۆرن.

- دیوانی شیعری کوردی و فارسی، شیعر.

- کۆکردنەوەی دیوانی میرزا شەفیع.

- وەرزشی کۆنی پاڵەوانە کوردەکان.

- ژیاننامەی سەیید عەلی ئەسغەری کوردستانی.

- هەورامان.

- لێکدانەوەی دیاردە کلتوورییەکان.

- کۆکراوە شیعری هیجایی پێش ئیسلام.

فیلمەکانی:

- اسب(ئەسپ).

- یک سبد علف (یەک سەبەتە گیا).

- پرواز در قفس (فڕین لە قەفەسدا).

- ارثیە مامە رحیم (میراتی مامە ڕەحیم).

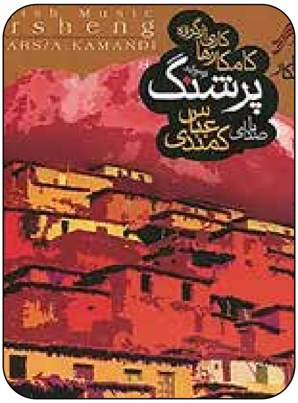

(ئەلبۆمی پڕشنگ)بەرهەمی
هونەرمەند عەباسی کەمەندی

- عضـو جديـد اوپـک (ئەندامـی نوێـی ئۆ پـک).
- نبرد رماديه (جەنگی ڕەمادییە).
- كوچه سرخ (شەقامی سوور).
-كاروانسرا (كاروانسەرا).
- وكيل اول (وەكيلی يەكەم).
- قلم و شيطان (قەڵەم و شەيتان).
- پهلوان پنبه (پەنەی پاڵەوان).

كارە هونەرييەكانی تەلەفزيۆنی:

- داستانی منزل نو مبارک.
- عروسكی پهلوان پنبه (پەخشی بووكەڵەيی پەنەی پاڵەوان).
- مستند دستان سرايان.
- مسـتند كهنـه هواران (معرفـی مشـاهير كردسـتان) [دۆكيومێنتـاری كۆنـە هەواران (ناسـاندنی بەناوبانگيـی كوردسـتان).

نووسـەر و هونەرمەنـد عەباسـی كەمەنـدی ماوەی(٣٥)سـاڵ لـە ڕاديـۆی دەنگـی شـاری سـنە كاريكـردووە.

لـە سـەرەتای حەفتاكانـی سـەدەی ڕابـردوو لـە گـەڵ خانمـە هونەرمەنـد شـەهين تاڵەبانـی گۆرانيی(سـەبری) يـان بـە دوو قۆڵـی تۆمـار كـردووە.

ئـەو لـە تەمەنی(٢٢)سـاڵی هاوسـەرگيری كـردووە، خاوەنـی سـێ كوڕ و كچێـك بـووە.

لـە ڕۆژی ٢٢ ئايـاری سـاڵی ٢٠١٤ كۆچـی دوايـی كـردووە و لـە زيارەتانـی ئاسـاولە (بەهەشـتی محەمـەدی) نێـژراوە، ڕەوانـی شـاد و ئـارام بێـت.

سەرچاوەكان:

١ - كورديپيديا.
٢ - ويكيپيديا- ئينسكلۆپيديای ئازاد.
٣ -چەند فليمێكیyoutube.

ئەحمەد كایا

بە هەژاری لە دایكبووە، بریندار و خەمخۆری میللەتەكەی بووە، بە ئاوارەیی و لە غەریبی سەری ناوەتەوە، بۆ خزمەتی گەلەكەی سیاسەت و مۆسیقای ئاوێتەی یەكتری كردووە، هونەرمەندی گۆرانیبێژ و مۆسیقاژەن و ئاوازدانەری دیار و ناسراوی كوردی باكووری كوردستان، ڕەوانشاد (ئەحمەد كایا- ئەحمەد كایا)....

هونەرمەند ئەحمەد كایا بەمێردمنداڵی

هونەرمەند ئەحمەد كایا، باوكی كورد بووە و دایكیشی تورك، باوكی بە ڕەچەڵەك خەڵكی سەمسوورە بووە، بۆ بژێوی ژیانی خۆیان چوونەتە(مەلەتی)، لەوێ وەكو كارمەند لە كارگەیەكی چنین كاری كردووە و هەر لە خانوویەكی كارگەكەش ژیاون، ئەو لە ٢٨ - ١٠ - ١٩٥٧ لەم خێزانە هەژار و دەستكورتە لە دایكبووە، پێنجەمین منداڵ و بچووكترین منداڵی خێزانەكەی بووە، خوێندنی سەرەتایی هەر لە(مەلەتی) تەواوكردووە، هەر لە منداڵییەوە زۆر حەزی

لە لای ڕاستەوە: هونەرمەند ئەحمەد کایا، هاوسەرەکەی خاتوو گوڵتەن کایا

لە هونەری گۆرانی و مۆسیقا بووە و کەوتۆتە ژێر کاریگەریی خاڵێکی، بە ناوی(یوسف) کە گۆرانیبێژ و مۆسیقاژەن بووە، جاروبار سەردانی خاڵی کردووە لە گوندەکەیان و زیاتر حەز و ئارەزووی چووەتە سەر مۆسیقا و هونەر، لە تەمەنی (٦)ساڵیدا باوکی سازێکی بۆ کڕیوە، لە تەمەنی(٩) ساڵیدا، بە بۆنەی جەژنی کرێکاران گۆرانی بۆ کرێکارانی ئەو کارگەیە، کە باوکی تێیدا کاریکردووە، وتووە.

لە ساڵی ١٩٧٤ چووتە شاری ئەستەنبوڵ، لە بەر بێ گوزەرانی، ئەحمەد کایا وازی لە خوێندن هێناوە و دەستی بە کاسبی کردووە، ماوەیەک وەکو شاگرد لای(قەوان و کاسێت)فرۆشێک کاری کردووە، بووەتە هۆی ئەوەی زیاتر حەز و ئارەزووی بچێتە سەر گۆرانی و مۆسیقا، شوفێریی تاکسی و لۆری و هەتا پاسیشی کردووە، گیانێکی یاخیبوون و شۆڕشگێڕی هەبووە، لە تەمەنی (١٦) ساڵیدا لە گەڵ هەندێ هاوڕێ و دۆستانی لە یانەی(زانستەکانی خەڵک) تێکەڵ بە کاری سیاسی بووە، سیاسەت و مۆسیقای ئاوێتەی یەکتری کردووە، بۆ خزمەتی

گەلەکـەی لـە بەشـی زۆری گۆرانییەکانیـدا ئێـش و ئـازار و نەهامەتیـی میللەتەکـەی و پشـتگیرییکردنی هـەژاران ڕەنگـی داوەتـەوە.

هونەرمەنـد ئەحمـەد کایـا لـە سـاڵی ١٩٨٥ یەکـەم ئەلبۆمـی خـۆی بڵاوکردۆتـەوە بـە ناوی(مەگـری کۆرپەکەم)،کـە ناوەڕۆکێکـی نـوێ و شـێوازێکی جیاوازی هەبووە، هیچ دەزگایەکی هونەری هاوکاری نەکردووە و یارمەتی نەداوە بۆ بڵاوکردنەوەی، دواتر بە هاوکاریی هەندێ دۆست و برادەرانی بڵاوی کردۆتـەوە، بەڵام حکومەتی ئەوسـای تورکیا هـەر زوو قەدەغەیـان کـردووە.

لـە یەکـەم هەوڵدانیدا بۆ دەرکەوتنی وەکو هونەرمەندێکی گۆرانیبێژ و مۆسـیقاژەن لـە کۆنسـێری سـازژەن(ڕووحی سـو) زانکـۆی (بۆغـاز ئێچـی) داوای لە(ڕووحـی) کـردووە کـە گوێـی لـە سـازژەنینی بگرێـت، ڕووحـی سـوش کە گوێی لێ گرتووە، سـازەکەی لێ سـەندووە و پێی وتووە:(سـاز نابێـت بـە شـێوەیەک بژەنرێـت وەک ئـەوەی سـواری ئەسـپ بێت، بەڵکـو دەبێـت بـە نەرمـی بیژەنیت) بـەڵام کایـا هـەر لەسـەر شـێوازی سـازژەنینی خـۆی سـوور بـووە.

هونەرمەند ئەحمەد کایا خۆی و هاوسەرەکەی خاتوو(گوڵتەن خەیاڵئۆغڵو و منداڵەکانی

هونەرمەند ئەحمەد کایا

لە ساڵی ١٩٨٥ ئەو کاتەی لەگەڵ خاتوو(گوڵتەن خەیاڵئۆغڵو) ئاشنایەتی پەیدا کردووە کە دواتر ناسناوی(گوڵتەن کایا)ی وەرگرتووە، ئەلبۆمی دووەمی بە ناوی(تێکئالان بە ئازار) تۆمارکردووە، گوڵتەن خەیاڵئۆغڵو هەڵبەستێکی بە ناوی(ئاوازی شەبەق) کە لە دانانی شاعیر نەوزاد چەلیک بووە، ئەو کاتەی لە بەندیخانە بووە و بۆ دایکی نووسیوە، دەداتە ئەحمەد کایا و دەیکاتە ئەلبۆمێک و بڵاوی دەکاتەوە، لە کۆتایی ساڵی ١٩٨٦ ئەلبۆمی(کاتێک دێ) بڵاودەکاتەوە، هەر هەمان ساڵ لەگەڵ گوڵتەن خەیاڵئۆغڵو هاوسەرگیری دەکات.

هونەرمەند ئەحمەد کایا گورانییەکانی زیاتر کۆمەڵایەتی بوونە و پشتگیریی خەڵکی هەژار و بێ دەرامەتی کردووە، بۆیە خۆی و هەوادارانی تووشی لێپرسینەوە و لێپێچینەوە بوونە، ئەو لە ١٠ ی شوباتی ساڵی ١٩٩٩ براوەی خەڵاتی گۆرانیی ساڵ بووە، کە لە لایەن ڕێکخراوی ڕۆژنامەنووسانی چاپی (تابلو) لە هۆڵی هۆتێل (پرێنسس) سازکراوە، لە کاتی خەڵاتکردنەکەدا کە تەلەفزیۆن پەخشی کردووە

دیمانەیەکیان لە گەڵدا کردووە و دەڵێت:(من گۆرانییەکی کوردیم لەناو ئەلبۆمە تازەکەم داناوە، چونکە من بە ڕەسەن کوردم، گومان نییە کە زۆر کۆمپانیای مۆسیقا حەز دەکەن ئەلبۆمە تازەکەم بڵاوبکەنەوە) دوای تەواوبوونی چاوپێکەوتنەکەی چەند هونەرمەندێکی نەژادپەرستی تورک هێرش دەکەنە سەری بە خائینی دادەنێن.

دوو ڕۆژ دواتر ڕۆژنامەی(حورییەت)ئەم هەواڵەی بڵاوکردۆتەوە و دەزگا ڕاگەیاندنەکانی تورکیا داوای دادگاییکردن و لە سێدارەدانیان کردووە، لە ٣٠ -٤ - ١٩٩٦ لە شاری بەرلین لە ئەلمانیا کۆنسێرتێکی

هونەرمەند ئەحمەد کایا

گڵکۆی هونەرمەند ئەحمەد کایا(پاش شێواندنی لە لایەن شۆڤینییە تورکەکان)

لەسـەر ئەرکی کۆمەڵـەی بازرگانانـی کـورد ئەنجامـداوە، گوایـە پشـتگیری لـە(PKK) کـردووە، لـە سـاڵی ١٩٩٩ دەزگای ئاسایشـی نیشـتمانی تورکـی، بە(غیابـی) بـە تۆمەتـی خیانەتـی نیشـتمانی دادگاییـان کـردووە، هەنـدێ سـەرچاوە دەڵێن: بـە (٣) سـاڵ و نـۆ مانـگ حوکمدراوە، هەندێکی دیکەش بـاس لـە حوکمـی(١٠ - ١٢) سـاڵ دەکـەن، هـەر لـە کاتـی دادگایـی کردنـی، ئەو لـە مانگـی شەشـی هەمـان سـاڵ ١٩٩٩، توانیویەتـی وڵات بـە جێبهێڵێت و ڕووی لـە هەنـدەران بـکات و لـە وڵاتـی فەرەنسـا وەکو ئاوارە نیشـتەجێ ببێت، لـە کاتـی یەکـەم دانیشـتنی دادگایـی کردنەکـە پێش ڕاکردنـی بـەم جـۆرە بەرگری لـە خـۆی کردووە:(لەسـاڵی ١٩٨٥ەوە مۆسـیقارێکی پیشـەییم، ژنـم هێناوە و دوو کیژی حەڤدە و دوازدە سـاڵەم هەیە، سـەدان سـترانم داناوە و گەلـێ ئاوازیشـم بـۆ کەسـانی دیکـە دانـاوە، حەڤـدە ئەلبومـم بڵاوکردووەتەوە کـە چەنـدان ملیـۆن دانەیـان لـێ فرۆشـراوە.»...» لـە وڵاتانـی دنیا کۆنسـێرتم کـردووە و چەنـد جارێـک وەک گۆرانیبێـژی سـاڵ لەلایـەن دەزگا هونەرییـە جۆراوجۆرەکانـەوە هەڵبژێـردراوم و خـاوەن دەیـان خەڵاتـم، تـا تەمەنـی چـل و دوو سـاڵی لـەم وڵاتـەدا بـە تورکـی بیـرم کردووەتـەوە، بـە تورکـی

گۆرانیـم نووسـیوه و گوتـووه. هاووڵاتییەکـی ئـەم دنیایـەم کـە خـۆی بـە موڵکـی هیـچ ناوچـەیـەک نازانێت و هەست و سـۆزم سـنووردار نەکردووه بـە هیـچ شـێوەیەک تـا ئـەو ڕادەیـە کەسـێکی مۆسـیقاژەنم، دڵـم ئەوەنـدە گەورەیـە جێگای چاکـەی گشت زمـان و کولتـوور و بـاوەڕو گۆرانییەکانـی دنیـای تێـدا دەبێتـەوە، خەڵاتێکـی تـرم وەرگـرت (مەبەسـتی شـەوی ١٠ی شـوباتی ١٩٩٩یـە کەچـی دنیـام لێگـۆڕا، لەلایـەن هەنـدێ هێـزی دیـار و نادیـارەوە بـە یـەک شـەو تۆمەتـی خەیانـەت، دووبەرەکیخـواز، ئەڵقـە لەگوێ و بێ ئـەدەب و بێ ئەقڵ و شێت یان دایـە پاڵـم.)... هونەرمەنـدی گۆرانیبێژ و مۆسـیقاژەن و ئاوازدانـەر ئەحمـەد کایـا خاوەنـی (٢٢) ئەلبۆمـی گۆرانـی و مۆسیقایە لـە ژیانـی خـۆی (١٧) ئەلبـۆم و دەیـان کۆنسـێرتی ئەنجامـداوە، پـاش مردنیشـی(٥) ئەلبۆمـی بڵاوکراوەتـەوە کـە ئەمانـەن:

- مەگری کۆرپەکەم، ١٩٨٥.
- تێکئالآن بە ئازار، ١٩٨٥.
- ئاوازی شەبەق، ١٩٨٦.
- کاتێ دێ، ١٩٨٦.
- دیموکراتی ماندوو، ١٩٨٧.
- سەربەرزدەکەمەوە، ١٩٨٨.
- خوێندنەوە،١، ١٩٨٩.
- گوڵێکی نییەت چاک، کۆد ناوی بەختیار،١٩٨٩.
- خوێندنەوە٢، ١٩٩٠.
- دیواری خۆشەویستی، ١٩٩٠.
- تووشی بەڵا بووم، ١٩٩١.
- بەرم مەکەوە ئەسوتێی، ١٩٩٢.
- ناجێگیر، ١٩٩٣.

- گۆرانییەکانم بۆ شاخەکانە، ١٩٩٤.
- بمدۆزەوە، ١٩٩٥.
- ئەستێرە و مانگاشەو، ١٩٩٦.
- بەرامبەر دۆست و دوژمن، ١٩٩٨.

ئەم ئەلبۆمانەشی پاش مردنی بڵاوکراونەتەوە:
- خوات لەگەڵ چاوەکەم، ٢٠٠١.
- تۆزێکیش تۆ بگری، ٢٠٠٣.
- با داواکەم بمێنێ، ٢٠٠٥.
- فرمێسکەکانم بوونە هەزارساڵە، ٢٠٠٦.
- بابا- ئەرۆ تەنهام ئەحمەد کایا، ٢٠١٢.

لە ساڵی ١٩٩٠- ١٩٩٢ مۆسیقای بۆ هەر دوو فلیمی(تاتار ڕەمەزان و تاتار رەمەزان لە تاراوگە)داناوە.

بەشی زۆری گۆرانییەکانی ناو ئەلبۆمەکانی بە زمانی تورکین، بەڵام زیاتر کۆمەڵایەتی و سیاسین و باسی ئێش و ئازاری میللەتی کوردی کردووە، گۆرانییەکی کوردی بە ناوی(کاروان دەڕۆیی) هەیە.

لە ڕۆژی ١٦ – ١١ – ٢٠٠٠ ئەو کاتەی هونەرمەند ئەحمەد کایا بۆ ئەنجامدانی کۆنسێرتێک لە پاریس بووە، لە شوێنی حەسانەوەی خۆی بە نەخۆشیی دڵ کۆچی دوایی کردووە، تەرمەکەی لە گۆڕستانی ناودارانی پاریس(پیرلاشیز) لە تەنیشت گۆڕی(یەلماز گۆنای)ی هونەرمەندی فلیمساز بە خاک سپێردراوە.

خاتوو گوڵتەن کایای هاوسەری وتوویەتی:(تا لە ڕادیۆ و تەلەفزیۆنی تورکی گۆرانییە کوردییەکانی قەدەغەی لە سەر هەڵنەگیرێت، نامەوێت تەرمەکەی ببەمەوە تورکیا).

پاش هاتنی حوکمی ئیسلامییەکان لە تورکیا، لەسەر ئامۆژگاریی ئەردۆگان، عەبدوڵلا گوڵ سەرۆکی ئەوکاتی تورکیا لە ساڵی ٢٠١٢

خـەڵات و ڕێزلێنانـی هونەرمەنـد ئەحمــەد کایـای کـردووە، بـەڵام هەنـدێ سـەرچاوە دەڵێن:(هاوسـەرەکەی گوڵـتـەن کایا)ڕەتـی کردۆتـەوە خەڵاتەکـەی وەرنەگرتـووە.

چەنـد سـاڵێک لەمەوبـەر ئارامگـە و وێنەکـەی کـە لەسـەر گۆڕەکەیەتـی، لـە لایـەن نەژادپەرسـت و شـۆڤێنییە تورکـەکان لـە گۆڕستانی(پیرلاشـیز) شـێوێندراوە.

بـۆ ئـەو هۆنەرمەنـدە یاخـی و شۆڕشـگێرە ڕەوانـت شـاد و ئـارام و ئاسـوودە بێـت.

سەرچاوەکان:

١ - کوردیپیدیا.
٢ - ویکیپیدیا- ئینسکلۆپیدیای ئازاد.
٣ - تەلەفزیۆنیNRT، فلمێکی دوکیومێنتاری.
٤ - ماڵپـەڕیSia Nariman، فلمێکی دوکیومێنتـاری بـە ناوی(ژیاننامـەی کایا ببینە).
٥ - ماڵپەڕی زانیاری، نووسینێکی نووسەر لیزا ڕزگار، لە ١٢ - ١٠ - ٢٠٢١.
٦ - ماڵپەڕیhistory of kurdish، لە ١١ - ٤ - ٢٠١٧.
٧ - ماڵپـەڕی کورد و کوردسـتان، وێنەیەک(گلکۆی ئەحمـەد کایا) شـێوێندراوە، لە ١٥ - ١١ - ٢٠٢١.
٨ - تەلەفزیۆنـیK٢٤، فلمێکـی دوکیومێنتـاری بـە ناوی(قۆناغەکانـی ژیانـی ئەحمـەد کایـا لـە فلمێکـی دوکیومێنتاریـدا) لـە ١٩ - ١١ - ٢٠١٨.
٩ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

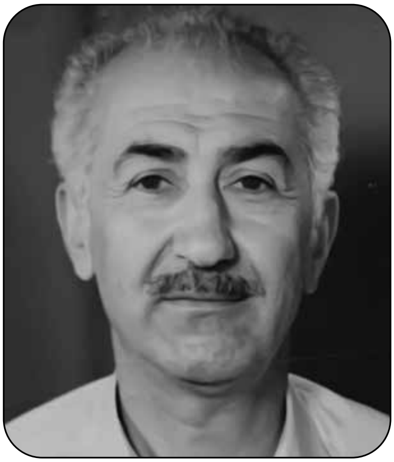

ئیبراهیم خەیات

هونەرمەندی گۆرانی و مەقام و ئاوازدانەری دیار و ناسراوی شاری سلێمانی و هەموو کوردستان، ڕەوانشاد ئیبراهیم خەیات ...

ناوی تەواوی(ئیبراهیم محەمەد مستەفا)یە، لە ناوەندی هونەری و ڕۆشنبیری بە هونەرمەند ئیبراهیم خەیات ناسراوە، لە ساڵی ١٩٣١ لە گەڕەکی(سابونکەران)ی ناو شاری سلێمانی لە خێزانێکی کەمدەرامەت لە دایکبووە، محەمەدی باوکی بەهۆی کارەکەیەوە بە (حەمەی هەلاج) ناسراوە، ئەو تەمەنی یەک ساڵان بووە باوکی کۆچی دوایی کردووە، لە تەمەنی(٦) ساڵیدا چووەتە بەر خوێندن، بەڵام دیارە لەبەر سەختیی ژیان دەستی لە خوێندن هەڵگرتووە و بووەتە شاگردی بەرگدوورین لە لای وەستا تۆفیق، دواتریش دوکانێکی بەرگدووریني سەربەخۆی بۆ خۆی کردۆتەوە، ئەو هەر لە منداڵییەوە حەزی لە هونەری گۆرانی و مۆسیقا بووە، هەر زووش هەستی بە ئێش و ئازاری هەژار و چەوساوەکان و ناهەمواری و زوڵم و زۆرداری بەرامبەر میللەتەکەی کردووە، بۆیە لە نیوەی یەکەمی پەنجاکانی سەدەی ڕابردوو بووەتە ئەندام لە حیزبی شیوعیی عێراقی، شاعیر و نووسەر و ڕۆشنبیرانی ئەو کات سەردانی دوکانەکەیان کردووە لەوانە (گۆران، ئەحمەد هەردی، دکتۆر عیزەدین مستەفا ڕەسووڵ و چەندانی

له لای ڕاستەوە: دانیشتووەکان: نەناسراوە، هونەرمەندی حەیرانبێژ ڕەسوڵ گەردی، نەناسراوە، هونەرمەند تایەر تۆفیق، ڕاوەستاوەکان: نەناسراوە، هونەرمەند ئیبراهیم خەیات، هونەرمەند شەوکەت ڕەشید، نەناسراوە

له لای ڕاستەوە: هونەرمەند عوسمان عەلی، هونەرمەند ئیبراهیم خەیات، هونەرمەند کەریم کابان، نەناسراوە، نەناسراوە

دیکەش)هەتا لە شوێنێکدا شاعیری ڕەوانشاد ئەحمەد هەردی دەڵێت:(ئیبراهیم خەیات منداڵێکی شەرمن بوو، بەڵام توانایەکی باش و دەنگی زۆر خۆشی بوو، بۆیە من هۆنراوەم داوەتێ کە بیکاتە گۆرانی).

هونەرمەندی گۆرانی و مەقامی کوردی ئیبراهیم خەیات هێشتا زۆر گەنج بووە، بووەتە ئەندام لە تیپی مۆسیقای(مەولەوی) لە شاری سلێمانی،

لـە کاتـی هەڵگیرسـاندنی شۆڕشـی ١٤ی تەممـوزی سـاڵی ١٩٥٨ چەندیـن سـروودی نیشتمانی بۆ هـەژار و چەوسـاوەکان وتـووە و، بەشـداریی چەندین ئاهەنگـی کـردووە، لـە سـاڵی ١٩٥٩ لـە گـەڵ هونەرمەندان(شـەماڵ سـائیب و قادر مـەردان و عومـەر دزەیی) و چەندین گەنجانی دیکـەی کورد بەشـداریی کۆنگـرەی لاوانـی جیهانـی لە(ڤیێنـا)ی پایتەختـی وڵاتـی نەمسـا کـردووە و، چەندیـن سـروودی نیشـتمانی و نەتەوەیـی وتـووە و لەگـەڵ هونەرمەندەکانـی دیکـەی بەشـدار بـوو لـە کۆنگرەکـەدا گەلانـی دنیایـان بـە مافـە ڕەواکانـی گەلـی کـورد ئاشـناکردووە.

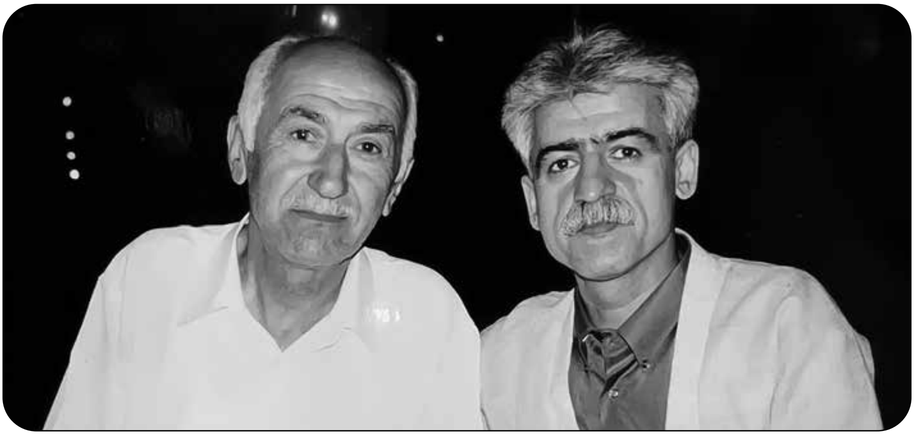

لە لای ڕاستەوە: هونەرمەند ناسری ڕەزازی، هونەرمەند ئیبراهیم خەیات

لە لای ڕاستەوە: هونەرمەند ئیبراهیم خەیات، هونەرمەند نەجمەدین غولامی

ئەو لە سەرەتای شەستەکانی سەدەی ڕابردوو، وەکو ئەندامێکی چالاکی تیپی مۆسیقای مەولەوی بەشداری لە چەندین ئاهەنگ و چەندین گۆرانیشی پێشکەش کردووە و، هەر لە سەرەتای شەستەکانیش چەندین گۆرانی لە ڕادیۆی کوردیی بەغدا تۆمارکردووە لەوانە (بۆ ڕەنجەڕۆت کردم، ئیستعماری گەڕ، حلفی بەغدا، تۆ جوانتری لە گوڵ، خوشم ئەوێ وڵاتەکەم)، هەڵبەستی هەر شاعیرێکی کردبێت بە گۆرانی، هەقی خۆی

لە ناوەڕاستدا هونەرمەند ئیبراهیم خەیات لە بۆنەیەکی نیشتمانیدا

لە لای ڕاستەوە: هونەرمەند خاتوو مەرزیە ڕەزازی، هونەرمەند ئیبراهیم خەیات

لە لای ڕاستەوە: هونەرمەند ئیبراهیم خەیات،
خاتوو نەسرین عومەر ئیسماعیل هاوسەری هونەرمەند ئیبراهیم خەیات

هونەرمەند ئیبراهیم خەیات و خێزان و منداڵەکانی، خاتوو(ژیان و کیژان) لە سەیرانگایەکدا

داوەتە دەقەکە و شاعیرەکە زیاتر ناسراوە و بەناوبانگ بووە، بۆ نموونە کە گۆرانیی(ست فاتیمە)ی شیعری شاعیر ئەحمەد هەردی وتووە، زۆر بە خێرایی لە هەموو کوردستان بڵاوبووە و، بووە وێردی سەر زمانی

لە لای ڕاستەوە: هونەرمەند ئیبراهیم خەیات، نەناسراوە

بەشێکی زۆری هەوادارانی لە کوردستان، لە کۆتایی شەستەکانی سەدەی ڕابردوو وازی لە کاری سیاسی هێناوە لە ڕیزەکانی حیزبی شیوعیی عێراقی و، هەر ئەو کات لە گەڵ هونەرمەندان (شەوکەت ڕەشید و سەلاح ڕەشید)و چەند هونەرمەندێکی دیکە، ماوەیەک لە گەڵ تیپی باواجیی کۆیە، چەندین ئاهەنگ و گۆرانییان لە ئاوازی خۆی و شەوکەت ڕەشید پێشکەش کردووە، هەر لە کۆتایی شەستەکانیش چەندین گۆرانی لە تەلەفزیۆنی کەرکووک تۆمارکردووە، دواتر بووەتە ئەندام لە تیپی مۆسیقای سلێمانی و بەشداری لە بەشی زۆری چالاکییەکانی ئەو تیپە کردووە، لەوانە فیستیڤاڵەکانی قاعەی(خولد) لە بەغدا، پاش دەرچوونی بەیاننامەی ١١ ئاداری ساڵی ١٩٧٠ لە یاریگەی تۆپی پێی سلێمانی بەشداریی جەژنی نەورۆزی کردووە و سروودی نەورۆزی وتووە، لە ناوەڕاستی حەفتاکان لە گەڵ هونەرمەند شەوکەت ڕەشید وازیان لە تیپی مۆسیقای سلێمانی هێناوە و، سەربەخۆ کاری هونەرییان کردووە، لە سەرەتای هەشتاکانیش ئارەزووی کاری هونەری لەگەڵ هونەرمەند قادر کابان هەبووە، بەڵام دیارە

دەستگیرکردنی هونەرمەند قادر کابان بووەتە هۆی تەواونەکردنی پرۆژە هونەرییەکەیان، ئەو بەتێکڕایی زیاتر لە(١٠٠) گۆرانی و چەند مەقامێکی تۆمارکردووە، لەوانە گۆرانییەکانی(ست فاتیمە، دڵم هەر ئەو دڵەی جارانە، بەهار، نەورۆز، گیانەکەم، چاوەکانت، لەژێر ئاسمانی شینا، بە خەیاڵی ئەو، خۆشم ئەوێ وڵاتەکەم، بۆ ڕەنجەڕۆت کردم...هتد)، شیعری هەر یەک لە

هونەرمەند ئیبراهیم خەیات لە دوو کاری هونەریدا

هونەرمەند ئیبراهیم خەیات لە کاتی بەرگدوویندا

شاعیران(گۆران، ئەحمەد هەردی، فەرەیدون عەبدول بەرزنجی، ڕەزا حەمە و چەندانی دیکەش)ی بە گۆرانی وتووە، جگە لە گۆرانییە فۆلکلۆرییەکانی.

هونەرمەند ئیبراهیم خەیات لە کۆڕەوەکەی ساڵی ١٩٩١ ماوەیەک چووەتە ڕۆژهەڵاتی کوردستان و، پێشوازییەکی گەرمیان لێکردووە و، بۆ پشتگیری کردنی ئاوارە کوردەکان لە شاری(سەقز) بۆ ماوەی دوو ڕۆژ کۆنسێرتێکی سازکردووە، هەر لە دوای ڕاپەڕینیشەوە بەشداری لە بەشی زۆری بۆنە نیشتمانی و نەتەوەییەکان کردووە، لە بەشی زۆری کەناڵە تەلەفزیۆنییە کوردییەکان گۆرانی تۆمار و پێشکەش کردووە.

لە ساڵی ١٩٥٦ هاوسەرگیری لە گەڵ خاتوو(نەسرین عومەر ئیسماعیل) کردووە و خاوەنی چوار کوڕ و شەش کچن بە ناوەکانی(بەرزان، گۆران، ژیان، ڤیان، جیهان، نیان، ئاڤان، سۆزان، سۆران، کیژان) بەشی زۆریان بە توانا و بەهرەدارن لە بواری هونەری گۆرانی و مۆسیقا و ئاوازدانان، خوا تەمەن درێژیان بکات.

هونەرمەندی گۆرانیێژ و ئاوازدانەر ئیبراهیم خەیات خزمەتێکی زۆری

هونـەری کـوردی کـردووە، لـە شـەوی ٣ ی مانگـی پێنجـی سـاڵی ٢٠٠٥ لـە سلێمانی کۆچی دوایی کردووە و، تەرمەکەی لە گۆڕستانی(گردی سەیوان) لە شاری سلێمانی بە خاکی نیشتمان سپێردراوە، ڕەوانی شاد و ئارام و ئاسوودە بێت و، گڵکۆی پڕ گوڵ و گوڵزار و چراخان بێت.

سەرچاوەکان:

١- khaktv.net، نووسینێکی نووسەر سۆران عومەر، لە ٢٩- ٩ - ٢٠١٥.

٢- ئێزگەی دەنگی کوردستان، فیلمێکی دوکیومێنتاری لە ئامادە و پێشکەشکردنی میدیاکار زانیار حسەینی، لە ٤ - ١٠ - ٢٠٢٣.

٣ - کەناڵی تەلەفزیۆنی k٢٤، فیلمێکی دوکیومێنتاری لە ٢٣ - ٦ - ٢٠١٨.

٤ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

بێژەن کامکار

هونەرمەندی گۆرانیبێژ و مۆسیقاژەن مامۆستا بێژەن کامکار...

کورتەیەک لە مێژووی گرووپی کامکاران: ئەم گرووپە لە ساڵی ١٩٦٥ بۆ یەکەم جار لە شاری(سنە) وەکو تیپێکی بنەماڵە دامەزراوە، بەسەرپەرشتیی مامۆستا(حەسەن سووری- حەسەن کامکار)، کە باوکی بنەماڵەکەیە بە ژەنینی ئامێری (ڤیۆلن) چەندین بەرهەمی خۆیان لە یانەی ئەفسەران و قوتابخانە و هۆڵەکانی شاری سنە پێشکەش کردووە، سەرەتا تیپەکە بریتی بووە لە(هۆشەنگ بە ئۆکۆردیۆن، بێژەن وەکو گۆرانیبێژ و دەف، پەشەنگ بە سەنتوور، قەشەنگ گۆرانیبێژ و بە ڤیۆلۆن و ئەرشەنگ بە تەپڵ).

لە ساڵی ١٩٦٩ کە منداڵەکانی ئەم بنەماڵەیە گەورەتر بوونە و پەرەیان بە کارە هونەرییەکانی خۆیان داوە و چەند ئاهەنگ و کۆنسێرتیان لە شارەکانی کوردستان لەوانە (ورمێ) پێشکەش کردووە، لە ساڵی ١٩٧١ هەندێ لە ئەندامانی خێزانەکە لەوانە (هۆشنگ، بێژەن، ئەرسەلان) چوونەتە هونەرە جوانەکانی زانکۆی تاران و زانستی مۆسیقایان خوێندووە و ئەرشەنگی براشیان هەر لەوێ هونەری شێوەکاری خوێندووە، ئەوان لە گەڵ هونەرمەندان(محەمەد ڕەزا لوتفی و حسەین عەلیزادە و پەرویز مشکاتیان) دوو تیپی مۆسیقایان بە ناوەکانی(شەیدا و عارفیان) دامەزراندووە و لەگەڵ

لە لای ڕاستەوە: هونەرمەند بێژەن کامکار، هونەرمەندی گۆرانیبێژ کەریم کابان

هونەرمەندان(شەجەریان و شارام نازری) دا کاریان کردووە.

یەکەم کۆنسێرتی گرووپی میللیی کامکاران لە سەرەتای سەردەمی شۆڕشی ئیسلامی ئێرانی لە یاریگەی ئازادی و تەلاری وەحدەت بووە، لە شاری تاران ساڵی ١٩٧٩، لە ساڵی ١٩٨٩(ئومێد لوتفی کوڕی قەشەنگ و محەمەد ڕەزا لوتفی)هاتوونەتەوە ناو ئەو گرووپە، دواتریش چەندین هونەرمەندی بە توانا و بەهرەی دیکەش هاتوونەتە ناو ئەم گروپە.

هونەرمەندی گۆرانیبێژ و مۆسیقاژەن بێژەن کوڕی حەسەن سووری(حەسەن کامکار)ە، باوکی لە ورمێ سەرباز بووە، لە ١٩ -١٢ ١٩٤٩ لە شاری(ورمێ) لەدایکبووە، ئەو تەمەنی(٢)مانگان بووە ماڵیان هاتۆتەوە شاری(سنە)ەو، لەوێ پەروەردە و گەورە بووە، خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی هەر لە شاری سنە تەواوکردووە، لە ساڵی ١٩٧٤ زانستی مۆسیقای لە هونەرە جوانەکانی زانکۆی تاران تەواوکردووە..

ئەو یەکەم کەس بووە لە وڵاتی ئێران کە بە شێوەیەکی پیشەیی ئامێری(دەف)ی بردۆتە ناو گرووپەکانی مۆسیقای سونەتی ئێرانەوە، لەگەڵ هەر یەک لە هونەرمەندان(شەهرام نازری، محەمەد ڕەزا شەجەریان) لە

گرووپی مۆسیقای کامکاران کاری کردووە و، لە زۆربەی وڵاتانی جیهان کۆنسێرتی گۆرانی و مۆسیقای کوردی و فارسییان پێشکەش کردووە، سەرەڕای گۆرانی و دەفژەنینی لەگەڵ گروپی کامکاران، چەندین چالاکیی هونەریی دیکەی هەبووە لەوانە:

لەگەڵ گروپی(نەی بانگ) بەسەرپەرشتیی هونەرمەند(کاوە سپەندار)

گرووپی کامکاران سێیەم کەس هونەرمەند بیژەن کامکار

لە لای ڕاستەوە: هونەرمەند بیژەن کامکار، هونەرمەند حەسەن کامکار، عەلائەدین بابا شەهابی، حەسەن شەریف، هونەرمەند پێشەنگ کامکار

گرووپی کامکاران دووەم کەس هونەرمەند پێژەن کامکار

بە هاوکاریی ڕێکخراوی (فرووغی فەلەق) لە تەلاری وەحدەتی لە تاران بەشداریی لە کۆنسێرتێک کردووە.

- یەکێکە لە ئەندامە سەرەکییەکانی گرووپی میلیی کامکاران.
- یەکێک بووە لە ئەندامانی دامەزرێنەری گرووپی مۆسیقای(شەیدا و عارفیان).
- کاری هونەری لەگەڵ هونەرمەندانی کورد و فارس کردووە، لەوانە لە ساڵی ٢٠٠٦ لەگەڵ هونەرمەندی گۆرانیبێژ عەدنان کەریم لە تاران کۆنسێرتێکیان ئەنجامداوە، هەر لە گەڵ هونەرمەند عەدنان کەریم لە ئەلبوومی(وەفایی و خاتوونیا) بەشدار بووە.
- لە ٧-١٠-٢٠١٠ لە شاری سلێمانی گرووپی کامکاران و هونەرمەند عەدنان کەریم بە ئامادەبوونی جەماوەرێکی زۆری شاری سلێمانی کۆنسێرتێکیان ئەنجامداوە.
- ئەو یەکێکە لەو هونەرمەندانەی کە خەڵاتی زێڕینی (بلە)ی ساڵی ٢٠١٠ لە سلێمانی پێبەخشراوە.
- لەگەڵ گرووپی کامکاران چەندین کۆنسێرتی لە زۆر لە وڵاتانی جیهان ئەنجامداوە و، خەڵاتی نۆبێلی ئاشتیی جیهانییان ساڵی ٢٠٠٣ پێبەخشراوە.

ئەو جگە لە ئەلبوومەکانی، چەندین گۆرانیی کلیبکراوی هەیە، لەوانە

گۆرانییەکانی(خۆشە هەورامان، شیرین شیرینە، باران بارانە، ئەی ڕەفیقانی تەریقەت، یار غەزال، وەرە یارم، غەمگین و دڵ پەشێوە، نازت بێ و نازت بێ، دوو بەدوو، لایە لایە، کابۆکێ لێ لێ، چەند خۆشە بەزمی ئێوارە و چەندانی دیکەش).

هەروەها چەند ئەلبوومێکی لەگەڵ گرووپی مۆسیقای کامکاران، گرووپی مۆسیقای شەمس و گرووپەکانی دیکەی مۆسیقای سونەتی ئێران

هونەرمەند بێژەن کامکار لە چەند کاتێکی جیاوازدا

بڵاوکردۆتـەوە، لەوانـە(زەردی خـەزان، کۆنسـێرتی کامکارهـا، ئاگری زینـدوو، گوڵ نیشـان، دەف و نـەی، دەف و روبـاب، کانـی سـپی، سـەمای زەربییـەکان بـۆ ئامێـرە دەهۆڵییـەکان، بەیـادی سـەبا، ئـەوراد، بەهارانـی ئاوییـەر، ئـاوازی باران، سـێوی سـوور، افسانەسـرزمین پدریام واتە(ئەفسـانەی وڵاتـی باوکـم)، بەیـادی حافـز و چەندیـن ئەلبوومـی دیکـەش).

ئـەو وەکـو نووسـەریش کتێبێکـی بـە ناوی(فێربوونـی ئامێـری دەف)چـاپ و بڵاوکردۆتـەوە.

بـۆ هونەرمەنـد و مۆسـیقاژەن بێژەن کامکار هـەر سـەرکەوتوو و بەردەوام بیت بـۆ خزمەتـی گۆرانـی و مۆسـیقای کوردی.

سەرچاوەکان:

١ - کوردیپێدیا.

٢- ویکیپیدیا- ئینسکلۆپیدیای ئازاد.

٣ - khaktv، فلمێکی دوکیومێنتاری.

٤ - ماڵپـەڕی وشـە، نووسـینێکی نووسـەر محەمـەد حەیـران لـە ٢٤ - ٥ - ٢٠١٩.

٥ - ماڵپـەڕی چـرا، دیمانەیەکی ڕۆژنامەنـووس زیرەک نامۆ لە گەڵ هونەرمەند بێژەن کامکار لە ١٠ - ٥ - ٢٠٠٩.

٦ - چەند زانیارییەک لە ئەرشیفی ئیبراهیم خورماڵی.

٧ - کوردسات، فلمێکی دوکیومێنتاری.

٨ - ماڵپەڕی کوردبین.

٩ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

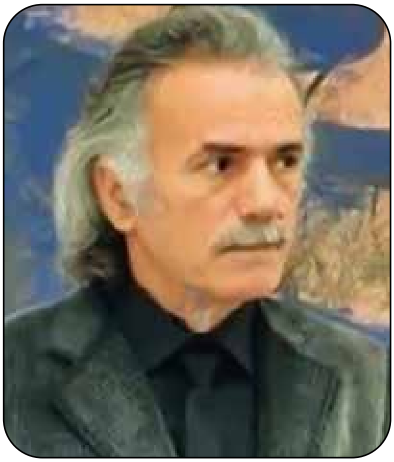

قەرەنی جەمیل

ئەو دەڵێت:(هونەر دەربڕینی خەیاڵی هونەرمەندە، ڕەنگەکانیش ئەو خەیاڵە بەرجەستە دەکەن)، هونەرمەندی شێوەکاری دیار و ناسراوی کورد، مامۆستا قەرەنی جەمیل ...

هونەرمەندی شێوەکار مامۆستا قەرەنی جەمیل لە ساڵی ١٩٥٤ لە شاری هەولێر لە دایکبووە، خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی هەر لە هەولێر تەواوکردووە، دواتر چووەتە بەشی شێوەکاری لە پەیمانگای هونەرە جوانەکانی بەغدا ساڵی ١٩٧٧ بە سەرکەوتوویی تەواوی کردووە و، بووەتە مامۆستای هونەری لە شاری هەولێر، لە ساڵی ١٩٧٩ بە نیازی زیاتر ئاشنابوون بە هونەری شێوەکاریی ئەورووپا و جیهانی ڕووی لە وڵاتی ئیتاڵیا کردووە و، چەند ساڵێک لەوێ ماوەتەوە، لە ساڵی ١٩٨٤ چووەتە وڵاتی ئیسپانیا و لە شاری(بەرشلۆنە) نیشتەجێ بووە و، هەر هەمان ساڵ(کۆرسێکی) یەک ساڵی (لیتوگراف)ی هەر لە شاری بەرشلۆنە تەواوکردووە، لەگەڵ هونەرمەندانی ئەوێ کاری هونەری کردووە، لە ساڵی ٢٠٠٣ هاتۆتەوە کوردستان و، بووەتە مامۆستای بەشی شێوەکاری لە پەیمانگای هونەرە جوانەکانی هەولێر و، گۆڤاری(شێوەکار)ی دامەزراندووە و، هەر خۆشی سەرنووسەری ئەو گۆڤارە بووە، ئێستاش خانەنشینە و، سەرقاڵی کارە هونەرییەکانییەتی و کارمەندیشە لە گۆڤاری ڕامان و کاری پۆرترێک و سکێچ دەکات.

له لای ڕاستەوە: شاعیر خاتوو سروە عوسمان، هونەرمەندی شێوەکار قەرەنی جەمیل، شاعیر و نووسەر و هونەرمەند سالار کۆشار

له لای ڕاستەوە: شاعیر سالار کۆشار، هونەرمەندی شێوەکار قەرەنی جەمیل

هونەرمەند قەرەنی جەمیل هەر لە منداڵییەوە حەز و ئارەزووی هونەری شێوەکاری هەبوو، لە کەش و هەوایەکی هونەریشدا گەورە بووە، ئەو کاتەی قوتابی بووە لە پەیمانگای هونەرە جوانەکانی بەغدا بەشداری لە بەشی

زۆری چالاکیی قوتابیانی پەیمانگای هونەرە جوانەکانی بەغدا کردووە و، لە ساڵی ١٩٧٦ پیشانگایەکی هاوبەشی لەگەڵ هونەرمەندی تورکمان(جەمال ئیبراهیم) لە هۆلی کۆمەڵەی ڕۆشنبیریی کوردی لە بەغدا کردۆتەوە.

چەند ساڵێک لە دەرەوەی وڵات لە وڵاتی ئیتاڵیا و ئیسپانیا ژیاوە، پێش ئەوەی ڕوو لە دەرەوەی وڵات بکات، شێوازی کارە هونەرییەکانی تەعبیرییەکی ڕەنگاوڕەنگی شین و مۆرباوی و مۆرک و فەزای کوردەواری پێوە دیار بووە، بابەتی تابلۆکانی زیاتر تاکی بوونە، واتە هەر تابلۆیەک لەسەر یەک تێمە ئەنجام دەدرێت، بەڵام گۆڕانکارییەکی زۆری لە شێوە و تەکنیکی کارەکانی کردووە، لەوانە لە (ئەبستراکت و ئیرتیجالی و بەکارهێنانی شێوەی سیمبۆلی و....هتد)، کەچی ئەو ساڵانەی کە لە ئیسپانیا بووە لە ڕووی تەکنیکی و فکرییەوە کەوتۆتە ژێر کاریگەری هونەری شێوەکاری ئیسپانی و زۆر سەرسامیش بووە بەکارە هونەرییەکانی هەر یەک لە

لە لای ڕاستەوە: هونەرمەند قەرەنی جەمیل، شاعیر سالار کۆشار

هونەرمەندانی شێوەکار(گۆیا، پیکاسۆ، تاپێس، بەرشێلۆ و چەندانی دیکەش).

لە کارە نوێیەکانی ئەم دواییەی هونەرمەند قەرەنی جەمیل زنجیرە تابلۆکانی بە ناوی (خەونی خەونەکان)، ئەم ناوە ناوی کتێبێکی ئەدیب و نووسەری ناوداری ئیتاڵی (ئەنتۆنیۆ تابوکی)یە، کە کۆمەڵە چیرۆکێکە هونەرمەند(جەلال ڕەئووف) وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی، هەندێک لەو زنجیرە ئاوییانەیە کە یەک قەبارە و یەک هێما و یەک سیمبۆلی تێدا بەکار هاتووە و بە شێوەی تەعبیرییەکی واقیعی ئەنجامیداوە.

هونەرمەند قەرەنی جەمیل لە کارە هونەرییەکانی هیچ سنوورێک بۆ بیر و خەیاڵ و هەتا خەونەکانیشی دانانێت، وا لە بینەری تابلۆکانی دەکات کە خوێندنەوەی جۆراوجۆری بۆ بکەن.

تا ئێستا چەندین پێشانگای تایبەت و هاوبەشی کردۆتەوە کە ئەمانەن:

- لە ساڵی ١٩٧٧ پیشانگایەکی لە هۆڵی قوتابخانەی(ئەیوبییە) لە هەولێر کردۆتەوە.

هونەرمەند قەرەنی جەمیل

بەرهەمەکانی هونەرمەند قەرەنی جەمیل

- لـە سـاڵی ١٩٨٥ پیشـانگایەکی لـە هۆڵی(پـرات دی لـو جافیـر) لـە وڵاتـی ئیسـپانیا کردۆتـەوە.
- لـە سـاڵی ١٩٨٨ پیشـانگایەکی تایبەتـی لـە هۆڵی(ئەلمونێیەر)لـە شـاری ڤالینسـیا هـەر لـە ئیسـپانیا کردۆتـەوە.
- لەنێوان ساڵانی ١٩٧٢- ٢٠٠٥ بەشداریی زیاتر لە(٤٠)پیشـانگای هاوبەشـی لە(بەغدا، هەولێر، سلێمانی، ئیسپانیا، ئیتاڵیا، برۆکسیل. کۆبنهاگن، هوڵەندا و پۆڵەنـەدا) کردووە.

ئـەو وەکو هونەرمەندێکی کوردپەروەر لە ٧ – ٦ – ٢٠٢٣ لە گەلەری(میدیا)

لە هەولێر پیشانگایەکی کردۆتەوە، کە هەموو ئەو کارەساتانەی بەسەر میللەتی کورد هاتووە لە(ئەنفال، کیمیاباران، کۆمەڵکوژی، ڕاگواستن و ئیش و ئازار و ئەشکەنجەی هەموو کوردان لە هەر چوار پارچەی کوردستان) لە تابلۆکانی ڕەنگی داوەتەوە.

بۆ هونەرمەندی شێوەکار قەرەنی جەمیل هەر سەرکەوتوو و بەردەوام بیت بۆ خزمەتی هونەری شێوەکاری و ئاشنا کردنی گەلانی دنیا بە ئێش و ئازار و نەهامەتییەکانی گەلی کوردی مافخوراومان.

سەرچاوەکان:

١ - کوردیپیدیا، نووسینێکی نووسەر دارا ڕەسوڵ(دارۆ).

٢ - ماڵپەڕی VOV دەنگی ئەمەریکا، دیمانەیەکی میدیاکار ئەحمەد زێباری لەگەڵ هونەرمەند قەرەنی جەمیل، لە ٧ - ٦ - ٢٠٢٣.

٣ - ماڵپەڕی ڕووداو، نووسینێکی ڕۆژنامەنووس بەڵێن تاهیر، لە ٦ - ٦ - ٢٠٢٣.

٤ - کوردسات، فلمێکی دوکیومێنتاری.

٥ - ماڵپەڕی VOV KURDISH، نووسینێکی نووسەر بەڵێن ساڵح لە ٢٥ - ١٠ - ٢٠٢٠.

٦ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

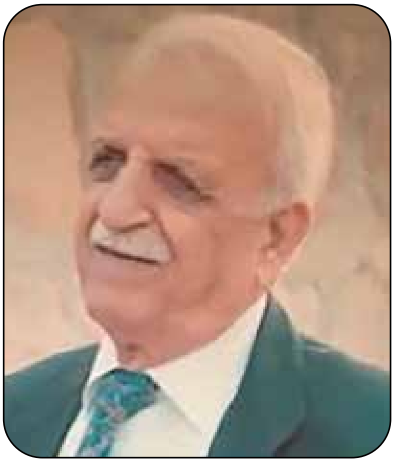

عەبدولی حەمەجوان

ئەو وتوویەتی:(من ئەکتەرم و بە ئەکتەری ناسراوم و هەر بە ئەکتەریش دەمێنمەوە).

هونەرمەندی ئەکتەر و دەرهێنەری دیار و ناسراوی کوردی شانۆ و دراما و فلیمی سینەمایی مامۆستا عەبدولی حەمەجوان....

ناوی تەواوی(عەبدولکەریم محەمەد تۆفیق)ە، لە ناوەندی ئەدەبی و هونەری بە عەبدولی حەمەجوان ناسراوە، لە ١- ١٢ - ١٩٤٨ لە گەڕەکی(سابونکەران)ی ناو شاری سلێمانی لە ماڵی باپیری(باوکی باوکی)لە خێزانێکی هەژار و کاسبکار لە دایکبووە، سەرەتا دایک و باوکی ناویان ناوە(سەرچڵ)، بەڵام باپیری ڕازی نەبووە چونکە پێیوابووە ناوێکی ئایینی نییە، بۆیە ناوی لێناوە(عەبدولکەریم)، هەموو قۆناغەکانی خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی و پەیمانگای ئامادەکردنی مامۆستایانی هەر لە شاری سلێمانی تەواو کردووە، لە ساڵی

هونەرمەندی ئەکتەر
عەبدولی حەمەجوان بە جاحێڵی

هونەرمەند عەبدولی حەمەجوان لە شانۆگەریی(جەنابی موفەتیش)

١٩٧٠ وەکو مامۆستای سەرەتایی لە گوندی (کاریسا)دامەزراوە، دواتر لە گوند و شار و شارۆچکەکان و ناو شاری سلێمانی ماوەی (٢٢) ساڵ بەردەوام بووە لە خزمەتکردن لە بواری پەروەردە و فێرکردن، هەموو وانەکانی وتووەتەوە و بە تایبەتی لە وانەی(وەرزش- ریاضة)زۆر چالاک بووە، پاش دامەزراندنی حکومەتی هەرێمی کوردستان ساڵی ١٩٩٢ بووەتە بەڕێوەبەری ڕۆشنبیریی سلێمانی، لە ١ - ١٢ - ٢٠١١ خانەنشین بووە.

هونەرمەندی ئەکتەر عەبدولی حەمەجوان هەر لە منداڵییەوە حەز و ئارەزوو و عەشقی سینەما بووە و، لاسایی ئەکتەرە جیهانییەکان و فلیمە سینەماییەکانی ئەو کاتی کردۆتەوە، ئەو(ڕۆژانە-خەرجی)ی خۆی کە دایکی داویەتیّ کۆیکردۆتەوە و بە(نهێنی) چووەتە سینەما و، ئێوارە زوو هاتۆتەوە تا دایک و باوکی شکی لیّ نەکەن، لە ساڵی ١٩٥٧ کە هێشتا تەمەنی (٩) ساڵان بووە لەگەڵ هاوڕێی منداڵی، چیرۆکنووس ڕەئووف حەسەن (پرۆژەی خەیاڵیی سینەما) دادەنێن، لەسەر(مقەبا) یەک بە قەڵەمێکی سوور دەنووسن(سینەما ئەتڵەس بۆ نمایشی فلیم) لە دیواری کۆڵانەکەیان هەڵیدەواسن، بەڕێکەوت دوو پۆلیس بەوێدا تێدەپەڕن و دەستگیریان

دەکـەن. چونکـە پۆلیسـەکان(نەخوێندەوار)بوونە، وایـان زانیـوە ئـەو لافیتـە سـوورە پرۆپاگەنـدەی حیزبـی شـیوعییە، بۆیـە چەنـد سـەعاتێک گیـراون و دواتـر ئازادکـراون.

هونەرمەنـدی ئەکتـەر عەبدولـی حەمەجـوان لـە سـاڵی ١٩٦٨ لەگـەڵ چەنـد هاوڕێیەکـی هونەرمەنـد داوای مۆڵەتـی کردنەوەی(کۆمەڵـی هونـەر و وێـژەی کوردی) لـە سلێمانی دەکەن، دیارە ئـەو کات ڕەزامەندییان نەداونەتێ، بۆیـە بووەتـە ئەندام لـە تیپی نواندنـی سلێمانی، بەڵام ئـەو کاتـەی ڕەزامەندی دراوە کە کۆمەڵەکە دابمەزرێنن، ئـەو خەریکی پرۆڤەکردن بووە بۆ بەشدار بوون لـە شـانۆگەرییەک، بەجێیهێشـتووە و چۆتـەوە کۆمەڵـەی هونـەر و وێـژەی کوردی، خۆی لـە شوێنێکدا دەڵێت:(زۆر پەشیمانم ئـەو شانۆگەرییەم لـە گـەڵ تیپی نواندنـی سلێمانی تـەواو نەکرد)، ئـەو زیاتـر لـە نیـو سـەدە لـە بـواری هونەریـدا وەکـو ئەکتـەر و یاریـدەدەری دەرهێنـەر و دەرهێنـەری شـانۆ و دراما و فلیمـی کوردی کاری کردووە، لـە ١٤ - ١ - ١٩٦٩ چووەتـە نـاو دنیای هونەرییـەوە و، وەکو شـانۆکارێک بەشـداریی لـە شـانۆگەریی(بڕیار و ئەنجام) کـردووە، زیاتریش بـە شـانۆگەریی(جەنابی موفەتیش) ناسـراو و شـوهرەتی وەرگرتـووە، تـا ئێسـتا بەشـداری زیاتـر لـە(٨٠) کاری هونـەری لـە شـانۆ و زنجیـرە درامـای تەلەفزیۆنـی و فلیمـی سـینەمایی کـردووە، کـە ئەمانـەن:

هونەرمەند عەبدولی حەمەجوان لە کارێکی هونەریدا

- وەکو ئەکتەر لە شانۆگەریی (بڕیار و ئەنجام). ئەکتەر لە شانۆگەریی (فەرهاد شۆڕشگێڕ). ئەکتەر لە شانۆگەریی(چەتۆخان). ئەکتەر لە شانۆگەریی(کاوەی ئاسنگەر). ئەکتەر لە شانۆگەریی(کێچ). ئەکتەر لە درامای تەلەڤزیۆنیی(کێچ). ئەکتەر لە درامای تەلەفزیۆنیی(پێنج کەس لە ئوتێلێکدا). ئەکتەر لە شانۆگەریی(پێنج کەس لەئوتێلێکدا). دەرهێنەر لە شانۆگەریی(کچی خۆمە و ئەیفرۆشم). ئەکتەر لە شانۆگەریی(جەنابی موفەتیش). ئەکتەر لە شانۆگەریی(شێخی تەپلە ڕەش). ئەکتەر لە شانۆگەریی(بازرگانی ڤینیسیا). ئەکتەر لە شانۆگەریی(کاوەی ئاسنگەر)بۆ جاری دووەم، دەقەکەی شاعیر شێرکۆ بێکەس. ئەکتەر لە درامای تەلەڤزیۆنیی(ساراخان). ئەکتەر لە شانۆگەریی(ساراخان). ئەکتەر لە درامای (تاوانێک لە ئاسماندا). ئەکتەر لە درامای (بلیت زاوایە). ئەکتەر لە شانۆگەریی (ئایار مانگی سەرکەوتنە). ئەکتەر لەدرامای تەلەڤزیۆنیی (چاوی ڤێتنام). ئەکتەر لە شانۆگەریی (چاوی

هونەرمەند عەبدولی حەمەجوان لە فلیمی(دانیشتووانی عەلیاوە)

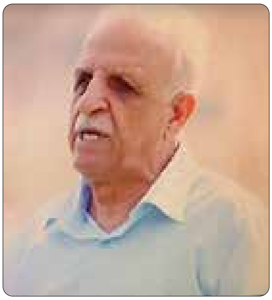

هونەرمەندی ئەکتەر عەبدولی حەمەجوان لە چەند کاتێکی جیاوازدا

ڤێتنام). ئەکتەر لە شانۆگەریی (پژمین). ئەکتەر لە درامای تەلەڤزیۆنیی (پژمین). ئەکتەر لە شانۆگەریی (پەیکەر). ئەکتەر لە شانۆگەریی (دیوار). ئەکتەر لە ئۆپەریتی(بووک و زاوا). ئەکتەر لە شانۆگەریی(مامۆستا شێر). ئەکتەر لە درامای(گریان). دەرهێنەر لە شانۆگەریی(هە ڵەی دکتۆر). ئەکتەر لە شانۆگەریی(چیرۆکی برایەتی). دەرهێنەر لە شانۆگەریی (دکتۆری تێڵا). یاریدەدەری دەرهێنەر لە شانۆگەریی(قایل بوون). ئەکتەر لە شانۆگەریی (شاعیر رۆبنسۆیل). دەرهێنەر لە کارنامەی شانۆگەریی (ئۆدیب پاشا)ڕۆڵی دەرهێنان. ئەکتەر لە درامای (ژیان). ئەکتەر لە شانۆگەریی (شەوکەت ناگەڕێتەوە). دەرهێنەر و ئەکتەر لە شانۆگەریی(گەڕانەوەیەکی کتوپڕ). ئەکتەر لە شانۆگەریی (تەنەکە). ئەکتەر لە شانۆگەریی (سەلەی نانکەر). ئەکتەر و یاریدەدەری دەرهێنەر لە شانۆگەریی (میراتی). ئەکتەر لە

شـانۆگەریی (گولاڵـە). ئەکتـەر لـە شـانۆگەریی(گالیلۆ گالیلـی). دەرهێنـەر لـە شـانۆگەری(کابرا سـەیرەکە). ئەکتـەر لـە شـانۆگەریی(باڵندەی دەریـا). ئەکتـەر لـە شـانۆگەریی (سـمکۆڵانی ئەسپەشـێ). ئەکتـەر لە فیلمی (بازنـەی تەنیایـی). ئەکتەرلـە شـانۆگەریی (لەمـردن گەڕایـەوە). ئەکتـەر لـە فیلمـی (گەڕانـەوە). ئەکتـەر لە فیلمـی (بەهەشـتی سـووتاو). ئەکتـەر لە فیلمـی (شـار). ئەکتـەر لـە فیلمی(وڵاتـی بـێ ئاسـمان). ئەکتـەر لـە شانۆگەریی(سـزاو تـاوان). ئەکتـەر لـە فیلمی(دیـار). ئەکتـەر لە فیلمی(گردی پیرۆز). ئەکتـەر لە زنجیرەی درامـای تەلەڤزیۆنی(خۆرنـەوازان) بەشـی یەکـەم. ئەکتـەر لـە زنجیـرەی تەلەڤزیۆنیـی (خۆرنـەوازان) بەشـی دووەم. ئەکتـەر لەزنجیرەی تەلەڤزیۆنیی (خەمی چۆلەکـەکان). ئەکتـەر لە فیلمـی (سـورمێ خـان). ئەکتەر لـە فیلمـی (مامەڕیشـە). ئەکتەر لە زنجیرەی تەلەڤزیۆنی (ڕەشـەی پۆلیـس). ئەکتـەر لـە فیلمـی (چاوەڕوانـی هیـوا). ئەکتـەر لـە فیلمـی (هەنگاوێـک بـۆ ژیـان). ئەکتـەر لـە زنجیـرەی (حەسـەنە فەنـی). ئەکتـەر لـە زنجیـرەی تەلەڤزیۆنیـی (جومعـە). ئەکتـەر لـە شـانۆگەریی (سـوێند). ئەکتـەر لەزنجیرەی تـە لەفزیۆنـی (گوڵـە بـێ ڕۆژەکان). ئەکتـەر لـە شـانۆگەریی (نوێنـەری سـوڵتان). ئەکتـەر لـە شـانۆگەریی (مردنـی دێوەرەیـەک). ئەکتـەر لـە فیلمـی (ژانـی گـەل). ئەکتـەر لـە فیلمـی (کەواتـە چـاوەروان بـە). ئەکتـەر لـە زنجیـرەی تەلەفزیۆنیـی (گەردەلوولـی سـێیەم). ئەکتـەر لـە درامـای (نەهێشـتنی نەخوێنـدەواری)ی پەروەردەیـی. دەرهێنـەری شـانۆگەریی (ڕاوە جنۆکـە). ئەکتـەر لـە زنجیـرە درامـای (ڕۆژژمێـری شـارێک). ئەکتـەر لـە زنجیـرە درامـای (دووپشـک). ئەکتـەر لـە شـانۆیی (برایمـۆک) و چەندانـی دیکـەش.

ئەو لەگەڵ بەشـی زۆری هونەرمەنـدە دەرهێنەرەکانی شـاری سلێمانی و کوردسـتان کاری هونـەری ئەنجامداوە، لەوانـە هونەرمەندان((حسـێن میسـری، ئەحمـەد سـالار، جەلیـل زەنگەنـە، جەمیـل ڕۆسـتەمی، شـوان عەتـوف، هیـوا

جاف، ئەرسەلان دەرویش، لوقمان غەریب، خاتوو گەزیزە عومەر و خەسرەو سەنیا، ساران پایز، شۆڤان جەمال و چەندانی دیکەش).

ئەو زیاتر حەزی لە کاری ئەکتەری بووە، بۆیە لە شوێنێکدا دەڵێت:(من ئەکتەرم و بە ئەکتەری ناسراوم و هەر بە ئەکتەریش دەمێنمەوە).

هونەرمەندی ئەکتەر عەبدولی حەمەجوان لە ساڵی ١٩٧٠ لە گەڵ خاتوو(ڕووناک)دا هاوسەرگیری کردووە و، خاوەنی سێ کوڕ و کچێکن بەناوەکانی(دانا، توانا، سۆزی، ژووان) خوا تەمەن درێژیان بکات و، بۆ خۆشی هەر سەرکەوتوو و بەردەوام بێت بۆ خزمەتی هونەری کوردی.

سەرچاوەکان:

١ - کوردیپیدیا.

٢ - ویکیپیدیا- ئینسکلۆپیدیای ئازاد.

٣ - Kurdmax Midia، فلمێکی دوکیومێنتاری، لەسەر ژیانی هونەرمەند عەبدولی حەمەجوان.

٤ - کوردسات، فلمێکی دوکیومێنتاری، عەبدولی حەمەجوان، نیو سەدە لەسەر تەختەی شانۆ، ناوەندی بەرهەمهێنان، لە ٢٢ - ١٠ - ٢٠٢٢.

٥ - NRT2، فلمێکی دوکیومێنتاری.

٦ - ماڵپەڕی Xalk، نووسینێکی نووسەر ئومێد حەسەن، لە ١٧ - ١٢ - ٢٠٢٣.

٧ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

ژیان ئیبراهیم خەیات

هونەرمەنـدی شـانۆ و زنجیـرە درامـای تەلەفزیۆنـی و فلیمـی سـینەمایی کـوردی، خاتـوو ژیـان ئیبراهیـم خەیـات...

نـاوی تەواوی(ژیـان ئیبراهیـم محەمـەد)ە، لـە ناوەنـدی هونـەری بـە ژیـان خەیـات ناسـراوە، ئـەو کچـی هونەرمەنـدی گۆرانیبێـژ و ئاوازدانـەری دیـار و ناسـراوی کورد(ئیبراهیـم خەیـات)ە، لـە ٧ - ١ - ١٩٦٣ لـە گەڕەکـی (گۆیـژەی نـاو شـاری سـلێمانی لـە خێزانێکـی ڕۆشـنبیر و هونەردۆسـت لـە دایکبـووە، خوشـک و براکانـی هەموویـان لـە بـواری هونـەری جـێ پەنجەیـان دیـارە، گۆرانـی بـرای ئاوازدانـەر و مۆسـیقاژەنە، جیهـان گۆرانبێـژ و ئاوازدانـەرە، خاتـوو کیژانیـش گۆرانیبێـژ و ئاوازدانـەر و مۆسـیقاژەنە.

هونەرمەند ژیان خەیات
بە جاحێڵی

هونەرمەنـدی ئەکتـەر خاتـوو ژیـان خەیـات خوێندنـی سـەرەتایی و ناوەندی لە شـاری سلێمانی تەواوکـردووە، لـە سـاڵی خوێندنـی ١٩٨٧- ١٩٨٨ بەشـی نواندنـی لـە پەیمانـگای هونـەرە جوانەکانـی سـلێمانی تەواوکـردووە، باوکـی هاندەرێکـی سـەرەکیی بـووە بـۆ چوونـە نـاو دنیـای نوانـدن،

هونەرمەند ژیان خەیات لە فلیمی(خولە پیزە)

هونەرمەند ژیان خەیات لە کارێکی هونەریدا

ئەو وەک خانمە ئەکتەرێکی ئازا و بوێر و بە توانا و خاوەن ئەزموون بەشداری لە چەندین کاری هونەری لە تەمسیلیە و شانۆگەری و زنجیرە درامای تەلەفزیۆنی و فلیمی سینەمایی و کورتە فلیمی بەڵگەنامەیی کردووە و، فلیمەکانی لە چەندین فیستیڤاڵی ناوەوە و نێو دەوڵەتی نمایشکراون، بە تێکڕایی بەشداریی زیاتر لە (٦٠) کاری هونەری کردووە، لەگەڵ بەشی زۆری هونەرمەندە دەرهێنەرەکانی شاری سلێمانی و کوردستان کاری هونەری ئەنجامداوە، لەوانە هونەرمەندانی دەرهێنەر(حسێن میسری، جەلیل زەنگەنە، جەمیل ڕۆستەمی، هیوا جاف، زەریا سامی، سارای پایز و

چەندانی دیکەش)، لە بەشی زۆری کارە هونەرییەکانی شانۆگەری و دراما و فلیمە سینەماییەکان ڕۆڵی(ژن، بێوەژن، پیرێژن)ی بینیوە، وەکو ئەکتەر بەشی زۆری ڕۆڵەکانی سەرەکیین

بەشداریی لەم کارە هونەرییانەدا کردووە:

شانۆگەرییەکانی:(جەنابی وەزیر، گۆڕستانێکی بێ گۆڕ، بەیتی ئەنفال، مردنی دێوەرەیەک، یاخی بوونی ژانێک، بەها، هەموو دزەکان دز نین، دەربارەی ڕەزامەندی، لە دوای بیست ساڵ، بینەر ناونیشانێک بۆ ئەم شانۆگەریە دابنێ، شەوی پیاو کوژان، ئەو پیاوەی بوو بە سەگ، ورچ، ببوورە ژمارەکە هەڵەیە، نرخی ئازادی، گەر فەلەستینی بوویتایە چیت

هونەرمەند ژیان خەیات لە کارێکی هونەریدا

هونەرمەند ژیان خەیات لە کارێکی هونەریدا

دەکرد، شورای چین، شەوباش گوڵە شەوبۆ، ئاوایی بێکەسە، سزاو تاوان و چەندانی دیکەش).

دراماکانی:(خۆر نەوازان کە لە سیناریۆ و دەرهێنانی هونەرمەندی دەرهێنەری گەورەی کورد حسێن میسرییە، خەمی چۆلەکەکان هەر لە سیناریۆ و دەرهێنانی هونەرمەند حسێن میسرییە، ژانی گەل لە سیناریۆ و دەرهێنانی هونەرمەند جەمیل ڕۆستەمییە، ڕەشەی پۆلیس لە دەرهێنانی حسێن میسرییە، درامای حەسەنی فەنی، ژیلەمۆ، غوربەت، هەنگاوەکانی سەر خۆڵەمێش، سەمای تەرزە، سەراب، کۆشکی هەنار، گەردەلوول بەشی یەکەم و دووەم کە لە دەرهێنانی هونەرمەند جەلیل زەنگەنەیە).

فلیمە سینەماییەکانی:(خولە پیزە، هەڵوەرینی گەڵاکانی ژیان، زام، چاوەڕوانی هیوا، ژانی گەل، شوێنێک بۆ نماشێکی تایبەت، تەنوور، سەمای ئەسپەکان، تارمایی جەنگی پێشوو، هێلانە سووتاوەکان، پەیکەری دڵ، شووشە شیر، فلیمی ڕاڕەوێک کە لە هەندیک فیستیڤاڵی جیهانی نمایشکراوە)، خانمە ئەکتەر ژیان ئیبراهیم خەیات لە فیستیڤاڵی (تۆڕنتۆ) لە کەنەدا لە گەڵ دوو ئەکتەری کەنەدی بە باشترین ئەکتەر هەڵبژێردراون.

ئەو چەندین جار خەڵات و ڕیزلێنانی بۆکراوە.

ئێستاش سەرقاڵی وێنەگرتنە بۆ درامای(ماریا).

هونەرمەند ژیان خەیات لە کارێکی هونەریدا لەگەڵ منداڵان

هونەرمەندی ئەکتەر خاتوو ژیان ئیبراهیم خەیات لە چەند کاتێکی جیاوازدا

بۆ خانمە ئەکتەر ژیان ئیبراهیم خەیات هەر سەرکەوتوو و بەدەوام بێت بۆ خزمەتی شانۆ و درامای کوردی.

سەرچاوەکان:

١ - ژیاننامە و بەرهەمە هونەرییەکانی هونەرمەندی شانۆ و درامای تەلەفزیۆنی خاتوو ژیان ئیبراهیم خەیات، کە لەسەر داخوازیی من، هونەرمەندی دەرهێنەر مامۆستا بەکر مەعروف لە هەولێر بۆی ناردووم، سوپاسی دەکەم.

٢ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

لەتیف حامید

مامۆستا و نووسەر و چیرۆکنووس و وەرگێڕ و لێکۆڵەر، ڕووناکبیری سەردەمی خۆی و هەڵگری بیر و فیکری نوێخوازی و نوێکاری، جوانەمەرگ لەتیف حامید بەرزنجی...

ناوی تەواوی(لەتیف حامید شێخ عەلی بەرزنجی)یە، لە ناوەندی ئەدەبی و ڕۆشنبیری بە لەتیف حامید یان باوکی هەلالە ناسرابوو، لە ساڵی ١٩٤٠ لە شارۆچکەی(چەمچەماڵ) لە خانەوادەیەکی کوردپەروەر لە دایکبووە، خوێندنی سەرەتایی لە چەمچەماڵ و ناوەندی لە کفری و ساڵی ١٩٥٨ ئامادەییشی لە شاری کەرکوک بە سەرکەوتوویی تەواوکردووە، ئەو هەموو خوێندنەکانی بە زمانی عەرەبی خوێندووە، ساڵی ١٩٥٩ لە بەشی زمانی عەرەبیی کۆلێژی پەروەردەی زانکۆی بەغدا وەرگیراوە و لە ١٥ - ٦ - ١٩٦٢ تەواوی کردووە و هەوڵی داوە وەکو(بێژەر- مذیع) لە ڕادیۆ و تەلەفزیۆنی بەغدا کار بکات، بەڵام دیارە لە بەر چالاکییەکانی لە ڕیزی یەکێتیی قوتابیانی کوردستان و کوردبوونی وەریاننەگرتووە، لە ١٠ - ١١ - ١٩٦٢ وەکو مامۆستای زمانی عەرەبی لە قوتابخانەی ناوەندی(الجمهورية) لە شاری بەسرا لە خوارووی عێراق دەستبەکار بووە، دیسان هەر لە بەر هەڵویستە کوردپەروەرییەکانی نەیتوانیوە درێژە بە خزمەتکردن بدات و، ڕووی لە شاخ کردووە و، بووەتە پێشمەرگەی شۆڕشی ئەیلوولی ساڵی

وێنەیەکی نووسەر لەتیف حامید لە گەڵ قوتابیانی کۆلێژی پەروەردەی زانکۆی بەغدا ساڵەکەی دیار نییە

١٩٦١ و وەکو(بێژەر- مذیع)و بەرپرسی بەشی عەرەبی لە ئێزگەی شۆڕش، بەردەوام بووە لە خزمەتکردن و وتار و بابەتی ئەدەبی و سیاسیشی نووسیوە و پەخشکراوە. ئەو لە مفاوەزاتەکەی ساڵی ١٩٦٤ هاتۆتەوە و لە ٢٢ - ٦ - ١٩٦٤ دووبارە وەکو مامۆستای زمانی عەرەبی لە ئامادەیی هەولێر و ناوەندی زازا دەستبەکاربۆتەوە، لە ساڵی ١٩٦٦ گوستراوەتەوە قوتابخانە ناوەندی و ئامادەییەکانی شاری کەرکووک و درێژەی بە خزمەتکردن داوە، تا ڕۆژی ٢٢ - ٢ - ١٩٧٤ بە نەخۆشی کۆچی کردووە و لە گۆڕستانی(شێخ محیّدین) لە گەڕەکی ئیمام قاسم لە شاری کەرکووک بە خاکی نیشتمان سپێردراوە.

نووسەر و چیرۆکنووس و لێکۆڵەر لەتیف حامید لە کۆتایی پەنجاکانی سەدەی ڕابردوو لە ڕێگای یەکێتیی قوتابیانی کوردستان تێکەڵ بە کاری سیاسی بووە، ئەو قوتابیەکی زۆر چالاک و کوردپەروەر بووە، چونکە هەموو خوێندنەکانی بە زمانی عەرەبی خوێندبوو، وەکو(بێژەر، مذیع) و وتارخوێنێکی بە بەهرە و توانا و خاوەن ئەزموون بووە، لە بەشی زۆری

چالاکییەکانی قوتابیانی کورد لە زانکۆی بەغدا، لەوانە مانگرتنی ساڵی ١٩٦٢ بەشدار بووە و وتاری بە زمانی عەرەبی خوێندۆتەوە و، لەسەر ئەم چالاکییانەیشی چەندین جار لێپێچینەوەیان لەگەڵ کردووە و ئامۆژگارییان کردووە.

نووسەر لەتیف حامید لە نێوان ساڵانی ١٩٦٨- ١٩٧٣ وەکو نووسەر و چیرۆکنووس و وەرگێڕ و لێکۆڵەر، چەندین بابەتی ئەدەبی و ڕۆشنبیری لە ڕۆژنامە و گۆڤارە کوردی و عەرەبییەکان بە زمانی کوردی و عەرەبی بڵاوکردۆتەوە، ڕووناکبیرێکی سەردەمی خۆی بووە، خاوەن هەڵوێست و ڕێچکەشکێن و پێشەنگ بووە لە نووسینە نوێخوازییەکانی، بەشێکی زۆری شیعرەکانی گۆرانی شاعیری وەرگێڕاوەتەوە سەر زمانی عەرەبی و چەند چیرۆکێکی چیرۆکنووس(سەدرەدین عارف)ی وەرگێڕاوەتە سەر زمانی عەرەبی، دەیان وتاریشی بە ناوە خوازراوەکانی(ب. هەڵاڵە، باوکی هەڵاڵە، ابو هلالە، لەتیف شێخ حامید، لەتیف حامید، لەتیف حامید بەرزنجی) بڵاوکردۆتەوە.

لە لای ڕاستەوە: نووسەر و چیرۆکنووس لەتیف حامید، خاتوو شوکریە شێخ مەحمود بەرزنجی هاوسەری نووسەر لەتیف حامید

ئەگـەر چاوێـک بـە بزووتنـەوەی نوێخوازیـی شـیعر و چیرۆک و ئەدەبـی کـوردی سـەردەمی سـەرەتای حەفتاکانـی سـەدەی ڕابـردوو بخشـێنین، دەبینیـن لەتـەک بزووتنەوەی(ڕوانگـە) کـە هـەر یـەک لـە شـاعیر و نووسـەر و چیرۆکنووسـان (حسـێن عـارف، کاکـەم بۆتانـی، جەلالـی میـرزا کەریـم، جەمـال شـارباژێڕی، شـێرکۆ بێکـەس، عەبدوڵـڵا عەبـاس و چەندانـی دیکـەش) نوێنەرایەتییـان دەکـرد، گرووپی(کفـری- کەرکـووک) یـان (گرووپـی شـاعیرە شـێتەکان) کە لـە کۆنگرەی دووەمی یەکێتیی نووسـەرانی کورد سـاڵی ١٩٧٢ کـە لـە هەولێـر بەسـترا، ئـەو ناوەیـان لێنان)هەبـوو کـە هـەر یـەک لـە شـاعیر و نووسـەران(لەتیف هەڵمـەت، فەرهـاد شـاکەلی، ئەحمـەد شـاکەلی، سـەلام محەمـەد و چەندان گەنجی دیکەی ئـەو سەردەم)سەرپەرشـتی و ڕابەڕایەتییان دەکرد، دەتوانم بڵێم ئـەم گرووپەی دووەم نووسـەر و لێکۆڵـەر لەتیف حامید-یـان بـە مامۆسـتای خۆیـان دەزانـی چونکـە ئـەو خـاوەن ئەزمـوون و هەڵگری بیروباوەڕی نوێخوازی بوو، ئاسۆی بیر و فیکری زۆر فراوان بوو، ئامانجیان ئاشـنا کردنـی خوێنـەر و گەنجانـی کـوردی بـوو بـە گۆڕانکارییـە نوێخوازییەکانـی ئەدەبیاتـی جیهانـی لـە بوارەکانـی شـیعر، چیـرۆک، مـاف و ئازادیـی ژنـان و مافـی گـەلان، بـە تایبەتـی ئەدەبیاتـی گەلانـی ئەمەریـکای لاتیـن، بۆیـە لەتیـف حامیـد ڕێنمایـی و ئامۆژگاریـی ئـەم گرووپـەی دەکـرد، ئەوانیـش بـە مامۆسـتای خۆیـان دانابـوو.

گڵکۆی لەتیف حامید لە گۆڕستانی شێخ محێدین لە کەرکووک.

نووسـەر و چیرۆکنـووس و وەرگێـڕ لەتیف حامید، هەرچەندە هێچ بەرهەمێکی چاپکـراوی نییـە، بـەڵام بـە نووسـین و وتارەکانـی توانـی شـوێن پەنجـەی خـۆی لەنێـو مێـژووی ئەدەبیاتـی کـوردی دیـار بـکات و بچەسـپێنێت.

چەندیـن نووسـەر و لێکۆڵـەر و

ڕەخنەگری کوردی، لە چەندین کتێبدا تیشکیان خستۆتە سەر نووسین و وەرگێڕانەکانی نووسەر لەتیف حامید لەوانە (لەتیف هەڵمەت، سابیر ڕەشید، حەمە ساڵح فەرهادی، هێمن فاتح بەرزنجی، محەمەد نوری تۆفیق، نووسەر و هونەرمەند شێرزاد عەبدولڕەحمان، بەختیار شەریف قوربانی وهەژار کەیفە شەریف و چەندانی دیکەش).

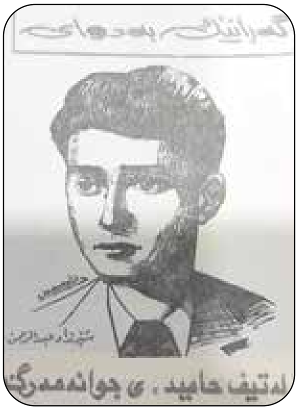

وێنەی بەرگی کتێبەکەی نووسەر شێرزاد عەبدولڕەحمان دەربارەی نووسەر لەتیف حامید بە پەنجەی هونەرمەندی شێوەکار دارا محەممەد عەلی

نووسەر و لێکۆڵەر مامۆستا سابیر ڕەشید بە هاوکاریی بنەماڵەکەی لەتیف حامید، هەموو نووسینە بڵاوکراوە و بڵاونەکراوەکان و دەستنووس و دەستخەتەکانی لەتیف حامیدی لە کتێبێکدا کۆکردۆتەوە بە ناوی(ئینسکۆلۆپیدیای لەتیف حامید) چاپ و بڵاوکردۆتەوە.

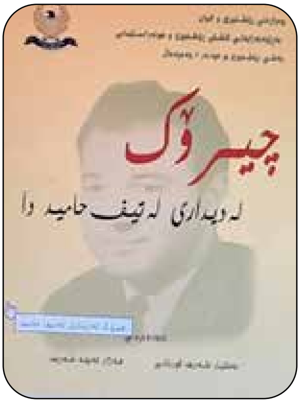

سەبارەت بە نووسەر و لێکۆڵەر لەتیف حامید، پرۆفیسۆر دکتۆر وریا عومەر ئەمین لە نووسینێکیدا بە بۆنەی یادی(٤٤)ساڵەی کۆچی دوایی کردنی دەڵێت:(لە ماوەی ئەو تەمەنە کورتەیدا کۆمەڵە بەرهەمێکی نایابی ڕەسەنی، بە شێوازێکی نوێ لە ڕووی ناوەرۆک و تەکنیکەوە پێشکەش کرد.. شارەزاو زانا بوو لە بواری زمان و ئەدەبی عەرەبیدا..وەرگێڕێکی سەرکەوتوو بوو .. کۆمەڵە شیعرێکی شاعیرانی کوردی وەرگێڕایە سەر زمانی عەرەبی (گۆران و کامەران و لەتیف هەڵمەت و فەرهد شاکەلی و هی دیکە). تێکۆشەرێکی نەبەرد بوو ...بە داخەوە لە هەڕەتی گەنجێتیدا کۆچی دوایی کرد).

نووسەر لەتیف حامید لە ساڵی ١٩٦٥ هاوسەرگیری لە گەڵ خاتوو(شوکریە شێخ

مەحمود بەرزنجی) کردووە، خاوەنی دوو کوڕ و کچێک بوونە بە ناوەکانی(دژوار، بروسک، هەڵاڵە)، خاتوو شوکریە شێخ مەحمود پاش کۆچکردنی لەتیف حامید بە ماوەیەکی کەم کۆچی دوایی کردووە، ڕەوانیان شاد و ئارام و ئاسوودە بێت.

سەرچاوەکان:

١ - کتێبی(ئینسکلۆپیدیا لەتیف حامید) لە کۆکردنەوە و نووسینی نووسەر و لێکۆڵەر مامۆستا سابیر ڕەشید، هەندێ وێنەش هەر لەو سەرچاوەیە وەرگیراوە.

٢ - کوردیپێدیا.

٣ - هەندێ زانیاری لە شاعیر و نووسەر و فەرهەنگناس مامۆستا فەرهاد شاکەلی وەرگیراوە.

٤ - هەندێ زانیاری لە شاعیر و ڕۆژنامەنووس مامۆستا عەبدوڵلا عەباس وەرگیراوە.

٥ - نووسینێکی دکتۆر وریا عومەر ئەمین کە بە بۆنەی یادی (٤٤) ساڵەی کۆچی دوایی نووسەر لەتیف حامید، لە ٢١ - ٢ - ٢٠١٨ لە ماڵپەڕی فەیسبووکی خۆی بڵاوی کردۆتەوە.

٦ - زانیاری و ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

شێخ حەسەن عەوالانی

شاعیری شیعری(بەرەنگاری - مقاومة) و نووسەری شۆڕشگێر و کوردپەروەر، ڕەوانشاد شێخ حەسەن عەوالانی ....

ناوی تەواوی (شێخ حەسەن شێخ قادر عەوالانی) یە، لە ساڵی ١٩٣٢ لە گوندی (عەوالان)ی ناو (چەمی ڕێزان)ی سەر بە ناوچەی سورداشی پارێزگای سلێمانی لە خانەوادەیەکی ئایینی و کوردپەروەر لە دایکبووە، ئەو تەمەنی (٣) سالان بووە ماڵیان چووەتە گوندی(قوچەبلاخ) کە گوندی خۆیان بووە و تۆزێک لە خوار گوندی عەوالانە، لە تەمەنی(١٠) ساڵیدا سێ ساڵ چووەتە قوتابخانە لە گوندی عەوالان، دیارە دواتر لە بەر هەر هۆیەک بێت وازی لە خوێندن هێناوە، لە ناوەڕاستی شەستەکانی سەدەی ڕابردوو بۆ ماوەی دوو ساڵ ماڵیان چووەتە شارۆچکەی چەمچەماڵ، دواتر هاتوونەتە شاری سلێمانی و لەوێ نیشتەجێ بووینە، لە ساڵی ١٩٦٢ وەکو کرێکار لە کارگەی چیمەنتۆی سلێمانی دامەزراوە.

شێخ حەسەن عەوالانی هەر لە تەمەنی لاوێتیدا حەز و ئارەزوو و مەیلی لە خوێندنەوەی شیعری شاعیرانی کلاسیکی و شاعیرانی ئەو سەردەم بووە، بەهەوڵ و تەقەلای خۆی پەرەی بە خوێندنەوە و نووسینی کوردی داوە و لە کۆتایی شەستەکانی سەدەی ڕابردوو، دەستی بە نووسینی

شیعری نیشتمانی و نەتەوەیی کردووە، ئەو وەکو شاعیرێکی شۆڕشگێڕ و کوردپەروەر زۆربەی شیعرەکانی تام و بۆی(بەرەنگاری - مقاومة)یان لێدێت، لە سەرەتای هەڵگیرساندنی شۆڕشی ئەیلوولی ساڵی ١٩٦١ ماوەیەک بووەتە پێشمەرگەی لە ساڵی ١٩٦٢ لە ناوچەی (ئاغجەلەر) دوو پێشمەرگە کە خزمی خۆی بوونە شەهید بووینە، ئەویش شیعری(شەهیدان)ی بۆ داناون، بەپێی لێدوانێکی هونەرمەندی گەورەی کورد مامۆستا ئەنوەر قەرەداغی ئەو دەقە شۆڕشگێرییە لە ساڵی ١٩٧٤ لە لایەن تیپی مۆسیقای شۆڕش لە گوندی(وەسان)ی ناوچەی باڵەکایەتی وەکو سروود تۆمارکراوە و ببووە وێردی سەر زمانی گەورە و بچووک و لە ڕادیۆی شۆڕش پەخش و بڵاودەکراوە ورەی پێشمەرگە قارەمانەکانی بەرز دەکردەوە.

بەرهەمەکانی شاعیر شێخ حەسەن عەوالانی

شاعیر شێخ حەسەن عەوالانی بەشی زۆری ڕووداوەکانی ئەوسای شۆڕشی کوردیمان و بەشێک لە خەم و پەژارەو دەردەسەری و نەهامەتی میللەتەکەمان لە بەرهەمە شیعرییەکانی ڕەنگیان داوەتەوە، ئەو لە ژیانی خۆی(٣) دیوانی شیعری چاپ و بڵاوکردۆتەوە، چەند دەستنووسێکی ماوە هێشتا چاپ نەکراون، ئەمانەی خوارەوە بەرهەمەکانییەتی:

- باخی عەوڵان، شیعر، ساڵی ١٩٦٨.
- چەمی ڕێزانی قارەمان، شیعر، ساڵی ١٩٧٢.
- چیای پیرەمەگرون، شیعر.
- دەستنووسی(تاڵ و سوێری)، شیعر، کە نووسەر حەسەن ڕەنجی پاراستوویەتی.

ئەو شاعیرێکی شۆڕشگێر کوردپەروەربووە، ئەوەتا لە باسی جەژنی نەورۆزدا دەڵێت:

من ناڵێم نەورۆز نەورۆزی منە
جەژنە پیرۆزە پیرۆزی منە
هەتا نەبینم کوردستان گشتی
یەکی گرتووە ورد و درشتی
ئەوساکە ئەڵێم چەکوشەکەی کاوە
لە کەللەی سەری زوحاکی داوە

شاعیر شێخ حەسەن عەوالانی سەرەڕای بەرهەمە شیعرییەکانی، وەکو نووسەر و ئەندام لە نەقابەی کرێکارانی کارگەی چیمەنتۆی سلێمانی لە گەڵ چەند هاوڕێیەکی نووسەر(٩) ژمارەیان لە بڵاوکراوەی(ڕەنجی کرێکار) ی سەر بە نەقابەی کرێکارانی ئەو کاتی سلێمانی دەرکردووە، هەر خۆشی سەرنووسەری ئەم بڵاوکراوەیە بووە.

لە کۆتایی حەفتاکان و سەرەتای هەشتاکانی سەدەی ڕابردوو، بە هۆی پێگە ئایینییەکەی لە ناوچەکە، خولێک بووەتە ئەندامی ئەنجومەنی یاساداناانی ناوچەی ئۆتۆنۆمیی کوردستان لە هەولێر، کەم و زۆر و بە پێی

توانـای خـۆی خزمەتـی ناوچەکـەی کـردووە.

شـاعیر شـێخ حەسـەن عەوالانـی لـە ٩- ٢- ١٩٩٠ لـە تەمەنی(٥٨)سـاڵیدا کۆچـی دوایـی کـردووە و لـە گۆڕسـتانی گردی(شـێخ محێدین)لـە شـاری سلێمانی بـە خاکـی نیشـتمان سـپێردراوە، ڕەوانـی شـاد و ئـارام و ئاسـوودە بێت.

سەرچاوەکان:

١ - کوردیپیدیا.

٢ - هەنـدێ زانیـاری، هاوڕێـم شـاعیری دیـار مامۆسـتا سـەباح ڕەنجـدەر لـە هەولێـر بـۆی نـاردووم، سوپاسـی دەکـەم.

٣ - هەنـدێ زانیاریـی دیکـەش، هاوڕێـم شـاعیر و نووسـەر مامۆسـتا ئەمیـن محەمـەد لـە سـلێمانی بـۆی نـاردووم، سوپاسـی ئەویـش دەکـەم.

٤ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

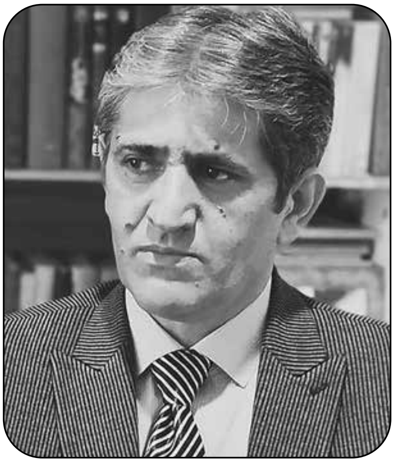

کامبیز کەریمی

مامۆستای زانکۆ و شاعیر و نووسەر، وەرگێڕ و لێکۆڵەر و ڕۆژنامەنووس، مامۆستا کامبیز کەریمی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان...

شاعیر و وەرگێڕ و ڕۆژنامەنووس کامبیز کەریمی لە ساڵی ١٩٦٨ لە شەقامی(سیرووس)ی گەڕەکی (سپوور)ی ناو شاری(سنە)ی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە خێزانێکی ڕۆشنبیر و کوردپەروەر لە دایکبووە، خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی هەر لە شاری سنە تەواوکردووە، دواتر بڕوانامەی بەکالۆریۆسی لە بەشی مێژوو لە زانکۆی(سنە) وەرگرتووە، ئەو درێژەی بە خوێندن داوە و ماستەریشی لە مێژووی ئێرانی پێش ئیسلام لە زانکۆی(هەمەدان) بە سەرکەوتوویی وەرگرتووە، هەڵگری بڕوانامەی دکتۆراشە کە لە ئینستیتۆی ڕۆژهەڵاتناسی(ئیریڤان) ی پایتەختی ئەرمنستان بەدەستهێناوە و ئێستاش مامۆستای مێژوو و هونەری مۆسیقایە لە زانکۆی(کوردستان) لە شاری سنە.

شاعیر کامبیز کەریمی
بە مێرد منداڵی

شاعیر و وەرگێڕ و ڕۆژنامەنووس کامبیز

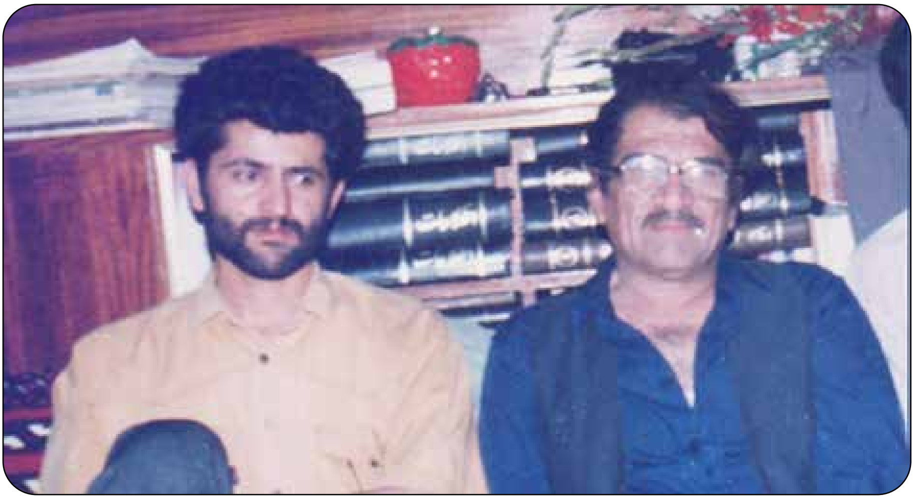

له لای ڕاستەوە: شاعیری گەورە و ناوداری کورد شێرکۆ بێکەس، شاعیر کامبیز کەریمی

له لای ڕاستەوە: نووسەر عەتا نهایی، شاعیر کامبیز کەریمی، نووسەر حەمەی حەمە باقی، شاعیری دیاری کورد لەتیف هەڵمەت، نووسەر جەلیل ئازادیخواه

کەریمی پاش شاعیرانی نوێخواز هەر یەک له(سوارە ئیلخانزادە، مارف ئاغایی، جەلالی مەلەکشاه، ژیلا حوسێنی)بە یەکێک لە شاعیرە نوێخوازەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان دادەنرێت، ئەو لە نووسینی شیعردا شێواز و ستایلێکی تایبەت بەخۆی هەیە بە تایبەتی لە بواری هونەری(گێڕانەوە-السرد)، ناوەڕۆکی شیعرەکانی زیاتر بایەخی بە گێڕانەوە و وێنە و کێشانی تابلۆی جوان سەبارەت بە گۆڕانکاری و ڕووداوە سەیر و سەمەرەکانی ئەدەبی و شیعری لە ڕۆژهەڵات و باشووری کوردستان، ئەم جۆرە داهێنانە کەمتر لە ئەدەبی کوردی ڕوویداوە، هەر چەندە پێشتر لە شیعر

و ئەدەبیاتی ئینگلیزی ئەم جۆرە بەرهەمانە زۆرن، لەم بوارانەدا و بواری وەرگێڕان چەند بەرهەمێکی پوخت و جوان و بە نرخ و سوودبەخشی بە زمانێکی کوردیی سادە و ساکار و ڕەوان نووسیوە و چاپ و بڵاوی کردوونەتەوە، کە ئەمانەن:

- لە چوارگۆشەی تەنگی تەنیاییدا، کۆمەڵە شیعر، بە زمانی کوردی.
- دوایین چرکەکانی ژیانی چۆلەکەیەک، کۆمەڵە شیعر بە زمانی کوردی.
- دیاسپۆرا، کۆمەڵە شیعر، بە زمانی کوردی.

لە لای ڕاستەوە: نەناسراوە، شاعیر کامبیز کەریمی، نەناسراوە، دکتۆر ئومێد وەرزەندە، چیرۆکنووس ڕەئووف بێگەرد، نەناسراوە، نووسەر عەتا نهایی

لە لای ڕاستەوە: هونەرمەندی شێوەکار هادی زیائەدین، نووسەر عەتا نەهایی، شاعیر و وەرگێڕ کامبیز کەریمی

- پشت پنجری این جهان، کۆمەڵە شعر، بە زمانی فارسی.
- طلوع، لێکۆڵینەوە، بە زمانی فارسی.
- کردستان و شرق شناسان، لێکۆڵینەوە، بە زمانی فارسی.
- تاریخ مرگ، لێکۆڵینەوە، بە زمانی فارسی.
- چواردە سەرۆک کۆماری شیعر، وەرگێڕانی هەڵبژادەیەک لە شیعری شاعیرانی جیهانی سەدەی بیستەم.
- تبعید ١٨٢ هزار رویا، وەرگێڕانی(٥٠)هەڵبژاردەی شیعری(١٢)شاعیری باشووری کوردستان بۆ سەر زمانی فارسی.
- گدار تاریکی، وەرگێڕانی هەڵبژادەیەک لە شیعرەکانی شاعیر و نووسەر و فەرهەنگناس فەرهاد شاکەلی.

شاعیر و لێکۆڵەر کامبیز کەریمی جگە لە شیعر و وەرگێڕانە ئاست بەرزەکانی، وەکو ڕۆژنامەنووسێکی بە تواناو خاوەن ئەزموون، چەندین چالاکی دیکەی هەبووە، لەوانە:

- دەیان پارچە هەڵبەست و وتاری ئەدەبی و لێکۆڵینەوەی مێژوویی لە ڕۆژنامە و گۆڤارەکانی ڕۆژهەڵات و باشووری کوردستان بڵاوکردۆتەوە.
- ماوەیەک سەرنووسەری هەفتەنامەی(ئاسۆ)بووە.

لە لای ڕاستەوە: نووسەر وەلەدبەگی بەرپرسی ئینستیتوی کوردی لە تاران، شاعیر و وەرگێڕ کامبیز کەریمی

بەرهەمەکانی شاعیر و وەرگێڕ کامبیز کەریمی

- ماوەیەکیش ئەندامی دەستەی نووسەرانی ڕۆژنامەی(ئاشتی و هەفتەنامەی ئاویەر)بووە.
- بەشداری لە بەشی زۆری کۆڕوکۆبوونەوە و کۆنفراس و فیستیڤاڵە شیعری و ئەدەبی و ڕۆشنبیرییەکانی ڕۆژهەڵات و باشووری کوردستانی کردووە و دەکات.
- ئەو هێشتا لەسەر شنگ و تاقەتی خۆیەتی و، ناوەناوەش لە ماڵپەڕی فەیسبووکی خۆی، پارچە شیعر و بابەتی هەمەجۆر بۆ هەوادارانی بڵاودەکاتەوە.

بۆ شاعیر و نووسەر و وەرگێڕ و لێکۆڵەر مامۆستا کامبیز کەریمی هەر سەرکەوتوو و بەردەوام بیت بۆ خزمەتی شیعر و ئەدەب و وشەی کوردی.

سەرچاوەکان:

١ – کورتەیەک لە ژیاننامە و بەرهەمەکانی شاعیر و وەرگێڕ کامبیز کەریمی کە لەسەر داخوازیی من لە شاری(سنە)ەوە بۆی ناردووم، سوپاسی دەکەم.

٢ – زانیاری و ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

فەتاح ئەمیری

نووسەر و ڕۆژنامەنووس و ڕۆماننووسی گەورەی کورد مامۆستا حسێن عارف پێی وتووە:(هەر ڕیالیزمی بنووسە..).

نووسەر ڕۆماننووس و ڕۆژنامەنووسی دیاری کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، مامۆستا فەتاح ئەمیری...

نووسەر و ڕۆماننووس فەتاح ئەمیری لە ساڵی ١٩٤٦ لە گوندی(مەنیچێر) ی سەر بە شاری (بۆکان) لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە خانەوادەیەکی کوردپەروەر لە دایکبووە، خوێندنی سەرەتایی لە شاری مهاباد تەواوکردووە، دواتر لە فەرمانگەی کارەبای بۆکان دامەزراوە، بە هۆی چالاکییە سیاسییەکانی لە ساڵی ١٩٧٥دەستگیرکراوە و تا ساڵی ١٩٧٨ لە زیندان ماوەتەوە و دواتر ئازادکراوە، نزیکەی(٣١)ساڵ هەر لە فەرمانگەی کارەبای بۆکان کاری کردووە و ئێستا خانەنشینە و لە شاری بۆکان دەژیت.

نووسەر و ڕۆژنامەنووس و ڕۆماننووس فەتاح ئەمیری هەر لە منداڵییەوە کەوتۆتە ژێر کاریگەریی باوکی و لە تەک خوێندنی قوتابخانە لە تەمەنی (١٠) ساڵییەوە دەستی بە خوێندنەوەی دەرەکی (خارجي) کردووە و بەئەدەبیاتی کوردی و فارسی و شاکارە وەرگێڕدراوەکانی

لە لای ڕاستەوە: مام جەلال، سەلاحەدین ئاشتی، ڕۆماننووس فەتاح ئەمیری، عەتا نەهایی، بەهاری ساڵی ١٩٩٩ سلێمانی

جیهانی دەستی پێکردووە، ئەو کاتەی تەمەنی(٢٠)ساڵی بووە، گوێی لە ئاهەنگی(هاوارەبەرەی شمشاڵ)بووە کە ئاهەنگێکی(ڕەمزی) بووە، ئەم هاوارەبەرە بووەتە هەوێنێکی خەست و ئیلهام و حەزی بۆ ڕۆمان نووسین، دەستی بە نووسینی ڕۆمانی(هاوارە بەرە)کردووە و بە ماوەی(٢٠) ساڵ تەواوی کردووە، ڕۆمانی هاوارە بەرە هەڵقووڵاوی ئەدەبیاتی لادێییە، کە باسی زوڵم و زۆرداریی حوکمی ڕەزاشای پەهلەوی دەکات، هەموو ڕووداو و کەسایەتی و زاراوە و ڕستەکانی ناو ڕۆمانەکە باس لە پەند و داب و

نەریتی کۆمەڵی کوردەواری لە لادێکانی ناوچەی موکریان دەکات، ئەو شارەزاییەکی تەواوی لە زمانی کوردی هەبووە و هەیە، لە بوارەکانی وشە و ڕستە و بە تایبەتی زاراوەکانی موکریان، بۆیە هەموو ڕۆمانەکان و نووسینەکانی دیکەشی بە زمانێکی ڕەوان و پاک و پاراو بە تام و چێژی ناوچەی موکریان نووسیوە، ئەو تا ئێستا جگە لە زنجیرە نووسینەکانی لە ڕۆژنامەی(سروە) ئەم ڕۆمانانەشی چاپ و بڵاوکردۆتەوە:

نووسەر فەتاح ئەمیری، میدیاکارێکی ماڵپەڕی هاژە

لە لای ڕاستەوە: خاتوو مریەم قازی، ڕۆژنامەنووس فەتاح ئەمیری

له لای ڕاستەوە: ڕۆماننووس فەتاح ئەمیری، شاعیر و نووسەر موهیب مهابادی

- هاوارەبەرە، ڕۆمان، چاپی یەکەم لە دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی سەلاحەدین ئەیوبی ساڵی ١٩٩٠، چاپی دووەم، لە دەزگای خانی ساڵی ٢٠٢٠ چاپکراوە.
- میرزا، ڕۆمان، ئەم ڕۆمانەش درێژەپێدراوی ڕۆمانی هاوارەبەرەیە کە هەر دیسان زیاتر لە ئەدەبیاتی لادێی هەلقولاوە و ساڵی ١٩٩٣ چاپکراوە.
- زیندەخەو، ڕۆمان، زیاتر تام و بۆی ڕیالیزمی لێدێت، ساڵی ٢٠٠٣ لە دەزگای ئاراس بۆ چاپ و بڵاوکردنەوە لە هەولێر چاپکراوە.
- گێژەڵووکە، بەرگی یەک، خەم و خەیاڵ، بەرگی دووەم، لە چاپەمەنیی ئامیار چاپکراوە.

نووسەر و ڕۆماننووس فەتاح ئەمیری وەکو ڕۆژنامەنووسێکی بە توانا ماوەیەک لە گۆڤاری(سروە)ی شاعیری نەمر هێمن موکریانی کاری کردووە و گۆشەیەکی تایبەتی هەبووە بە ناوی(سروەی ئازیز) کە زیاتر ڕەخنە و تەنزئامێز بووە بە زنجیرە بڵاوی کردوونەتەوە، پێشوازییەکی

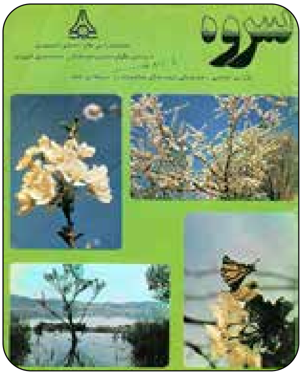

گۆڤاری سروە
ژمارە(١) ساڵی ١٩٨٣

بەرهەمەکانی نووسەر و ڕۆماننووس فەتاح ئەمیری

زۆر باشی لە لایەن خوێنەران لێکراوە، تا گواستنەوەی گۆڤاری سروە بۆ شاری سنە هەر بەردەوام بووە لە کارکردن لەم گۆڤارە و خزمەتێکی زۆری زمان و ئەدەبی کوردی کردووە.

لە ساڵی ١٩٩٣ یەکێک بووە لەو (٧) نووسەرەی کە بۆ ئەنجومەنی ئەدەبیی شاری بۆکان هەڵبژێردراوە.

بۆ نووسەر و ڕۆماننووس و ڕۆژنامەنووس فەتاح ئەمیری هەر سەرکەوتوو بەردەوام بێت بۆ خزمەتی زمان و ڕۆژنامەگەری کوردی.

سەرچاوەکان:

١ – کوردیپێدیا.

٢ – ویکیپیدیا- ئینسکلۆپیدیای ئازاد.

٣ – ماڵپەڕی پایگاە خبری تحلیلی هاژە، دیمانەیەک لە گەڵ ڕۆماننووس فەتاح ئەمیری لە ٢٠٢٠.

٤ – ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

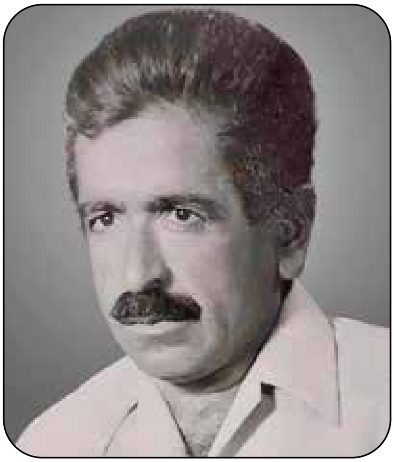

زرار دەرگەڵەیی

مامۆستا و شاعیر و چیرۆکنووس و مێژوونووس، ڕەوانشاد زرار دەرگەڵەیی.

ناوی تەواوی(زرار سلێمان بەکرخان بەگ)ە، لە ناوەندی ئەدەبی و خەباتی کوردایەتی بە زرار دەرگەڵەیی ناسراوە، لە ساڵی ١٩٢٧ لە گوندی(ماویلیان)ی نزیک(دەرگەڵە)ی سەر بە قەزای ڕواندز لە خانەوادەیەکی کوردپەروەر لە دایکبووە، چونکە سلێمان بەگی باوکی سەرپەرشتیی ئەو گوندەی کردووە، تا تەمەنی(١٠)ساڵان لەو گوندە ژیاوە، دواتر گەڕاونەتەوە دەرگەڵە، ژیانی منداڵی و مێردمنداڵێتی بە کاروکاسبی و بەرخەوانی و دارشکاندن بەسەربردووە، زۆر ئازار و ماندووبوونی بینیوە و بێزار بووە، بۆیە لە ساڵی ١٩٤٣ لە ڕێگا و بە یارمەتیی شەهید ملازم(محەمەد قودسی) کە ئەو کات ئەفسەری(تەجنیدی) ڕواندز بووە، بووەتە سەربازی(متطوع-خۆبەخش) لە سوپای عێراق، لە ساڵی ١٩٤٤ بە تاوانی هێنان و بردنی نامە و هەواڵ لەنێوان شەهید محەمەد قودسی بۆ ناوچەی(مێرگەسۆر) دادگایی کراوە و بە دوو ساڵ حوکمدراوە، ساڵی ١٩٤٦ ئازادکراوە و گەڕاوەتەوە ڕیزی سوپا، پاش ماوەیەکی کەم لەگەڵ دوو هاوڕێی، کە سەرباز بوونە، هەندێ چەک و تەقەمەنی دەبەن و ڕوو لە دەرگەڵە دەکەن و لەوێ لە گەڵ سلێمان بەگی باوکی و عیزەت بەگی برای و ئامۆزایەکی

له لای ڕاستەوە: شادومان کوڕی نووسەر زرار دەرگەڵەیی، ڕەوانشاد عەزیز محەمەد، زرار دەرگەڵەیی، نووسەر و لێکۆڵەر مەغدید حاجی

له ڕاستەوە: بەختیار شەعبیی، نووسەر زرار دەرگەڵەیی

بە ناوی حەمەدەمین فەقێ حەسەن، پەیوەندی بە سوپای کۆماری مهاباد دەکەن، هەر هەمان ساڵ کە کۆماری مهاباد ڕووخاوە، لەگەڵ سەرکردەی کورد نەمر مەلا مستەفای بارزانی لە ئاوی ئاراس دەپەڕنەوە و ڕوو لە سۆڤیەتی جاران دەکەن، ئەو وەکو پەنابەر لە کۆماری(ئۆزبەکستان) دەگیرسێتەوە و لەتەک کاروکاسبیکردن بۆ بژێوی ژیانی خۆی، دەست بە خوێندنیش دەکات، هەموو قۆناغەکانی خوێندنی تەواوکردووە و بەشی

لە لای ڕاستەوە: دانیشتووەکان: ڕەوانشاد سلێمان بەگ، نووسەر زرار دەرگەڵەیی،
ڕاوەستاوەکان لە لای ڕاستەوە: ڕەوانشا حەمەدەمین فەقێ حەسەن، نەناسراوە

لە لای ڕاستەوە: سلێمان بەگ باوکی زرار دەرگەڵەیی، نووسەر زرار دەرگەڵەیی

زانستییە کۆمەڵایەتییەکانی لە زانکۆی(ئاسیای ناوەڕاست) بە سەرکەوتوویی تەواوکردووە، لە ساڵی ١٩٥٩ بە خۆی و منداڵەکانی هاتوونەتەوە عێراق، سەرەتا وەکو فەرمانبەر لە بەشی چارەسەرکردنی کشتوکاڵ لە بەڕێوەبەرایەتیی کشتوکاڵی کەرکوک دامەزراوە، دواتر گواستراوەتەوە سەر میلاکی وەزارەتی پەروەردە، هەر چەندە ئەو دەرچووی زانکۆ بووە، بەڵام وەکو مامۆستای سەرەتایی لە قوتابخانەی(زۆزک)ی سەرەتایی لە هەولێر دەستبەکار بووە، هەر لەگەڵ هەڵگیرساندنی شۆڕش و دەستپێکردنی بزووتنەوەی چەکداریی ڕزگاریخوازی کورد ساڵی ١٩٦١، لەسەر کارەکەی لادراوە و، بە ناچاری دیسان بۆ بژێوی ژیانی خۆی و خێزانەکەی، دوکانێکی(وێنەگرتن)ی کردۆتەوە. لە ساڵی ١٩٦٣بە خۆی و باوکی و براکانی چوونەتە ڕیزی پێشمەرگەی کوردستان، سەرەتا لەگەڵ هێزەکەی باوکی و، دواتریش بووەتە پێشمەرگەی حیزبی شیوعیی عێراقی و درێژەی بە خەباتکردن داوە، تا ڕێککەوتننامەی ١١ی ئاداری ساڵی ١٩٧٠، پاشان گەڕاوەتەوە سەر کارەکەی خۆی وەکو مامۆستا لە گوندی دەرگەڵە و، کادیرێکی حیزبی شیوعیی عێراقی لە ناوچەکە، لە ساڵی ١٩٧٣ گواستراوەتەوە شاری بەغدا و، لە قوتابخانەی دواناوەندیی(بغداد الجديدة)

کوڕانی سلێمان بەگ لە لای ڕاستەوە:(شەوقی، عیزەت، سەلاح، زرار)

لە لای ڕاستەوە: خاتوو زەهرە حەسەن هاوسەری نووسەر زرار دەرگەڵەیی، نووسەر زرار دەرگەڵەیی

بەردەوام بووە لە خزمەتکردن، لە ساڵی خوێندنی ١٩٧٨- ١٩٧٩ لەسەر داخوازیی خۆی گواستراوەتەوە هەولێر و، لە قوتابخانەکانی(قوتەیبە و چیمەن)خزمەتی کردووە تا خانەنشینبوونی.

شاعیر و نووسەر و مێژوونووس زرار دەرگەڵەیی چەندین بابەتی سیاسی و ئەدەبی و ڕۆشنبیری و فیکری لە ڕۆژنامە و گۆڤار و بڵاوکراوە کوردییەکان بڵاوکردۆتەوە، لەوانە(ڕۆژنامەی ئازادی ساڵانی ١٩٥٩- ١٩٦٠، گۆڤار و ڕۆژنامە کوردییەکانی پاش ڕاپەڕینی ساڵی ١٩٩١) لە بواری شیعر و چیرۆک و مێژوو و بیرەوەرییەکانی ڕۆژانی خەباتکردن، ئەم بەرهەمە پوخت و ئاست بەرزانەی چاپ و بڵاوکردۆتەوە:

- کتێبی، دەرگەڵە و میرەکانی، نووسین و لێکۆڵینەوەیەکی مێژووییە.
- چوار چیرۆک لە بەرگێکدا، کۆمەڵە چیرۆک، چاپی یەکەم ساڵی ٢٠٠٢.
- چارەنووسی منداڵێکی کورد، هەمان کۆمەڵە چیرۆکە بەم ناونیشانە، ساڵی ٢٠٠٧ چاپکراوەتەوە.

- یاد و هەست، کۆمەڵە شیعر.
- ڕەوشکار لە کوردستاندا، نووسەر ئازادی دڵزاری شاعیر سەرپەرشتیی چاپی کردووە.
- کتێبی، بیرەوەرییەکانم، کە نووسەر جەلال دەباغ پێداچوونەوەی بۆ کردووە.

نووسەر و چیرۆک و مێژوونووس زرار دەرگەڵەیی چەندین چالاکیی دیکەی لە بواری ڕێکخراوە پیشەییەکانی قوتابیان و مامۆستایان بینیوە لەوانە:

- ئەندامی نیقابەی مامۆستایانی عێراق بووە.

گڵکۆی ڕەوانشاد نووسەر زرار دەرگەڵەیی

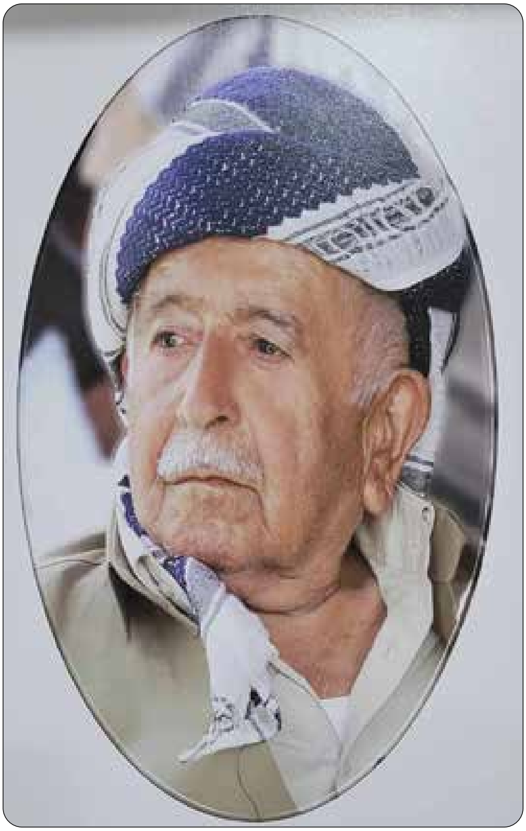

نووسەر زرار دەرگەڵەیی

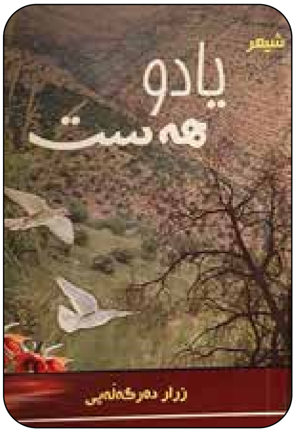

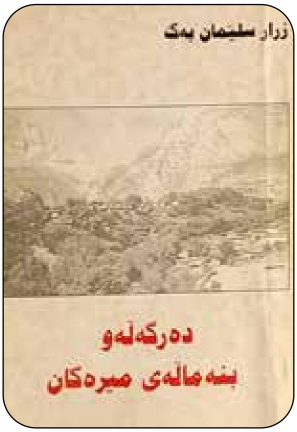

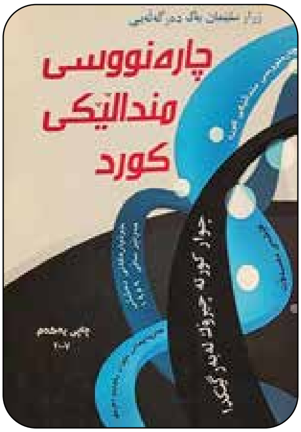

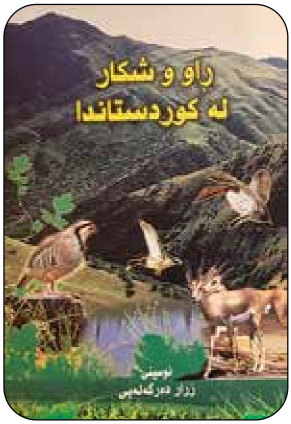

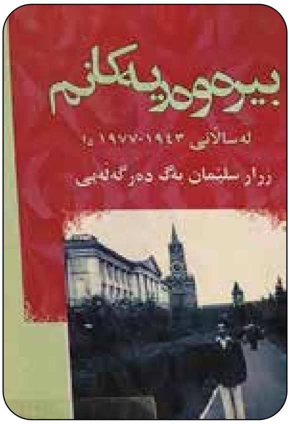

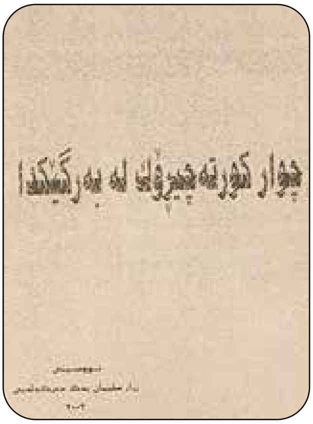

بەرهەمەکانی نووسەر زرار دەرگەڵەیی

- ئەندامی نیقابەی مامۆستایانی کوردستان بووە و چەند جارێک لە هەڵبژاردنەکانی مامۆستایان لەگەڵ و بە نوێنەرایەتیی لیستی حیزبی شیوعیی عێراقی بەشداری کردووە.
- ئەندامی یەکێتیی نووسەرانی کوردیش بووە.

نووسەر زرار دەرگەڵەیی ئەو کاتەی لە وڵاتی سۆڤیەتی جاران بووە، ساڵی ١٩٥٠ هاوسەرگیری لە گەڵ کچێکی(تەتەر)ی موسڵمان کە خەڵکی دوورگەی(قەرم)بووە بە ناوی خاتوو(زەهرە حەسەن)کردووە، هەتا لە سۆڤیەت بوونە خاوەنی سێ کچ بوونە بە ناوەکانی(پاکیزە، زەکیە، زولێخا) پاش هاتنەوەشی بۆ عێراق و کوردستان لە ساڵانی ١٩٦٠ - ١٩٧٢ چوار

کوڕ و کچێکی دیکەشیان بووە بە ناوەکانی(شادومان، سەروەر، کارۆخ، زۆزگ و نەمام).

ئەو لە ٢٠ - ٥ - ٢٠١٨ بەنەخۆشی لە شاری هەولێر کۆچی دوایی کردووە و لە سەر وەسیەتی خۆی لە گۆڕستانی(دەرگەڵە)بە خاکی نیشتمان سپێردراوە، ڕەوانی شاد و ئارام و ئاسوودە بێت.

سەرچاوەکان:

١ - ژیاننامە و بەرهەمەکانی نووسەر و مێژوونووس زرار دەرگەڵەیی، نووسەر و لێکۆڵەر مامۆستا مەغدید حاجی لە هەولێر بۆی ناردووم، سوپاسی دەکەم.

٢ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

دکتۆر نەفیسا ئیسماعیل

مامۆستای زانکۆ و نووسەر و چیرۆکنووس و لێکۆڵەر و توێژەر و ڕەخنەگر دکتۆر نەفیسا ئیسماعیل...

ناوی تەواوی(نەفیسا ئیسماعیل حاجی محۆ)یە، لە ناوەندی ئەدەبی و پەروەردە بە دکتۆر نەفیسا ئیسماعیل ناسراوە، لە ساڵی ١٩٧٢ لە یەکێ لە گوندەکانی سەر بە شاری(زاخۆ) لە خێزانێکی کوردپەروەر لە دایکبووە، ساڵی ١٩٧٥ پاش نسکۆی شۆڕشی ئەیلوولی ١٩٦١ماڵیان چووەتە قەزای(سێمێل)، خوێندنی سەرەتایی بە زمانی عەرەبی و ناوەندی و ئامادەییشی هەر لەوێ تەواوکردووە، لە ساڵی ١٩٩١ بڕوانامەی(دبلۆم) ی لە زانستی(ماتماتیک) لە پەیمانگای ئامادەکردنی مامۆستایانی دهۆک وەرگرتووە و، بووەتە مامۆستای سەرەتایی لە گوندەکانی دەوروبەری شارۆچکەی سێمێل و، دواتریش ناو شاری سێمێل، ئەو لە ساڵی ١٩٩٨ لە بەشی(فیزیاء)ی کۆلێجی پەروەردەی زانکۆی دهۆک وەرگیراوە، بەڵام دیارە حەزی لە بەشی زمان و ئەدەبی کوردی بووە، بۆیە خوێندنی خۆی گواستۆتەوە بۆ بەشی زمانی کوردی لە کۆلێژی ئادابی هەمانی زانکۆ و، ساڵی ٢٠٠٣ بڕوانامەی بەکالۆریۆسی لە زمان و ئەدەبی کوردی وەرگرتووە، لە ساڵی ٢٠٠٥ وەکو(موعید)هەر لە زانکۆی دهۆک دەستبەکار بووە، لە ساڵی ٢٠٠٨ بڕوانامەی ماستەری لە زمان و ئەدەبی کوردی

لە لای ڕاستەوە: نووسەر عەبدولڕەحمان بامەڕنی، نووسەر دکتۆر نەفیسا ئیسماعیل حاجی

لـە هەمـان کۆلێـژ و هەمـان زانکـۆ وەرگرتـووە و، نامـەی ماسـتەرەکەی بـە ناونیشـانی(زمانێ ڕەخنەیـا چیـرۆکا هونەرییـا کـوردی: کتێبێـن ڕەخنەیـی وەکـو نموونـە ١٩٧٣- ٢٠٠٦)بـووە، لـە سـاڵی ٢٠١١ لـە وڵاتـی بەریتانیـا لـە زانکۆی(ئکسـتەر- Exeter)وەرگیـراوە و سـاڵی ٢٠١٦ بڕوانامـەی دکتـۆرای لـە کۆلێـژی College of Social Sciences and International Studies/ Institute for Arab and Islamic Studies ’بەدەسـتهێناوە و تێـزی دکتۆراکـەی بەنـاو نیشـانی(جەڕباندن و ئافرانـدن د کورتـە چیـرۆکا کوردیدا ل دەڤـەرا بەهدینان پشتی ساڵا ١٩٩١)، ’Experimentalism and Innovation in the Kurdish Short Story in Bahdinan Since 1991‘ 1991)بـووە.

مامۆسـتا و چیرۆکنووس و لێکۆڵـەر دکتـۆر نەفیسـا ئیسـماعیل ئێسـتا وەکو پرۆفیسـۆری یاریـدەدەر و مامۆسـتای ڕەخنـەی پراکتیکی لـە بەشـی زمانـی کوردی کۆلێژی ئادابی زانکۆی دهـۆک بەردەوامـە لـە خزمەتکـردن.

ئـەو زۆر حـەزی لـە زمـان و ئـەدەبی کـوردی بـووە، لە ساڵی ١٩٩٨ دەسـتی بـە نووسـینی کورتـە چیـرۆک کـردووە، دواتـر چەندیـن وتـار و لێکۆڵینـەوە و توێژینـەوەی ئەکادیمـی ئـەدەبی و ڕەخنەیـی لـە گۆڤـارە زانسـتییەکانی زانکۆی(دهـۆک، زاخـۆ، نـەورۆز) بڵاوکردۆتـەوە، چەنـد بەرهەمێکـی پوخـت و جوانیشـی چـاپ و بڵاوکردۆتـەوە کـە ئەمانـەن:

- کتێبا تەکنیکێن ڤەگێرانێ د کورتە چیرۆکێن فازل عومەریدا، لە بڵاوکراوەکانی یەکێتیی نووسەرانی کورد- لقی دهۆک، ساڵی ٢٠٠٥.
- کۆمەڵە چیرۆک ب ناڤێ،گەریانەکا بێ هودە، لە بڵاوکراوەکانی یەکێتیی نووسەرانی کورد-لقی دهۆک، ساڵی ٢٠٠٧.
- کتێبا زمانێ رەخنەیا چیرۆکا هۆنەرییا کوردی کتێبێن رەخنەیی وەکو نموونە ١٩٧٣- ٢٠٠٦)، لە بڵاوکراوەکانی دەزگای سپێرزڤە، دهۆک، ٢٠٠٨.
- کتێبا سیناهییێن رەخنەیی ل وەلاتێ بریتانیا بڵاوکردۆتەوە.
- In (2018) Experimentalism and Innovation in the Kurdish Short Story in Bahdinan: Contemporery Kurdish Short Story.

چەندین لێکۆڵینەوە و توێژینەوەش کە ئەمانەن:

- هەڤدەقییا رەخنەیی دەقێ رەخنەیی، مشەخت بوون د ناڤ هۆزانا با دبەر بلگێن گولارا دهێت یێ نڤیسەر(عارف حیتو) وەکو نموونە، د گۆڤارا زانکۆیا دهوکێدا، بەربەندا (١٢)، هژمارا (١) ٢٠٠٩ ێ بلاڤبوویە.

لە لای ڕاستەوە: نووسەر و چیرۆکنووس و لیکۆڵەر دکتۆر نەفیسا ئیسماعیل حاجی، نووسەر و چیرۆکنووس حەکیم عەبدوڵلا، نووسەر و شاعیر دکتۆر عارف حیتۆ، نەناسراوە

لە لای ڕاستەوە: دکتۆر سەگڤان، دکتۆر نەفیسا ئیسماعیل حاجی، دکتۆر هودا(هدی) عەبدولقادر، دکتۆر مەسعود جەمیل، دکتۆر یاسر حەسەن، نووسەر و ڕۆژنامەنووس و لێکۆڵەر ئیسماعیل بادی، دکتۆر بایز عومەر، دکتۆر ئارام یوسف، نەناسراوە

- تێکەلبـوون و کارتێکرنـا ژانرێـن ئەدەبـی و هونـەران د چیرۆکێـن نڤیسـەر(فاضل عمر)یدا، ل دیدارا هونـەرێ چیرۆکا کوردی ل هەڵەبجـە ل ١٥ - ١١ - ٢٠١٠ ێ هاتییـە پێشکەشـکرن.
- شعرییەتا لادانێ د کورتـە چیرۆکا(نێچیرا رۆژێ)یا (جـەلال مسـتەفا)یدا، د گۆڤـارا زانکۆیـا دهوکێـدا، بەربەنـدا (٤)، هژمـارا (٢) کانوونـا یەکـێ ٢٠١١ ێ بەلاڤبوویـە.
- مرۆڤـێ بەلەچـەک: رۆمانـا خەیـالا زانسـتی و ئەدەبییـەت، د گۆڤـارا زانسـتێن مرۆڤایەتـی یـا زانکۆیـا زاخـۆدا ٦ (١)، ٢٠١٨.
- ب مرۆڤکرنـا تشـتان د رۆمانـا ئاترا یـا دیار ئەرەدنـی دا، گوڤـارا زانکویـا دهـوک، بەربەنـدا ٢٢، ژمـارە (١) ل رێکەفتـی ٢٥ - ١١ - ٢٠١٩.
- چاڤێد خەونـێ وەکو یەکـەم تێکسـتێ میتـا ڤەگێران د کورتە چیرۆکا کوردیدا ل دەڤـەرا بەهدینـان، گۆڤـارا زانسـتێن مرۆڤایەتـی یـا زانکویـا زاخـو، ژمـارە (٢٣) ل رێکەفتی ٣٠ - ٥ - ٢٠٢١.
- سـیماییێن کورتە چیرۆکا ژنـێ ل دەڤەرا بەهدینان ل بـەر روناهیا فیمینیزمـێ، گوڤارا زانکۆیا دهوک، پەربەندا: ٢٦، ژمارە ٢، ٢٠٢٣.
- بیردانـگ و ترومـا ڕۆشـەنبیری: تێکسـتێ ' پێکۆلـەک بـۆ دانانـا پانورامایەکـێ

بۆ جارا رۆژ غەیری' وەکو نموونە، گۆڤارا زانکۆیا نەورۆز، پەربەندا ١٢، ژمارە ٤، ٢٠٢٣.

نووسەر دکتۆر نەفیسا ئیسماعیل چەندین چالاکی و کاری ئیداریی دیکەی هەبووە و هەیە لەوانە:

- لە سالی ٢٠١٧- ٢٠٢٠ سەرۆکی بەشی درامای کۆلێژی زانستە مرۆڤایەتییەکانی زانکۆی دهۆک بووە.
- لە سالی ٢٠٢٠ ماوەیەک یاریدەدەری ڕاگری کۆلێژی زمانەکان بووە و لە سالی ٢٠٢١ ڕاگری کۆلێژی زمان بووە بە وەکالەت.
- تا ئێستا سەرپەرشتیی دوو نامەی دکتۆرا و ئەندامیش بووە لە گفتوگۆی چەندین نامەی ماستەر و دکتۆرای قوتابیانی زانکۆی دهۆک و زاخۆ و نەورۆز.

نووسەر دکتۆر نەفیسا ئیسماعیل حاجی لە چەند کاتێکی جیاوازدا

- چەندین لێکۆڵینەوە و توێژینەوەی بۆ زانکۆکانی(دهۆک، زاخۆ، نەورۆز، سامەڕا، هەڵسەنگاندووە.

- بەشداریی لە چەندین کۆڕوکۆبوونەوە و کۆنفراسی ئەدەبی و ڕۆشنبیری کردووە لەوانە:

- Participation in the PGR conference of PhD students in Exeter University in the UK in 2013

-Presentation of a paper in Doctoral Workshop, Middle Eastern Literatures: local and global contexts. Institute for Arab and Islamic Studies (University of Exeter) in collaboration with the Faculty of Oriental Studies (University of Oxford), Saturday 7th and 8th June 2014. The title of the paper was ‘Between the Totality of the Novel and the Limitation of the Short Story: The Short Story in Badinan

-Presentation of a paper in the Mesnet Early Career Middle Eastern Studies Researcher Workshop and Academic Conference in 2015. Co-organised by the Institute of Arab and Islamic Studies, University of Exeter & the British Society for Middle Eastern Studies (BRISMES) with funding from the British Academy. The title of the paper was ‘Intertextuality as Strategies of Avoiding Political and Social Censorships in the Kurdish Short Story in Iraqi Kurdistan after 1991

بەرهەمەکانی نووسەر و چیرۆکنووس و لێکۆڵەر دکتۆر نەفیسا ئیسماعیل حاجی

-presentation a paper in the IISKS conference in Germany via Skype in 2017. The title of the paper was: The Kurdish Revolt of September and the Collective Trauma Narrative.

- لە دووەمین کۆنفراسی نێودەوڵەتی لێکۆڵینەوەی زانستیی مرۆڤایەتی بەشی زمانی کوردی زانکۆی زاخۆ لە ڕۆژی ٤ و ٥ مانگی ٤ ی ساڵی ٢٠١٨ ئامادە و بەشدار بووە.
- بەشداریی لە کۆنفراسی نێودەوڵەتیی زمانی عەرەبی لە وڵاتی ئیماراتی عەرەبی لە ڕۆژی ١٠ - ١٣ - ٤ - ٢٠١٩ کردووە.
- وەکو نوێنەری زانکۆی دهۆک بەشداریی لە کۆنفراسی نێودەوڵەتی زانکۆی کوردستان لە ڕۆژی ٢٨ - ١١ - ٢٠٢١ لە هەولێر کردووە.
- بەشداریی لە کۆنفراسی وەزارەتی ڕۆشنبیری و لاوانی هەرێمی کوردستان لەژێر ناونیشانی (جینۆساید، ڕەنگدانەوەی لە ئەدەب و هونەری کوردیدا) لە سلێمانی ڕۆژی ١٢ - ١٢ - ٢٠٢٣ کردووە(Gender equality and women's empowerment stratigies).
- ئەندامی یەکێتیی نووسەرانی کورد- لقی دهۆکە.
- ئەندامی دەستەی نووسەرانی گۆڤاری(سپیرێز)بووە.

بۆ نووسەر و چیرۆکنووس و ڕەخنەگر دکتۆر نەفیسا ئیسماعیل هەر سەرکەوتوو و بەردەوام بیت بۆ خزمەتی زمان و ئەدەبی کوردی.

سەرچاوەکان:

١ - کورتەیەک لە ژیاننامە و بەرهەمەکانی نووسەر دکتۆر خاتوو نەفیسا ئیسماعیل، هاوڕێم نووسەر و ڕۆژنامەنووس و لێکۆلەر ئیسماعیل بادی لە دهۆک بۆی ناردووم، سوپاسی دەکەم.

٢ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

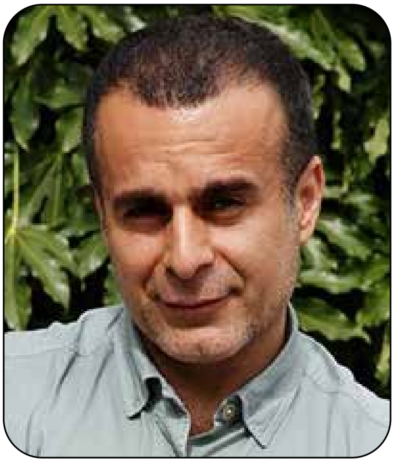

بەهمەنی قوبادی

هونەرمەندی ئەکتەر و سینەماکار و سیناریۆنووس و دەرهێنەر و بەرهەمهێنەری گەورەی کورد، مامۆستا بەهمەنی قوبادی...

هونەرمەندی دەرهێنەر و بەرهەمهێنەری فیلمی سینەمایی کوردی بەهمەنی قوبادی لە ١ - ٢ - ١٩٦٩ لە شاری(بانە)ی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە دایکبووە، لە ساڵی ١٩٨١ماڵیان چووەتە شاری(سنە) لەوێ خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی تەواوکردووە، دواتر چۆتە تاران، لە زانستی(دەنگ و ڕەنگ- سەداو سیما)ی خوێندووە، بەڵام تەواوی نەکردووە، ئەو لە سەرەتادا وەکو هونەرمەندێکی وێنەگر دەستی پێکردووە و چەند کورتە فیلمێکی(٨)ملیمی بەناوی(ژ) ژیان دەرهێناوە، ساڵی ١٩٩١ وەکو یاریدەدەری دەرهێنەر(عەباس کیارۆستەمی) بەشداری لە دەرهێنانی فیلمی (The wind will carry us)کردووە، دواتر لە ساڵانی(١٩٩١ - ٢٠٠٠)چەند کورتە فیلمێکی دیکەی دەرهێناوە و، سەرەتا ناوی فیلیمەکانی بە زمانی فارسی بووە و کراوەتە کوردیش، لە ساڵی ٢٠٠٠ کۆمپانیایەکی بەناوی(مژ فلیم Mij Film)ی دامەزراندووە، بۆ بەرهەم و دەرهێنانی فیلیم لەسەر نەتەوە جیاوازەکانی ئێران، هەر لە ساڵی ٢٠٠٠ فیلمێکی درێژی بە ناوی(ساتێک بۆ مەستی ئەسپەکان)ی دەرهێناوە کە یەکەم فیلمی درێژی کوردی بووە لەسەر ئاستی وڵاتی ئێران و، یەکەم فلیمی کوردیش بووە، کە خەڵاتی

لە لای ڕستەوە: هونەرمەند خاتوو مۆنیکا بلوجی، هونەرمەند بەهمەنی قوبادی

کامیرای زێڕینی لە فیستیڤاڵی(کان)لە فەرەنسا وەرگرتووە.

هونەرمەند بەهمەنی قوبادی پاش ئەوەی وڵاتی ئێرانی بەجێهێشتووە بەردەوام بووە لە کارە هونەرییەکانی و، دەرهێنانی چەندین کورتە فیلم و فیلمی درێژ، بە بەرهەمەکانی بەشداری لە چەندین کێبڕکێی فیلمی سینەمایی لە دەرەوەی وڵات کردووە و، چەندین جاریش بەرهەمەکانی خەڵاتیان وەرگرتوو، تا ئێستا ئەم کورت فیلم و فیلمە درێژانەی بەرهەم هێناوە:

کورتە فلیمەکان:

- دەف. ٢٠٠٣.
- شەو تەواو بوو، ٢٠٠٣.
- آن مرد آمد (ئەو پیاوە دێ).
- جنگ تمام شد (شەڕ تەواو بوو).
- باز باران با ترانە (دووبارە باران لەگەڵ گۆرانی)، ١٩٩٢.
- دنگ، ١٩٩٦.

- سهميه دفتر (بەشی دەفتەر).
- ماهی خدا (ماسی خودا)، ١٩٩٦.
- مثل مادر (وەک دایک)، ١٩٩٦.
- مهمانی (میوانی)، ١٩٩٦.
- زندگی در مه (ژیان لەنێو تەم و مژدا)،١٩٩٧.
- نغمەهای دختران دشت (سۆزەکانی کچی دەشت)، ١٩٩٧.
- وظیفه م حسینی (ئەرکەکانی م. حەسەن)، ١٩٩٢.
- سربازی به نام امین (سەربازێک بە ناوی ئەمین)،١٩٩٣.
- پانتول، ١٩٩٣.
- کبوتر نادر پرید (کۆترەکەی نادر فڕی)، ١٩٩٤.
- باجه تلفن (کیوسکی تەلەفوون)، ١٩٩٧.
- بالکن (باڵکۆن، بەرهێوان).
- ز مثل زندگی (ژێ وەک ژیان)، ١٩٩١.
- گل باجی (گوڵ باجی)، ١٩٩١.

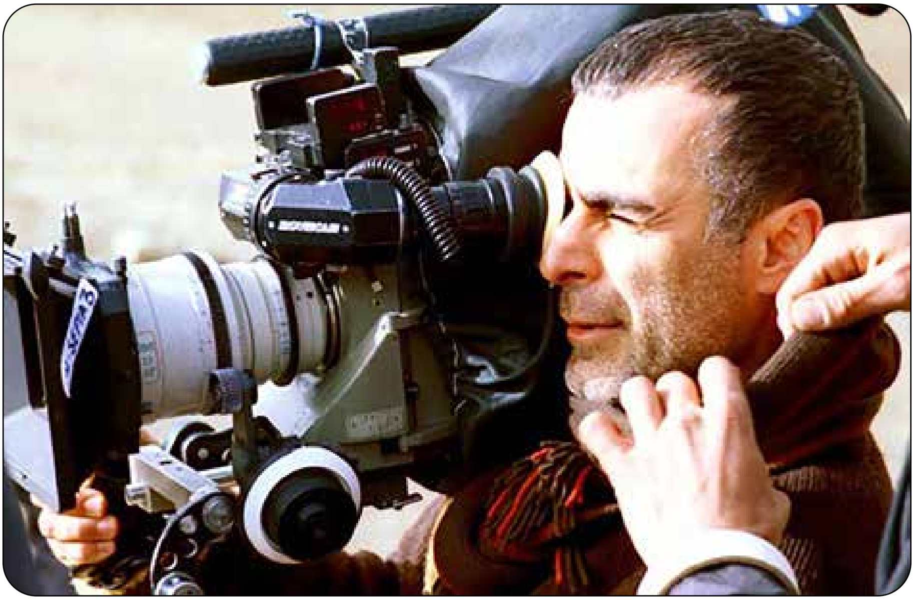

هونەرمەند بەهمەنی قوبادی لە کارێکی هونەریدا

له لای ڕاستەوە: خاتوو نە ناسراوە، هونەرمەند بەهمەنی قوبادی

- از زاویه دیگر (شاییەکی تر).
- سرتراش خانە (سەرتاشەکەی ماڵ).
- هفده تمام (هەڤدەی تەواو).

فلیمە درێژەکان:

- نیوەمانگ، ٢٠٠٦.
- کیسەڵەکانیش دەتوانن بفڕن، ٢٠٠٤.
- گۆرانییەکانی وڵاتی دایکم، ٢٠٠٢.
- ساتێک بۆ مەستی ئەسپەکان، ٢٠٠٠.
- بەجێهێڵراو لە عێراق، ٢٠٠٢.
- وەرزی کەرکەدەن، ٢٠١٢.
- کەسێک لە پشیلە ئێرانییەکان هەواڵی نییە، ٢٠٠٩.
- لە ساڵی ٢٠١٥ دووفیلمی بەڵگەنامەیی دەرهێناوە بە ناوەکانی(ئاڵای بێ وڵات، ژیان لەسەر سنوور).

لە کارەکانی بەهمەن قوبادی وەک دەرهێنەر لە فیلمی درێژدا (ساتێک بۆ مەستی ئەسپەکان)، (ئاوازەکانی وڵاتی دایکم)، (بەجێهڵراو لە عێراق)، (کیسەڵەکانیش دەفڕن) بە یەکێک لە باشترین شاکارەکانی هونەرمەند بەهمەنی قوبادی دەژمێردرێن، کە بوونەتە براوەی خەڵاتی گلاس بیر و پیس فیلم لە ڤیستڤاڵی نێودەوڵەتیی بەرلین لە ئەڵمانیا و خەڵاتی گۆڵدن شانێل لە سان سپاستیان.

فیلمی نیوە مانگ کە ئەکتەری ناودار گوڵشیفتە فەراهانی ڕۆڵی سەرەکی تێدا گێڕا و، بووەتە براوەی خەڵاتی گوڵدن شانێل لە ساڵی ٢٠٠٦ هەر لە فیستیڤاڵی سان سباستیان.

فیلمی (وەرزی کەرکەدەن) یش کە خانمە ئەکتەری بەناوبانگ مۆنیکا بێلوچی ڕۆڵی سەرەکی تێدا گێڕا و، بووەتە براوەی خەڵاتی گوڵدن شانێل، هەر لە ساڵی ٢٠٠٦ لە فیستیڤاڵی سان سباستیان.

ئەو زۆر حەزی لە کاری نواندن نەبووە، بەڵام لە ساڵی ٢٠١٩ بە ڕۆڵێکی کورت بەشداری لە فیلمێک لە دەرهێنانی(مارتن سکۆر سێزی) کردووە، دواتر ئەو فیلمە بۆ باشترین خەڵاتەکانی ئۆسکار کاندیدکراوە.

هونەرمەند بەهمەنی قوبادی لە چەند کاتێکی جیاوازدا

بەرهەمەکانی هونەرمەند بەهمەنی قوبادی

هونەرمەند بەهمەنی قوبادی چەندین جار بەرهەمەکانی خەڵاتی نێودەوڵەتییان بردۆتەوە، ئەویش وەکو لیژنەی دادوەری لە چەندین کێبڕکێی نێودەوڵەتی ئەندام و بەشدار بووە.

لەوەتەی لە وڵاتی ئێران دووکەوتۆتەوە گەڕانەوەی لێ قەدەغەکراوە، هەتا دایکیشی قەدەغەی سەفەری دەرەوەی لێکراوە تاوەکو کوڕەکەی ببینێت، ئەو خاوەنی برایەک و خوشکێکە بە ناوەکانی(بتین، ناهید).

بۆ هونەرمەندی دەرهێنەر بەهمەنی قوبادی هەر سەرکەوتوو و بەردەوام بیت بۆ خزمەتی هونەری سینەمای کوردی و ئاشناکردنی گەلانی جیهان بە نەهامەتییەکانی گەلی کوردمان.

سەرچاوەکان:

١ - کوردیپیدیا.

٢ - ویکیپیدیا- ئینسکلپیدیا ئازاد.

٣ - ماڵپەڕی ئەلیکترۆنیی(Mij Film).

٤ - ماڵپەڕی ئازادی، نووسینێکی نووسەر محەمەد ڕزگار لە ٢٣- ١ - ٢٠٢١.

٥- - Youtube، ماڵپەڕی ڕۆژ، فیلمێکی دوکیومێنتاری.

٦ - ماڵپەڕێ MOR Fm، فیلمێکی دوکیومێنتاری.

٧ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

خاتوو دیا جوان

شاعیر و نووسەر و شانۆنامەنووس و چیرۆکنووس، خاتوو دیا جوان ....

ناوی تەواوی(سەباح کچی مەلا عوسمانی شۆقی)یە، لە ناوەندی ئەدەبی و ڕۆشنبیری بە دیا جوان ناسراوە، لە ساڵی ١٩٥٣ لە یەکێ لە گوندەکانی(ناوچە- هەرێمی بۆتان)ی باکووری کوردستان لە خانەوادەیەکی ئایینپەروەر و ڕۆشنبیر و کوردپەروەر لە دایکبووە، مەلا عوسمانی باوکی زانایەکی ئایینی و و ڕۆشنبیر و ئەدەبدۆست بووە، لە مزگەوتەکەی خۆی هەموو دەم(٧٠ - ٨٠)فەقێ و سوختەی هەبووە، دەرسی ئایینی بە کوردی وتووەتەوە و شارەزاییەکی تەواوی لە شیعری شاعیرانی(مەلای جزیری و ئەحمەدێ خانی و فەقێی تەیران) هەبووە، لە کۆڕو مەجلیسەکانی خۆی باسی ئەدەبیاتی کوردی کردووە و، هانی ئامادەبووانی مەجلیسەکەی داوە کە فێری زمانی کوردی ببن و بایەخی پێدەن.

شاعیر خاتوو دیا جوان
بە جاحێڵی

لە لای ڕاستەوە: شاعیر دیا جوان، سەرۆک مەسعود بارزانی

شاعیر و چیرۆكنووس خاتوو دیا جوان لە تەمەنی(٥) ساڵی لەسەر دەستی باوكی دەرسی ئایینی خوێندووە و فێرە زمانی كوردیش بووە، ئەو تەمەنی(٧) ساڵان بووە، دایكی كۆچی دوایی كردووە(نەنكی- داپیرە- پیرەكا) ی پەروەردەی كردووە، داپیری ژنێكی(حەكیم) بووە خەڵكی ناوچەكەی بەدەرمانی گژوگیا چارەسەر كردووە، زۆریش شارەزای چیرۆک و داستان و كەلتوور و كەلەپووری كوردی بووە، شەوانە چیرۆک و داستانی بۆ گێڕاونەتەوە، بۆیە ئەو هەر لە منداڵییەوە هەست و ڕوحی نیشتمانی و نەتەوەیی لا نەشونمای كردووە و، زۆریش زوو فێری زمانی كوردی بووە، چووەتە قوتابخانە و پۆلی شەشەمی سەرەتایی تەواوكردووە، لە ساڵی ١٩٦٦ شووی بە ئامۆزایەكی خۆی كە كوڕی مەلا ئەحمەدی مامی بووە كردووە و، چوونەتە شاری (قامشلۆ) لە ڕۆژئاڤای كوردستان، تا ساڵی ١٩٧٥ لەوێ ژیانێكی سەخت و هەژارییان بردۆتەسەر، پاش ساڵی ١٩٧٥ لە دیمەشق ژیاون، تا دەستپێكردنی شۆڕشی گەلانی سووریا ساڵی ٢٠١٢، دوای تێكچوونی بارودۆخ لە سووریا ڕووی لە باشووری كوردستان كردووە و، لە شاری دهۆک نیشتەجێبووە.

شاعیر و چیرۆکنووس دیا جوان لە تەمەنی(٧ - ٨) ساڵیدا لە کۆڕوکۆبوونەوە و مەجلیسەکانی باوکی ئامادەبووە و، گوێی لە سروودی ئایینی و شیعر و ئاوازی شاعیرانی کلاسیکی گرتووە، حەزیشی چووەتە زمان و ئەدەبی کوردی و، هەستیشی بە ئێش و ئازاری میللەتەکەی کردووە، هەموو ئەوانە لە فیکر و مێشک و سنگی پەنگی خواردووەتەوە، تا لە ساڵی ١٩٧٧ دەستی بە نووسینی شیعر و چیرۆک و شانۆنامە کردووە، یەکەم نۆبەرەی بەرهەمی خۆی کە پارچە هەڵبەستێک بووە لە ڕۆژنامەی(بەربانگ) لە ستۆکهۆڵمی پایتەختی وڵاتی سوید بڵاوکردۆتەوە، یەکەم دیوانی شیعریشی ساڵی ١٩٩٢ بە ناوی (موجة في بحر احزاني) بە زمانی کوردی بە پیتی لاتینی نووسیوە و بڵاوی کردۆتەوە، تا ئێستا (١٤) کتێبی لە شیعر و چیرۆک و شانۆنامە نووسیوە و بڵاوی کردوونەتەوە کە ئەمانە هەندێکیانن:

-baran هەڵبەست.

- حکایات شعبیە کردیە، بە زمانی کوردی بە پیتی لاتینی لە لایەن نووسەر تۆفیق حسینی وەرگێڕدراوەتە سەر زمانی عەرەبی.

- روندکێن زوا.

لە لای ڕاستەوە: شاعیری گەورەی عێراقی محەممەد مەهدی جەواهیری، شاعیر خاتوو دیا جوان

- بەندەر، لە سەر ئەرکی یەکێتیی نووسەرانی کورد- لقی دهۆک چاپکراوە.

-kene Res

-hestiren ziwa

- عبرات متمردة.

چەندانی دیکەش.

ئەو چەندین چالاکیی دیکەی لە بواری سیاسی و کاری ڕێکخراوەیی و ئەدەبی و ڕۆشنبیری هەبووە لەوانە:

- لە ساڵی ٢٠٠٣- ٢٠٢٣ ئەندامی کۆمیتەی ناوەندیی پارتی دیموکراتی سووریا بووە و یەکەم ئافرەتیشە کە ئەو پلەیەی وەرگرتووە.
- ئەندامی لێژنەی میهرەجانی شیعری کوردی بووە لە سووریا.
- ئەندامی لێژنەی خەڵاتی ڕەوانشاد(ئۆسمان سەبری)بووە و هەر خۆشی لە پەیمانگای کوردی لە پاریس خەڵاتەکەی پێشکەش بە خاتوو(دانیال میتران)کردووە، ساڵی ٢٠٠٤.

لە لای ڕاستەوە: نووسەر و مێژوونووس و کەلتوورناس و شوێنەوارناس عەبدولڕەقیب یوسف، شاعیر دیا جوان

لە لای ڕاستەوە: دووەم کەس شاعیر دیا جوان لە چالاکییەدا لە عەفرین

- ئەندامی یەکێتیی ئافرەتانی کوردستانە - لقی هەولێر.
- ئەندامی یەکێتیی نووسەرانی کوردە- لقی هەولێر.
- ئەندامی ڕۆژنامەنووسانی کوردستانە لە سووریا.
- ئەندامی نووسەرانی کوردستانە لە سووریا.
- لە ساڵی ٢٠٠٤ وەکو شاعیرێکی کورد لە پەرلەمانی سویدی پێشوازی لێکراوە.
- بەشداریی چەندین کۆڕوکۆبوونەوە و کۆنفراس لە ڕۆژئاڤا و باشووری کوردستان و لە وڵاتانی ئەوروپا و عەرەبی کردووە، لەوانە وڵاتانی(ئەڵمانیا، سوید، دانیمارک، فەرەنسا، هۆڵەندا، لوبنان، ئوردن).
- لە ساڵی ٢٠٠٦ ناوەندی شەهید(لەیلا قاسم)ی لە دهۆک کردۆتەوە.
- دەیان چاوپێکەوتن و دیمانەی تەلەفزیۆنی لە گەڵ بەشی زۆری کەناڵە لۆکاڵی و ئاسمانییە کوردییەکان و دەرەوەی وڵاتیش کردووە لەوانە (دەنگی کوردستان، زاگرۆس، وار، ڕووداو، کوردستان ٢٤، ئارک، ڕادیۆی ستۆکهۆڵمی نێودەوڵەتی، ڕادیۆی بەرلینی نێودەوڵەتی و

لە لای ڕاستەوە: شاعیر و نووسەر کۆنێ ڕەش، شاعیر دیا جوان

چەندانی دیکەش).

ئەو زیاتر لە(٤٦) جار خەڵات و ڕێزلێنانی بۆ کراوە لەوانە:(خەڵاتی ١٠٠ ساڵەی سەرکردەی نەمر مەلا مستەفا بارزانی ساڵی ٢٠٠٣، خەڵاتی ڕێکخراوی پێشمەرگەی ڕۆژئاڤا ساڵی ٢٠١٨، میهرەجانی شیعری کوردی لە قامشلۆ ساڵی ١٩٩٩، خەڵاتی میهرەجانی مەلای جزیری لە هەرێمی کوردستان ساڵی ٢٠٠٠، خەڵاتی زانکۆی دهۆک، خەڵاتی ناوەندی خانی و

بەرهەمەکانی شاعیر دیا جوان

چەندانی دیکـەش).

شـاعیر دیـا جـوان لـە سـاڵی ١٩٦٦ هاوسـەرگیری کـردووە و خاوەنـی (٦) منداڵـە، خـوا تەمـەن درێژیـان بـکات، خۆشـی هـەر سـەرکەوتوو بێت بـۆ خزمەتـی زمـان و شـیعر و ئەدەبـی کـوردی.

سەرچاوەکان:

1 - کورتەیـەک ژیاننامـە و بەرهەمەکانـی شـاعیر خاتـوو دیـا جـوان، هاوڕێـم شـاعیر و نووسـەر کۆنـێ ڕەش لـە قامشـلۆ بـۆی ناردووم، سوپاسـی دەکـەم.
2-DUHOKTV، بەرنامەی(بیردانک)فلمێکـی دوکیومێنتـاری لـە ئامـادە و پێشکەشـکردنی میدیـاکار ڕزگار وەحیـد.
3 - ئاژانسا خانی، فیلمێکی دوکیومێنتاری، لە ٢٧ - ٧ - ٢٠٢٣.
4- WAAR MEDIA، فیلمێکی دوکیومێنتاری، بەرنامەی(تاڤەهەتڤ).
5- ARKTV، فیلمێکی دوکیومێنتاری لە ١١ - ٣ - ٢٠٢٢.
6- SEMA KURD، نووسینێک لە ١٥ - ٥ - ٢٠١٣.
7- GMK,ONE، نووسینێک لە ٩ - ٧ - ٢٠٢٣.
8 - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

محەمەد بەرزی

شـاعیر و نووسـەر و وەرگێـری بـواری ئەدەبیاتـی منـداڵان، ئەندازیـار محەمـەد بـەرزی....

ناوی تەواوی(محەمـەد قادر محێدین)ە، لـە ناوەنـدی ئەدەبی و ڕۆشـنبیری بە محەمـەد بـەرزی ناسـراوە، لـە ڕۆژی ٢٠ - ٧ - ١٩٤٦ لە گەڕەکی(گۆیـژە)ی شـاری سلێمانی لـە خێزانێکی کوردپـەروەر لـە دایکبووە، هەمـوو قۆناغەکانی خوێندنـی سـەرەتایی و ناوەنـدی و دواناوەنـدی هـەر لـە شـاری سلێمانی تەواوکـردووە، لـە سـاڵی ١٩٧١ بەشـی کارەبـای لـە زانکـۆی(تەکنەلـۆژی) لـە بەغـدا بەسـەرکەوتوویی تەواوکـردووە و، هـەر هەمـان سـاڵ وەکو ئەندازیـاری کارەبا لـە کارگـەی شـەکری سلێمانی دامـەزراوە، لـە سـەرەتای سـاڵی ١٩٦٧ - ١٩٧٣وەکو ئەندامێک لە ڕێکخراوی کاژیک چالاکی نواندووە و، لە کۆتایی ئاداری سـاڵی ١٩٧٤ بووەتـە پێشـمەرگەی شـۆڕشـی ئەیلـوول و، هـەر لەگـەڵ نسـکۆی شـۆڕش سـاڵی ١٩٧٥ هاتۆتـەوە سـلێمانی و بـەردەوام بـووە لـە خزمەتکـردن لـە کارگـەی شـەکری سـلێمانی تـا سـاڵی ١٩٩٦، هـەر

شاعیر محەمەد بەرزی
بە مێردمنداڵی

لە لای ڕاستەوە: شاعیر محەمەد بەرزی، منداڵەکان (بەیار، بلوور، هێشوو) منداڵەکانیان، خاتوو شیرین ڕەشید ئەحمەد هاوسەری شاعیر محەمەد بەرزی

لە ساڵی ١٩٩٦ خۆی و هاوسەرەکەی و منداڵەکانی ڕوویان لە ئەمەریکا کردووە و، وەکو پەنابەری سیاسی لەوێ نیشتەجێبوونە.

ئەندازیار و شاعیر و نووسەر وەرگێڕ محەمەد بەرزی لە کۆتایی شەستەکانی سەدەی ڕابردوو گرۆگاڵی شیعر نووسین و بابەتی زانستی و هەمەجۆری دیکەی کردووە، نۆبەرەی بەرهەمەکانی خۆی کە پارچە هەڵبەستێک بووە بە ناوی(هەڵۆی کورد)لە ڕۆژنامەی هاوکاری ژمارە(٤٠) ی ڕۆژی ١٧ - ١٠ - ١٩٧٠ بڵاوکردۆتەوە، پاشان ماوەیەک لە شیعر نووسین دوورکەوتۆتەوە و ڕووی لە نووسینی زانستی کردووە، دەیان بابەتی ئەدەبی و زانستی لە ڕۆژنامە و گۆڤارە کوردییەکانی وەکو(هاوکاری، میدیا، کوردستانی نوێ، زانیاری، تەندروستی و کۆمەڵ، کاروان، ڕەنگین، ڕۆشنبیری نوێ، زانستی سەردەم و چەندانی دیکەش)بڵاوکردۆتەوە، ئەو تا ساڵی ١٩٩٦ هەموو بەرهەمەکانی خۆی بە ناوەکانی(جەربەزە، حەمە قادر، ئەندازیار حەمە قادر) بڵاوکردۆتەوە، پاش ساڵی ١٩٩٦ کە لە ئەمەریکا ژیاوە و، بایەخدانی ئەو وڵاتە و وڵاتانی ئەوروپا بە منداڵان زۆر سەرنجی

ڕاکێشـاوە و، خۆشـەویستیشـی بـۆ منـداڵان وای لێکـردووە ڕوو لـە نووسـینی ئەدەبیاتـی منـداڵان بـکات، تـا ئێسـتا زیاتـر لە(١١٤)هەڵبەسـتی پوخـت و جـوان و ئاسـت بـەرزی بـۆ منداڵـە چاوگەشـەکانی کوردسـتان نووسـیوە ، سـەرەڕای وەرگێڕانـی(١٥٠)چیـرۆک هـەر بـۆ منـداڵان، هەمووشـی لـە چەنـد کتێبێکـی قەشـەنگ و جـوان چـاپ و بڵاوکردۆتـەوە و ناسـناوی محەمـەد بەرزیشـی بـۆ خـۆی دانـاوە.

بەرهەمەکانی لە بواری منداڵان :

- ناسـک و ورچەکـە، چیـرۆک بـۆ منـداڵان، وەرگێـڕان لـە زمانـی ئینگلیزییـەوە بـۆ زمانـی کـوردی، سـاڵی ٢٠٠٠.
- بازن، چیرۆک بۆ منداڵان، وەرگێڕان لە ئینگلیزییەوە بۆ زمانی کوردی.
- مریەم، هۆنراوە و چیرۆک بۆ منداڵان.
- خۆزگە، هۆنراوە و چیرۆک بۆ منداڵان.

له لای ڕاستەوە: شاعیر محەمەد بەرزی، خاتوو شیرین ڕەشید ئەحمەد هاوسەری شاعیر محەمەد بەرزی

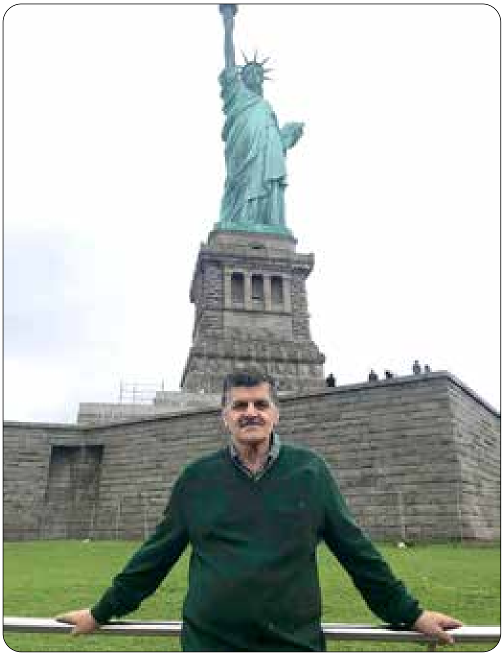

شاعیر و وەرگێڕی بواری ئەدەبیاتی منداڵان محەمەد بەرزی

- بەرخەکەی لانە، هۆنراوە و چیرۆک بۆ منداڵان.
- چەندین لەو بەرهەمانەشی لە ڕۆژنامە و گۆڤارە کوردییەکان لەوانە (پەپوولە، جگەرگۆشەکان، هەنگ و کەناری و سایتە ئەلیکترۆنییەکان) بڵاوکردۆتەوە.

کتێبە زانستییەکانیشی:

١ – وزەی خۆر

٢ – کولێنەری هەڵم.

شاعیر و نووسەر و وەرگێڕ ئەندازیار محەمەد بەرزی چەندین چالاکیی دیکەشی هەبووە لەوانە:-

بەرهەمەکانی شاعیر محەمەد بەرزی

- لـە ژمـارە (٥٨) گۆڤـاری سـلێمانی سـاڵی ٢٠٠٨ لـە گۆشـەی (ڕۆڵـە بـە ئەمەکەکانـی شـار) بەسـەرکراوەتەوە.
- لـە سـاڵی ١٩٩٣- ١٩٩٦ ئەندامێکـی سـەرەکیی دروسـتکردنی پاڵاوگەیەکـی خۆماڵی کوردی بووە لـە سلێمانی.

لـە سـاڵی ١٩٧٦ هاوسـەرگیری لـە گـەڵ خاتوو(شـیرین ڕەشـید ئەحمـەد) کـردووە و خاوەنـی سێ کچـن بـە ناوەکانی(هێشـوو، بلـوور، بەیـار) خـوا تەمـەن درێژیـان بـکات، بـۆ خۆشـی هـەر سـەرکەوتوو و بـەردەوام بێـت بۆ خزمەتی زمـان و ئەدەبی کوردی و ئەدەبیاتـی منداڵـە چاوگەشـەکانی کوردسـتان.

نموونەی شیعری شاعیر محەمەد بەرزت:

(١)

درەخت
درەختم زۆر خۆشدەوێ
بۆم دەگرێ سێو و هەرمێ
هەڵوژە و قۆخ و قەیسی
ئای چەند خۆشە گێلاسی
هەنار و گوێزی زۆرە
لانەیە بۆ سمۆرە
بۆ ڕیشۆڵە و پاساری
بەهەشتێکە پڕ یاری
بۆ ئێمەی پچکۆلانە
خۆی دەکات بە جۆلانە
مەرجە تاکوبمێنم
لق و پۆپی نەشکێنم

١٢ / ٦ / ٢٠٠٢

(٢)

چاویلکە

دوێنێ نەنکم زویر بوو
چاویلکەکەی بزر بوو
ئەوەندە چاوی کز بوو
هەتا منی لێ تێکچوو
خێرا چووم و نەوەستام
هەموو ژوورەکەی گەڕام
لەژێر سووچی سەرینا
چاویلکەم بۆ دەرهێنا
وەکو گوڵ گەشایەوە
خۆشی بۆ گەڕایەوە
ماچم کرد و پێکەنی
وتی : تۆ چاوی منی
١١ / ٧ / ٢٠٠٩

****

(٣)

وانەکانی سروشت

سروشت پڕە لە وانە
بیرکەرەوە و بیزانە
شاخ دەڵێ سەر شۆڕمەکە
بڕوانە بەرەو لوتکە
ڕووباریش دەڵێ نەکەی
تەماشای دواوە بکەی
درەختیش هاوار دەکا

هەمیشە چاکە بکە
هەر چۆن گەڵا دەوەرێ
دوێنێ بخەرە پشتگوێ
خۆریش دەڵێ تاریکی
بگۆڕە بە ڕووناکی

١٥ / ٤ / ٢٠٢٣

سەرچاوەکان:

١ - کورتەیەک لە ژیاننامەی شاعیر و وەرگێڕ محەمەد بەرزی لەسەر ڕاسپاردەی هەر دوو شاعیر و نووسەری بواری منداڵان مامۆستا ڕەزا شوان لە وڵاتی نەرویج و مامۆستا فەرهاد ئەحمەد بەرزنجی لە سلێمانی و لە سەر داخوازیی من، شاعیر و نووسەر خۆی بۆی ناردووم، سوپاسی هەرسێکیان دەکەم.

٢ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

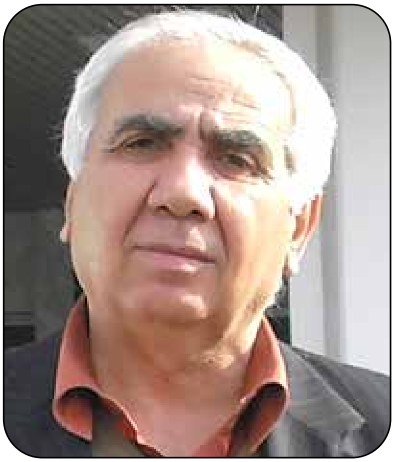

برزۆ مەحموود

مامۆستا و نووسەر و زمانناس و وەرگێر و لێکۆڵەر، مامۆستا برزۆ مەحموود لە ڕۆژئاڤای کوردستان....

ناوی تەواوی(برزۆ عومەر عەبدوڵڵا مەحموود)ە، لە ناوەندی ئەدەبی و ڕۆشنبیری بە برزۆ مەحموود ناسراوە، لە ساڵی ١٩٥٧ لە گوندی(تل خلیل)ی سەر بە ناحیەی(الجوادیە)ی نێوان شارۆچکەی(ترپەسپی)و شارۆچکەی(گرکێ لەگێ- رمیلان)لە دایکبووە، لە سەرەتای شەستەکانی سەدەی ڕابردوو ماڵیان چووەتە شاری(قامشلۆ)، قۆناغەکانی خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی لە شاری قامشلۆ تەواوکردووە، ساڵی ١٩٨٠ بەشی زمان و ئەدەبی ئینگلیزی لە کۆلێژی ئادابی زانکۆی حەلەب بەسەرکەوتوویی تەواوکردووە، لە ساڵی ١٩٨١ بووەتە مامۆستای زمانی ئینگلیزی لە قوتابخانە ناوەندی و ئامادەییەکان شاری قامشلۆ و دەوروبەری و، بەردەوام بووە لە خزمەتکردن لە بواری پەروەردە و فێرکردن تا ساڵی ٢٠١٣ خانەنشین بووە، هەر لە پاش خانەنشینبوونی، هەمان ساڵ بەنیازی درێژەدان بە خوێندنی باڵا

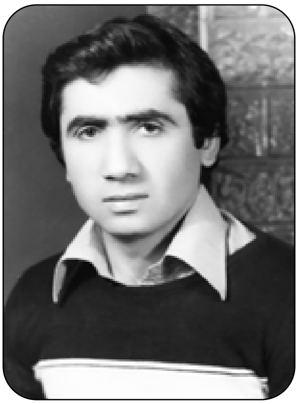

نووسەر برزۆ مەحموود
بە جاحێڵی

له لای ڕاستەوە: نووسەر برزۆ مەحموود، دکتۆر جەمشید حەیدەری

له لای ڕاستەوە: نووسەر برزۆ مەحموود، شاعیر و نووسەر کۆنێ ڕەش، خالس مسەوەر

چووەتە زانکۆی(ئارتکلۆ)لە تورکیا و بڕوانامەی ماستەری بەدەستهێناوە، لە ساڵی ٢٠١٦ لە خوێندنی دکتۆرا لە زانکۆی(دیجلە) لە دیاربەکر وەرگیراوە، پێش تەواوکردنی بەهۆی نەخۆشکەوتنی هاوسەرەکەی تەواوی نەکردووە و گەڕاوەتەوە قامشلۆ، ئێستاش لە قامشلۆ دەژیت و هیواو ئاوات و نیازی ئەوەیە، کە دەرفەتێکی بۆ بڕەخسێ و دکتۆراکەی تەواو بکات.

نووسەر و زمانناس و وەرگێڕ برزۆ مەحموود لە سەرەتای ژیانی

لاوێتیدا زیاتر حەز و ئارەزووی لە هونەری نیگارکێشان و مۆسیقا بووە، بەڵام ئەو کاتەی قوتابی ئامادەیی بووە لە سەرەتای حەفتاکانی سەدەی ڕابردوو، لەڕێگای گوێدانی بە پرۆگرامەکانی ڕادیۆی کوردیی بەغدا و ئاشنابوونی بە نووسین و شیعرەکانی شاعیر(جگەرخوێن)و، خوشکی گەورەی(ئەمینە عومەر- کچا کورد)یش کاریگەری لە سەری هەبووە، بۆیە بڕیاری داوە زمانی ئینگلیزی بخوێنێت و، لە ڕێگای وەرگێڕانەوە زیاتر

نووسەر برزۆ مەحمەد لە کاتی وانەوتنەوە

لە لای ڕاستەوە: نووسەر برزۆ مەحموود، خاتوو هاوسەرەکەی

ئاشنای بنج و بنەوانی زمانی کوردی و زمانە ڕۆژهەڵاتییەکان ببێت، ئەو زیاتر بایەخی بە ئەدەب و فۆلکلۆر و کەلتووری و کەلەپووری کوردی داوە، بە خوێندنەوەی گۆڤارە کوردییەکان کە لە باشووری کوردستان و عێراق ئەو کات دەردەچوون، لەوانە گۆڤاری (المجمع العلمي الكردي-کۆڕی زانیاری کوردی) کە لە کتێبخانەی زانکۆی حەلەب چاوی پێکەوتووە و زیاتر هۆگر و ئاشنای زمانی کوردی بووە و، زۆریش سەرسام بووە بە وتارەکانی نووسەر و ڕووناکبیر ڕەوانشاد(مەسعود محەمەد).

ئەو زمانی کوردی بە هەردوو شێوەزاری کرمانجی و سۆرانی دەزانێت، زمانەکانی عەرەبی و ئینگلیزیش زۆر بەباشی دەزانێت، ساڵی ١٩٨٤ دەستی بە نووسینی وتاری هەمەجۆر کردووە و، یەکەم نۆبەرەی بەرهەمی خۆی وتارێک بووە بە ناونیشانی(ضرورة اللغة الكردية الفصحى) لە گۆڤاری(گەلاوێژ)بڵاوکردۆتەوە، بەردەوام بووە لە نووسینی و سەرپەرشتی کردنی بڵاوکراوەکانی پارتە سیاسییەکانی کوردی کە ئەو کات بە(نهێنی) دەردەچوون، لەوانە گۆڤارەکانی(گەلاوێژ- Gelawêj) لە نێوان ساڵانی ١٩٨٥- ١٩٩٢، گۆڤاری پیرس Pirsی کوردی لە ساڵانی ١٩٩٣- ٢٠٠٤، گۆڤاری(Hevind)ی کوردی کە لە ساڵانی ٢٠٠٤ تا کۆتایی ٢٠٠٦، دەردەچوو، وەکو موحەریر و سەرپەرشتیاری ئەم گۆڤارە کاریشی کردووە، لە پاش ساڵی ٢٠٠٦ کەمتر لە بواری ڕۆژنامەگەری ئیشی کردووە و، ڕووی لە نووسینی بابەتی زمانەوانیی کوردی کردووە، بە تایبەتی لە ڕووی بەراوردکردنی لەگەڵ زمانە ڕۆژهەڵاتی و هیندۆئەوروپییەکان و بابەتی وەرگێڕان لە زمانی ئینگلیزی و عەرەبی، لەم بوارانەدا کۆمەڵێک بەرهەمی وەکو کتێب چاپ و بڵاوکردۆتەوە و، چەندین لێکۆڵینەوە و توێژینەوەی زانستی و ئەکادیمی دەربارەی(وشەسازی و ڕێنووس و دەنگەکان و بابەتی دیکەی پەیوەند بە زمانی کوردی)، بە شێوەزاری کرمانجی بە پیتی لاتینی و سۆرانی و بە زمانی عەربی لە گۆڤارەکانی وەکو(ڕامان، الثقافة الجديدة، الحوار، ڤەژین، زمان و زار، گوڵانی عەرەبی و چەندانی دیکەش) بڵاوکردۆتەوە.

نووسەر و وەرگێڕ و زمانناس برزۆ مەحموود تا ئێستا ئەم بەرهەم و توێژینەوانەی بڵاوکردۆتەوە:

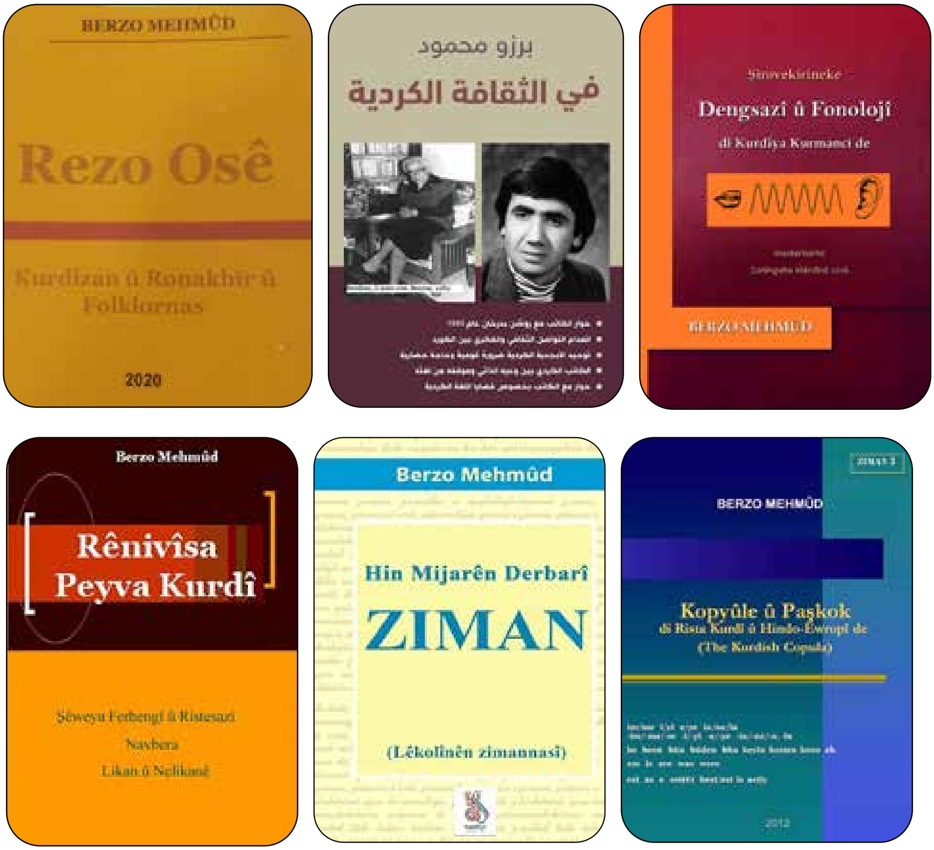

بەرهەمەکانی نووسەر و وەرگێڕ و لێکۆڵەر برزۆ مەحموود

-(قواعد إملاء الكلمة الكردية بين الوصل والفصل Rênivîsa Peyva Kurdî)، ساڵی ٢٠٠٥.

- في الثقافة الكردية.
- الرابطة و وحدات الإسناد في الجملة الكردية والهندوراسية، دراسة مقارنة، ٢٠١٢.
- کتێبی(زمان)، لێکۆڵینەوە و زماناسی.
- دەنگسازی و فۆنۆلۆژی لە کوردی کرمانجیدا، ٢٠١٦.
- چەند بابەتێکی کوردناسی، کە لەسەر ئەرکی ئەکادیمیای کوردی لە هەولێر چاپکراوە، دووان بە زمانی کوردی شێوەزاری سۆرانی و

یەکێکیـان بەزمانـی عەرەبـی کـە ئەمانـەن:

- زاراوە بنەمای زمانی زانستییە.
- گۆمیداس و مۆسیقای کوردی.
- بنية الجمل الخالية من الفعل في الكوردية الشمالية.

چەندانی دیکەشی ئامەدەیە بۆ چاپکرن.

نووسـەر و زماننـاس و وەرگێڕ برزۆ مەحمـوود چەندین چالاکیی دیکەشـی هەبووە لەوانە:

- چەندین موحازەرەی لە سـەر زمان و ئەدەب و مەسـەلەی کورد لە قامشـلۆ و حەسـەکە و دیمەشـق و شـار و شـارۆچکەکانی دیکـەی کوردسـتانی ڕۆژئـاوا و باشـوور وتووەتـەوە.
- لـە ڕۆژی ١٨ و ١٩ - ١٠ - ٢٠٠٦ بەشـداریی لـە کۆنفراسـی زمانـی کـوردی لـە دیاربەکـر کـردووە و، بووەتـە ئەندامـی بەڕێوەبردنـی کۆنفراسـەکە و محازەرەیەکـی بـە نـاوی (خانـی)و ڕۆڵـی لـە پـەروەردە پێشـکەش کـردووە.
- بەشـداریی لـە یەکەمیـن دیـداری ئەدەبـی کـوردی هاوچـەرخ لـە هەولێـر کـردووە و، چەندیـن چالاکیـی دیکەشـی هەبـووە.

بـۆ مامۆسـتا و نووسـەر و زماننـاس و وەرگێـڕ بـرزۆ مەحمـوود هـەر سـەرکەوتوو و بـەردەوام بیـت بـۆ خزمەتـی زمـان و ئەدەبـی کـوردی.

سەرچاوەکان:

١ - کورتەیـەک لـە ژیاننامـە و بەرهـەم و چالاکییەکانـی نووسـەر بـرزۆ مەحمـوود، هاوڕێـم شـاعر و نووسـەر کۆنـێ ڕەش لـە قامشـلۆ بـۆی نـاردووم، سوپاسـی دەکـەم.

٢ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

ئیسماعیل سەرهەنگ

مامۆستای پەروەەردە و شارەزای گژوگیا و ڕووەکناس، تەکنیکاری(شفرة-جوفرە)ی شۆڕشی ئەیلوولی ١٩٦١، ڕەوانشاد مامۆستا ئیسماعیل سەرهەنگ ....

مامۆستا و گژوگیا و ڕووەکناس و تەکنیککاری جوفرەی نهێنی لە سەرەتای شۆڕشی ئەیلوولی ساڵی ١٩٦١، مامۆستا ئیسماعیل سەرهەنگ لە ساڵی ١٩٢٠ لە شاری(شەمزینان)ی باکووری کوردستان لە خانەوادەیەکی شۆڕشگێر و کوردپەروەر لە دایکبووە، ڕەوانشاد سەرهەنگی باوکی یەکێک بووە لە هاوکارانی بزووتنەوەی ئیسماعیل ئاغای شکاک(سمایل ئاغای شکاک) دوای دامراکانەوەی بزووتنەوەکە ڕووی لە شاری ئەستەنبوڵ کردووە، پاش ماوەیەک چووەتە لوبنان و لەوێشەوە بەرەو باشووری کوردستان هاتووە و نیشتەجێبوونە، مامۆستا ئیسماعیل سەرهەنگ پاش تەواوکردنی خوێندنی سەرەتایی، خانەی مامۆستایانی لە بەغدا تەواوکردووە و، ساڵی ١٩٤٢ بووەتە مامۆستا لە شارۆچکەی(ڕانیە) و، بەردەوام بووە لە خزمەتکردن لە بواری پەروەردە و فێرکردن لە سەرەتای شەستەکانی سەدەی ڕابردوو بەڕێوەبەری قوتابخانەی(هەریر)ی سەرەتایی بووە.

مامۆستا ئیسماعیل سەرهەنگ لە تافی لاوێتیدا، تێکەڵ بە کاری سیاسی

لە لای ڕاستەوە: مامۆستا ئیسماعیل سەرهەنگ، ڕەوانشاد سەرۆک مام جەلال

بووە، ئەو وەکو ئەندامێکی چالاکی حیزبی (هیوا) چالاکی نواندووە، دوای دامەزراندنی پارتی دیموکراتی کورد ساڵی ١٩٤٦ بووەتە ئەندام و، بەردەوام بووە لە ڕێکخستنەکانی ئەو حیزبە و، چەندین پلە و بەرپرسیارێتی هەبووە، هەر لەگەڵ دەستپێکردنی شۆڕشی ئەیلوولی ساڵی ١٩٦١، ئەو یەکەم فەرمانبەر بووە چووەتە ڕیزی پێشمەرگە قارەمانەکان، لەناو شۆرش درێژەی بە خەباتکردن داوە، ئەو مامۆستایەکی زۆر زیرەک و بلیمەت بووە، بە بێ خوێندنی کاری هونەری و تەکنیکی لە(شفرة- جوفرە)ی نهێنی، هەر خۆڕسکانە و بەتوانای خۆی فێری حەلکردنی جوفرەکانی سوپای ئەو کاتی عێراق بووە، بەم کارەی سوودێکی زۆری بۆ شۆڕش هەبووە و، ماوەیەک لە ئێزگەی دەنگی کوردستان وەکو تەکنیککاری جوفرە کاری کردووە و، هەموو نهێنیی هێرشە دڕەندەکانی سوپای عێراقی داوەتە سەرکردە سەربازییەکانی شۆڕش، بەمەش بەشی زۆری هێرشەکانی دوژمن فەشەلی هێناوە، ئەم کارە تەکنیکییەشی بووەتە سەرسووڕمانی ئەو ڕۆژنامەنووسە بیانییانەی کە سەردانی کوردستانیان کردووە، لەوانە پەیامنێری ڕۆژنامەی(لۆمۆند)ی فەرەنسی، ئەو(٧)ساڵ پێشمەرگایەتی کردووە، زیاتر خەباتی پێشمەرگایەتی و سیاسیی ئەو بۆ پسپۆرانی بواری سیاسی لێدەگەڕێم، لە کۆتایی شەستەکان هاتۆتەوە و چۆتەوە سەر

کارەکەی خۆی و وەکو مامۆستا لە قوتابخانەکانی شاری هەولێر بەردەوام بووە لە خزمەتکردن، تا لە نیوەی یەکەمی هەشتاکانی سەدەی ڕابردوو خانەنشین بووە.

مامۆستا ئیسماعیل سەرهەنگ سەرەڕای مامۆستایەتی شارەزایی و ئەزموونێکی زۆری لە بواری گژوگیا و ڕووەک و گوڵ و گوڵزار هەبووە، لەگەڵ پسپۆرانی عێراقی و بیانییەکان چوونەتە چیاکانی(قەندیل، هەڵگورد ، شاخ و کێوەکانی کوردستان)بۆ دۆزینەوەی گوڵ و ڕووەک، کە پێشتر لەسەر ئاستی جیهان نەدۆزراوەتەوە، زیاتر لە(٣٠٠)جۆری گوڵ و ڕووەکیان دۆزیوەتەوە، بەڵام تەنها(٣٠) جۆر گوڵ و ڕووەک لەسەر ئاستی جیهان بەناوی(سەرهەنگ)تۆمارکراوە و، لە گۆڤارە زانستییەکانی بڵاوکراونەتەوە لەوانە گۆڤاری وەرزی(Flouer of IraQ)، ئێستاش ئەم(٣٠)جۆرە ڕووەکە هەر بە ناوی(سەرهەنگ)لە مۆزەخانەکانی شاری(لەندەن، ڤێننا)پارێزراون.

ئەو هەتا لە ژیان مابوو، باخچەی ماڵەکەیانی وەک تاقیگە بەکاردەهێنا، مامۆستایان و قوتابیانی کۆلێژەکانی کشتوکاڵی سەردانیان دەکردو، سوودیان لێوەردەگرت.

مامۆستا ئیسماعیل سەرهەنگ لە ساڵی ١٩٤٤ هاوسەرگیری لە گەڵ

لە لای ڕاستەوە: مامۆستا ئیسماعیل سەرهەنگ،
خاتوو سەبیحە محەمەد ساڵح شکاك هاوسەری مامۆستا ئیسماعیل سەرهەنگ

خاتوو(سەبیحە محەمەد ساڵح شکاک)کردووە و، خاونی پێنج کوڕ و چوار کچن، بە ناوەکانی(هیوا، نیشتمان، پرشنگ، زیرەک، بێریڤان، هوشیار، ڕەوشەن، هۆگر و ڕاژان)خوا تەمەن درێژیان بکات.

مامۆستای پەروەردە و پێشمەرگەی شۆڕشی ئەیلوول ئیسماعیل سەرهەنگ، لە ١٩ - ٣ - ٢٠٠٠ لە شاری هەولێر کۆچی دوایی کردووە، ڕەوانی شاد و ئارام و ئاسوودە بێت و گڵکۆی پڕ گوڵ و گوڵزار و چراخان بێت.

لە مۆزەخانەی پەروەردەی هەولێر ژوورێکی تایبەت بۆ مامۆستا ئیسماعیل سەرهەنگ تەرخان کراوە، بە ناوی(هۆڵی مامۆستا ئیسماعیل

لە لای ڕاستەوە: مەلا عەولا(پیتەل)، مامۆستا ئیسماعیل سەرهەنگ، بەڕێز هوشیار، دکتۆر ئەحمەد شاکەلی

لە لای ڕاستەوە: مامۆستا تۆفیق سەرهەنگ، مامۆستا فەریق سەرهەنگ، مامۆستا ئیسماعیل سەرهەنگ، مامۆستا ئەحمەد سەرهەنگ

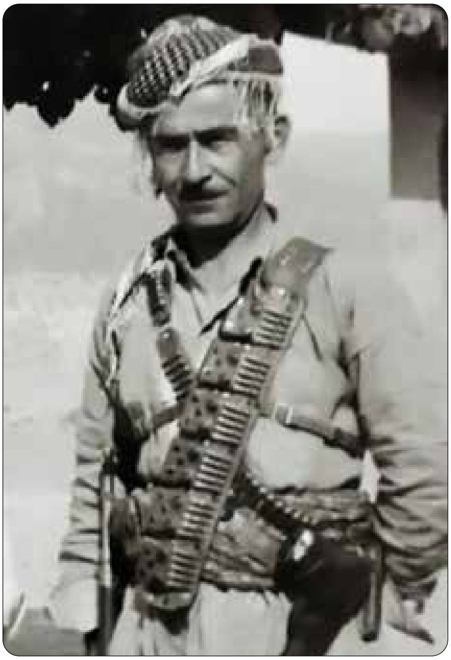

مامۆستا ئیسماعیل سەرهەنگ بە جلی پێشمەرگایەتی

مامۆستا
ئیسماعیل سەرهەنگ

سەرهەنگ)، کە کتێبخانە و هەندی کەل و پەلی گرنگی دیکەی تێدا پارێزراوە.

لە ساڵی ١٩٥٧ باخچەیەکی لە شاری ڕانیە دروست کردووە، دواتر باخچەکە بە ناوی مامۆستا ئیسماعیل سەرهەنگ کراوە.

زۆر لە شاعیر و نووسەر و کەسایەتییە سیاسی و کۆمەڵایەتییەکانی کوردستان، باسی ڕۆڵی مامۆستا ئیسماعیل سەرهەنگ- یان کردووە، لەوانە هەر یەک لە(کاکە مەم بۆتانی، عەبدولرەقیب یوسف، عەدنان موفتی، عومەر دزەیی، ئەرسەلان بایز، جەوهەر کرمانج، سەعدوڵڵا پەرۆش، فەرید زامدار، مستەفا ڕابەر، ئیبراهیم جەلال، سەلاح جەمال ڕەشید، قادر عەزیز، مەهدی کاوانی، چەندانی دیکەش).

نووسەر و چیرۆکنووس و ڕۆماننووسی گەورەی کورد ڕەوانشاد کاکە مەم بۆتانی سەبارەت بە مامۆستا ئیسماعیل سەرهەنگ دەڵێت:(لە ساڵی ١٩٦١ چوومە پەیمانگای بەرزی دارستان ساڵی چەند جارێک دەبراین بۆ نمایشگای(المعشب النباتي)سەیری گەڵاو گوڵ و بەری جۆرەها درەخت و

هۆڵی مامۆستا ئیسماعیل سەرهەنگ لە مۆزەخانەی پەروەردەی هەولێر

لە لای ڕاستەوە: نووسەر و مێژوونووس و شوێنەوارناس مامۆستا عەبدولڕەقیب یوسف، مامۆستا ئیسماعیل سەرهەنگ، بەڕێز تۆفیق مەلا سدیق

گژوگیامان دەکرد، کە بە شێوەیەکی هونەری و زانستانە وشک کرابوونەوە و لە چوارچێوە و جام گیرابوون، ناوی زانستی و ناوچەیی و دۆزێنەری و هێنەری لەسەر نووسرابوون، تا لێیان وردبینەوە و شارەزایان ببین، لەناو نموونەکاندا ناوی(سەرهەنگ)سەرنجی ڕاکێشام بە پێی شوێنی دۆزینەوەی گیا وگۆڵەکە، دەبوو کورد بێ و، دەرچووی خوێندنی باڵا بێت، پاش ماوەیەک لە میوانداریییەک بە مامۆستا ئیسماعیل سەرهەنگ ئاشنا بووم و، یەکسەر(المشعب النباتي)م بە یادە هاتەوە....هتد).

نووسەر و مێژوونووس و شوێنەوارناسی دیاری کورد مامۆستا

عەبدولڕەقیب یوسف، هەر سەبارەت بە مامۆستا ئیسماعیل سەرهەنگ دەڵێت:(لە ساڵی ١٩٦٣ مامۆستا ئیسماعیل سەرهەنگم لە شۆڕشدا ناسی، کە مرۆڤێکی زۆر بە هۆش و بیر و زیرەک و قسەزان و بە توانا بووە، حەزی لە شاخ و داخ و ڕاو بوو، زۆر حەزیشی لە گژوگیا بوو، توانایەکی زۆری هەبوو لە ناسینی گیادا، هەر لە شەستەکاندا جارێکیان کتێبێکی بە زمانی ئینگلیزی پێ نیشاندام، کە تێیدا بڕێک گیاوگۆڵ بە ناوی ئەو لە دۆزینەوە(إكتشاف)تۆمارکرابوون، کە لە هیچ شوێنێکی دیکەی دنیا ئەو ڕووەک و گیایانەی کوردستان نەدۆزرابوونەتەوە، مامۆستا ئیسماعیل سەرهەنگ بە دۆزەرەوەیەکی گیایی لە قەڵەم دەدرێت..هتد..).

هونەرمەندی دیار و ناسراوی کورد مامۆستا عومەر دزەیی، بەم جۆرە باسی مامۆستا ئیسماعیل سەرهەنگ دەکات و دەڵێت:(ساڵی ١٩٦٣ تازە لە

هۆڵی مامۆستا ئیسماعیل سەرهەنگ لە مۆزەخانەی پەروەردەی هەولێر و هەر یەك لە نەوەكانی(یاد و كریف).

مامۆستا ئیسماعیل سەرهەنگ و (باڤل هیوا سەرهەنگ)

پاریس گەڕابوومەوە بۆ کوردستان بۆ ماوەی ساڵێک پێشمەرگە بووم، لەو ماوەیەدا ڕادیۆی دەنگی کوردستان یەکەم ئێزگەی شۆڕشی کوردمان بوو، لە ئەشکەوتێکی بناری چیای(گردەڕەش)بوو بەرامبەر گوندی(عیساوێ) دامەزرابوو، ئەو ماوە کورتەی کە لە کوردستان بووم، ئاشنایەتیم لە گەڵ پێشمەرگەیەکی تا بڵێی ڕوح سووک و قسە خۆش پەیدا کرد، ئەویش مامۆستا ئیسماعیل سەرهەنگ بوو، ئەو وەک تەکنیککارێکی لێهاتوو لە ناو شۆڕش ناوی دەرکردبوو، جفرەکانی سوپای عێراقی بەو پەڕی وەستاییەوە بۆ بەرپرسانی شۆڕش دەکردەوە...هتد).

سەرچاوەکان:

١ - کورتەیەک لە ژیاننامەی مامۆستا ئیسماعیل سەرهەنگ، هاوڕێی دێرینم نووسەر و ڕۆژنامەنووس هیوا سەرهەنگ لە ڕۆتردام-وڵاتی هۆڵەندا بۆی ناردووم، زۆر سوپاسی دەکەم.

٢ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

خالید هەرکی

نووسەر و وەرگێڕی بە توانا و خاوەن ئەزموون مامۆستا خالید هەرکی...

ناوی تەواوی(خالید عومەر میکائیل)ە، لە ناوەندی ئەدەبی و ڕۆشنبیری بە خالید هەرکی ناسراوە، لە پایزی ساڵی ١٩٥٤ لە هاوینەهەواری مەسیف سەڵاحەدین کە بە(سەربەن و پیرمام)یش ناو دەبرێت لە خێزانێکی هەژار و دەسکورت و زەحمەتکێش و کوردپەروەر لە دایکبووە، ئەو کات هاوینەهەواری مەسیف سەڵاحەدین تازە(٢٠)ساڵێک بووە دروستکرابوو، کە تەنها چەند خانوویەکی گەشتیاری و هۆتێلێک و سینەمایەک و مەلەوانگەیەکی تێدا بووە، جگە لە چەند خانوویەکی خەڵکی کرێکار و کاسبکار، باوکی لە عەشیرەتی هەرکییە و دایکیشی لە عەشیرەتی مزوورییە، عومەر هەرکیی باوکی، وەکو کرێکار لە خانووە گەشتیارییەکانی مەسیف کاری کردووە و دواتر بووەتە پاسەوانی شەوانەی خانووە گەشتیارەکان، خوێندنی سەرەتایی لە قوتابخانەی مەسیف و ناوەندیشی لە ناوەندی(پیرمام) تەواوکردووە، دواتر چووەتە ئامادەیی کشتوکاڵی لە(کەلەکی یاسین ئاغا- ئاسکی کەلەک) کە ئەو دەبوایە ساڵی ١٩٧٤ تەواوی بکات، بەڵام لە ئاداری ساڵی ١٩٧٤ بەهۆی ڕێکنەکەوتنی سەرکردایەتیی کورد لە گەڵ ڕژێمی ئەوسای عێراق بۆ جێبەجێکردنی تەواوی بەندەکانی ڕێکەوتنامەی ئاداری ساڵی ١٩٧٠،

لە لای ڕاستەوە: مامۆستا عەدنان موفتی، وەرگێڕ خالید هەرکی، دکتۆر کەمال مەزهەر، بەڕێز حاکم سابیر

لە لای ڕاستەوە: نووسەری گەورەی تورکی ئیسماعیل بێشکچی، نووسەر خالید هەرکی

ماوەیەک بووەتە پێشمەرگەی کوردستان، پاش نسکۆی شۆڕش لە ساڵی ١٩٧٥، ئامادەیی کشتوکاڵی تەواوکردووە، لە مانگی ١١ی هەمان ساڵ وەکو فەرمانبەر لە بانکی کشتوکاڵی لقی شەقڵاوە دامەزراوە، ئەو کەمتر لە دوو ساڵ فەرمانبەرایەتی کردووە، بە هۆی چالاکییە سیاسییەکانی لە ڕیزی ڕێکخستنە کوردییەکان لە لایەن دەزگا ئەمنییەکانی ڕژێمی بەعس دەستگیرکراوە و، بۆ ماوەی(١٠)ساڵ حوکمدراوە، ئازار و ئەشکەنجەیەکی زۆریان داوە، پاش دوو ساڵ و نیو بەر لێبووردنی گشتی کەوتووە و، لە زیندان ئازادکراوە و، دووبارە ڕووی لە شاخ کردۆتەوە و، لە ساڵی

١٩٩٦ەوە، وەکو پەنابەر لە وڵاتی هۆڵەندا نیشتەجێبووە، دواتر بڕوانامەی بەکالۆریۆسی لە زانستە مرۆڤایەتییەکان لە زانکۆی(الحرة) لە شاری لاهای ئەو وڵاتە بەدەستهێناوە.

نووسەر و وەرگێڕ خالید هەرکی لە منداڵییەوە حەز و خولیای لە ئەدەب و هونەری کوردی بووە، لە سەرەتای حەفتاکانی سەدەی ڕابردوو دەستی بە خوێندنەوەی شیعر و ئەدەبیاتی کوردی و عەرەبی و شاکارە جیهانییە وەرگێڕدراوەکان کردووە، بە خوێندنەوەی کورتە چیرۆک دەستی پێکردووە و دواتر چیرۆکەکانی نووسەر (عەزیز نەسین، ئیحسان عەبدولقدوس) و ئەو بەرهەمە ئەدەبی و هونەرییانەی کە لە ڕۆژنامە و گۆڤارە کوردی و

لە لای ڕاستەوە: وەرگێڕ خالید هەرکی، شاعیر عیدۆ بابە شێخ، بابە چاویش

لە لای ڕاستەوە: نووسەر و وەرگێڕ شەفیقی حاجی خدر، نووسەر و وەرگێڕ خالید هەرکی، بەڕێز فەرهاد خەیلانی، نووسەر و وەرگێڕ سەید ڕێباز مستەفا

عەرەبییەکانی ئەو سەردەم بڵاودەکرانەوە خوێندۆتەوە، پاش پەیداکردنی پاشخانێکی باشی ئەدەبی و ڕۆشنبیری، چەند چیرۆکێکی کورت و هەندێ پەخشانی نووسیوە، بەڵام دیارە وای بە باش زانیوە کە بڵاویان نەکاتەوە، تا ئێستاش هەمووی پاراستوون، لە ساڵی ١٩٧٣ کە قوتابیی ئامادەیی کشتوکاڵی بووە وەکو ئەکتەریش بەشداریی لە چەندین شانۆگەری کردووە لەوانە(شانۆگەری ئازادی).

نووسەر و وەرگێڕ خالید هەرکی نۆبەرەی بەرهەمەکانی خۆی کە ژیاننامەی لاوک و حەیرانبێژی بەناوبانگی کورد(کاویس ئاغا) بووە لە ڕۆژنامەی(برایەتی)ی ڕۆژی ١٠ - ١ -١٩٧٤ بڵاوکردۆتەوە، ئیدی کەوتۆتە

لە لای ڕاستەوە: نووسەر و وەرگێڕ خالید هەرکی، نووسەر ڕەهبەری سەید برایم

لە لای ڕاستەوە: شاعیر سەدیق گۆران، نووسەر خالید هەرکی

له لای ڕاستەوە: بەڕێز ئیبراهیم سادقی، نووسەر خالید هەرکی

نووسەر خالید هەرکی لە شانۆگەریی ئازادی ساڵی ١٩٧٣

ناو دنیای نووسینی وتاری سیاسی و کۆمەڵایەتی و بابەتی هەمەجۆری دیکە، پاش ڕاپەڕینی ساڵی ١٩٩١ ڕووی لە وەرگێڕان کردووە، لە وڵاتی هوڵەندا ئەو هەموو ڕاز و نیاز و حەزانەی لە نووسین، کە لە ناو فیکر و هۆش و دڵی پەنگاوەیان داوەتەوە، بووەتە هۆی ئەوەی زیاتر ڕوو لە وەرگێڕان بکات، بۆیە تا ئێستا چەندین شاکاری نووسەر و ئەدیبانی عەرەبی و بیانی وەرگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی، سەرەڕای چەند کتێبێک

لە لای ڕاستەوە: نووسەر و وەرگێڕ خالید هەرکی، هاوسەرەکەی خاتوو(حەربیە جەوهەر)

لە لای ڕاستەوە: نووسەر و وەرگێڕ خالید هەرکی، هاوسەرەکەی خاتوو(حەربیە جەوهەر)و کوڕە نۆبەرەکەیان کاکە(جوتیار)

لە نووسینی خۆی لە بوارە جۆربەجۆرەکان، هەموو ئەو بەرهەمانەی کە خۆی نووسیونی، یان وەریگێڕاون بە زمانێکی کوردی و سادە و ساکار و ڕەوان نووسیوە و چاپ و بڵاوکردوونەتەوە، کە ئەمانەن:

- مێژووی هاوچەرخ، ئەوروپا لە شۆڕشی فەرەنسییەوە تا جەنگی دووەمی جیهانی، وەرگێڕان، لە نووسینی نووسەر دکتۆر عبدولعەزیز سولێمان نەوار و دکتۆر عەبدولمەجید نەعنبەعی.
- دیگۆل، پیاوی جەنگ و حوکمڕان، وەرگێڕان، لە نووسینی کۆمەڵێک لە نووسەران کە ناوەکانیان نەنووسراوە.
- مکیافیللی، سێبەری شەیتان لەسەر زەوی، وەرگێڕان، لە نووسینی نووسەر ئەحمەد ناسی و و مەجدی کامل.
- نوری سەعید، پیاوی ئەرکە قورسەکانی بەریتانیا، وەرگێڕان، لە نووسینی حامد ئەلحەمەدانی.
- چی گیڤارا، وەرگێڕان، لە نووسینی ئەندرۆ سنگلر.
- ترۆتسکی، وەرگێڕان، لە نووسینی ئارفنج هاو.
- کوردستان و کوردەکان، وەرگێڕان، لە نووسینی، ئەرشاک سافراستیان.

- کورد و ئەرمەن، پەیوەندییە مێژووییەکان، وەرگێڕان، لە نووسینی فارس عوسمان.
- ستالین، سەربوردەی سیاسی، وەرگێڕان، لە نووسینی ئیسحاق دۆیچەر.
- مێژووی هاوچەرخی ئەوروپا، لە ڕێنیسانسەوە تا کۆنگرەی ڤێنا، وەرگێڕان، لە نووسینی عەبدولحەمید بەتریق و عەبدولعەزیز ئەلنەوار.
- مێژووی بزووتنەوە نەتەوایەتییەکان لە ئەوروپا، بەرگی دووەم، وەرگێڕان، لە نووسییینی نورەددین حاتوم.
- مێژووی بزووتنەوە نەتەوایەتییەکان لە ئەوروپا، بەرگی سێیەم، وەرگێڕان، لە نووسینی نورەددین حاتوم،(لەژێر چاپە).
- مێژووی بزووتنەوە نەتەوایەتییەکان لە ئەوروپا، بەرگی چوارەم)، لە نووسینی نورەددین حاتوم(ئامادەیە بۆ چاپ).

ئەم کتێبانەش لە نووسینی خۆیەتی:

- دەوڵەتداری، دامەزراندن و بەڕێوەبردنی.
- سەدەی بیستەم لە سێ هەزار ڕووداودا.

لە لای ڕاستەوە: نووسەر خالید هەرکی، نووسەر و ڕۆژنامەنووس هیوا سەرهەنگ، نووسەر و ڕۆشنبیر خاتوو پەیمان سەرهەنگ

نووسەر خالید هەرکی لە بەردەم پەیکەری وەفایی لە مهاباد

بەرهەمەکانی نووسەر و وەرگێر خالید هەرکی

- ناوداران، ئەوانەی بە نا ئاسایی مردوون.
- نۆسەد و یەک شەو، لە زیندانەکانی پێنج وڵات (لەژێر چاپە).
- ماکسیم گۆرکی، بیرەوەرییەیکانی دوورخراوەییم. (ئامادەیە بۆ چاپ).
- زیاتر لە(١٠٠) وتاری هەمەجۆری لە ڕۆژنامە و گۆڤارە کوردییەکان بڵاوکردۆتەوە.

نووسەر و وەرگێر خالید هەرکی سەرەڕای بەرهەمە پوخت و سوود بەخشەکانی چەندین چالاکیی دیکەشی هەبووە، لەوانە:

- لە ساڵی ٢٠٠١ بەهاوکاریی هەندێ هاوڕێیانی ماڵپەڕێکی ئەلیکترۆنی بۆ ناساندنی شارۆچکەی مەسیف و دەوروبەری کردۆتەوە، سەرەڕای بڵاوکردنەوەی لینکی ڕۆژنامە کوردی و عەرەبییەکان و ئینگلیزیشی هەر تێدا بڵاوکردۆتەوە.
- لە ساڵی ٢٠٠٢ لە وڵاتی هۆڵەندا لە گەڵ چەند هاوڕێیەکی ڕێکخراوی کەلتووری کوردیان لە شاری ئارنهێم(Arnhem)) دامەزراندووە و لە بۆنە نیشتمانی و نەتەوەییەکاندا چەندین چالاکییان نواندووە و، بە ئامادەبوونی کوردانی تاراوگە و بیانی، بەم کارەشیان کەلتوور و

کەلەپـوور و ئـەدەب و ڕۆشـنبیریی کوردییـان بـەم گەلانـە ئاشـنا کـردووە.

- لـە سـاڵی ٢٠١٣ یەکێک بـووە لـە دامەزرێنەرانی ڕێکخـراوی وەرگێڕکارانـی کوردستان.
- ئەندامی سەندیکای ڕۆژنامەنووسانی کوردستانە.
- ئەندامی کارگێڕی ئینسکلۆپیدیای یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانە.

بـۆ نووسـەر و وەرگێـڕ مامۆسـتا خالیـد هەرکـی هـەر سـەرکەوتوو و بـەردەوام بیـت بـۆ خزمەتـی زمـان و ئـەدەب و وشـەی کـوردی.

سەرچاوەکان:

١ - کورتەیـەک لـە ژیاننامـە و بەرهەمەکانـی نووسـەر و وەرگێڕ خالید هەرکی، هاوڕێـی دێرینـم نووسـەر و ڕۆژنامەنـووس هیـوا سـەرهەنگ لـە ڕۆتـردام-هۆڵەندا بۆی ناردووم، سوپاسـی دەکەم.

٢ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

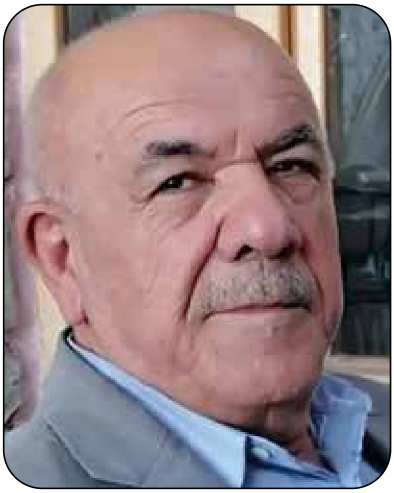

عەبدوڵڵا زەنگەنە

ئەندازیار و نووسەر و ڕۆژنامەنووس و شارەزای مێژووی ڕۆژنامە و ڕۆژنامەگەریی کوردی و لێکۆڵەر مامۆستا عەبدوڵڵا زەنگەنە....

ناوی تەواوی(عەبدوڵڵا محەمەد سەعید تەها)یە، لە ناوەندی ئەدەبی و ڕۆشنبیری بە (عەبدوڵڵا زەنگەنە) ناسراوە.

ساڵی ١٩٥٣ لە گوندی(کەور)ی ناوچەی(شەمامک) کە سەر بە ناحیەی گوێری پارێزگای هەولێر(ئەو کات) لە خێزانێکی کوردپەروەر لە دایک بووە.

قۆناغەکانی خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی لە شاری هەولێر تەواو کردووە، لە ئاداری ساڵی ١٩٧٤، بەهۆی ڕێکنەکەوتنی سەرکردایەتیی کورد لە گەڵ ڕژێمی ئەوسای عێراق بۆ جێبەجێکردنی تەواوی بەندەکانی ڕێککەوتننامەی ١١ی ئاداری ساڵی ١٩٧٠، خوێندنی بەجێهێشتووە و بووەتە پێشمەرگەی کوردستان، پاش نسکۆی شۆڕش، لە ساڵی ١٩٧٥ هاتۆتەوە و بە تاقیکردنەوەی(خارجي- دەرەکی) خوێندنی ئامادەیی هەر لە هەولێر تەواو کردووە، لە ساڵی ١٩٨٠ زانکۆی تەکنەلۆژی لە بەغدا تەواوکردووە.

نووسەر و ڕۆژنامەنووس
عەبدوڵڵا زەنگەنە بە منداڵی

له لای ڕاستەوە: دکتۆر مارف خەزنەدار، نووسەر و ڕۆژنامەنووس عەبدوڵڵا زەنگەنە، دکتۆر کەمال مەزهەر

وەکو ئەندازیاری میکانیکی لە بەڕێوەبەرایەتیی ئەشغالی هەولێر دامەزراوە، دواتر لە بەڕێوەبەرایەتیی ڕێگاوبانی هەولێر درێژەی بە خزمەت داوە، ماوەی(٣٨) ساڵ خزمەتی کردووە و چەندین کاری خزمەتگوزاری لە ڕێگاوبان و قیرتاوکردن و چاککردنەوەی ئامێرەکان کردووە، ئێستاش خانەنشینە و لە گەڕەکی خانزادی شاری هەولێر نیشتەجێیە.

نووسەر و ڕۆژنامەنووس عەبدوڵڵا زەنگەنە لە سەرەتای حەفتاکانی سەدەی ڕابردوو، ئەو کاتەی قوتابیی ئامادەیی بووە، لە ڕێگای مامۆستا (عەبدولڕەحمان سەعدی) و چەند قوتابییەکی هاوڕێی، لەوانە شەهید (عارەب عەبدولقەهار ـ کاردۆ گەلاڵی و تاهیر هەمەوەند)، لیژنەی زمان و ئەدەبی کوردییان لە قوتابخانەکە دامەزراندووە و دواتر گۆڤارێکیان بەناوی (بیری نوێ) دەرکردووە، لە گەڵ هەر یەک لە شاعیران (دڵشاد عەبدوڵڵا، جەلال بەرزنجی) و چەندانی دیکە گۆڤاری (چوار چرا)یان دەرکردووە، ماوەیەکیش بەڕێوەبەری نووسینی گۆڤاری (ئەکادیمیای کوردی) بووە، ئەو کاتەی قوتابیش بووە لە زانکۆی تەکنەلۆژی ساڵی ١٩٧٧ لە بەغدا،

ماوەیەک کاری هەڵەچنیی لە گۆڤاری (بەیان)ی سەر بە دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی کردووە، ئیدی خولیا و عەشقی ڕۆژنامەوانی و نووسین بووە.

لە بواری مێژووی ڕۆژنامەوانی چەندین ساڵە خەریکی کۆکردنەوە بەڵگەنامەی ڕۆژنامە کوردییەکان و بە ئەرشیفکردنیانە، لەم بوارەدا تا ئێستا چەندین بەرهەمی پوخت و بە نرخ و سوودبەخشی چاپ و بڵاوکردۆتەوە، کە ئەمانەن:

- ڕۆژنامەنووسیی کوردی لە کوردستانی دوای ڕاپەڕین، بەدواداچوونێکی مەیدانییە، وەزارەتی ڕۆشنبیری، ١٩٩٨.
- بیبلۆگرافیای چوار ساڵەی گۆڤاری ڕامان، بە هاوبەشی لە گەڵ نووسەر سابیر ڕەشید، چاپخانەی پەروەردە، هەولێر ٢٠٠٠.
- ژیانەوە و شوێنی لە ڕۆژنامەنووسیی کوردیدا، پێشەکی و پێداچوونەوە: دکتۆرکەمال مەزهەر، دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی موکریانی، هەولێر، ٢٠٠١..
- ڕۆژی کورد، گۆڤاری کۆمەڵەی قوتابیانی کورد ١٩١٣، لە بڵاوکراوەکانی

لە لای ڕاستەوە: دکتۆر نەجاتی عەبدوڵڵا، دکتۆر عەبدولفەتاح بۆتانی، د.حەمید بۆز ئەرسەلان، دکتۆر وریا عومەر ئەمین، نووسەر عەبدوڵڵا زەنگەنە

**لە لای ڕاستەوە: دکتۆر جمشید حەیدەری، نووسەر و ڕۆژنامەنووس ممتاز حەیدەری،
نووسەر و ڕۆژنامەنووس سەعید عەبدوڵڵا، عەبدوڵڵا زەنگەنە،
نووسەر و ڕۆژنامەنووس جەمال خەزنەدار**

بنکەی ژین، چاپخانەی شڤان، سلێمانی ٢٠٠٤.

- گۆڤاری هەتاو ١٩٥٤ – ١٩٦٠، ئامادەکردن بە هاوبەشی لە (١٣) بەرگدا، وەکو پڕۆژەی هاوبەش لە نێوان (بنکەی ژین) و (دەزگای موکریانی) بڵاوکراوەتەوە، هەولێر ٢٠١٠، (٦٥٠٠ لاپەڕە).
- کۆواری دەنگی گێتی تازە، ئامادەکردن بە هاوبەشی، وەکو پڕۆژەی هاوبەش لە نێوان (بنکەی ژین) و (دەزگای ئاراس) بڵاوکراوەتەوە، چاپخانەی ئاراس. هەولێر ٢٠١٠، (٣٣٠٠ لاپەڕەیە لە (٦) بەرگدا.
- شەفەق یەکەمین گۆڤاری کوردی لە کەرکووک، بەرگی یەکەم و دووەم، ئامادەکردن و ساغکردنەوە بە هاوبەشی، لە بڵاوکراوەکانی بنکەی ژین، سلێمانی ٢٠١١، (٨٨٠) لاپەڕەیە.
- برایەتی. ڕۆژنامەیەکی سیاسی ڕۆژانەیە ١/ ١/ ١٩٧٤- ٧/ ٢/ ١٩٧٤ پڕۆژەی هاوبەشیی زانکۆی زاخۆ و بنکەی ژین، چاپخانەی خانی – دهۆک ٢٠١٧
- گۆڤاری گەلاوێژ، (١٨) بەرگە، بنکەی ژین، چاپخانەی ڕۆژهەڵات، هەولێر ٢٠١٦.

- دیوانی زەینب خان (کچە کورد)، پێشەکی و پێداچوونەوە و ڕێکخستن، چاپخانەی ڕۆژهەڵات، هەولێر ٢٠١٨.
- دەنگی کورد یەکەمین ڕۆژنامەی ڕۆژانەی سیاسیی کوردیی سەربەخۆیە، لە بڵاوکراوەکانی ئەکادیمیای کوردی، چاپخانەی زانکۆی سەڵاحەددین، هەولێر ٢٠٢٢.
- ڕزگاری گۆڤاری برایەتی کورد و عەرەبە یانی چی؟! لە بڵاوکراوەکانی ئەکادیمیای کوردی، چاپخانەی زانکۆی سەڵاحەددین، هەولێر ٢٠٢٢.

چەندین پرۆژەی نووسین و کتێبی دیکەی ئامادە و لە بەر دەستدایە بۆ چاپ.

- دەیان وتار و لێکۆڵینەوە و توێژینەوەی دەربارەی مێژووی ڕۆژنامەگەری لە ڕۆژنامە و گۆڤارە زانستی و ئەکادیمییە کوردییەکان بڵاوکردۆتەوە.

نووسەر عەبدوڵڵا زەنگەنە وەکو ڕۆژنامەنووس و کاری ڕێکخراوەیی و ئەدەبی و ڕۆشنبیری چەندین چالاکیی دیکەی نواندووە، لەوانە:

لە لای ڕاستەوە: عەبدوڵڵا زەنگەنە، دکتۆر فەرەنگیز قادری،
نووسەر و ڕۆژنامەنووس سەڵاحەدین ئاشتی

- لە ساڵی ١٩٩٩ لە گەڵ چەند هاوڕێیەکی ڕۆشنبیر ڕێکخراوی(ڕۆشنبیریی یاسایی) یان لە هەولێر دامەزراندووە.
- لە ساڵی ٢٠٠١ەوە، ئەندامی سەندیکای ڕۆژنامەنووسانی کوردستانە و، وەکو سکرتێری نووسینی گۆڤاری (ڕۆژنامەڤانی) دەستبەکار بووە، لەگەڵ یەکگرتنەوەی ماڵی ڕۆژنامەنووسانی کوردستان لە ساڵی ٢٠٠٣، بۆتە سەر نووسەری گۆڤاری (ڕۆژنامەنووس) و (٢٤) ژمارەیان لەو گۆڤارە دەرکردووە، کە زیاتر لە (٧٠٠٠) لاپەڕە بوو.
- لە گەڵ هاوڕێیانی هەر دوو نووسەر (ڕەفیق ساڵح و سەدیق ساڵح) و چەند هاوڕێیەکی دیکەی (بنکەی ژین بۆ بووژاندنەوەی کەلەپووری بەڵگەنامەی ڕۆژنامەگەریی کوردی)یان دامەزراندووە، کە سامانێکی دەگمەن و زۆر بە نرخی نەتەوەکەمانە.
- لە ساڵی ٢٠٠٣ەوە، لە سێ کۆنگرەی گشتیی سەندیکای ڕۆژنامەنووسانی کوردستان بەشدار بووە.

لە لای ڕاستەوە: عەبدوڵڵا زەنگەنە، نووسەر و ڕۆژنامەنووس موسەدەق تۆفی، نووسەر و ڕۆژنامەنووس خالید سادینی، نووسەر و ڕۆژنامەنووس و لێکۆڵەر ئیسماعیل بادی، نووسەر و هونەرمەند زوهێر ئامێدی

- لە ساڵی ٢٠٠٦ لە (٢٦) مین کۆنگرەی فیدراسیۆنی ڕۆژنامەنووسانی نێو دەوڵەتی لە مۆسکۆ بەشدار بووە، تەناتە دەنگێکی زۆری بۆ نوێنەری سەندیکای ڕۆژنامەنووسانی کوردستان کۆکردۆتەوە.

لە لای ڕاستەوە: نووسەر عەبدوڵڵا زەنگەنە، شاعیری دیاری کورد جەلال بەرزنجی، دکتۆر عوسمان یاسین، نووسەر و ڕۆماننووس سابیر ڕەشید

لە لای چەپەوە: فاتیمە ساڵح ئەحمەد (دایك)، عەبدوڵڵا زەنگەنە، ڕەحیمە خەلیفە مەلازادە (هاوسەر)
منداڵەکە: تارا کامەران

- خاوەنی کتێبخانەیەکی گەورەیە و زۆرترین ئەرشیفی مێژووی ڕۆژنامەوانی کوردی لە خۆدەگرێت، نووسەران و قوتابیانی خوێندنی باڵا زۆر سوودیان لێوەرگرتییە و وەردەگرن.

لە ناوەڕاستی حەفتاکانی سەدەی ڕابردوو تا ئێستاش هەر بەردەوامە لە خزمەتی ڕۆژنامەوانی کوردی، سەبارەت بە توانا و ئەزموونی نووسەر عەبدوڵڵا زەنگەنە لە بواری ڕۆژنامەگەری، نووسەر و ڕۆژنامەنووسان و ڕەخنەگرانی کورد تیشکیان خستۆتە سەر ماندووبوون و کارە بە نرخەکانی و ئەزموونی، لەوانە نووسەر و مێژوونووس دکتۆر عەبدولفەتاح بۆتانی لە نووسینێکدا بە زمانی عەرەبی دەڵێت: (المهندس الميكانيكي والكاتب

بەرهەمەکانی نووسەر و ڕۆژنامەنووس عەبدوڵڵا زەنگەنە

بەرهەمەکانی نووسەر و ڕۆژنامەنووس عەبدوڵڵا زەنگەنە

والصحفي عبدالله محمد زنگنه، اشهر من نار على علم كما يقال، معروف فى الاوساط الثقافية الكوردية، سبق وان أحيا صحيفة صوت الاكراد (دەنگی کورد) التي كانت تصدر في بغداد خلال المدة (٩ شباط/ ٢٥ تشرين الاول ١٩٦٠)، بجمع أعدادها الـ(٧١) وأصدرتها الاكاديمية الكوردية في أربيل في مجلد أنيق في ٢٢ نيسان ٢٠٢٢ بمناسبة الذكرى الـ(١٢٤) لصدور أول صحيفة كوردية (كردستان) في القاهرة، وهي الان في خدمة الباحثين في تاريخ الصحافة الكوردية وتاريخ الكورد والعراق المعاصر).

كنت قد قدمت القسم العربي من صحيفة صوت الاكراد للقراء الكرام وتحدثت في معرض تقديمي عن نضال الاستاذ عبدالله الدؤوب من أجل احياء واظهار والكشف عن كل ارث ثقافي كوردي وانتشاله من النسيان او الضياع وكتبت عن ما يبذله من جهد مادي ومعنوي من اجل ذلك، دون

ان ينتظر مكافأة او تكريما او اطراء من اية جهة ثقافية، انه يعمل بنكران ذات وعشق لا حدود له، لارضاء حاجة في نفسه وتحقيق شيء من ذاته، ألا وهو خدمة الكورد وثقافتهم القومية. ان زنگنه وفي عمله يبحث عن المعلومة (الحقيقية)، ومن اجلها يطرق الابواب ويسافر الى هنا وهناك، ويتصل بكل من له خبرة واطلاع وبذوي الراحلين من اعلام الثقافة، الى حد التشدد والتطرف وازعاج من يريد ان ينتزع منهم المعلومات، فهو لا يكتفي بمقابلتهم وبما يصرحون به ويسردونه عليه من المعلومات والوقائع، بل مقابلاته اشبه بالتحقيق والاستجواب معهم، لذا اطلق عليه البعض تحببا اسم (عبدالله المزعج)، انه فعلا مزعج وبامتياز لمن لم يقف على طبيعته في البحث عن المعلومة، وهو ان مبعث ازعاجه هو حرصه على اظهار الحقائق دون محاباة هذا وذاك او اية جهة كانت. ولا اخفي وانا الدكتور البروفيسور الجأ واستعين به احيانا للتأكد من صحة معلومة او وقائع وحيثيات حدث.

واود ان اقول شيئا بحق الكاتب والصحفي والمهندس الميكانيكي السيد عبداللة زنگنه: انه انسان نادر ورائع ومزعج في الوقت نفسه لمن لم يفهمه او يتعامل معه، رجل متميز ودقيق ومتابع لعمله الى حد التطرف وازعاج الاخرين في قول الحق).

بۆ نووسەر و ڕۆژنامەنووس عەبدوڵڵا زەنگەنە هەر سەرکەوتوو و بەردەوام بێت بۆ خزمەتی زمان و ئەدەب و ڕۆژنامەوانیی و وشەی کوردی.

سەرچاوەکان:

١ - ژیاننامە و بەرهەمەکانی نووسەر و ڕۆژنامەنووس مامۆستا عەبدوڵڵا زەنگەنە، هاوڕێم دکتۆر نەجاتی عەبدوڵڵا لە فەرەنسا بۆی ناردووم، زۆر سوپاسی دەکەم.

٢ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

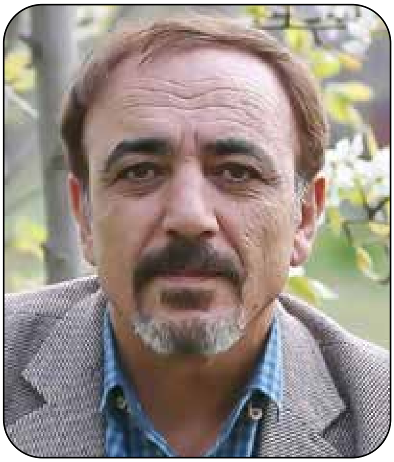

عەتا نەهایی

نووسەر و چیرۆکنووس و ڕۆماننووس، وەرگێڕ و لێکۆڵەری دیاری ڕۆژهەڵاتی کوردستان مامۆستا عەتا نەهایی....

چیرۆک و ڕۆماننووس و وەرگێڕ عەتا نەهایی لە ساڵی ١٩٦٠ لە شاری(بانە)ی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە خێزانێکی هەژار و زەحمەتکێش لە دایکبووە، خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و دوو پۆلی وێژەیی دواناوەندی هەر لە شاری بانە خوێندووە و تەواوکردووە، دواتر پەیمانگای مامۆستایانی لە (دانشسەرای موقەدەماتی) لە شاری(وەرامین)ی نزیک تاران بەسەرکەوتوویی تەواوکردووە، لە گەڵ سەرکەوتنی شۆڕشی گەلانی ئێران ساڵی ١٩٧٩، وەکو مامۆستای سەرەتایی لە یەکێ لە گوندەکانی دەوروبەری بانە دامەزراوە، بەڵام پاش (٣) ساڵ خزمەتکردن بە هەمیشەیی، لە پیشەکەی دەرکراوە.

ڕۆماننووس و وەرگێڕ عەتا نەهایی هەر لە منداڵییەوە حەز و خولیای زمان و شیعر و ئەدەبیاتی کوردی بووە، ئەو کاتەی هێشتا قوتابیی پەیمانگای مامۆستایان بووە دەستی بە شیعر نووسین کردووە و، لە تەمەنی (١٧) ساڵیدا یەکەم چیرۆکی بە ناوی(بڵێند)ی نووسیوە بەو هۆیەشەوە لە لایەن بەرپرسانی پەیمانگاکە لێپرسینەوەی لە گەڵداکراوە و

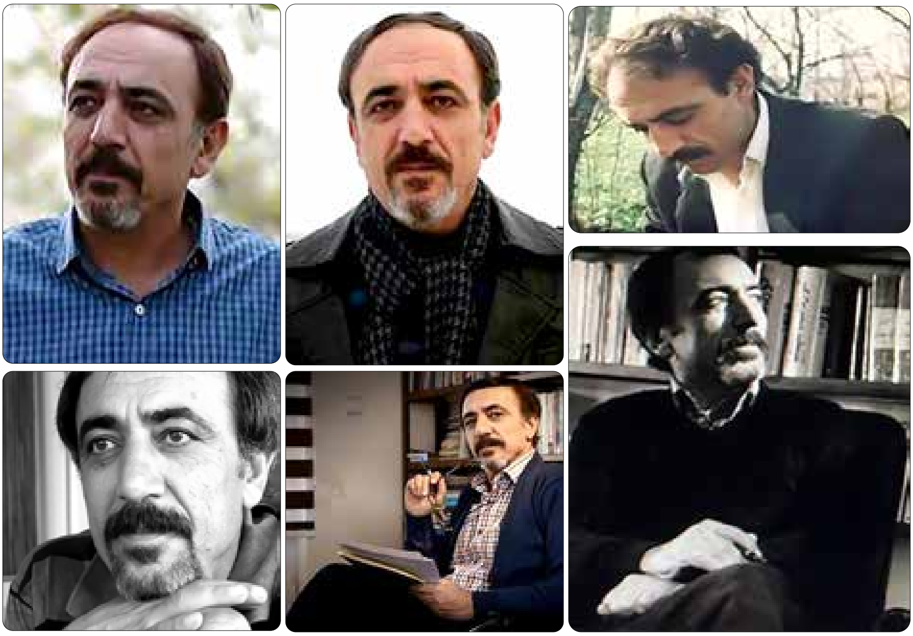

نووسەر و چیرۆکنووس و وەرگێڕ عەتا نەهایی لە چەند کاتێکی جیاوازدا

لێپرسینەوەیان لێ کردووە، لە پاش سەرکەوتنی شۆڕشی گەلانی ئێران ساڵی ١٩٧٩ دەستی کردووە بە بڵاوکردنەوەی بەرهەمەکانی لە ڕۆژنامە و گۆڤارەکانی ڕۆژهەڵات و باشووری کوردستان، یەکەم کۆمەڵە چیرۆکی لە ساڵی ١٩٩٣ لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بڵاوکردۆتەوە، دواتر ڕووی لە نووسینی ڕۆمان و وەرگێڕان کردووە، تا ئێستا(٣) کۆمەڵە چیرۆک و (٣) ڕۆمان و (٦) ڕۆمانی ڕۆماننووسانی جیهانی وەرگێراوەتە سەر زمانی کوردی و، چەندین چیرۆک و وتار و بابەتی هەمەجۆری دیکەی لە ڕۆژنامە و گۆڤارە فارسییەکانیش بڵاوکردۆتەوە، ئەمانەی خوارەوە بەرهەمە چاپکراوەکانییەتی:

- زریکە، کۆمەڵە چیرۆک، بڵاوکراوەی ناجی، بانە ١٩٩٢.
- تەنگانە، کۆمەڵە چیرۆک، تەورێز، ١٩٩٥.
- گوڵی شۆڕان، ڕۆمان، بڵاوکراوەی محەممەدی، سەقز ١٩٩٥.
- ئەو باڵندە بریندارە کە منم، کۆمەڵە چیرۆک، دەزگای سەردەم، سلێمانی ٢٠٠٤.

- باڵندەکانـی دەم بـا، ڕۆمـان، ئەنسـتیتۆی فەرهەنگـی و نەشـری ژیـار، تـاران،٢٠٠٢.
- گرەوی بەختی هەلاڵە، ڕۆمان، بڵاوکراوەی ڕەنج، سلێمانی ٢٠٠٨.
- کـۆی بەرهەمـەکان، دوو بـەرگ، رۆمـان و چیـرۆک، دەزگای ئـاراس، هەولێـر، ٢٠٠٦.
- لەسەر داوای دەزگای میراتی فەرهەنگی ئێران لە تاران کتێبێکی لەسەر داستانی کۆنـی کـوردی بـە نـاوی (شـیکاری بنەمایـی بەیتـی عاشـقانەی کـوردی) بەزمانـی فارسـی (تحلیـل سـاختاری منضومەهـای عاشـقانەی کـوردی)، ئیجـازەی چاپـی پێنـەدراوە.

بەرهەمە وەرگێڕانەکانی:

- شـازادە ئحتجـاب (رۆمـان) هووشـەنگ گوڵشـیری دەزگای سـەردەم، سـلێمانی، ٢٠٠١.
- جەیمس جۆیس (خوێندنەوە) ج – م- سـتوارت دەزگای سـەردەم، سلێمانی ٢٠٠٣.

بەرهەمەکانی نووسەر و چیرۆکنووس و وەرگێڕ عەتا نەهایی

- ماڵی ڕووناکان (کۆ چیرۆک) نووسەرانی ئێرانی دەزگای ئاراس. هەولێر ٢٠٠٤.
- بارۆنی سەر دارەکان (ڕۆمان) ئیتالۆ کالڤینۆ دەزگای سەردەم، سلێمانی، ٢٠٠٧.
- قەسابخانەی ژمارە(٥)، ڕۆمان، نووسینی کوورت ڤۆنێ گات دەزگای سەردەم، سلێمانی ٢٠٠٨.
- سووکی لەتاقەت بەدەری بوون (ڕۆمان) میلان کۆندێرا دەزگای سەردەم، سلێمانی، ٢٠٠٩.
- کتێبی(١٠١)پەراوێز دەربارەی ژیان و کارەکتەرە جیاوازەکانی(خانی، بێکەس، بێخود، بێبەش). سلێمانی ٢٠٢١.

- چەند لە بەرهەمەکانی وەرگێڕدراوەتە سەر زمانی فارسی و بە پێچەوانەش، ئەو چەند بەرهەمێکی فارسی وەرگێڕاوەتە سەر زمانی کورد.

نووسەر و ڕۆماننوس و وەرگێر عەتا نەهایی چەندین چالاکی دیکەی هەبووە لەوانە:

- ئەندامێکی چالاکی کۆڕی زانستی زمانی کوردییە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان.
- لە چەندین کۆڕوکۆبوونەوە و کۆنفراسە ئەدەبی و ڕۆشنبیرییەکانی ڕۆژهەڵات و باشووری کوردستان و(ئامەد) لە باکووری کوردستان ئامادەبووە و چەندین کۆڕی تایبەتی بۆ سازکراوە.
- لە ساڵی ١٩٨٤ لە سەر داوەتی زانکۆی(ئۆبسالای سویدی) سەفەرێکی مانگ و نیوی وڵاتی سویدی کردووە و، لە شاری ستۆکهۆڵم لە چەند کۆڕێکدا باسی ڕەوشی ئەدەبی و ڕۆشنبیریی ڕۆژهەڵات و باشووری کوردستانی کردووە.
- چەندین جار خەڵات و ڕێزلێنانی بۆ کراوە لەوانە(خەڵاتی ساڵانەی دەزگای ئاراس لە هەولێر ساڵی ٢٠٠٥، خەڵاتی شاعیر ئەحمەد هەردی بۆ چێژ و سەلیقەی جوان نووسین وەرگرتووە).

بۆ نووسەر و چیرۆکنووس و ڕۆماننووس و وەرگێڕ عەتا نەهایی هەر سەرکەوتوو و بەردەوام بیت بۆ خزمەتی زمان و ئەدەبی کوردی.

سەرچاوەکان:

١ - کوردیپێدیا.
٢ - ویکیپیدیا- ئینسکلۆپیدیای ئازاد.
٣ - خانەی کتاب کردی، نووسینێک بە ناوی(عەتا نەهایی کێیە؟).
٤ - ڕووداو، نووسینێکی نووسەر سیروان عەباس، لە ٩ - ١٠ - ٢٠١٧.
٥- VOA Kurdish، لە ٢١- ٤ - ٢٠٢١.
٦ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

دکتۆر دارا حەمید محەمەد

مامۆستای زانکۆ و شارەزای زمان و ڕێزمانی کوردی، لێکۆڵەر و توێژەر پرۆفیسۆر دارا حەمید محەمەد ...

نووسەر و شارەزای زمان و ڕێزمانی کوردی دکتۆر دارا حەمید محەمەد لە ١٠ - ٥ - ١٩٦٦ لە شاری(کفری) لە دایکبووە، خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی هەر لە شاری کفری تەواوکردووە، لەساڵی خوێندنی ١٩٨٩-١٩٩٠ بڕوانامەی بەکالۆریۆسی لە بەشی زمانی کوردی کۆلێژی ئادابی زانکۆی سەلاحەدین لە هەولێر وەرگرتووە، لە ٧ - ٢ - ١٩٩٩ وەکو مامۆستای زمانی کوردی لە سەر میلاکی وەزارەتی پەروەردەی هەرێمی کوردستان لە قوتابخانە ناوەندییەکانی شاری کەلار و دەوروبەری دامەزراوە و، بەردەوام بووە لە خزمەتکردن لە بواری پەروەردە و فێرکردن، ئەو درێژەی بە خوێندنی باڵا داوە و لە ٢٦ - ١٠ - ٢٠٠٦ بڕوانامەی ماستەری لە زمانی کوردی لە کۆلێژی پەروەردەی(ئیبن ڕوشد) لە بەغدا وەرگرتووە و، نامەی ماستەرەکەی بە ناو نیشانی (پەیوەندییە واتاییەکان لە زمانی کوردیدا) بووە، لە کۆتایی ساڵی ٢٠٠٦ خزمەتی خۆی لە وەزارەتی پەروەردەی هەرێمی کوردستان گواستۆتەوە سەر میلاکی وەزارەتی خوێندنی باڵا هەر لە هەرێمی کوردستان و، بووەتە مامۆستا لە کۆلێژی پەروەردەی (کەلار)ی سەر بە زانکۆی سلێمانی، هەر بەردەوام

لەلای ڕاستەوە: مامۆستا ئەحمەد محەممەد قادر، دکتۆر کەمال مەزهەر، دکتۆر دارا حەمید محەممەد

لە لای ڕاستەوە: نووسەر دکتۆر دارا حەمید محەممەد، دکتۆر ئاوڕەحمانی حاجی مارف، دکتۆر نەسرین فەخری، دکتۆر وریا عومەر ئەمین، دکتۆر فوئاد حسێن ئەحمەد

بووە لە خوێندیش تا لە ١٣ – ١٠ – ٢٠١٢ بڕوانامەی دکتۆراشی هەر لە زمانی کوردی لە کۆلێژی پەروەردەی زانکۆی سلێمانی بە پلەی(ممتاز-نایاب) بەدەستهێناوە و نامەی دکتۆراکەشی بە ناوی(شیکاری ڕستەی ئاڵۆز لە ڕوانگەی پراگماتیکەوە) بووە، هەر هەمان ساڵ لە ١٦ – ١٠-٢٠١٢ ناسناوی زانستیی (مامۆستا)ی پێدراوە و لە ١٦ – ١٠ – ٢٠١٦ ناسناوی زانستیی (پرۆفیسۆری یاریدەدەر) ی وەرگرتووە و لە ٢٣ – ١٠ – ٢٠٢٢ش ناسناوی زانستیی پرۆفیسۆریشی وەرگرتووە، لە ساڵانی ٢٠٠٨ – ٢٠١٧ وەک بەڕێوەبەری کاروباری قوتابیانی کۆلێژی پەروەردە لە کەلار و بڕیاردەر و سەرۆکی بەشی زمانی کوردی بەردەوام بووە لە خزمەتکردن

تـا ئێسـتاش بەردەوامـە.

نووسـەر و زمانناس دکتـۆر دارا حەمید محەمـەد بـەردەوام بـووە لـە نووسـین و لێکۆڵینـەوە و توێژینەوەکانی دەربارەی زمان و ڕێزمانی کوردی، تـا ئێسـتا (٣) کتێبی پوخـت و بەنـرخ و سوودبەخشـی بـە زمانێکی کوردیـی سـادە و سـاکار و ڕەوان و بـە تـام و چێژی ناوچـەی گەرمیان و گەرمەسـێر نووسـیوە، چاپ و بڵاوی کردوونەتـەوە، سـەرەڕای زیاتر لـە (٢٢) لێکۆڵینـەوە و توێژینـەوەی زانسـتی و ئەکادیمـی کـە ئەمانـەن:

لە لای ڕاستەوە: نووسەر دکتۆر دارا حەمید محەمەد،
نووسەری دیاری کورد محەمەدی مەلا عەبدولکەریمی مودەڕیس

لە لای ڕاستەوە: هونەرمەند شوکر خەیات، دکتۆر دارا حەمید محەمەد

لە لای ڕاستەوە: نووسەر دکتۆر دارا حەمید محەمەد، شاعیری دیاری کورد لەتیف هەڵمەت

لە لای ڕاستەوە: دکتۆر دارا حەمید محەمەد، نووسەر خەسرەو جاف

- واتاسازی، ٢٠١٠.
- هەندێ لایەن لە تیۆرییەکانی زمان، ٢٠١٣.
- بنیات و واتا لە زمانی کوردیدا، لێکۆڵینەوەی زمانەوانی، لە بڵاوکراوەکانی ئەکادیمیای کوردی، ٢٠٢٣.

لێکۆڵینەوە و توێژینەوەکان:

- سێمانتیکی کردەی ئاخاوتەیی، گۆڤاری زانکۆی کەرکووک ژمارە(٢) ساڵی ٢٠١٢.
- کشانی واتا لەزمانی کوردیدا،(بەهاوبەشی لەگەڵ دکتۆر بێستون حەسەن) گۆڤاری زانکۆی گەرمیان، ژمارە(١)، ٢٠١٣.
- سایکۆلۆژیای زمان و پەروەردە، گۆڤاری زانکۆی گەرمیان ژمارە،(٢)، ٢٠١٣.
- سیمانتیک و پراگماتیکی پەندی کوردی، گۆڤاری زانکۆی ڕاپەڕین ژمارە(١) ٢٠١٤، بەهاوبەشی لەگەڵ دکتۆر بێستون حەسەن.
- زمان و تەکنۆلۆژیای زانیاری، گۆڤاری زانکۆی ڕاپەڕین ژمارە(١)، ٢٠١٤.
- زمان و فەلسەفە، گۆڤاری زانکۆی گەرمیان، ژمارە(٤)، ٢٠١٤.
- زمان و بیر، گۆڤاری(الاستاذ) زانکۆی بەغدا ژمارە(٢١١)،٢٠١٤، بە هاوبەشی لەگەڵ پرۆفیسۆری یاریدەدەر محمد زەهاوی.
- زمانی شیعری لە هۆنراوەی داشۆرینی کوردیدا، گۆڤاری زانکۆی گەرمیان ژمارە(٥)، ٢٠١٥.
- زمانی کوردی لەنێوان سیاسەتی زمان و پلانی زماندا، گۆڤاری زانکۆی سلێمانی ژمارە(٥١)، ٢٠١٦.

لە لای ڕاستەوە: نووسەر دکتۆر دارا حەمید محەمەد، هونەرمەندی ناسراوی کورد ئەنوەر قەرەداغی

نووسەر دکتۆر دارا حەمید محەمەد لە دوو کاتی جیاوازدا

- جینۆسایدی زمان(زمانی کوردی بەنموونە) گۆڤاری زانکۆی گەرمیان، ٢٠١٧.
- زمان لە دیدی فەلسەفەی گریکی و فەلسەفەی لۆجیکیی شیکاریدا(توێژینەوەیەکی بەراوردکارییە)،گۆڤاری زانکۆی گەرمیان، بەهاوبەشی لەگەڵ مامۆستا عمر احمد عزیز، ساڵی ٢٠١٩.
- دەق و گوتار، چەمک و جیاوازی، گۆڤاری زانکۆی سەلاحەددین، هەولێر، ٢٠٢٠.
- بنیاتی زمان و واتا لە شیعری لەتیف هەڵمەتدا، گۆڤاری زانکۆی گەرمیان، ٢٠٢٠.
- سینتاکسی ئەرکی و شیکاری گوتار(گوتاری ڕاگەیاندن بەنموونە) گۆڤاری زانکۆی نەورۆز، دهۆک، ٢٠٢١. .
- سێمانتیکی ڕێکبەندی و ڕەخنەی کەلتووری لە زمانی کوردیدا، گۆڤاری زانکۆی گەرمیان. ٢٠٢١.
- نیرۆ پراگماتیک، گۆڤاری زانکۆی گەرمیان، ٢٠٢١.

- بەخشکەیی دەربڕین لە چەند گێڕانەوەیەکی ڕشتەی مرواری عەلائەدین سەجادی، گۆڤاری زانکۆی گەرمیان، ٢٠٢٢.
- دەیان وتار و لێکۆڵینەوە و توێژینەوە و وەرگێڕانی هەمەجۆری لە ڕۆژنامە و گۆڤارە کوردییەکان لەوانە(ڕامان، هەورامان، گزنگ ، شێروانە ، گیرفان ، ڕۆژی کەلار و چەندانی دیکەش) بڵاوکردۆتەوە.

مامۆستا و نووسەر دکتۆر دارا حەمید محەمەد چەندین چالاکیی دیکەشی هەبووە و هەیە لەوانە:

- سەرپەرشتیی(٥)نامەی ماستەر و(٣)نامەی دکتۆرای قوتابیانی زانکۆکانی کوردستانی کردووە.
- وەکو ئەندام و سەرۆکی لێژنەی گفتوگۆ بەشداریی لە دەیان نامەی ماستەر و دکتۆرای قوتابیانی زانکۆکانی کوردستانی کردووە.
- بەشداریی دەیان کۆڕوکۆبوونەوە و کۆنفراسی زانستی و ئەکادیمی لە ناوەوە و دەرەوەی هەرێم و عێراق کردووە لەوانە کۆنفراسەکانی (زمانی دایک، ئەکادیمیای کوردی، ٢٠١١، زمانی نەتەوەیی، ئامەد (دیاربەکر) لە باکوری کوردستان، ٢٠١٢، زانستیی زانکۆی کەرکوک، ٢٠١٢، زانستیی زانکۆی ڕاپەڕین، ٢٠١٢، زانستیی زانکۆی گەرمیان، ٢٠١٣، دیداری گۆران، سلێمانی، ٢٠١٣، زانستیی زانکۆی شیراز لە ١٨ - ٥ - ٢٠١٧، جینۆسایدی لە ئەدەبی کوردیدا وەزارەتی ڕۆشنبیری لە ٢٠٢٣ و چەندانی دیکەش).

بەرهەمەکانی دکتۆر دارا حەمید محەمەد

- لە ساڵی ٢٠٢٠ەوە، ئەندامی دەستەی نووسەرانی گۆڤاری زانکۆی گەرمیان بووە و تا ئێستاش بەردەوامە.
- لە ساڵی ٢٠٢١ەوە، ئەندامی دەستەی ڕاوێژکاریی گۆڤاری زمان و زارە بووە.
- لە ساڵی ٢٠١٩ەوە، ئەندامی دەستەی دامەزرێنەر و ئەندامی ناوەندی ڕۆشنبیریی ئەدیبان و نووسەرانی کەلارە و هەر بەردەوامیشە.
- دەیان جار خەڵات و ڕێزلێنان و سوپاس و پێزانینی بۆ کراوە لە لایەن دەزگا ئەدەبی و ڕۆشنبیری و لایەنە پەیوەندیدارەکان لەوانە:(وەزارەتەکانی خوێندنی باڵا و وەزارەتی ڕۆشنبیری و وەزارەتی پەروەردە و سەرۆکایەتیی زانکۆی سلێمانی و زانکۆی گەرمیان و فاکەڵتی پەروەردە و ئاداب و بەڕێوەبەرایەتیی پەروەردەی گەرمیان و بەشێک لە ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی سلێمانی و هەڵەبجە و گەرمیان).

بۆ مامۆستا و زمان و فەرهەنگناس دکتۆر دارا حەمید محەمەد هەر سەرکەوتوو و بەردەوام بیت بۆ خزمەتی زمان و ووشەی کوردی کوردی.

سەرچاوەکان:

١ - کورتەیەک لە ژیاننامەی دکتۆر دارا حەمید محەمەد، هاوڕێم شاعیر و نووسەری بواری منداڵان سۆران نەدار لە کەلارەوە بۆی ناردووم، سوپاسی دەکەم.

٢ - زانیاری و ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

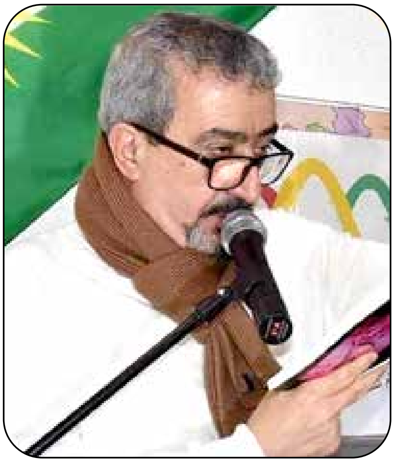

ئەحمەد ئیسماعیل

نووسـەر و چیرۆكنـووس و شـانۆنووس، مامۆسـتا ئەحمـەد ئیسـماعیل لـە ڕۆژئاڤـای كوردسـتان....

نـاوی تـەواوی (ئەحمـەد ئیسـماعیل ئیسـماعیل)ە، لـە سـاڵی ١٩٦١ لـە گەڕەكـی (قـەدور بـەگ - حـارة قدوربـک)ی شـاری (قامشـلۆ) لـە ڕۆژئاڤـای كوردسـتان لـە خێزانێكـی هـەژار و كاسـبكار لـە دایكبـووە، باوكـی شـۆفێری (شـاحنة- بارهەڵگر) بـووە، ئـەو هێشـتا مێردمنداڵ بـووە باوكـی كۆچـی دوایـی كردووە، لەتـەك تەواوكردنی خوێندنـی سـەرەتایی و ناوەندیدا هـەر لـە شـاری قامشـلۆ هەمـوو جۆرە كاروكاسـبییەكی كـردووە بۆ بژێـوی خـۆی خوشـك و براكانـی، لـە سـاڵی ١٩٨١ چـووەتـە پەیمانـگای ئامادەكردنـی مامۆسـتایان لـە شـاری (حەسـەكە) و سـاڵی ١٩٨٣ تـەواوی كـردووە و بووەتـە مامۆسـتای سـەرەتایی لە قوتابخانەكانی شـاری قامشـلۆ و دەوروبـەری، لە سـاڵی ٢٠١٢ پـاش تێكچوونـی بارودۆخـی سـووریا ڕووی لـە هەنـدەران كـردووە و ئێسـتا وەكـو پەنابـەر لـە شـاری(بۆخم)ی ئەڵمانیـا نیشـتەجێیە.

نووسـەر و چیرۆكنـووس و شـانۆنووس ئەحمـەد ئیسـماعیل لـە كۆتایـی نەوەتەكانـی سـەدەی ڕابـردوو دەسـتی بـە نووسـینی وتـار و چیـرۆك و شـانۆ كـردووە، ئـەو چونكـە خوێندنەكانـی هەمـووی بـە زمانـی عەرەبـی بـووە، بۆیـە

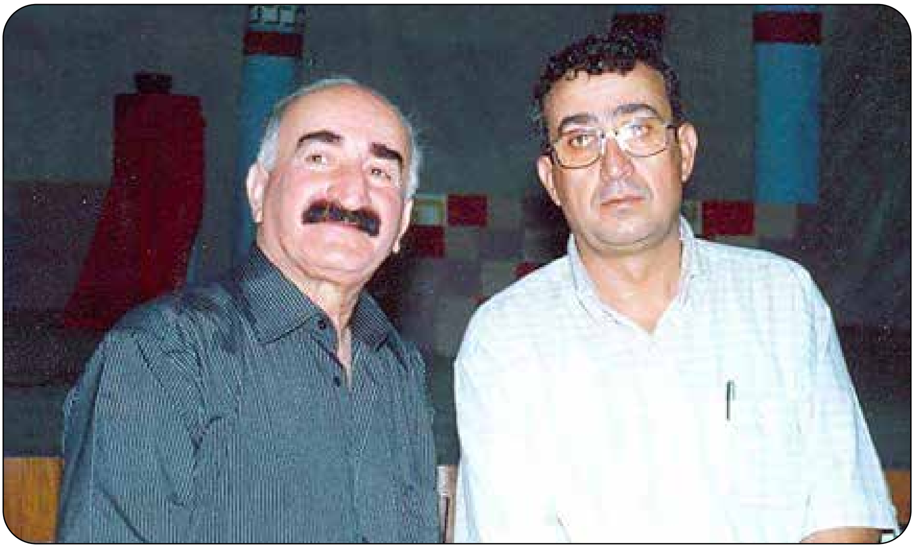

لە لای ڕاستەوە نووسەر و شانۆنووس ئەحمەد ئیسماعیل،
هونەرمەند و دەرهێنەری گەورەی کورد ئەحمەد سالار

بەشی زۆری بەرهەمەکانی بە عەرەبی نووسیوە و، وتار و لێکۆڵینەوەشی دەربارەی بنەما سەرەکییەکانی شانۆ و شانۆی منداڵان و نەوجەوانان و گەوران، بە زمانی کوردی نووسیوە و لە بڵاوکراوە و ڕۆژنامە و گۆڤارە عەرەبی و کوردییەکانی ناوەوە و دەرەوەی سووریا بڵاوی کردوونەتەوە، بەرهەمەکانی بە شێوازی(الواقعية و الرمزية)نووسیوە و یان ئاوێتەی یەکتری کردوون، زۆریش بایەخی بە ئێش و ئازار و ئەشکەنجە و ئەو زوڵم و زۆردارییە کە لە میللەتەی کراوە لە هەموو کوردستان داوە، لە شانۆگەریی(البارزاني) کە ڕەوانشاد شەهید مەهدی خوشناو وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی و شانۆگەریی(قاضي محمد) و التاج الذهبي)کە باسی کۆماری مەهاباد دەکات، لەم بوارانەدا کۆمەڵێک بەرهەمی پوختی جوانی نووسیوە و چاپ و بڵاوی کردوونەتەوە کە ئەمانەن:

بۆ گەوران:

- مسرحنا المأمول، مقالات مسرحية تمهيدية، دمشق سنة ١٩٩٧.
- عندما يغني شمدينو(٣) مسرحيات، دمشق سنة ١٩٩٩.
- رقصة العاشق، مجموعة قصصية، الشارقة سنة ٢٠٠١.

- أهلاً جحا، عفواً مموزين، مسرحيتان، دمشق ٢٠٠٩.
- ليل القرابين، مسرحيات قصيرة، دار أوراق، القاهرة سنة ٢٠١٩.
- تشريح الخيانة، مقالات، دار الزمان، سوريا، ٢٠٢٠.
- على سراط البحر، مجموعة قصصية، القاهرة، مصر، سنة ٢٠٢٣.

ئەم بەرهەمانەشی بۆ منداڵان نووسیوە:

- توبة الثعلب، أربع مسرحيات،دمشق، وزارة الثقافة، سنة ٢٠٠٠.
- جراب البدليسي، مسرحية، العراق أربيل، سنة ٢٠٠٣.
- الحقل المنيع، أبو ظبي، جائزة أنجال الشيخ هزاع آل نهيان)سنة ٢٠٠٣.
- الثغرة، مسرحية للفتيان،دمشق، وزارة الثقافة، سنة ٢٠٠٤.
- حكاية الأشقياء الثلاثة، الهيئة العامة السورية للكتاب، وزارة الثقافة، ٢٠٠٩.
- أحلام الحمار الكسول، الهيئة العامة السورية للكتاب، وزارة الثقافة، دمشق ٢٠١٠.
- الطائر الحكيم، الهيئة العربية للمسرح،الشارقة، ٢٠١٠.
- مملكة المسرح، مبادئ أولية للأطفال، الهيئة السورية العامة للكتاب، وزارة الثقافة ٢٠١٢.
- قاضي محمد، التاج الذهبي، مسرحيتان للناشئة، الاتحاد العام للأدباء

لە لای ڕاستەوە: عەلی سەفەر، نووسەر ئەحمەد ئیسماعیل

الكـورد، أربيـل ٢٠١٣.

- ياقـوت وشـجرة التـوت، قصـة، دار الصفـا ، أبـو ظبـي، الإمـارات العربيـة المتحـدة. سـنة ٢٠٢٠.

چەندین نووسـەر و ڕەخنەگری عەرەبی و کوردی، وتـار و لێکۆڵینەوەیـان لەسـەر بەرهەمەکانی ئەو نووسیوە، لەوانە کتێبەکانی هەر یەک لە نووسـەران (جـوان جـان و مصطفـى صمـودي)، نووسـەر (خيـري صمـودی)ش چەنـد شـانۆگەرییەکی ئـەوی وەرگێڕاوە.

نووسەر ئەحمەد ئیسماعیل ، شاعیری دیاری کورد موئەیەد تەیب، نەناسراوە

لە لای ڕاستەوە: نەناسراوە، نەناسراوە، نەناسراوە، شاعیر و ڕۆژنامەنووس و وەرگێڕ حەسەن سلێڤانی، نە ناسراوە، نووسەر ئەحمەد ئیسماعیل، نووسەر دکتۆر عارف حیتۆ

لە لای ڕاستەوە: هونەرمەند و ئەکتەری ناسراوی عێراق کۆچکردوو سامی عەبدولحەمید، نووسەر ئەحمەد ئیسماعیل

نووسەر و شانۆنووس ئەحمەد ئیسماعیل جگە لە نووسینەکانی ئەم چالاکییانەشی هەبووە:

- لە ساڵی ١٩٩٥ پێشنیار و ئامادەکار و سەرپەرشتیی فیستیڤاڵی دووەمی شانۆگەریی کوردی کردووە.
- بە بەردەوامی پێشنیار و چاودێری و ئامادەبوون لە پرۆڤەکان و نووسین شانۆی لە ڕۆژئاوای کوردستان کردووە.
- بەشداریی بەشی زۆری کۆڕوکۆبوونەوەی ئەدەبی و ڕۆشنبیری و هونەری لە بەشی زۆری شارەکانی ڕۆژئاوا و هەموو سووریا و دەرەوەی سووریاش کردووە، لەوانە (زانکۆی عمان) لە وڵاتی ئوردن، زانکۆی(المدية) لە جەزائر، زانکۆی (الشارقة) لە ئیماراتی عەرەبی یەکگەتوو، سەرەڕای ئامادەبوونی لە چالاکییە شانۆگەرییەکانی باشووری کوردستان، بە تایبەتی لە شارەکانی هەولێر و سلێمانی و دهۆک.

ئەو چەندین جار خەڵات و ڕێزلێنانی بۆ کراوە لەوانە:

- خەڵاتی(الشارقة للابداع العربي)، بۆ کۆمەڵە چیرۆکی (رقصة العاشق) لە ئیماراتی عەرەبی ساڵی ٢٠٠٠.

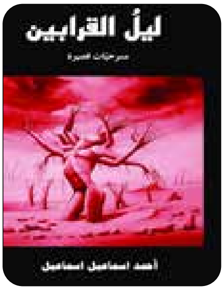

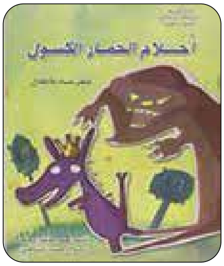

بەرهەمەکانی نووسەر و شانۆنووس ئەحمەد ئیسماعیل

- خەڵاتی ڕۆشنبیریی منداڵانی عەرەبی بۆ شانۆگەریی(الحقل المنيع) لە ئەبوزەبی، ئیماراتی عەرەبی ساڵی ٢٠٠١.
- ساڵی ٢٠١٠ پلەی یەکەمی لە شانۆگەریی(الطائر الحكيم) کە تایبەت بووە بە منداڵان وەرگرتووە.
- چەندین شانۆگەری بۆ فیستیڤاڵەکانی کوردی و عەرەبی پێشکەش کردووە.

بۆ نووسەر و چیرۆکنووس و شانۆنووس، ئەحمەد ئیسماعیل هەر سەرکەوتوو بەردەوام بێت بۆ خزمەتی هونەری و شانۆی کوردی و عەرەبی.

سەرچاوەکان:

١ - کورتەیەک لە ژیاننامە و بەرهەمەکانی نووسەر ئەحمەد ئیسماعیل، هاوڕێم نووسەر ئیبراهیم عەباس لە هەولێر بۆی ناردووم، سوپاسی دەکەم.
٢ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

نەجیبەی مەلای گەورە

نووسەر و مێژوونووس، مرۆڤێکی هێمن و بە ویقار و لەسەرخۆ و ڕێچکەشکێن، ڕەوانشاد خاتوو نەجیبەی مەلای گەورە...

ناوی تەواوی(نەجیبە کچی مەلا محەمەدی حاجی مەلا عەبدوڵڵای کوڕی مەلا ئەسعەدی جەلی)یە، دایکیشی کچی شێخ ڕەزای شێخ قادری سندۆڵان)ە کە خانەوادەکەیان خەڵکی ناوچەی پشدەر بووینە، نەجیبە خان بە(یا دایە)ناسراوە، کچی مەلای گەورەی کۆیە، لە ساڵی ١٩١٧ لە داوێنی چیای(باواجی)سەرکەش و لە گەڕەکی(بایزئاغا)ی ناو شارە جوان و ڕەنگینەکەی کۆیە لە خانەوادەیەکی ئایینپەروەر و کوردپەروەر لە دایکبووە، لە سەروبەندی کۆتایی هاتنی جەنگی یەکەمی جیهانی و هاتنی ئینگلیز بۆ کوردستان و شاری هەولێر، لە ساڵی ١٩٢٤ لە کۆیە قوتابخانە کراوەتەوە، مەلای گەورە وەکو کارێکی(دەستپێشخەری و ڕێچکەشکێن، ئەو کات) کچە گەورەکەی(نەجیبە خان)ی ناردۆتە بەر خوێندن لەگەڵ کوڕان، زۆر خەڵک بە تایبەتی کەسە نزیکەکانی پێیان شوورەیی بووە نەک کچەکانیان، بەڵکو کوڕەکانیشیان بنێرنە مەکتەب، بەڵام پلە و پایە گەورەکەی مەلای گەورە گوێی نەداوەتە ئەم قسانە و سوور بووە لەسەر هەڵوێست و بڕیارەکانی، چونکە ئەو وەکو باوک و کەسایەتییەکی ئایینی دیار و ناسراو و دەستپێشخەری کردووە، توانیویەتی کۆتایی بەو کەلتوورە بهێنێت کە(ئەو

کات ناردنی کچان بۆ قوتابخانە عەیب بووە).

نەجیبە خان بۆ ماوەی(٥)ساڵ چووەتە بەر خوێندن بەمەش قوتابخانەی کۆیە بووەتە قوتابخانەیەکی(تێکەڵاو)ی کورِ و کچان(ئەو کات) یەکەم قوتابخانەی تێکەڵاو بووە لەسەر ئاستی کوردستان.

لە ساڵی ١٩٣٢ بۆ یەکەم جار قوتابخانەی کچان لە شاری کۆیە کراوەتەوە، نەجیبە خان دوو ساڵ وەک بەڕێوەبەر و سەرپەرشتیاری قوتابخانەکە دەستبەکار بووە، دواتر کچانی دیکە هاتوونەتەوە مەیدان و ئەویش پشتگیری و هانی داون، کە زیاتر خزمەتی قوتابیانی کچ و قوتابخانەکە بکەن و دەستی لە کار کێشاوەتەوە.

نەجیبە خان(یا دایە) لە چلەکانی سەدەی ڕابردوو تێکەڵ بە کاری سیاسی و کۆمەڵایەتی و ڕێکخراوەیی بووە، بووەتە ئەندام لە حیزبی(هیوا) و چەندین کاری ڕێکخراوەیی و چالاکی لەو سەردەمدا نواندووە و هانی کچان و ژنانی کۆیە داوە، کە زیاتر بێنە مەیدانی خەبات و بۆ هێنانەدیی ماف و ئاواتەکانیان، هەر لەگەڵ دامەزراندنی یەکێتیی ئافرەتانی کورد لە ١١ی کانونی یەکەمی ساڵی ١٩٥٢ ماوەیەک بە نهێنی بووەتە سەرپەرشتیاری یەکێتیی ئافرەتانی کورد- لقی کۆیە، لە پاش شۆڕشی ١٤ی گەلاوێژی ساڵی ١٩٥٨ بە هەڵبژاردن بووەتە سەرۆکی ئەو یەکێتییە، لە زۆر ئاهەنگ و بۆنە نیشتمانییەکان بەشدار بووە و وتاریشی خوێندۆتەوە، پاش نسکۆی شۆڕشی ئەیلوولی ساڵی ١٩٧٥، ماوەیەک ئاوارەی وڵاتی ئێران بووە و خەریکی نووسینەوەی بیرەوەری و مێژووی شۆڕشەکانی کورد و چەندین بابەتی ئایینی بووە، ئەو وەکو نووسەر و ڕۆشنبیرێکی سەردەمی خۆی، چەندین بەرهەمی پوختی جوان بە زمانی کوردی و عەرەبی نووسیوە ، چەند دەستنووس و دەستخەتیشی هێشتا چاپ نەکراوە، بەرهەمە چاپکراوەکانی ئەمانەن:

- کتێبی مێژووی کۆیە، ساڵی ١٩٥٨، بەشی زۆری ڕووداوەکانی ڕۆژانەی شاری کۆیەی بە دەستخەتی خۆی نووسیوە و بڵاوی کردۆتەوە.
- هەواڵی کوردەواری، چوار بەرگە، ساڵانی ١٩٦٠ - ١٩٦٢، باس لە ڕووداوە مێژووییەکانی کوردستان و شۆڕشە یەک لە دوای یەکەکانی

کـورد دەکات.

- کتێبی(سـبعة الـوان - حـەوت ڕەنگ)بـە زمانـی عەرەبـی نووسـیویەتی و بڵاوکراوەتـەوە.
- کتێبی(المنجـد)، لـە سـاڵی ١٩٧٩ لەوڵاتـی ئێـران بـە زمانـی عەرەبـی نووسـیویەتی و نـۆ بەرگـە.
- کتێبی(هەمەڕەنگ)کۆکردنـەوەی چیـرۆک و یـاری کوردەوارییـە لـە شـاری کۆیـە.
- خەمڕەوێن.
- چەپکە گوڵ.
- مێژووی بنەماڵەی جەلیزادە.
- چاپکردنـی سـێ بـەرگ لە(تەفسـیری قورئانـی پیرۆز)کـە باوکی(مـەلای گەورە)نووسـیویەتی.

ڕەوانشـاد دانا جەلیـزادە کە کەسـێکی نزیکی بنەماڵـەی مـەلای گـەورە بـوو، سـەبارەت بـە نەجیبـە خـان دەڵێت:(نەجیبـە خـان هـەر لـە منداڵییـەوە حـەزی لـە مەجلیسـی باوکـی و نـاو پیـاوان بـووە، ئافرەتێکـی بـە ویقار و هێمن و ڕۆشـنبیر بـوو، کـەم خـەو بـوو، شـەوان بـە خـۆی و بـە چرایـەک لـە کتێبخانەکـەی

باوکـی هـەر خەریکـی خوێندنـەوە و نووسـین بـوو، ئـەو کات هـەر ژنێـک پـارەی هەبووایـە بـە جـل و بەرگـی ژنانـەی دەدا، بـەڵام ئـەو هـەر پارەیەکـی دەسـت بکەوتایـە بـە کتێـب و دەفتـەر و قەڵەمـی دەدا، کتێبخانـەی باوکـی سـەر لـە نـوێ ڕێکخسـتبووەوە، دەتوانـم بڵێـم نەجیبـە خـان لـە گەڵ(زەینـەب خـان) ی خوشـکی دڵداری شـاعیر لـە یەکەمیـن ژنەکانـی کۆیـە بـوون کـە کتێبخانەیـان هەبـووە).

نەجیبـە خـان لـە مـاوەی ژیانـی(٨٢) ساڵەی هاوسـەرگیری نەکـردووە لـە شـەوی

١٢ - ٦ - ١٩٩٩ كۆچی دوایی کردووە و، بە ئامادەبوونی خەڵکانێکی زۆری شاری کۆیە، تەرمەکەی لە گۆڕستانی(جەلیزادان) لە(دەرویش خدر) لە نزیک گۆڕی باوکی بە خاکی نیشتمان سپێردراوە، ڕوحی پاکی شاد و ئارام و ئاسوودە بێت.

سەرچاوەکان:

١ - کتێبی شانۆ و دراما لە وراتی کۆیە ١٩١٩ - ٢٠٢١، لە نووسینی نووسەر و هونەرمەند دکتۆر کەیفی ئەحمەد، ساڵی ٢٠٢١.

٢- نووسینێکی نووسەر جەمال فەتحوڵڵا تەیب، لە گۆڤاری زانکۆی هەڵەبجە، بەرگی(٨) ژمارە(٤)ی ساڵی ٢٠٢٣.

٣ - کتێبی(مەلای گەورەی کۆیە ١٨٧٦- ١٩٤٣)، مێژووی ژیان و ڕۆڵی فەرهەنگی و دادوەری و سیاسی) لە نووسینی نووسەر عەبدوڵڵا ئەحمەد عەبدوڵڵا.

٤ - ماڵپەڕی دەنگەکان، نووسینێکی نووسەر حەیدەر عەبدوڵڵا، لە ٢٧ - ٥ - ٢٠١٣.

٥ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

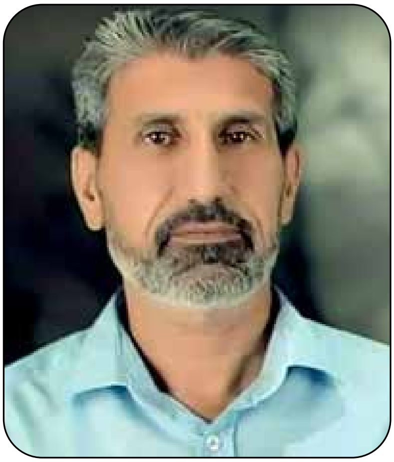

ڤانێس میرانی

نووسەر و هایکۆنووس و شاعیر و وەرگێڕ ڤانێس میرانی...

ناوی تەواوی(ڤانێس عەبدوڵـڵا حەمید شەهاب حاجی)یە، لە ناوەندی ئەدەبی و ڕۆشنبیری بە(عەڤدالێ کورد) ناسراوە، لە ١ - ٦ - ١٩٧٧ لە گوندی (کەلهێ)ی سەر بە(دێرکا حەمکۆ)ی ڕۆژئاڤای کوردستان لە خێزانێکی کوردپەروەر لە دایکبووە، خوێندنی سەرەتایی هەر لە گوندەکەی خۆی تەواوکردووە و ناوەندی و دواناوەندیشی لە (دێرکێ) تەواوکردووە، لە بەر ئەوەی قەدەغە بووە ڕەگەزنامەی سووری بدرێتێ(مکتوم القید)، نەیتوانیوە درێژە بە خوێندن بدات، دواتر بووەتە مامۆستا، لە ساڵی ٢٠١٤ پاش تێکچوونی بار و دۆخی سووریا و دەسپێکردنی شۆڕشی گەلانی سووریا، بەناچاری بە خۆی و خێزان و منداڵەکانی، ڕوویان لە باشووری کوردستان کردووە و ئێستا لە دهۆک دەژین.

شاعیر و نووسەر ڤانێس میرانی هەر لە منداڵییەوە دەستی بە فێربوونی خوێندنەوە و نووسینی کوردی کردووە، دواتر کە بووەتە مامۆستا ئەو کاتەی لە ناوچەی (البدو- کۆچەران) و دیمەشق بووە، سەدان کوڕ و کچی کوردی فێری خوێندنەوە و نووسینی کوردی کردووە، لە ساڵی ٢٠٠٦ دەستی بە نووسینی چیرۆک و شیعر و هایکۆ و ئەدەبیاتی منداڵان

لە لای ڕاستەوە: نووسەر سەلام بالایی، نووسەر سەعید فاروج(سەعید ڤەرۆژ) لە باکووری کوردستان، شاعیر ڤانێس میرانی، دکتۆر شەوکەت سندی، نووسەر محەمەد عەبدوڵلا

هەر یەک لە شاعیر و نووسەرانی ڕۆژئاڤا(عیزەدین مەلا، عەبدولسەمەد مەحموود، عەبدولکەریم محەمەد، ئەحمەد سۆفی، عادل دیلانی، محەمەد عەبدولکەریم) لەسەردانێکیاندا بۆ یەکێتیی نووسەرانی کورد- لقی هەولێر، هەر یەک لە شاعیر و نووسەران، سەرۆک و دەستەی کارگێڕیی لقی هەولێر(عەبدولڕەحمان فەرهادی، مەسعود پەرێشان محسن ئاوارە) لە پێشوازیاندا.

کردووە، هەر لە ساڵی ٢٠٠٦ یەکەم بەرهەمی خۆی، کە هەڵبەستێک بووە بەناوی(نازێ) بڵاوکردۆتەوە، ئیتر بەردەوام بووە لە نووسینی هایکۆ و شیعر و چیرۆک و وەرگێڕان و، بڵاوکردنەوەیان لە ڕۆژنامە و گۆڤار و سایتە ئەلیکترۆنییەکان،، تا ئێستا ئەم بەرهەمانەی چاپ و بڵاوکردۆتەوە.

- زمانێ مە، ژ بۆ فێرکرنێ، سالا ٢٠١٠، شام.
- شەیدایێ وێ مە، هەلبەست ب زمانێ کوردی، سالا ٢٠٢٠، ژ هەرێمی کوردستان.

- ئێسیرێ لیڤێن تە مە، هایکو ب زمانێ (کوردی، عەرەبی، فرەنسی و ئینگلیزی) سال ٢٠٢٢ ژ کوردستان.

پرتووکێن کو ژ تیپێن ئارامی بۆ تیپێن لاتینی ژی ئەڤن :

- پرتووکا(ئافرەت د تاوانێن داعش دە)یا نڤیسکار عەبدولعەزیز محسن بارزانی .
- پرتووکا(ئەرک و ساخلەتێن کادرێ سەرکەفتی د راگهاندن و پاراستنا دەولەت و دەولەتسازیێ دە) یا نڤیسکار عەبدولعەزیز محسن بارزانی.
- پرتووکا(بێژە وان بلا من نەکوژن)یا نڤیسکار و چیرۆکنڤیس حەسەنێ سلێڤانەیی.

لە لای ڕاستەوە: نووسەر موسا زاخورانی، نووسەر و وەرگێڕ و ڕۆژنامەنووس حەسەن سلێڤانی، شاعیر ڤانێس میرانی

شاعیر و نووسەرانی هەموو کوردستان لە فیستیڤاڵی شەشەمی ڕۆشنبیریی دهۆک لە ئەیلوولی ٢٠٢٢

له لای ڕاستەوە: شاعیر ڤانێس میرانی، نووسەر و ڕۆماننووس مامۆستا جان دۆست

له لای ڕاستەوە: شاعیر ڤانێس میرانی، شاعیر و نووسەر کۆنێ ڕەش

- پرتووکا(دەمێ پسووک دبن پلنگ)یا نڤیسکار و چیرۆکنڤیس ئیسماعیل سلێمان هاجانی.
- پرتووکا(شێر و کەرشێر)یا نڤیسکار مەسعوود خالد گولی.
- پرتووکا(کەچکا شخارتە فرۆش)یا نڤیسکار مەسعوود خالد گولی.

بەرهەمێن وی یێن نە چاپکری ژی ئەڤن :

- یارییێن کوردەوارییێ ژ بۆ زارۆکان(ستران).
- ل سەر لێڤا گولێ، هایکو .

- بطولة في رحم الجبال، هايكو.
- هەلبەست، کوردی.

شـاعیر و نووسـەر و وەرگێڕ ڤانێس میرانـی چەندیـن چالاکیـی دیکەشـی هەبـووە، لەوانـە:

- یەکێکـە لـە دامەزرێنەرانـی پەیمانگای دکتـۆر نورەدیـن زازا بـۆ فێرکردنـی زمانـی کوردی و، لـە سـاڵی ٢٠١٢ بووەتـە بەڕێوەبـەری ئـەو پەیمانگایـە.
- لـە سـاڵی ٢٠١٣ەوە، ئەندامـی یەکێتیـی نووسـەرانی کوردسـتانی سـووریا بـووە و، تـا ئێسـتاش و لـە سـاڵی ٢٠٢٣ەوە، نوێنـەر و سـەرۆکی ئـەو یەکێتییەیـە لـە هەرێمـی کوردسـتان.
- ئەندامی سەندیکای ڕۆژنامەنووسانی کوردستانی سووریایە.

لە لای ڕاستەوە: شاعیر ڕۆژدیار حەمێ، شاعیر ڤانێس میرانی

لە لای ڕاستەوە: شاعیر ڤانێس میرانی، نووسەر لوقمان یوسف

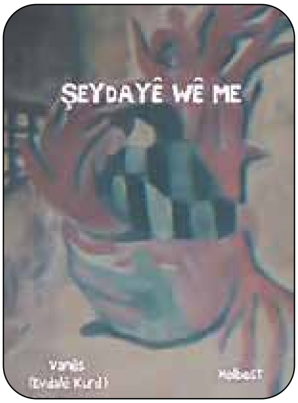

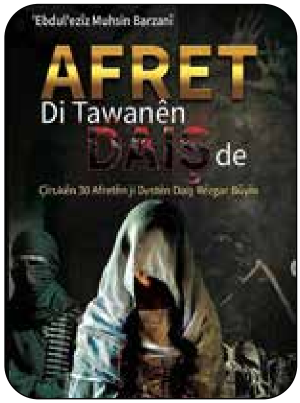

بەرهەمەکانی شاعیر و چیرۆکنووس ڤانێس میرانی

- بەشداریی لە(پێنجەم و شەشە) مین فیستیڤاڵی ڕۆشنبیریی دهۆک، ساڵانی ٢٠٢٢، ٢٠٢٣ کردووە.
- چەندین جار خەڵات و ڕێزلێنانی بۆ کراوە لەوانە(خەڵاتی مامۆستای زمانی کوردی، دەزگای وەلید بۆ ڕاگەیاندن، ڕۆژنامەی زارۆکان لە وەزارەتی ڕۆشنبیریی هەرێمی کوردستان، ساڵی ٢٠٢١)و چەندانی دیکەش.

هاوسەرگیری کردووە و خاوەنی چوار منداڵە، بەناوەکانی(کەمال، کانیوار، کارزان، کابرین)خوا تەمەن درێژیان بکات و بۆ خۆشی هەر سەرکەوتوو بێت بۆ خزمەتی زمان و ئەدەبی کوردی.

سەرچاوەکان:

١ - کورتەیەک لە ژیاننامە و بەرهەمەکانی شاعیر و نووسەر ڤانێس میرانی کە خۆی بەزمانی کوردی بە پیتی لاتینی بۆی ناردووم، نووسەر و ڕۆژنامەنووس و لێکۆڵەر مامۆستا ئیسماعیل بادی بۆی وەرگێڕامە سەر شێوەزاری کرمانجی، سوپاسی هەردووکیان دەکەم.

٢- ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

دەحام سەعید

مامۆستا و شاعیر و و نووسەر و زمانەوان، لێکۆڵەر و وەرگێڕ و ڕەخنەگر، مامۆستا دەحام سەعید، لە ڕۆژئاوای کوردستان....

ناوی تەواوی(دەحام سەعید عەبدولفەتاح)ە، لە ساڵی ١٩٤٢ لە گوندێکی دەوروبەری شاری(عامودا)ی سەر بەپارێزگای(حەسەکە) لە ڕۆژئاوای کوردستان لە دایکبووە، قۆناغەکانی خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و دواناوەندی هەر لە قوتابخانەکانی شاری حەسەکە تەواوکردووە، دواتر بەشی زمان و ئەدەبیاتی عەرەبی لە زانکۆی(حەلەب)تەواوکردووە و بووتە مامۆستای زمانی عەرەبی و، زیاتر لە(٢٥)ساڵ خزمەتی کردووە لە بواری پەروەردە و فێرکردن، لەبەر کزبوونی چاوەکانی خانەنشینکراوە.

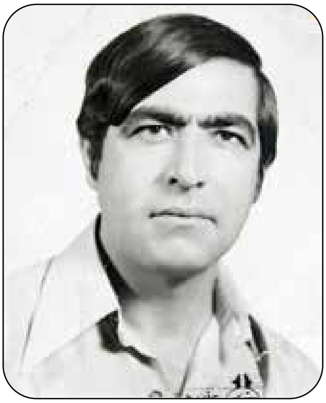

شاعیر و نووسەر
دەحام سەعید بە جاحێڵی

لە سەرەتادا نووسینەکانی لە بواری ئەدەبی و ڕۆشنبیری و هەتا شیعرەکانیشی بە زمانی عەرەبی نووسیوە و لە ڕۆژنامە و گۆڤارەکانی ئەو سەردەم بڵاوی کردوونەتەوە، لە یەکێک لە ڕۆژەکانی ساڵی ١٩٧٧ بەهۆی هەندێ لە

لە لای ڕاستەوە: نووسەر دەحام سەعید، شاعیری گەورەی کورد جگەرخوێن

لە لای ڕاستەوە: نووسەر کۆنێ ڕەش، نووسەر عەبدولباست سەیدا، نووسەر دەحام سەعید

ناحەزانی کورد و زمانی کوردی، لە کۆڕێکدا بەناوی(الشعر العربي بين الكلاسيك و الحداثة) گۆڕانکارییەکی بنەڕەتی لە بیر و فیکریدا هاتووە، هەموو کتێبە عەرەبییەکانی کتێبخانەکەی خۆی سووتاندووە و، دەستی کردووە بە فێربوونی نووسین و خوێندنەوەی زمانی کوردی بۆ ماوەی(١٠)ساڵ، ئەو کاتەی کە هەستی کردووە توانای نووسینی بە زمانی کوردیش هەیە، بەڵام

هیچی نەنووسیوە، دواتر کۆمەڵە شیعری(علی ابواب لالش)ی بە زمانی کوردی نووسیوە، پاش هەوڵدانێکی زۆر و لە ڕێگای دکتۆر(محەمد عەبدۆ و دکتۆر نەجاری) توانیویەتی ڕەزامەندیی وەزارەتی ڕاگەیاندنی حکومەتی سووریا وەربگرێت و، لە چاپخانەی(دار الکتب) لە دیمەشق چاپی بکات، کە یەکەمین کۆمەڵە شیعری کوردی بووە بە پیتی لاتینی، لە ساڵی ١٩٩٢ کتێبی(رؤیة نقدیة في الشعر الکردي: Nerînek Rexneyî li Helbestên Kurdî) نووسیوە و چاپی کردووە، ئیدی بەردەوام بووە لە نووسینەکانی لە بواری شیعر و وەرگێڕان و ڕەخنە و ڕێزمان و ڕێنووسی زمانی کوردی

لە لای ڕاستەوە: نووسەر نەواف عەبدوڵڵا، نووسەر دەحام سەعید، نووسەر کۆنێ ڕەش

لە لای ڕاستەوە: شاعیر و نووسەر کۆنێ ڕەش، شاعیر و نووسەر دەحام سەعید، شاعیر ئەحمەد حسێنی

و چەندین بابەتی هەمەجۆری دیکە و بەرهەمی چاپ و بڵاوکردۆتەوە، کە ئەمانە هەندێکییانن:

- Axaftina bi Kurdekî re (Werger), Şam 1989
- Li Ber Dergehên Laleş (Helbest), Şam 1990
- Nerînek Rexneyî li Helbestên Kurdî (Rexne), Şam 1992
- Hindek Alozîyên Zimanê Kurdî (Lêkolîn), Şam 1993
- Di mûzîka helbesta kurdî de (Şirove û bersiv), Şam 1994
- Rênivîsa Zimanê Kurdî (Lêkolîn), Beyrût 1998
- Dastana Gilgamiş:

ئەو هەندێ لە بەرهەمەکانی خۆی وەرگێڕاوەتە سەر زمانی عەرەبی.

شاعیر و نووسەر و زمانەوان مامۆستا دەحام سەعید لە بەرانبەر خزمەتی زمان و ئەدەبی کوردیدا، چەندین جار خەڵات و ڕێزلێنانی بۆ کراوە لەوانە:

- Xelata Komeleya Celadet Bedirxan, sala 2012
- Xelata Navenda Ciwanên Amûdê, sala 2014
- Xelata Komeleya Soparto, sala 2015
- Xelata Seydayê Cegerxwîn, sala 2018
- Xelata Mihrîcana Helbesta Kurdî
- Xelata Mela Ahmadê Palo, sala 2020

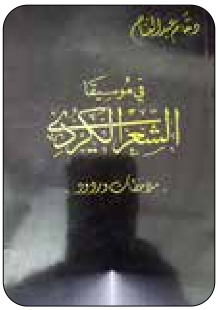

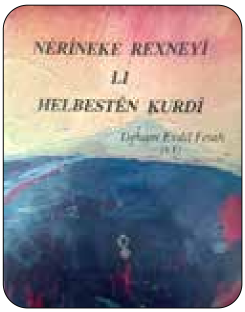

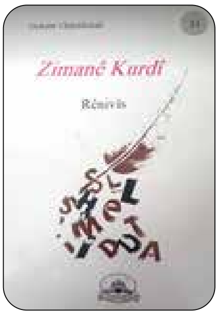

بەرهەمەکانی شاعیر و نووسەر و وەرگێڕ دەحام سەعید عەبدولفەتاح

- Xelata HRRKê ya Afirandinê, sala 2020
-Xelata Arta ji bo Dayîn û Afirînerî, sala 2021
- خەڵاتی پەیمانگای ڕۆشنبیریی کوردی لە ساڵی ٢٠٢٣ پێبەخشراوە.
- بەشداریی لە دەیان کۆڕوکۆبوونەوە و کۆنفراسی ئەدەبی و ڕۆشنبیری و زمانەوانی لە باکووری کوردستان کردووە.

بۆ شاعیر و نووسەر و زمانەوان مامۆستا دەحام سەعید عەبدولفەتاح هەر سەرکەتوو و بەردەوام بیت بۆ خزمەتی زمان و ئەدەبی کوردی.

سەرچاوەکان:

١ - کورتەیەک لە ژیاننامە و بەرهەمەکانی شاعیر و نووسەر دەحام سەعید عەبدولفەتاح، هاوڕێم شاعیر و نووسەر کۆنێ ڕەش لە قامشلۆ بۆی ناردووم، سوپاسی دەکەم.

٢ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

دکتۆر دەرباس مستەفا

شاعیر و نووسـەر و ڕۆژنامەنووس و وەرگێڕ ولێکۆڵـەر و توێژەر، دکتۆر دەرباس مستەفا...

نـاوی تەواوی(دەربـاس مسـتەفا سلێمان)ە، لـە سـاڵی ١٩٦٩ لـە گوندی(سـەرتەنگێ)ی قـەزای سێمێلی سـەر بە پارێزگای دهۆک لە دایکبووە، خوێندنی سـەرەتایی هـەر لـەو گوندە تەواوکردووە و ناوەندیشی لە سێمێل و دهۆک تەواوکردووە، لە ساڵی ١٩٨٧ خانەی مامۆستایانی لە شاری دهۆک بە سـەرکەوتوویی تەواوکردووە و، بووەتە مامۆستای سـەرەتایی لە گوندو شـار و شـارۆچکەکانی پارێزگای دهـۆک و، دواتریش نـاو شـاری دهـۆک، ئەو درێژەی بە خوێندن داوە و لە سـاڵی ٢٠٠١ بەشـی زمانـی کوردی لە کۆلێژی ئادابـی زانکـۆی دهـۆک تەواوکـردووە و، لەتـەک مامۆسـتایی هـەر بـەردەوام بـووە لـە خوێنـدن و، سـاڵی ٢٠١١ بڕوانامـەی ماسـتەری لـە ئەدەبـی نوێـی کـوردی لـە هەمـان کۆلێـژ و زانکـۆ بەدەسـتهێناوە.

مامۆسـتا و شـاعیر و نووسـەر دکتـۆر دەرباس مستەفا لە ٣ – ٥ – ٢٠١٨ بووەتـە بەڕێوەبـەری پـەروەردەی قـەزای سـێمێل، لـە ٩ – ١٠ – ٢٠١٩ لـە خوێندنی دکتـۆرا لـە کۆلێژی زمـان لـە زانکـۆی دهـۆک وەرگیـراوە، بۆیـە لـە ١٦ – ١ – ٢٠٢٠ بۆ مـاوەی (٣) سـاڵ مۆڵەتی لـە وەزیفـە وەرگرتووە، لە سـاڵی

لە لای ڕاستەوە: دکتۆر عەبدولوەهاب خالید، شاعیری ناسراو موئەیەد تەیب، نووسەر دکتۆر دەرباس مستەفا

لە لای ڕاستەوە: نووسەر دکتۆر دەرباس مستەفا، نووسەر جەمیل شیلادزی

٢٠٢٣ بڕوانامەی دکتۆرای لە زمان و ئەدەب و ڕۆژنامەوانی بەدستهێناوە و، وەکو سەرپەرشتیاری پەروەردەیی و ئامادەیی لە پەروەردەی ڕۆژئاوای دهۆک دەستبەکاربووە و ئێستاش هەر بەردەوامە لە خزمەتکردن.

شاعیر و نووسەر و لێکۆڵەر دکتۆر دەرباس مستەفا لە کۆتایی هەشتاکانی سەدەی ڕابردوو دەستی بە نووسینی شیعر کردووە و، لە سەرەتای نۆهەتان بەرهەمەکانی خۆی لە ڕۆژنامە و گۆڤارە کوردییەکان بڵاوکردۆتەوە، ئیتر بە تەواوی کەوتۆتە ناو دنیای نووسین، لە شیعر و لێکۆڵینەوە و توێژینەوە و وەرگێڕان و بابەتی هەمەجۆری دیکە، تا ئێستا کۆمەڵێک بەرهەمی پوخت و جوان و سوودبەخشی چاپ و بڵاوکردۆتەوە، کە ئەمانەن:

- وێنەیێن کویڤی ژ ئەلبۆما بیرهاتنێن تە، شیعر، ل سالا ۱۹۹۹ای بەلاڤبوویە.
- پەلێن عەشقێ، شیعر ل سالا ۲۰۰٦ێ ل دهۆکێ بەلاڤبوویە، ل ۲۰۱۳ێ ل ستەمبوۆلێ ب تیپێن لاتینی چاپ و بەلاڤبوویە.
- سەرهلدان و وەرارا جۆرێن نوو یێن ئەدەبی د کرمانجیا ژووریدا ل (۱۸۵۰ –۱۹۲۵)، ڤەکۆلینا ماستەرێ، ل سالا ۲۰۱۲ چاپ بوویە. و ل سالا ۲۰۲۳ چاپا دویێ ل تەهران چاپ بوویە.
- خوەشخوان، جەگەرخوین، ڤەژاندن و بەرهەڤکرنا دیوانا ئێکێ یا سالا (۱۹۲۷) یا شاعرێ کورد یێ مەزن جەگەرخوین و ڤەگوهاستیە سەر رێنڤیسا نوو یا کوردی.

لە لای ڕاستەوە: نووسەر دکتۆر دەرباس مستەفا، نووسەر و ڕۆژنامەنووس موسەدەق تۆڤی، نووسەر و ڕۆژنامەنووس ئیسماعیل بادی

لە لای ڕاستەوە: دکتۆر فازل عومەر، دکتۆر ئیبراهیم سمۆ، نووسەر دکتۆر دەرباس مستەفا

لە لای ڕاستەوە: دکتۆر شڤان قاسم، دکتۆر فازل عومەر، دکتۆر سەلوا (سلوى) ، دکتۆر فاخر گولی، دکتۆر حسێن عوسمان، خاتوو سلڤیا جگەرخوێن، نووسەر دکتۆر دەرباس مستەفا، نووسەر و ڕۆژنامەنووس ئیسماعیل بادی

- گولەک ژ باغێ کوردان، بەرهەڤکرن و ڤەگوهاستن بۆ سەر ڕێنڤیسا نوو یا کوردي.
- کۆمەلەکە شعرێن ئەحمدێ نالبەندینە یێن نە بەلاڤکرینە، ل سالا ٢٠١٩ بەلاڤکرینە.

چەند بەرهەمێکی دیکەشی ئامادەیە بۆ چاپکردن

شاعیر و نووسەر دکتۆر دەرباس مستەفا لە تەک نووسینە ئاست بەرزەکانی، ڕۆژنامەنووسێکی بە تواناشە لەم بوارەدا چەندین چالاکی نواندووە، لەوانە:

- لە ساڵی ١٩٩١ ماوەیەک نووسەر بووە لە گۆڤاری(تیرۆژ) و بەرهەمەکانی خۆشی تێدا بڵاوکردۆتەوە.
- لە ساڵی ١٩٩٢چەندین بەرهەمی خۆی لە گۆڤاری(مەتین)بڵاوکردۆتەوە.
- لە ساڵی ١٩٩٨ وەکو نووسەر لە بەشی ئەدەبی و هونەریی هەفتەنامەی(پەیمان)دەستبەکاربووە.
- ئەندامی دەستەی نووسەرانی گۆڤاری(دیجلە)بووە، کە بە پیتی لاتینی لە دهۆک دەردەچوو.
- ماوەیەک بەرپرسی پاشکۆی ئەدەبی و هونەری بووە لە ڕۆژنامەی(ئەڤرۆ)

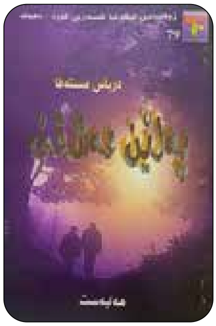

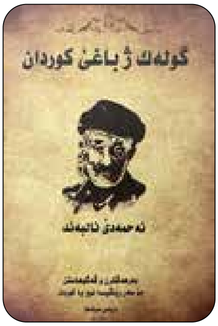

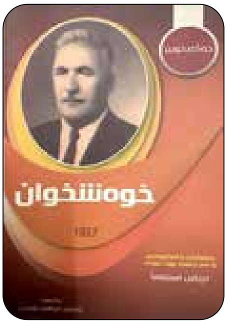

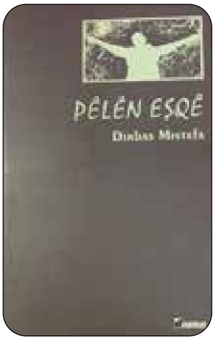

بەرهەمەکانی نووسەر دکتۆر دەرباس مستەفا

و، لە ساڵی ٢٠١٠ەوە بووەتە جێگری سەرنووسەر و، لە ساڵی ٢٠١٣شەوە سەرنووسەری ئەو ڕۆژنامەیە بووە بە وەکالەت.

- چەندین وتار و لێکۆڵینەوە و توێژینەوەی ئەدەبی و ڕۆشنبیری و سیاسی لە ڕۆژنامە و گۆڤارە کوردییەکان بڵاوکردۆتەوە.

بۆ شاعیر و نووسەر دکتۆر دەرباس مستەفا هەر سەرکەوتوو و بەردەوام بیت بۆ خزمەتی زمان و ئەدەبی کوردی.

سەرچاوەکان:

١ - کورتەیەک لە ژیاننامە و بەرهەمەکانی شاعیر و نووسەر دکتۆر دەرباس مستەفا کە لەسەر داخوازیی من بۆی ناردووم، سوپاسی دەکەم.

٢ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

خالد حسێن

مامۆستای(وەرزش) و شاعیر و نووسەر و وەرگێڕ، لێکۆڵەر و توێژەر و ئامادەکار و پێداچوونەوە و ساغکردنەوەی تێکستی شاعیرانی کلاسیکی، ڕەوانشاد خالد حسێن...

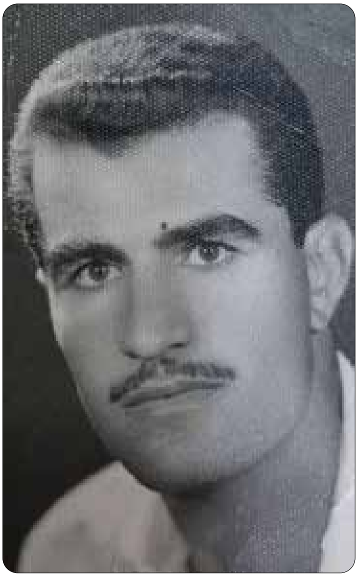

شاعیر و نووسەر
خالد حسێن بە جاحێڵی

ناوی تەواوی(خالد حسێن یەعقوب) ە، لەنێو مامۆستایان و ڕۆشنبیران بە(بابێ دلێر) ناسراو بوو، ڕەوانشاد حسێن یەعقوبی باوکی لە گوندی(کواشی)ی سەر بە دەڤەری(سلێڤان)ی لە دایکبووە و دواتر چووەتە شاری زاخۆ، شاعیر و نووسەر خالد حسێن لە ساڵی ١٩٤٥ لە شارە جوان و دێرینەکەی زاخۆ لە دایکبووە، قۆناغەکانی خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی کە ئەو کات تا پۆلی(پێنجەم) بووە هەر لە زاخۆ بەسەرکەوتوویی تەواوکردووە، دواتر پەیمانگای مامۆستایانی لە شاری موسڵ تەواوکردووە و ساڵی ١٩٦٥ بووەتە مامۆستای(وەرزش) لەسەر میلاکی وەزارەتی

لە لای ڕاستەوە: نووسەر خاتوو ئەزهار بامەڕنی، نووسەر بەیار باقی، شاعیر خاتوو بەهار بەرزنجی، نووسەر سەعید ڕەزڤان، شاعیر و نووسەر خالد حسێن، نووسەر مستەفا حسێن ترکژی

پەروەردە، ئەو زۆر کارەکەی خۆی خۆشویستووە و زۆریش سەرکەوتوو بووە لەم بوارەدا، لە ساڵی ١٩٨٣ تا ساڵی ١٩٩١ بەڕێوەبەری ڕۆشنبیریی جەماوەریی شاری دهۆک بووە چەندین چالاکی لە بوارەکانی ڕۆشنبیری و وەرزشی لە دهۆک و زاخۆ و شار و شارۆچکەکانی دیکەی پارێزگای دهۆک جێبەجێ کردووە.

شاعیر و نووسەر خالید حسێن هەر چەندە هەموو قوناغەکانی خوێندنی بە زمانی عەرەبی خوێندووە، بەڵام زۆر حەزی لە زمان و ئەدەب و فۆلکلۆری کوردی بووە، بۆیە هەر خۆی، خۆی فێرە خوێندنەوە و نووسینی کوردی کردووە، لە سەرەتای حەفتاکانی سەدەی ڕابردوو دەستی بە نووسینی تێکستی ئەدەب و پەخشان و شیعر کردووە، دواتر وەرگێڕان ولێکۆڵینەوە و توێژینەوە و ئامادەکردن و ساغکردنەوەی تێکستی شاعیران و کۆکردنەوە لە بواری فۆلکلۆر و کەلەپوور و کەلتووری کوردی، لەم بوارانەدا (٢٤) کتێبی پوخت و ناوازەی چاپ و بڵاوکردۆتەوە کە ئەمانەن:

- دیوانا نالبەندی، بەشی یەکەم، ١٩٧١.
- دیوانا نالبەندی، بەشی دووەم،١٩٧٢.
- دیوانا نالبەندی، بەشی سێیەم،١٩٨٣.

- سترانێت شاهی و دیلانا دگەل ماموستایێ هێژا أحمد زەرو.
- سلاڤەک بو دەلالێ ١٩٨٣.
- بۆ مه گوتن، دەرگەهەک بۆ فلکلوری ١٩٨٤.
- پێلا سپی ١٩٨٤.
- دەرگەهەک بۆ فلکلورێ کوردی، ١٩٨٥.
- سوبه وێ بیت ١٩٨٦.
- سەرچوک، سەرهاتی وچیروک، ٢٠٠٤ .
- خەتیرێن گەس ٢٠٠٥.
- هۆزان بۆ دەلالێ ٢٠٠٦.
- دەراڤ، ٢٠٠٧ (نڤیسین) د (سێ پشکا) دا.
- ڤارێ، تێکستێن ئەدەبی، ژ وەشانێن ئێکەتیا نڤێسەرێن کورد- دهوک ٢٠٠٧.

لە لای ڕاستەوە: نووسەر و ڕۆژنامەنووس و لێکۆڵەر ئیسماعیل بادی، شاعیر و نووسەر خالد حسێن

- بارێ پەیڤا ٢٠١٠.
- گازیا هۆزانڤانا، هەولێر، ٢٠١٠. - رۆژەکێ هۆگۆت، زاخو ٢٠١١.
- پەیڤ هۆ هاتن، زاخو ٢٠١١.
- گڕنژینەک بیانی، هۆزان، وەرگێڕان، ٢٠١٢.
- یا هویر دێ بینی، هۆزان، ٢٠١٤.
- دێ هەرهیێ، تێکستێن ئەدەبی.
- هۆزان وپەیڤێن جوان.
- بارێ پەیڤا، هۆزان، چاپا دووێ ژی دەرچوویە.
- ئاسێ، ژ وەشانێن ئێکەتیا نڤیسەرێن کورد- دهوک (٢٠١١).

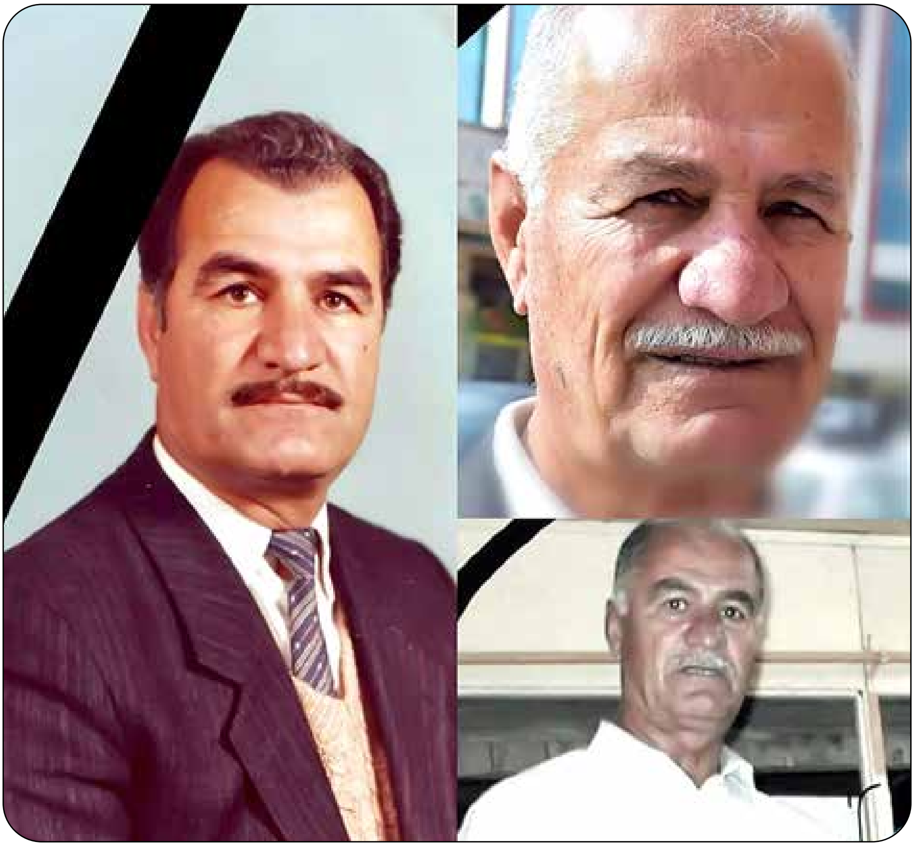

شاعیر و نووسەر و وەرگێڕخالد حسێن

بەرهەمەکانی شاعیر و نووسەر و وەرگێڕخالد حسێن

شـاعیر و نووسـەر و وەرگێـڕ ررەوانشـاد خالـد حسـێن وەکـو مامۆسـتای(وەرزش) و بەڕێوەبـەری ڕۆشـنبیریی جەمـاوەری لـە دهـۆک زۆر چالاکیـی دیکـەی نوانـدووە، لەوانـە:

- لە سـاڵانی ١٩٦٥ تاوەکو سـەرەتای سـاڵی ١٩٨٣ وەک مامۆسـتای پەروەردە و وەرزش چەندین کاری دیار و بەرچاوی کردووە لەوانە:(بەشداربوونی لـە دامەزراندنی(الکشـافة- دیدەوانـی)ی سـەر بـە پـەروەردەی دهـۆک، یەکێک بووە لە دامەزرێنەرانی یانـەی وەرزشـی دهـۆک و زاخـۆ و لیژنـەی ئۆلۆمپیی عێراقی- لقی دهـۆک.
- لە پاش سـاڵی ١٩٨٣ تاوەکو سـاڵی ١٩٩١، وەکو بەڕێوەبەرێکی سـەرکەوتوو لـە بەڕێوەبەرایەتیـی ڕۆشـنبیریی جەماوەریـی شـاری دهـۆک سـەر بـە ئەمینداریێتیـی گشـتیی ڕۆشـنبیری و لاوان، زۆر سـەرکەوتووانە هەمـوو کار و چالاکییـە ئەدەبـی و هونـەری و وەرزشـییەکانی جێبەجـێ کـردووە.

کورتە بیرەوەرییەکم لەگەڵ شاعیر ڕەوانشـاد خالد حسـێن: لە سـاڵی ١٩٨٣ کـە بـووە بەڕێوەبـەری ڕۆشـنبیریی جەمـاوەری لـە دهـۆک، بەنـدە لێپرسـراوی

بەشی ڕۆشنبیری بووم لە دیوانی ئەمینداریتیی گشتیی ڕۆشنبیری و لاوان لە هەولێر، سالانە چەند جارێک سەردانی بەڕێوەبەرایەتیی ڕۆشنبیریی جەماوەریی دهۆک- مان دەکرد بۆ بەسەرکردنەوەی کاروباری ڕۆشنبیری و پێداویستییەکانیان، ئەو وەکو بەڕێوەبەرێکی سەرکەوتوو و جدی لە کارەکانیدا، هەموو جارێک پێشوازییەکی گەرمی لێدەکردین و گیروگرفتەکانی بەڕێوەبەرایەتییەکەی زۆر بە ڕاشکاوانە باس دەکرد، ئەو بە خۆشی سالانە چەند جارێک دەهاتە دیوانی ئەمینداریتی و کارە ئەدەبی و ڕۆشنبیرییەکانی لای بەندە و کارە ئیدارییەکانی دیکەشی لە بەشی ئیدارە دەخستە ڕوو، بەڕاستی نەک هەر وەکو شاعیر و نووسەر، بەڵکو وەکو مرۆڤ پیاوێکی ڕووخۆش و قسە خۆش و بە لوتف بوو ڕەوانی شاد بێت.

شاعیر و نووسەر خالد حسێن لە ساڵی ١٩٦٥ هاوسەرگیری کردووە و خاوەنی کچێک و(٥)کوڕ بووە بە ناوەکانی(جوان، وەلید، دلێر، بژار، ڕزگار، باوڕ)خوا تەمەن درێژیان بکات.

ئەو پاش ململانێیەکی زۆر لە گەڵ نەخۆشی لە شەوی ٢١ لەسەر ٢٢ی مانگی ١٢- ٢٠٢٣ کۆچی دوایی کردووە، ڕەوانی شاد و ئارام و ئاسوودە بێت و گڵکۆی پڕ گوڵ و گوڵزار و چراخان بێت.

سەرچاوەکان:

١ - کورتەیەک لە ژیاننامە و بەرهەمەکانی شاعیری ڕەوانشاد خالد حسێن، هاوڕێم نووسەر و ڕۆژنامەنووس و لێکۆڵەر ئیسماعیل بادی بۆی ناردووم، کە بەڕێز دکتۆر حەمید باقی لە ٢٢ - ١٢ - ٢٠٢٣ بە بۆنەی کۆچی دوایی شاعیری ڕەوانشاد نووسیویەتی.

٢ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

تاهير تەيب جاف

مامۆستا و شاعیر و نووسەر و وەرگێڕ، مامۆستا تاهیر تەیب جاف...

ناوی تەواوی(تاهیر تەیب ئەحمەد جاف)ە، لە ناوەندی ئەدەبی و ڕۆشنبیری بە(مامکاک)ناسراوە، لە ٢٥ - ١ - ١٩٥٢ لە گوندی(گردەسۆر)ی سەر بە ناحیەی(قوشتەپە)ی پارێزگای هەولێر لە دایکبووە، ئەو زۆر منداڵ بووە پێش ئەوەی بچێتە بەر خوێندن لای مەلای گوندی گردەسۆر(سیپارە و قورئانی پیرۆز)ی خوێندووە، خوێندنی سەرەتاییشی بە(٥)ساڵ هەر لە گوندی گردەسۆر تەواوکردووە، لە ساڵی ١٩٦٣ ماڵیان چووەتە ناو شاری هەولێر و خوێندنی ناوەندی لە(ناوەندیی هەولێر- متوسطة اربیل) تەواوکردووە، لە ساڵی ١٩٦٩ خانەی مامۆستایانی لە هەولێر تەواو کردووە و ساڵی ١٩٧٢ تاوەکو ساڵی ١٩٨٣ وەکو مامۆستا لە گوندو شار و شارۆچکەکانی هەولێر و دواتریش ناو شاری هەولێر دەستبەکار بووە، ئەو لە تەک کاری مامۆستایەتی بەردەوام بووە لە خوێندن و ساڵی ١٩٧٧ خوێندنی ئامادەییشی تەواوکردووە، هەر لە هەمان ساڵدا لە بەشی(ترجمة- وەرگێڕان)ی زمانی ئینگلیزی لە کۆلێژی ئادابی زانکۆی

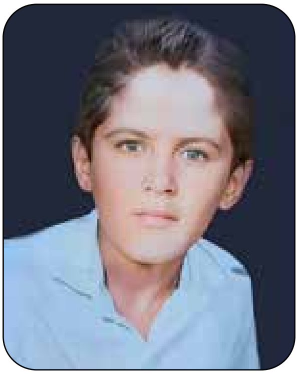

شاعیر و نووسەر
تاهیر تەیب جاف بەمێردمنداڵی

لە لای ڕاستەوە: نووسەر تاهیر تەیب جاف، مامۆستا جەواد شێروانی، مامۆستا مەعروف مەلا، مامۆستا محەمەد

مووسڵ وەرگیراوە، ساڵی ١٩٨٣ بڕوانامەی بەکالۆریۆسی لە وەرگێڕان وەرگرتووە و بووەتە مامۆستای زمانی ئینگلیزی لە پەیمانگای ناوەندیی مامۆستایان، دواتریش لە پەیمانگای هونەرە جوانەکانی هەولێر، لە ساڵی ١٩٩٧- ١٩٩٨ بڕوانامەی زانستی کۆمپیوتەری لە(مرکز اللغات الحدیث) لە عەممانی پایتەختی وڵاتی ئوردن بەدەستهێناوە، لە ١٣ - ٨ - ١٩٩٨ لە ڕێگای(UNHCR) چووەتە وڵاتی کەنەدا، لە ساڵی ٢٠٠٠- ٢٠٠٢ بڕوانامەی وەرگێڕانی لە ئەدەبی ئینگلیزی لە زانکۆی (ماکماستر- هاملتن) لە کەنەدا وەرگرتووە، لە ساڵی ٢٠١٦ەش بڕوانامەی ماستەری هەر لە وەرگێڕان لە زانکۆی(یۆرک- تۆرۆنتۆ) هەر لە کەنەدا بەدەستهێناوە.

شاعیر و نووسەر و وەرگێڕ تاهیر تەیب جاف هەر لە منداڵییەوە حەز و ئارەزووی لە زمان و ئەدەب و شیعری کوردی بووە، لە سەرەتای

هەشتاکانی سەدەی ڕابردوو دەستی بە نووسینی شیعر کردووە لەسەر کێش و سەروای کوردی(سووک- خفیف)لە ڕۆژنامە و گۆڤارە کوردییەکانی بڵاوی کردوونەتەوە، دواتر ڕووی لە وەرگێڕان کردووە، ئەو بە زمانەکانی کوردی و عەرەبی و ئینگلیزی دەنووسێت، تا ئێستا چەندین بەرهەمی لە نووسینی خۆی و چەند بەرهەمێکی وەرگێردراویشی چاپ و بڵاوکردۆتەوە کە ئەمانەن:

- سەر بردەی باپیرەگەورەی، THE MAN WHO MADE IT، ٢٠١٢.
- سەربردەی جوامێرێکی نەترس، حەمەی پاژنەبڕاو، چاپی تاران ٢٠١٢.
- ئەوەی نەدەوێرام بیخوێنمەوە، وا بڵاوی دەکەمەوە، شیعر، چاپی تاران ٢٠٢٣.
- ئوسامە، چۆن خۆی پێگەیاند، نووسینی جۆناتان ڕاندڵ، چا پي يەکەم ٢٠٠٦، چاپی دووەم ٢٠١٠.
- دە هەزارەکە، نووسینی مایکڵ کێرتس، ٢٠٠٦.

لە لای ڕاستەوە: شاعیر مەسعود پەرێشان، نووسەر تاهیر تەیب جاف

- فەرهەنگی مێژووی کوردی، نووسینی مایکڵ گەنتەر، ٢٠٠٧.
- کۆتایی عێراق، نووسینی، پیتەر گالبریت، ٢٠٠٧.
- کورد و سیاسەتی دەرەوەی وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکا، ماریا خارۆدایک، ٢٠١١.

له لای ڕاستەوە: د. کامەران یونس سەرۆکی زانکۆی سەلاحەدین، نووسەر تاهیر تەیب جاف لە کاتی ڕێزلێنان

له لای ڕاستەوە: مامۆستا ئیبراهیم سادقی، نووسەر تاهیر تەیب جاف

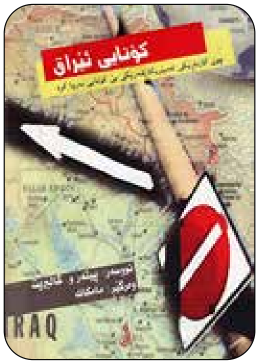

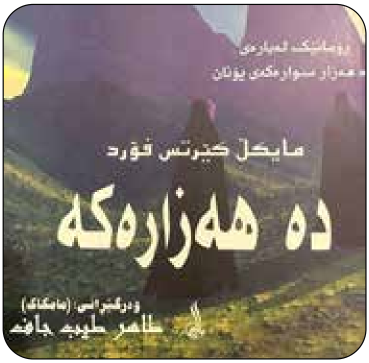

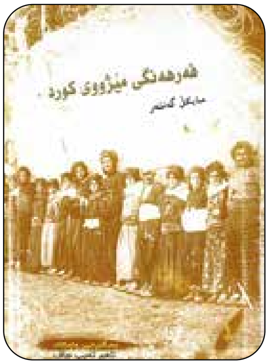

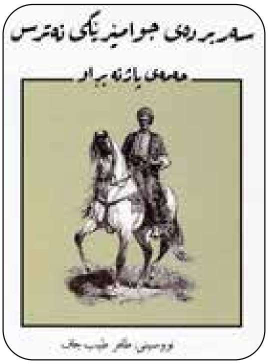

بەرهەمەکانی تاهیر تەیب جاف

- بەهەشتی باوکم کوردستان، نووسینی، ئارییێل سابار، ٢٠١٢.
- دەیان وتار و بابەتی هەمەجۆری دیکەی بە زمانەکانی کوردی و عەرەبی و ئینگلیزی لە ڕۆژنامە و گۆڤارە کوردییەکان بڵاوکردۆتەوە.

چەند بەرهەمێکیشی ئامادەیە بۆ لە چاپدان.

شاعیر و نووسەر و وەرگێڕ تاهیر تەیب جاف سەرەڕای بەرهەمە پوخت و بە نرخەکانی وەکو ڕۆژنامەنووس و وەرگێڕێکی بە توانا چەندی کار و چالاکیی دیکەشی هەبووە لەوانە:

- لە ساڵی ١٩٩٤ - ١٩٩٦ سەرنووسەری هەواڵی سیاسەت بووە لە تەلەفزیۆنی گەلی کوردستان، هەر هەمان کات وەکو ڕۆژنامەنووس لە ڕۆژنامەی خەبات کاری کردووە.
- لە ساڵانی ١٩٩٦- ١٩٩٨ سەرنووسەری و سەرپەرشتیاری ڕادیۆی(ئایندەی

کورد)بووه لە عەممانی پایتەختی ئوردن.

- لە ساڵی ١٩٩٨- ٢٠٠٠ ڕێکخەری CAN TALK CANADA، بووه لە وینیپێک- مانیتۆ، کەنەدا.
- لە ٢٠٠١- ٢٠١٤وەکو وەرگێریش لە دەستەی کۆچ و پەنابەرانی کەنەدا کاریکردووه.
- لە ٢٠١٤- ٢٠١٦ وەکو وەرگێڕ لە کۆمپانیای تاقەی نەوت لە هەولێر کاری کردووه.

بۆ نووسەر و وەرگێر تاهیر تەیب جاف هەر سەرکەوتوو بەردەوام بیت لە خزمەتکردن و بەرهەمە جوانەکانت.

سەرچاوەکان:

١ - کورتەیەک لە ژیاننامەی شاعیر و نووسەر تاهیر تەیب جاف کە لە سەر داخوازیی من بۆی ناردووم، سوپاسی دەکەم.

٢ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

خەلیل دهۆکی

شـاعیر و نووسـەر و چیرۆکنـووس، ڕۆژنامەنـووس و لێکۆڵـەر خەلیـل دهۆکـی...

شاعیر و نووسەر و لێکۆڵەر خەلیل دهۆکی لە ساڵی ١٩٥١ لە شاری دهۆک لە دایکبووە، قۆناغەکانی خوێندنی سەرەتایی و ناوەندیی و ئامادەیی هەر لە شاری دهۆک تەواوکردووە، لە ساڵی ١٩٧٤ ماوەیەک بووەتە پێشمەرگەی کوردستان و لە ڕادیۆی شۆرش کاری کردووە، دواتر هاتۆتەوە، لە ساڵی ١٩٨٢ جارێکی دیکە چۆتەوە ڕیزی پێشمەرگەی کوردستان و لە خەباتکردن بەردەوام بووە تا ساڵی ١٩٨٦، پاش هێرشەکانی ئەنفال کوردستانی بەجێهێشتووە و ڕووی لە هەندەران کردووە، وەکو پەنابەری سیاسی لە وڵاتی سوید نیشتەجێ بووە، لە ساڵی ٢٠٠٣ گەڕاوەتەوە باشووری کوردستان و وەکو(خبیر- شارەزا) لە وەزارەتی ڕۆشنبیری و لاوانی حکومەتی هەرێمی کوردستان دەستبەکار بووە، بەهۆی نەخۆشکەوتنی و خراپیی باری تەندروستی گەڕاوەتەوە وڵاتی سوید و ئێستا لە وێ دەژێت.

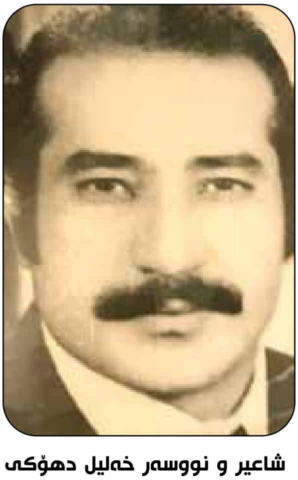

شاعیر و نووسەر خەلیل دهۆکی بە جاحێڵی

لە لای ڕاستەوە: دکتۆر عەبدولڕەحمان مزووری، نووسەر ساڵح عەلی گولی، نووسەر خەلیل دهۆکی، بەڕێز عەبدوڵڵا زەرۆ

شاعیر و نووسەر و لێکۆڵەر خەلیل دهۆکی لە ساڵی ١٩٧٠ دەستی بە نووسینی شیعر و کورتە چیرۆک و لێکۆڵینەوە کردووە و لە ڕۆژنامە و گۆڤارە کوردییەکان بڵاوی کردۆتەوە، دواتر بەردەوام بووە لە نووسینە جوان و بە نرخەکانی، لە بوارەکانی شیعر و چیرۆک و لێکۆڵینەوە و وەرگێڕان لە زمانی سوییدیەوە، کە تێیدا باسی شیعر و دیوانی شاعیرانی نوێی کوردستانی باشووری کردووە، وەرگێڕانی چەندین شاکاری نووسەرانی سویدی و بواری ئەدەبی منداڵانیشی فەرامۆش نەکردووە، ئەو بەرهەمەکانی بە زمانی کوردیی شێوەزاری کرمانجی و هەندێکیشی بە پیتی لاتینی کوردی نووسیوە، تا ئێستا(٣٠) کتێبی چاپ و بڵاوکردۆتەوە کە ئەمانەن:

- تە چ ڤیا و من نەئانی، دیوانا هەلبەستان، کوردستانا باشوور ١٩٨٢ ، ب تیپێن عەرەبی.
- لەهەنگ، ل سەر نڤیسین و وەرگەراندنا چیرۆکێن کوردێن باکور، ژ تیپێن لاتینی بۆیێن ئەرەبی. کوردستانا باشوور، ١٩٨٣، ب تیپێن عەرەبی.
- ئۆسمان سەبری، هەلبەستڤان و شۆرەشگەر. کوردستانا باشوور، ١٩٨٣، ب تیپێن عەرەبی.
- گازیەک ژ جەرگێ ئاسیا، دیوانا هەلبەستان، سوێد ١٩٨٩، ب تیپێن لاتینی

- من دگۆت و تە ڤەدگێرا، دیوانا هەلبەستان، سوێد ١٩٩٠، ب تیپێن لاتینی.
- راگرتن، دیوانا هەلبەستان، ب سوێدی و کوردی، سوێد ١٩٩٠.
- هەلبەستا هەڤچەرخ یا کوردی، بەرگێ ئێکێ، ئانتۆلۆژی، سوێد ١٩٩٢، ب تیپێن لاتینی.
- هەلبەستا هەڤچەرخ یا کوردی، بەرگێی دویێ، ئانتۆلۆژی، سوێد ١٩٩٥. ب تیپێن لاتینی.
- ئانتۆلۆژیا چیرۆکا نوویا کورمانجێن باشوور، سوێد ١٩٩٥. ب تیپێن لاتینی.
- مرۆڤ و وەلات د هەلبەستێن رەفیق سابیری دە، سوێد ١٩٩٦، ب تیپێن لاتینی.
- پەیڤ و تابلۆ دئاخڤن، سوێد ١٩٩٧، ب تیپێن لاتینی.
- هەلبەستڤانێ تەپەسەر و هەژاران، لەتیف هەلمەت، سوێد ١٩٩٨، ب تیپێن لاتینی.
- قەرتەلێ ژ بلنداهیێ دترسییا، لاش کلینتینگ، چیرۆک ژ بۆ زارۆکان، وەرگەر ژ زمانێ سوێدی،١٩٩٩. ب تیپێن لاتینی.

شاعیر و نووسەر لێکۆڵەر خەلیل دهۆکی

شاعیر و نووسەر لێکۆڵەر خەلیل دهۆکی

- لێۆپۆلد. لاش کلینتینگ، چیرۆک ژ بۆ زارۆکان. وەرگەر ژ زمانێ سوێدی، ٢٠٠٠، ب تیپێن لاتینی.
- دو پاتۆلێن بەفرێ، چیرۆک ژ بۆ زارۆکان، هیوا قادر، ژ کورمانجییا ژێری بۆ کورمانجییا ژۆری، سوێد ٢٠٠١. ب تیپێن لاتینی.
- مەرەقا ل سەر زرافێ، ئینگەگرد و سڤەن زەتتەرلوند، چیرۆک ژ بۆ زارۆکان، وەرگەر ژ زمانێ سوێدی، ٢٠٠١، ب تیپێن لاتینی.
- مەرەقا ل سەر فیلی. ئینگەگرد و سڤەن زەتتەرلوند، چیرۆک ژ بۆ زارۆکان، وەرگەر ژ زمانێ سوێدی، ٢٠٠١، ب تیپێن لاتینی.
- دۆکتۆرێ ژ هەموو تشتان دزانە. ماتس رەهنمان، چیرۆک ژ بۆ زارۆکان، وەرگەر ژ زمانێ سوێدی، ٢٠٠١. ب تیپێن لاتینی.
- مەرەقا ل سەر زرافێ و فیلی، دو پرتووک ژ بۆ زاراکان. ئینگەگرد و سڤەن زەتتەرلوند، وەرگەر ژ زمانێ سوێدی، ٢٠٠٧. ب تیپێن عەرەبی.
- هەلبەستا هەڤچەرخ یا کوردی، چاپا دویێ، وەشانێن دەنگ. ئامەد ٢٠٠٧، ب تیپێن لاتینی.
- مەم و زین یا کو مەلا مەهموودێ بازیدی، وەک جیرۆک، د سالا ١٨٥٦ێ دە، نڤیسی، ژ تیپێن عەرەبی.
- ڤەگوهازتیەیێن لاتینی، وەشانخانەیا لیسێ، ٢٠٠٧ ئامەد، ب تیپێن لاتینی.

- چەند ستێرێن گەش د ئەسمانا هەلبەستا نوویا کوردی دە، دوهۆک ۲۰۰۸، ب تیپێن عەرەبی.
- قەفتەکا گولان، ژ باخچێ پەیڤ و داهینانا کوردان، هەڤلێر ۲۰۱۰، ب تیپێن عەرەبی.
- هەژارنۆ. هەموو بەرهەم. هەلبەست، وەشانخانا لیسێ، دیاربەکر ۲۰۱۱، ب تیپێن لاتینی.
- ئانتۆلۆژیا چیرۆکێن باشوور (ب رەنگەکێ بەرفرەهتر) وەشانخانەیا ئاڤەستایێ، ئیستەنبول ۲۰۱۱، ب تیپێن لاتینی.
- ئانتۆلۆژیا هەلبەتا نوویا کورمانجێن باشوور (ب رەنگەکێ بەرفرە،وەشانخانا بەربانگێ، ئیستەنبول ۲۰۱۳، ب تیپێن لاتینی.
- دێ رۆژ هلێ، چیرۆک، وەشانخانا لیسێ، ۲۰۱٤، ب تیپێن لاتینی.
- دیوانا شەوچرا، هەموو بەرهەمێن هەلبەستڤانێ ناڤدار رەفیق سابیر۱۹۷٦، ڤەکۆلین و بەرهەڤکرن و ڤەگوهازتن ژ تیپێن ئەرەبی. وەشانخانەیا لیسێ، دیاربەکر ۲۰۱۹. ٦۰۷ رووپەلە.

بەرهەمەکانی نووسەر و چیرۆکنووس و لێکۆڵەر خەلیل دهۆکی

- چەند ستێرێن گەش د هەلبەستا نوویا کوردی دا، وەشانخانا ئاپەکێ ستۆکهۆلم ٢٠٢٠.

چەندین پرتووکێن دن ژی، ل بەر چاپێ هەنە .

شاعیر و نووسەر و لیکۆڵەر خەلیل دهۆکی وەکو نووسەر و ڕۆژنامەنووس و کاری ڕێکخراوەیی چەندین چالاکیی دیکەی هەبووە لەوانە:

- بەشداریی چەندین کۆڕوکۆبوونەوە و فیستیڤاڵی شیعر خوێندنەوەی لە کوردستان و دەرەوەی وڵاتیش کردووە.
- ماوەیەک سەرنووسەری گۆڤاری(بەرنابگ)بووە لە سوید.
- ماوەیەکیش سەرنووسەری گۆڤاری(نووبوونێ) بووە لە کوردستان.
- چەند ساڵیکیش سەرۆکی کۆمەڵەی ڕۆشنبیریی کوردان بووە لە وڵاتی سوید.
- لە ساڵی ١٩٧٣ەوە، ئەندامی یەکێتیی نووسەرانی کوردە.
- ئەندامی یەکێتیی نووسەرانی کوردە لە سوید.
- ئەندامی سەندیکای ڕۆژنامەنووسانی کوردستانە.
- خەڵاتی زێڕینی ئەدەبیاتی کوردی لە یەکێتیی نووسەرانی کورد پێبەخشراوە.

بۆ شاعیر و نووسەر و وەرگێڕ خەلیل دهۆکی هەر سەرکەوتوو و بەردەوام بیت بۆ خزمەتی زمان و ئەدەبی کوردی.

سەرچاوەکان:

١ - کورتەیەک ژیاننامەی شاعیر و نووسەر و لیکۆڵەر خەلیل دهۆکی کە نووسەر و ڕۆژنامەنووس و لیکۆڵەر ئیسماعیل بادی لە دهۆک بۆی ناردووم، سوپاسی دەکەم.

٢ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

زەکەریا عەبدوڵڵا

خاوەنی گۆرانی:

دایــە گیــان دایــەی شــیرینم

ئــەی دایــە ئێــش و ئەڤینــم

هونەرمەندی گۆرانیبێژ و مۆسیقاژەن و ئاوازدانەر زەکەریا عەبدوڵڵا .....

هونەرمەند زەکەریا عەبدوڵڵا لە ساڵی ١٩٧٤ لە گەڕەکی(تەیراوە)ی ناو شاری هەولێر لە خێزانێکی هونەردۆست لە دایکبووە، هەر لە منداڵییەوە حەز و ئارەزووی لە هونەری گۆرانی و مۆسیقای کوردی بووە و کەوتۆتە ژێر کاریگەریی هونەرمەند(نەجمەدین ئاوارە)ی برای کە لە هەشتاکانی سەدەی ڕابردوو هونەرمەندێکی ناسراوی شاری هەولێر بووە، ئەو بە ئامێری(ئۆرگ)دەستی بە ژەنینی مۆسیقا کردووە.

هونەرمەند زەکەریا لە بەر بارو دۆخی ناهەمواری کوردستان ساڵی ١٩٩٦ ڕووی لە هەندەران کردووە و لە وڵاتی سوید وەکو پەنابەر نیشتەجێبووە، لەوێ لە گەڵ هونەرمەندی گۆرانیبێژ(زیاد ئەسعەد) و چەند هونەرمەندێکی دیکە دەستیان بە کاری هونەری گۆرانی و مۆسیقای کوردی کردووە، ساڵی ١٩٩٨ یەکەم بەرهەمی خۆی بە ناوی(تۆ هاتی) بڵاوکردۆتەوە، لە ساڵی ١٩٩٩ش ئەلبوومی(بگەڕێوە)ی بڵاوکردۆتەوە و بووەتە هۆی چوونە

لە ڕاستەوە: هونەرمەند زەکەریا عەبدوڵڵا، چنار سەرباز هەورامی-ی هاوسەری

ناو دنیای گۆرانی و مۆسیقای کوردی، لە ساڵی ٢٠٠١ گۆرانیی(دایە)ی پێشکەش بە هەوادارانی کردووە، ئەم بەرهەمەی گۆڕینێکی گەورەی لە ڕێچکەی گۆرانیی کوردی هێناوەتە کایەوە، کە چەندین شاعیری کوردی لەوانە؛(جەبار حەبیب، ئەدیب چلکی، سەرکەوت ڕەسوڵ و چەندانی دیکەش) دەقی شیعرەکانیان لە بەرهەمەکانی هونەرمەند زەکەریا عەبدوڵڵا دەبینرێت.

ئەو پاش ماوەیەک لە وڵاتی سوید گەڕاوەتەوە کوردستان و دوو کۆنسێرتی گەورەی لە یاریگەی تۆپی پێی هەولێر و سلێمانی ئەنجامداوە و هەوادارانی بە گۆرانییە خۆشەکانی ئاشنا و شاد کردووە. لە مانگی(١٠)ی ساڵی ٢٠٠٨ لەگەڵ (٢٢) مۆسیقاژەنی کورد بەشداری لە فیستیڤاڵێکی گۆرانی و مۆسیقای لە وڵاتی سوید کردووە، کە هونەرمەندانی ئەوروپاییش بەشداریان تێدا کردووە، ئیدی بەردەوام بووە لە بەرهەمە جوان و ئاست بەرزەکانی، لە ساڵی ٢٠٠٢ بۆ یەکەم جار ئەلبوومی (ڕۆژگار)ی بە شێوەی

(سیدی ئۆرجینال) فرۆشتووە، ئەو بەرهەمەی تەنیا لە کوردستانی باشوور (یەک ملیۆن و نیو) کۆپی لێ فرۆشراوە، یەکێک لە گۆرانییەکانی ئەم ئەلبوومە گۆرانی (ناتبینم)ە، کە بە ڤیدیۆ کلیپ لە ئەستەنبوڵ بەرهەم هێنراوە، دواتر گۆرانییەکانی(ڕۆژگار و ناز مەکەی) لە دیاربەکر کلیپی بۆ کراوە، ئەو تا ئێستا(٦)ئەلبووم و چەند ڤیدیۆی تۆمارکراوی بڵاوکردۆتەوە کە ئەمانەن:

- ئەلبوومی تۆ هاتی (١٩٩٨) کە ئەم گۆرانییانە لە خۆ دەگرێت:(تۆ هاتی، خانمێ، نەمزانی، وەرەلام، لایە لایە و لانەک).
- ئەلبوومی بگەڕێوە (٢٠٠٠) کە ئەم گۆرانییانەن:(بگەڕێوە، سەرچۆپی، کیژە هەولێری، چەندە جوانی، خەڵەتاندت ئەم دڵە، ئەمانێ، وەلە تە ناگرم، نازانم چۆن خۆشمویستی، هەوری دڵداری).
- ئەلبوومی دایە (٢٠٠١) گۆرانییەکانی:(دایە، بەو بەو، ڕێبوار، ئازیز وانابێ، ئاگر کەتیە دلێ من، نازە، گوڵی گەنم، گوڵفرۆش، هەر یادت ماوە، ها گوڵێ، بۆچی هاتی، دووریی تۆ) لە خۆ دەگرێت.
- ئەلبوومی ڕۆژگار (٢٠٠٢) ئەم گۆرانییانەن:(ڕۆژگار، نەتبینم، بۆچی، دیلانا،

هونەرمەند زەکەریا عەبدوڵڵا لە کارێکی هونەریدا

هونەرمەند زەکەریا عەبدوڵڵا

هونەرمەند زەکەریا عەبدوڵڵا
لە گەڵ یەکێك لە کوڕەکانی

هەڵپەڕکێ، بەسەرهاتی، سوهام، یاران، گوڵاڵا، تو نازا نەکە، وەرەوە، گوڵێ، سالانا، تاکەی).

- ئەلبوومی تێلیناز (٢٠٠٤)گۆرانییەکانی(بۆ پەشمانی؟، تیلیناز، ژیان بێ تۆ، شاهژنا ڕۆژهلاتێ، لە دوو دڵیت وازبێنە، وەرە ئەسمەر، چۆن وانابێ؟، وارێ من، تۆم ناوێ، مەیلی ولات، وەرە ساقی، ئاگری ئیشق، وەرە سەمایە، شڤانێ گارێ، سەرگەردانی) تێدایە.
- ئەلبوومی گەنجی پیر (٢٠٠٧) ئەم گۆرانییانە لە خۆ دەگرێت:(درەنگ هاتی گوڵێ، کیژێ نەکەی، من تو ناڤێ، گەنجی پیر، تۆم دەوێ، جارێ دڵ دەدەی، ڕۆژی بەختم، بۆ من بە، دەردێ تە، ئیشقت، چۆن دڵت دێ)، کە (٩)گۆرانییان هۆنراوەی شاعیر سامی ئەرگوشییە و بە شێوەزاری کرمانجی زۆر سەرکەوتووانە وتوویەتی.
- ئەلبوومی لاپەڕەی سپی (٢٠١٠) بریتییە لە گۆرانییاکانی:(قەدەر، ماچ، نیگای پرگۆ، لەگەڵ تۆ، جانام، لە مەیخانە، چاوەڕێتم، تەنیایی، ڕۆژانی خۆشەویستی بێیتەوە، ئەوین وا نییە، چانسێکی تر، بۆ کوردستان). ئەو داهاتی ئەو بەرهەمەی بەخشیوەتە مندالانی بێ دایک و باوک وکەس وکار.

هونەرمەند زەکەریا عەبدوڵڵا چەند گۆرانییەکی کوردیی کۆنی لە هەموو پارچەکانی کوردستان بە شێواز و ستایلێکی تایبەت بە خۆی نوێ و زیندوو کردۆتەوە، لەوانە گۆرانیی(ئاگر کەتیە دلێ من)ی هونەرمەندی ڕەوانشاد (بەیتۆ جان) کە دەنگ و سەدایەکی زۆری لە باکوور و ڕۆژئاوای کوردستان هەبووە، هونەرمەند بەیتۆ جان خۆی وتوویەتی(ئەگەر چی زیاتر لە(٥٠)هونەرمەندی تورک و کورد ئەم گۆرانییەیان وتووە، بەڵام زەکەریا لە هەمووان جوانتر ئەدای کردووە و تامێکی تایبەتی بەو گۆرانییە داوە).

لە کاتی ڕیفراندۆمەکەی کوردستانیش کۆنسێرتێکی گەورەی ئەنجامداوە، چەند ساڵێکە هیچ بەرهەمێکی نوێی نییە.

هونەرمەند زەکەریا عەبدوڵڵا لە چەند کاتێکی جیاوازدا

هونەرمەند زەکەریا عەبدوڵڵا لە تەک کاری هونەریدا، کاری بازرگانی و بەرهەم هێنانیشی کردووە، هەرچەندە بەم کارەی تووشی ڕەخنە بووە لەوانە هونەرمەندی گەورەی کورد مەزهەری خالقی دەڵێت:(زەکەریا دەنگێکی خۆش و کاریگەری هەیە، بەڵام ڕەخنەم هەیە نەدەبوو خۆی بە کاری دیکە سەرقاڵ بکات، بەڵکو دەبوو پەرە بە بەرهەمەکانی بدابایە چونکە زۆر سەرکەوتوو بوو).

هونەرمەندی دیار و ناسراوی کورد ناسری ڕەزازی سەبارەت بە هونەرمەند زەکەریا عەبدوڵڵا دەڵێت:(زەکەریا هونەرمەندێکی دەنگ خۆش و قۆزە، پێیموایە دەرکەوتنی ئەو گرنگ بوو بۆ سڕینەوەی مۆرکی بێگانە بە هونەری کوردییەوە)، لە لای مۆسیقاژەنەکانی تورکیش بە وەستای ئاواز ناسراوە.

چەندین هونەرمەندی گۆرانیبێژی کورد و تورک و عەرەب گۆرانییەکانی زەکەریا عەبدوڵڵا- یان وتووەتەوە، لەوانە گۆرانبێژی عەرەبی(ماجد الموهەندیس).

ئەو پەیوەندییەکی زۆر باشی لەگەڵ هەموو هونەرمەندانی کوردستان هەیە، لە ساڵی ٢٠١١ هاوسەرگیری لە گەڵ خاتوو(چنار سەرباز هەورامی) کردووە و خاوەنی دوو منداڵن، خوا خۆی و هاوسەر و منداڵەکانی تەمەن درێژ و سەرکەوتوو بکات و هەر بەردەوامیش بێت بۆ خزمەتی هونەری گۆرانی و مۆسیقای کوردی.

سەرچاوەکان:
١ - کوردیپێدیا.
٢ - ویکیپیدیا- ئەنسکلۆپیدیای ئازاد.
٣ - ماڵپەری فەرمیی هونەرمەند زەکەریا عەبدوڵڵا.
٤ – ماڵپەڕی Aram Aro، فلیمێکی دوکیومێنتاری لە ساڵی ٢٠٢٠.
٥ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم

دێدەوانی یەعقوب

شـاعیر و نووسـەر و ڕۆژنامەنـووس، میدیـاکار و شـارەزای فۆلکلـۆر و کەلتوور و کەلەپووری کوردی، مامۆستای فرە بەهرە دێدەوانی یەعقوب ....

شـاعیر و نووسـەر و ڕۆژنامەنـووس و شـارەزای فۆلکلـۆر و کەلتـوور و کەلەپـووری کـوردی مامۆسـتا دێدەوانـی یەعقـوب لـە سـاڵی ١٩٦٦ لـە گوندی(حەسـەن متـرب) لـە بنـاری شـاخی(دێدەوان)ی سـەر بـە ناحیـەی قوشتەپەی پارێزگای هەولێر لە خێزانێکی کوردپەروەر لە دایکبووە، خوێندنی سـەرەتایی و ناوەندی تەواوکردووە، کەوتۆتە ژێر کاریگەریی(شـەهید یاسـین)ی بـرای کـە کەسـێکی خوێنـەر و ڕۆشـنبیر بـووە، بۆیـە هـەر لـە تەمەنـی لاوێتیدا حـەز و ئارەزووی چۆتـە بـواری ڕاگەیانـدن و گوێـی لـە بەرنامەکانـی ڕادیـۆ و تەلەفزیۆنـە کوردییـەکان گرتـووە و هۆگریـان بـووە، لـە سـاڵی ١٩٨٢دەسـتی بـە نامـە نووسـین بـۆ ئـەم دەزگایانـەی ڕاگەیانـدن کـردووە و هەتـا سـندوقێکی پۆستەشـی تایبـەت بـە خـۆی هەبووە، لـە سـاڵی ١٩٨٣ یەکـەم نۆبەرەی بەرهەمـی خـۆی کـە وتارێـک بـووە بـە ناوی(شمشـاڵی برایـم) لـە ڕۆژنامەی(هـاوکاری) بڵاوکردۆتـەوە، هـەر هەمـان

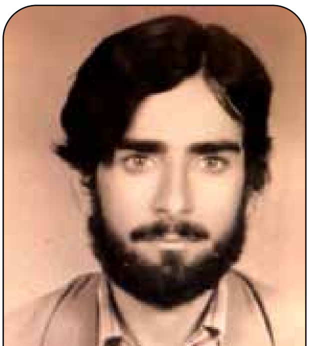

ڕۆژنامەنووس و میدیاکار
دێدەوانی یەعقوب بە جاحێڵی

لە لای ڕاستەوە: ڕۆژنامەنووس دێدەوانی یەعقوب، شاعیری گەورەی کورد ڕەوانشاد شێرکۆ بێکەس، نەناسراوە، نەناسراوە، نووسەر و ڕۆژنامەنووس حەمە سەعید حەمە کەریم جاف

ساڵ لە لایەن میدیاکار خاتوو(نیشتمان عومەر میراو) چاوپێکەوتنێکی ڕادیۆیی لەگەڵدا کراوە، دواتر گرۆگاڵی شیعر نووسینی کردووە و یەکەم بەرهەمی شیعریشی هەر لە ڕۆژنامەی هاوکاری بڵاوکردۆتەوە، لە ساڵی ١٩٨٩ یەکەم پارچە شیعری بە شێوەزاری کرمانجی ژوورو(بادینی) بە ناو نیشانی(دێ هەر ڕێکاتا شەقینم)نووسیوە لە ڕۆژنامەی(بزاڤ)بڵاویکردۆتەوە.

شاعیر و ڕۆژنامەنووس دێدەوانی یەعقوب بەهۆی چالاکییە سیاسییەکانی لە ناوەڕاستی هەشتاکانی سەدەی ڕابردوو لە لایەن ڕژێمی ئەوسای عیراق دەستگیر کراوە و ئازار و ئەشکەنجەیەکی زۆریان داوە، هەر چەندە لە زیندان بووە، بەڵام هەر بەردەوام بووە لە نووسینی شیعرەکانی تا گواستراوەتەوە بەندیخانەی(ئەبو غرێب) لە بەغدا، بەم هۆیەوە لە ساڵی ١٩٨٨ لە نووسین و خوێندنەوە دوورکەوتۆتەوە، لە ساڵی ١٩٩٨ بە لێبووردنی گشتی ئازادکراوە، دەستی بە نووسینی شیعر کردۆتەوە و بە نامە و نووسین پەیوەندیشی بە ڕادیۆ و تەلەفزیۆنە کوردییەکان کردۆتەوە، لە کۆتایی هەشتاکان دیوانێکی شیعری ئامادەکراوی هەبووە، نووسەر

و ڕۆژنامەنووسی دیاری کورد ڕەوانشاد مەحموود زامدار پێشەکی بۆ نووسیوە، بەڵام دیارە نەتوانراوە چاپی بکات و لە کۆڕەوەکەی ساڵی ١٩٩١ ئەم دەستنووسە شیعرییەی لێ فەوتاوە.

نووسەر و ڕۆژنامەنووس دێدەوانی یەعقوب نووسینەکانی بە زمانێکی شیرین و سادە و ساکاری کوردی پڕ لە ئیدیۆم و قسەی نەستەق و پەندی پێشینان نووسیوە، لە بوارەکانی شیعر و فۆلکلۆر و بابەتی دیکەشدا، تا ئێستا سێ کتێبی چاپ و بڵاوکردۆتەوە کە ئەمانەن:

- کتێبی(دەستەواژەکانی مرۆڤ) کە (٣٣٠٠) پەندی کوردی دەربارەی جەستەی مرۆڤ لە خۆ دەگرێت، کە شاعیر و نووسەر ڕەوانشاد خالید جووتیار پێشەکی بۆ نووسیوە، ساڵی ٢٠٠١ چاپ و بڵاوکراوەتەوە.
- کتێبی(ژن لە پەندی کوردی)، ساڵی ٢٠٠٧ چاپکراوە.
- کتێبی(تەمەنێکی گوڵبەرهەم لە نێوان بیست و دوو بەهاردا) کە باسی مردنی کوڕەکەی(هەڵۆ)ی جوانەمەرگ دەکات، ساڵی ٢٠١٦ چاپکراوە.
- دیوانێکی شیعریشی لە ژێر چاپە، خوا یار بێت بەم زووانە دەکەوێتە بەر

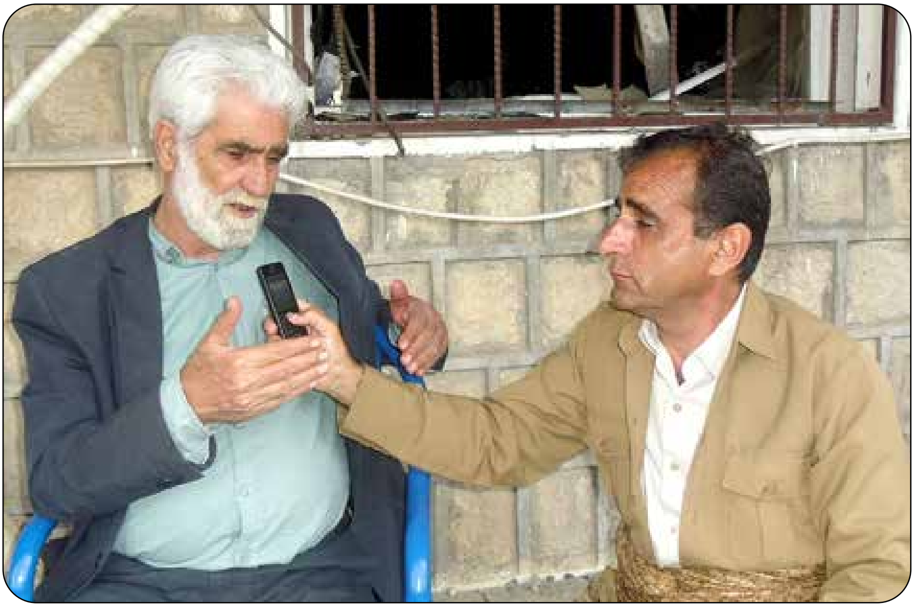

لە لای ڕاستەوە: نووسەر و ڕۆژنامەنووس دێدەوانی یەعقوب، دەرهێنەری ناسراوی کورد ناسر حەسەن

دەست و دیدی خوێنەران، شیعرەکانی ئەو لە ئەنجامی زیندانیکردنی و ئەشکەنجەدانی، زیاتر نیشتمانی و نەتەوەیین، کەمتر لە بواری ئەڤینی نووسیوە.

شاعیر و ڕۆژنامەوان دێدەوانی یەعقوب، جگە لە نووسینە پوخت و جوانەکانی لە بواری ڕۆژنامەوانی و کاری ڕاگەیاندن و ژینگەپارێزی چەندین چالاکیی دیکەی نواندووە لەوانە:

- پاش ڕاپەڕینی ساڵی ١٩٩١ هەر لە ژمارە (سفر) ی ڕۆژنامەی کوردستانی نوێ، ماوەی(٢٠) ساڵ بەبەردەوامی وەکو پەیامنێر و وەکو نووسەریش بابەتی هەمەجۆری تێدا بڵاوکردۆتەوە و دەکات.
- ماوەیەکیش پەیامنێری ڕۆژنامەی هەرێمی کوردستان بووە.
- لە ساڵی ١٩٩٢ەوە، لە ڕادیۆی دەنگی هەولێری مەڵبەندی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان وەک ئامادەکار و پێشکەشکاری بەرنامەی(ژینی لادێ) تا ساڵی ٢٠٠٨ کاری کردووە.
- ماوەی (٦) ساڵیش پەیامنێری تەلەفزیۆنی گەلی کوردستان بووە.

لە لای ڕاستەوە: نەناسراوە، نووسەر و شاعیر دێدەوانی یەعقوب لە کاتی ڕێزلێنانیدا

لە لای ڕاستەوە: نووسەر و شاعیر دێدەوان یەعقوب، خاتوو کێخوا سێوی، ژنێکی ناسراوی دەشتی قەراجە، ساڵی ٢٠٠٣ وێنەکە گیراوە

- لە سالانی ٢٠٠٣ - ٢٠١٤ پەیامنێر و لێپرسراوی نووسینگەی تەلەفزیۆنی کوردسات بووە لە کۆیە.
- لە سالانی ٢٠٠٤- ٢٠٠٨بەرنامەی(ڕوانگەی ڕەسەن)ی لە تەلەفزیۆنی گەلی کوردستان کەناڵی هەولێر و کۆیە ئامادە و پێشکەشکردووە، دواتر بەرنامەکەی بردۆتە تەلەفزیۆنی ڕەسەن و تا ئێستاش بەردەوامە.
- ماوەی ساڵێکیش لە تەلەفزیۆنی فۆلکلۆر بەرنامەی(کلاوڕۆژنە)ی ئامادە و پێشکەشکردووە.
- لە سالی ٢٠٠٥ەوە، پەیامنیری ئێزگەی گەلی کوردستانە تا ئێستاش بەردەوامە.
- لە ساڵی ١٩٩٦ یەکەم پێشانگای کەلەپووری لە هۆڵی خوێندکاران لە هەولێر کردۆتەوە، تا ئێستا(١٣) پیشانگای (بەردی سروشتی) گوزارشتدار لە هەولێر و کۆیە و سۆران و سلێمانی کردۆتەوە.
- زیاتر لە(١٠) پیشانگای کەلەپووریشی لە بۆنە جیاجیاکان کردۆتەوە.
- لە ساڵی ٢٠١٥ەوە، وەکو سەرپەرشتیاری مۆزەخانەی کەلتووری(لەپ زێڕین) لە کۆیە دەستبەکارە، کە خاوەنەکەی دکتۆر خاتوو عەتیە حەمە سەعیدە.

- بەشداری لە دەیان کۆڕوکۆبوونەوەی شیعر خوێندنەوەی لە پارێزگاکانی هەولێر و سلێمانی کردووە، لەوانە لە هۆڵەکانی(میدیا، ڕۆشنبیریی هەولێر، زانکۆی کۆیە، ئاشتی، باخچەی گلکەند، ڕۆشنبیریی کۆیە، شەهید عەبدولڕەزاق لە تەقتەق، ناحیەی سێگردکان و چەندانی دیکەش).
- زیاتر لە(١٠٠) جار خەڵات و ڕێزلێنانی بۆ کراوە، دوو جاریش ڕێزلێنانی تایبەتی بۆ کراوە لەوانە ڕێزلێنانی(ڕێکخراوی چەتر لە کۆیە وماڵی وەفایی لە هەولێر).

بۆ شاعیر و نووسەر و ڕۆژنامەنووس دێدەوانی یەعقوب هەر

شاعیر و میدیاکار دێدەوانی یەعقوب لە چەند کاتێکی جیاوازدا

بەرهەمەکانی شاعیر و میدیاکار دێدەوانی یەعقوب

سەرکەوتوو و بەردەوام بێت بۆ خزمەتی زمان و ئەدەب و فۆلکلۆر و کەلتوور و کەلەپووری کوردی.

نموونەی شیعرێکی شاعیر و میدیاکار دێدەوانی یەعقوب، کە باسی بەندیخانە دەکات، دیارە خۆشی ئازار و ئەشکەنجەیەکی زۆری لە بەندیخانە بینیوە:

ئەی بەندیخانە، ئەی بەندیخانە

گوێم لێبگرە و زۆر چاک بیزانە
ساڵەهایە تۆ لاوانی خوێن گەش
بەهەزارەها توند دەگریە
باوەش
دەیان شاریەوە لەخزم و
لەکەس
لێیان دەبڕی گشت هەواو
نەفەس
بەساڵ ودەساڵ ئەوان
وندەکەی
کام شوێن دوورە بۆ
وێیان دەبەی

لەجێی گیانەکەم
سندانیان هەیە
لەشوێن نان وئاو
لێدانیان هەیە
ئەزیەتیان دەدەی
لەنیوەشەودا
دارکاری دەکرێن
لە شیرین خەودا
هیچ شت نابینن
جگە لەچەند ناوێ
لە دیوار نووسراوو
ناوی چەند لاوێ
گوێیان لەهیچ نابێ
جگە لەهاوار
هاوار ئەولاوەی کە
کراوەبەدار
هەتا ئەو ڕۆژەی بڕیار
بەبڕیار
بڕیار دەدرێ کە
بدرێن لە دار
بەڵام ئەونەخشەی
لەدڵ کێشراوە
هەتا ئەوڕۆژەش
وەکو خۆی ماوە
کاتێ دەیان بەن

بەرەو ڕووی مردن
پەنجە هەڵدەبڕن
ڕوەو ڕوی دوژمن
دەڵێن بزانە دوژمنی ناپاک
تەنیا ئێمەنین
خەمخۆر ئاووخاک
بەڵکو لەلاوان هەتاوەکو پیر
لەگەڵ کچانی
جوان وڕۆشنبیر
لەگەڵ ئێمە هەموو
هاو بیرن
هەموو هەمەڕاو
گشت هاوتەکبیرن
گەر ڕۆژێ مابێ لە
ژیانی ئەوان
دەستێنن تۆڵەو
مافێکی ڕەوان
تۆ دەڕووخێنن
بەندیخانەی مات
دەتکەن بەجێ ژووان
لاوانی وڵات
دەکرێی بەپارچە
زەوێکی پان
پاک دات دەچێنن
بەگوڵ و ڕەیحان

گوڵێ لەئاوی گوڵێ
لەدێمە
دەکەن بەچەپک
بۆ گۆڕی ئێمە
لەسەرکێلمان
دەنووسن شەهید
بەڵام کام شەهید
شەهیدی حەگید
کلێمان بەگوڵ شیعر
دەخشێ
خوا وەندیش بەهەشتمان پێ دەبەخشێ.

سەرچاوەکان:

١ - کورتەیەک ژیاننامە بەرهەم و چالاکییەکانی شاعیر و نووسەر دێدەوانی یەعقوب کە لەسەر داخوازیی من بۆی ناردووم، سوپاسی دەکەم.
٢ - ماڵپەڕی ئەمڕۆ سپیدە، فلمێکی دوکیومێنتاری، لە ٦ - ٢ - ٢٠٢٤.
٣ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

مەریوان مەسعوود

نووسەر و ڕۆژنامەنووس مەریوان مەسعوود ...

نووسەر ڕۆژنامەنووس مەریوان مەسعوود لە ١٥- ١٠ - ١٩٧٧ لە شاری هەولێر لە دایکبووە، خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی هەر لە شاری هەولێر تەواوکردووە، لە ساڵی ١٩٩٢ لەگەڵ دامەزراندنی پەیمانگای هونەرە جوانەکانی هەولێر وەکو یەکەم خولی قوتابیانی ئەو پەیمانگایە چووەتە بەشی شانۆ و تا پۆلی چوارەمی خوێندووە، دواتر لە بەر باری ناوخۆی کوردستان چووەتە شاری سلێمانی و، ساڵی ١٩٩٩ لەوێ پۆلی چوارەم و پێنجەمی بە سەرکەوتوویی تەواوکردووە.

نووسەر و ڕۆژنامەنووس مەریوان مەسعوود لە بەر خۆشەویستی بۆ نووسین و ڕۆژنامەگەری بواری شانۆ و هونەری فەرامۆش کردووە و لە ١١ - ١ - ١٩٩٧ لە ڕۆژنامەی کوردستانی نوێ دامەزراوە، ئیدی کەوتۆتە ناو دنیای ڕۆژنامە و ڕۆژنامەگەری، ئەو لە بواری ڕۆژنامەگەری هەموو کارەکانی لە(سەرپەرشتیی چاپ، هەڵەچنی، پەیامنێری، موحەریر، لێپرسراوی لاپەڕە، لێپرسراوی بەش، ئەندامی دەستەی نووسەران، سکرتێری نووسین) کردووە، لە ساڵی٢٠٢٢ەوە جێگری سەرنووسەری ڕۆژنامەی کوردستانی نوێیە لە سلێمانی.

نووسەر و ڕۆژنامەنووس مەریوان مەسعوود لە بواری پیشەی

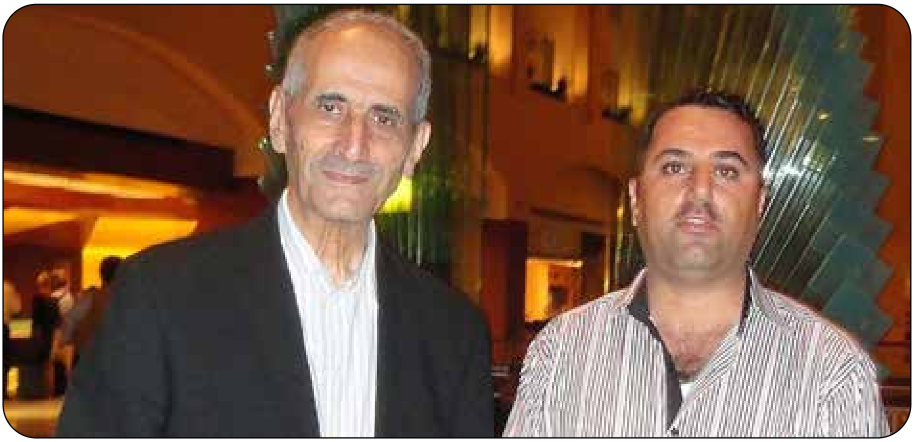

لە لای ڕاستەوە: نووسەر و ڕۆژنامەنووس مەریوان مەسعوود، ڕەوانشاد دکتۆر کەمال مەزهەر

لە لای ڕاستەوە: نووسەر و ڕۆژنامەنووس مەریوان مەسعوود، نووسەر و ڕۆماننووس محەمەد موکری

ڕۆژنامەنووسی و هونەری و ئامادەکردن و سەرپەرشتیکردن و بابەتی هەمەجۆری دیکە، چەندین بەرهەمی پوخت و سوود بەخشی چاپ و بڵاوکردۆتەوە کە ئەمانەن:

- کتێبی(پرۆفیشناڵی لە ڕۆژنامەنووسی کوردیدا)، ساڵی ٢٠٠٦.
- کتێبی(ڕووەو هونەرێکی کوردی ڕەسەن و هاوچەرخ) بە هاوبەشی لەگەڵ دکتۆر ژینۆ عەبدوڵلا، چاپی یەکەم، ساڵی ٢٠١٧.
- کتێبی(حەسەن زیرەک، چریکەیەک بۆ شادی)سەرپەرشتیکردن، ساڵی ٢٠١٩.

- کۆماری ژیاندۆستی، دیداری ڕۆژنامەنووسییە، لە بڵاوکراوەکانی(هاوار فلیم)، ساڵی ٢٠٢١.
- مام جەلال لە خاکی کوردستانی نوێدا، نووسینی مام جەلال، ئامادەکردنی نووسەر مەریوان مەسعوود.
- کتێبی(من دەنووسم، ئێوەش بیخوێننەوە)کە ئەزموونێکی نوێی ڕۆژنامەنووسییە، سلێمانی، ٢٠٢٤.

ئەو وەکو نووسەر و ڕۆژنامەنووسێکی بە توانا و خاوەن ئەزموونی زیاتر لە(٢٨) ساڵ لە بواری ڕۆژنامەگەری، چەندین چالاکی و نووسینی هەبووە، لەوانە:

لە لای ڕاستەوە: ڕۆژنامەنووس لاوەند نەوزاد، خاتوو نەسرین بەرواری، ڕۆژنامەنووس مەریوان مەسعوود لە دیدارێکی ڕۆژنامەوانیدا

لە لای ڕاستەوە: هونەرمەند نەجمەدین غوڵامی، نووسەر و ڕۆژنامەنووس مەریوان مەسعوود، هونەرمەند دیاری قەرەداغی

لە لای ڕاستەوە: شاعیر و نووسەر مەسعوود پەرێشان، نووسەر و ڕۆژنامەنووس مەریوان مەسعوود

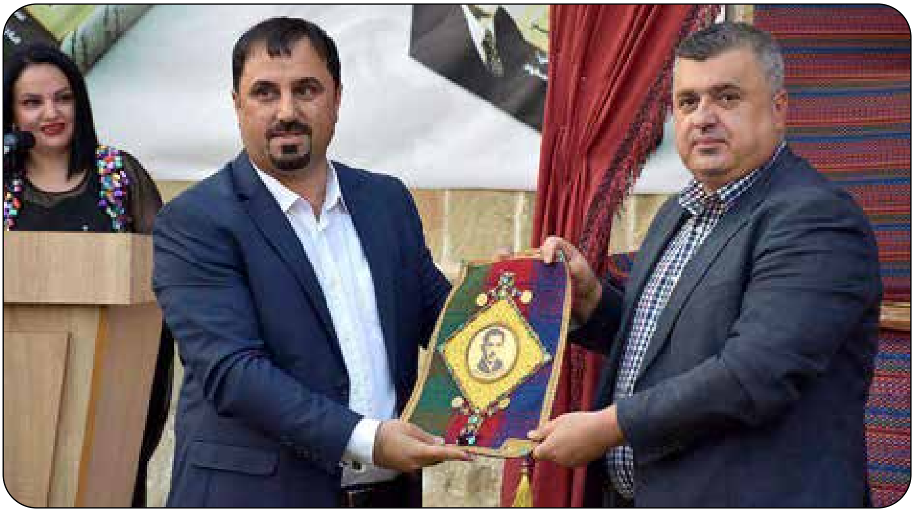

لە لای ڕاستەوە: بەڕێز نیاز نوری نەقیبی سەندیکای هونەرمەندانی کوردستان،
ڕۆژنامەنووس مەریوان مەسعوود

- تا ئێستا زیاتر لە(٢٠٠٠)وتاری ڕۆژنامەنووسی لە بواری سیاسی و فیکری و ئەدەبی و ڕۆشنبیری و هونەری و بابەتی هەمەجۆری دیکە، لە ڕۆژنامە و گۆڤار و بڵاوکراوە و سایتە ئەلیکترۆنییە کوردییەکان بڵاوکردۆتەوە.
- لە ساڵی ٢٠٠٠- ٢٠٠١ ماوەیەک وەکو جێگری سەرنووسەری ڕۆژنامەی(ئاسۆ) کە دەزگای خەندان بۆ پەخش و چاپکردن دەریدەکرد، کاری کردووە و دواتر گەڕاوەتەوە ڕۆژنامەی کوردستانی نوێ.

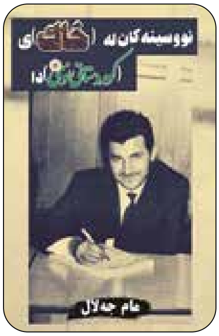

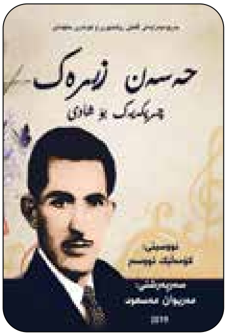

بەرهەمەکانی نووسەر و ڕۆژنامەنووس مەریوان مەسعوود

- لە ساڵانی ٢٠٠٧- ٢٠١١ وەکو سکرتێری ڕۆژنامەوانیی جێگری سەرۆکی هەرێم دەستبەکار بووە.
- ماوەی ساڵێک لە بەشی کوردیی سایتی فەرمیی سەرۆکایەتیی کۆماری عێراق، ئەو کاتەی مام جەلام سەرۆک کۆماری عێراق بوو، کاری کردووە.
- زیاتر لە(١٠٠)وتاری بەڵگەنامەیی و مێژوویی و وێنەی دەگمەنی بواری ڕۆژنامەنووسی لە ڕۆژنامە و گۆڤار و سایتە کوردییەکان بڵاوکردۆتەوە.
- ئەندامی کارای سەندیکای ڕۆژنامەنووسانی کوردستان و فیدراسیۆنی نێودەوڵەتییە.

بۆ نووسەر و ڕۆژنامەنووس مەریوان مەسعوود هەر سەرکەوتوو و بەردەوام بێت بۆ خزمەتی زمان و ئەدەب و ڕۆژنامەنووسیی کوردی.

سەرچاوەکان:

١ - کورتەیەک لە ژیاننامە و بەرهەمەکانی نووسەر و ڕۆژنامەنووس مەریوان مەسعوود، کە لە سەر داخوازیی من لە سلێمانی بۆی ناردووم، سوپاسی دەکەم.
٢ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

یونس ڕەزایی

شاعیر و نووسەر و ڕۆژنامەنووس و وەرگێڕ، مامۆستا یونس ڕەزایی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان...

شاعیر و نووسەر یونس ڕەزایی لە ساڵی ١٩٧٥ لە شاری(بۆکان) لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە خێزانێکی کوردپەروەر لە دایکبووە، خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی لە بۆکان و مهاباد تەواوکردووە، پاشان بڕوانامەی بەکالۆریۆسی لە(کارناسی تەکنەلۆژی پەروەردە) لە زانکۆی (تەورێز) بەدەستهێناوە و درێژەی بە خوێندن داوە و، بڕوانامەی ماستەریشی لە زانستە سیاسییەکان لە زانکۆی زانست و توێژینەوە لە(تاران)وەرگرتووە و، لە بنکەی ڕاهێنانی هزری منداڵان و مێرد منداڵان لە شاری بۆکان دەستبەکاربووە، پاش چەند ساڵێک خزمەتکردن وازی هێناوە و، بووەتە مامۆستا لە قوتابخانەکانی شاری بۆکان و دەوروبەری.

شاعیر و وەرگێڕ یونس ڕەزایی یەکێکە لە شاعیرە نوێخوازەکانی شیعری کوردی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، دوای هەر یەک لە شاعیرانی نوێخواز(سوارە ئیلخانزادە، مارف ئاغایی، جەلالی مەلەکشاه، ژیلا حوسێنی) بە شاعیرێکی پێشەنگی دوای ئەوان هەژمار دەکرێت، ئەو پاش نووسینی شیعری(شێت) کە بووە هۆی زیاتر ناساندنی لە لایەن خوێنەرانی ڕۆژهەڵات

لە لای ڕاستەوە: نووسەر و ڕۆژنامەنووس جەواد حەیدەری بۆکانی، شاعیر یونس ڕەزایی،
نووسەر و ڕۆماننووس شیرزاد حەسەن

و باشووری کوردستان، دەتوانین بڵێین وەکو شاعیرێکی داهێنەر و یاخییە، ئەو لە ڕووی ناوەڕۆکی شیعرەکانی و بەکارهێنانی زمان و شێواز و ستایلی تایبەتی خۆی هەیە، بە تایبەتی لە نووسین و ڕێنووسی زمانی کوردی، زیاتریش بایەخ و سوودی لە داستان و ئەفسانە ئەدەبییەکان وەرگرتووە، وەکو وەرگێڕانیش چەند بەرهەمێکی لە زمانی فارسی وەرگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی، دەیان نووسینی ئەدەبی و پارچە هەڵبەستی لە ڕۆژنامە و گۆڤار و بڵاوکراوەکانی ڕۆژهەڵات و باشووری کوردستان لەوانە (ڕامان، سەردەم، کاروان، ئایندە، شین، ئێستا، مەهاباد، هەنار، ئاوێتە، سروە، بیروهزر و چەندانی دیکەش) بڵاوکردۆتەوە، بواری ئەدەبیاتی منداڵانیشی فەرامۆش نەکردووە، چەند دیوانێکی شیعری چاپ و بڵاوکردۆتەوە، کە ئەمانەن:

- شین ترین بەتاڵ، شیعر، ٢٠٠١.
- منم شاعیری ژنانی چاوەڕوان، شیعر، ٢٠٠٧.
- مامە میاو، چیرۆکی مناڵانەی ئاژەڵان، ٢٠١٤.
- تەنیایی لە تیراژی پایزدا، شیعر، ٢٠١٨.
- سەمفۆنی پێنجەمی باران، شیعر، ٢٠١٨.

- نەشتەر بە ڕەنگێکی دیکەی ترەوە، شیعر، ٢٠١٨.
- کایە بە ئەلف و بێی گریان، شیعر، ٢٠١٨.
- ڕێوی مەنجەڵ بەسەر، چیرۆکی منداڵان، وەرگێڕان لە فارسییەوە، ٢٠١٠.
- هەنگاوی یازدەهەم، چیرۆکی منداڵان، وەرگێڕان لە فارسییەوە.

بەرهەمە وەرگێڕدراوەکان:

- و من عاشقانە انبوە میشوم، هەڵبژاردەیەک لە شیعرەکانی یونس ڕەزایی، لە لایەن شاعیر ئارەش سەنجابی وەرگێڕدراوەتە سەر زمانی فارسی، ساڵی ٢٠١٠.
- دستور زبان باران، کۆمەڵە شیعرێکی شاعیر یونس ڕەزاییە، وەرگێڕدراوەتە سەر زمانی فارسی لە لایەن شاعیر و نووسەر ئارەش سەنجابی، ٢٠١٦.

ئەو بە هۆی داهێنانی لە شیعری کوردی و ئەزموونەکەی بووەتە جێی سەرنجی بەشێک لە ڕەخنەگرانی ڕۆژهەڵات و باشووری کوردستان، کە تیشکیان خستۆتە سەر بەرهەمەکانی.

لە لای ڕاستەوە: خاتوو لەیلا ساڵح هاوسەری شاعیر یونس ڕەزایی، نووسەر و ڕۆژنامەنووس و وەرگێڕ ئازاد عەبدولواحید، شاعیر و وەرگێڕ یونس ڕەزایی

شاعیر یونس ڕەزایی وەکو نووسەر و ڕۆژنامەنووسێکی بەتواناش چەندین چالاکیی ئەدەبی و ڕۆشنبیری و ڕێکخراوەیی هەبووە، لەوانە:

- لە ساڵی ٢٠٠٠ ماوەیەک سەرنووسەری گۆڤارەکانی(زایەڵە، پەیژە)بووە.
- چەند مانگێک پێش ڕاگیرانی گۆڤاری(سروە) ئەندامی دەستەی نووسەرانی ئەو گۆڤارە بووە.
- ئەندامی ئەنجومەنی ئەدەبیی بۆکان بووە.
- ماوەیەک ئەندامی دەستەی نووسەرانی مانگنامەی(ڕۆچنە) بووە کە تایبەت بووە بەهزری منداڵان.
- ئەندامی چاودێری و سەرپەرشتی گۆڤاری(کانییە)ی منداڵان بووە کە پاشکۆی گۆڤاری(مهاباد) بووە و(٩٥) ژمارەی لێدەرچووە.
- لە بواری(فلیمسازی- سیناریۆ) تا ئێستا بۆ ژیان و بەرهەمەکانی هەر یەک لە هونەرمەندی مۆسیقاژەن(موجتەبا میرزادە) و(محەمەد ئەوراز) فیلمی نووسیوە و لە تەلەفزیۆنە کوردییەکان پەخش و بڵاوکراوەتەوە.

لە لای ڕاستەوە: شاعیر یونس ڕەزایی، نووسەر و وەرگێڕ خالید فاتیحی، دکتۆر ڕەهبەر مەحمود زادە

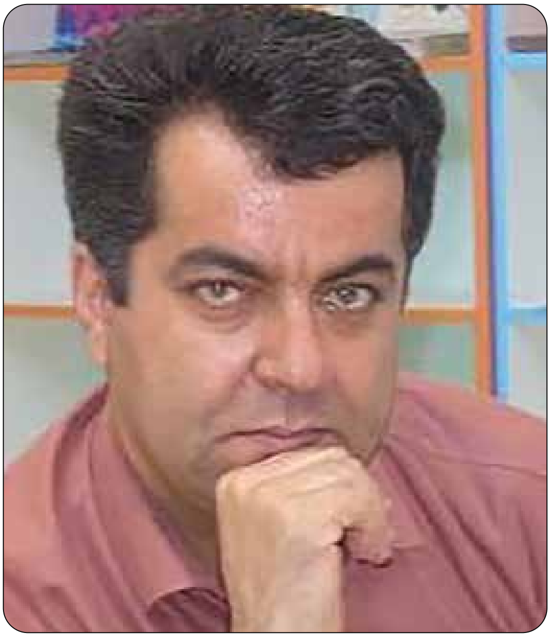

شاعیر و نووسەر و وەرگێڕ یونس ڕەزایی لە چەند کاتێکی جیاوازدا

- وەکو ئەندامـی (لیژنـەی دادوەری- لجنـة الحکام) بـۆ یەکەمیـن خەڵاتـی ئەدەبیـی کتێبـی کـوردی (ئیبراهیـم یونس)هەڵبژێـردراوە.

چەندین چالاکیی دیکەشی هەبووە.

بـۆ شـاعیر و نووسـەر و ڕۆژنامەنـووس و وەرگێـڕ یونـس ڕەزایـی هـەر سـەرکەوتوو و بـەردەوام بیت بـۆ خزمەتـی زمـان و ئەدەبـی کـوردی.

نموونەی شیعرەکانی:

بەشێک لە شیعری(سیمفۆنیای پێنجەمی باران):

بجریوێنە گورگی ئازیز

لەسەر نۆتی ئەو ڕووبارە

دەماری من پڕ لە شەوە… پڕ نا لە خوێن

بلوورێنە کاتژمێر ٨ی بەیانی

لەسەر فرێکانسی دوێنێ

بەرهەمەکانی شاعیر یونس ڕەزایی

سەرقاڵم ئێستا بە مردن
بە بێ‌هەواڵ باخ دەوەرێ لە پەنجەمدا
کلوو کلوو
هاوین لە ڕێگاکانمدا
شاخیش لە با نا... لە دەرتانی هیچیدا
بلوورێنە بە کاتی سەمفۆنی پێنجەم
کە چوارساڵەییمی ون کرد
بە ڕاوێژی خۆرنشینێک

له سیمای چرکەکانمدا
سەرقاڵم دوێنێ بە بەفر
بە دەماری هەموو هەڤاڵەکانمدا
هەواڵەکانمدا
وە شێعرێکیش
کە نە نۆت و نە پێنجەمین سەمفۆنییە
بەر لە ئاوابوونی تابووت
کە گۆڕی من
باڵندەیەک... بە جریوەتانەوە زیندوو
لەسەر شەپۆلی کورتی ڕەدیفەکانی بێسەروا
لەسەر تەمەنی پیری تۆ دەریا...

سەرچاوەکان:

١ - ویکیپیدیا- ئینسکلۆپیدیای ئازاد.
٢ - ماڵپەڕی(معرفی و خرید کتاب در ایران).
٣ - ماڵپەڕی(مجله ادبی پیادەرو)، نووسینێکی نووسەر سیامند مهتدی.
٤ - ماڵپەڕی(هاوچەرخ) لە ١٦ - ٢ - ٢٠٢٢.
٥ -ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

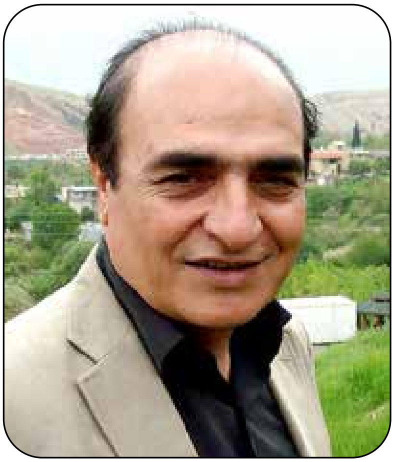

محەمەد حەمۆ

شاعیر و نووسەر و چیرۆکنووس و شانۆنووس و لێکۆڵەر محەمەد حەمۆ لە ڕۆژئاڤای کوردستان....

شاعیر و نووسەر محەمەد حەمۆ لە ١ - ٣ - ١٩٦١ لە گوندی(شیرکان-شیتکا)ی سەر بە قەزای(عەفرین)ی پارێزگای حەلەب لە ڕۆژئاوای کوردستان لە خێزانێکی کوردپەروەر لە دایکبووە، خوێندنی سەرەتایی لە گوندی(میرکا) کە نزیک گوندەکەی خۆیان بووە تەواوکردووە و خوێندنی ناوەندی لە گوندی(بریمچە) تەواوکردووە و ئامادەییشی لە شاری حەلەب بە سەرکەوتوویی تەواوکردووە، لە کۆتایی حەفتاکانی سەدەی ڕابردوو گرۆگاڵی شیعر نووسینی بە پیتی عەرەبی کردووە، دواتر لە ڕێگای ئاشنابوون بە گۆڤاری(گوڵستان) کە ڕەوانشاد شاعیر(جگەرخوێن) سەرنووسەری بووە و ڕەوانشاد عوسمان سەبریش نووسینەکانی بە پیتی لاتینی کوردی تێدا بڵاودەکردەوە، ئەو وردە وردە فێری نووسین و خوێندنەوەی کوردی بە پیتی لاتینی بووە، لە نێوان ساڵانی ١٩٨١ - ١٩٨٤ بە تەواوی لە شاری حەلەب نیشتەجێ بووە و دەستی بە نووسینی شیعر و وتاری هەمەجۆر کردووە و، لە ڕۆژنامە و گۆڤارە کوردییەکان بە تایبەتی گۆڤاری(ستێر)بڵاوی کردوونەتەوە.

لە لای ڕاستەوە: دکتۆر عیزەدین مستەفا ڕەسووڵ، شاعیر محەمەد حەمۆ، دکتۆر کەندال نەزان

شاعیر و نووسەر محەمەد حەمۆ چەند ساڵێک بە ئاوارەیی لە وڵاتی(لیبیا) ژیاوە و ساڵی ١٩٩٣ گەڕاوەتەوە سووریا، یەکەم کتێبخانەی کوردی بە هاوبەشی لە گەڵ سەیدا عەلی جەعفەر بە ناوی کتێبخانەی(خانی)کردۆتەوە، دواتریش بووەتە خاوەنی کتێبخانەی(بەدرخان) بەتەنیا، بەهۆی چالاکییە ئەدەبی و ڕۆشنبیرییەکانی ساڵی ١٩٩٥ ماوەیەک لە (مخابرات العسكرية) ی ڕژێمی سووریا دەستگیرکراوە و ئازار و ئەشکەنجەیەکی زۆریان داوە، دواتر ئازادکراوە، لە ساڵی ١٩٩٩ دووبارە لە(دائرة الامن)ی حەلەب لەسەر نووسینی شانۆگەریی(القاء الزهور) کە ساڵی ١٩٩٩ وەرگێڕدراوەتە سەر زمانی فەرەنسی و، لە بەشی زۆری شارەکانی فەرەنسا نمایشکراوە دەستگیرکراوەتەوە، دیسان پاش ماوەیەک ئازادکراوە، چۆتەوە سەر کارەکەی خۆی، کە خاوەنی کتێبجانەی(بەردخان)بووە، بەڵام دیارە دام و دەزگاکانی حکومەتی سووریا هەموو موڵک وماڵیان حیجزکردووە ، ئەویش ڕووی لە باشووری کوردستان کردووە و لە شاری سلێمانی گیرساوەتەوە و لە بەشی عەرەبیی ڕۆژنامەی (الاتحاد)، وەکو موحەریر کاری کردووە، ئێستاش لە هەولێر نیشتەجێیە.

شـاعیر و نووسـەر و شـانۆنووس و لێکۆڵـەر محەمـەد حەمـۆ کۆمەڵێـک بەرهەمی شیعری و هەندێ چیرۆکی تەنزئامێزی و شانۆگەریی(القاء الزهور) ی بە زمانی کوردی بە پیتی لاتینی نووسیوە چاپ و بڵاوی کردوونەتەوە، کە ئەمانەن:

-(لقـاء الزهـور)، سـاڵی ١٩٩٤ ، سـاڵی ١٩٩٩ وەرگێڕدراوەتـە سـەر زمانـی فەرەنسـی.

لە لای ڕاستەوە: خاتوو سارا هاوسەری شاعیری دیاری کورد قوبادی جەلیزادە، شاعیر قوبادی جەلیزادە، شاعیر و نووسەر محەمەد حەمۆ

لە لای ڕاستەوە: شاعیر محسن ئاوارە، شاعیر محەمەد حەمۆ

شاعیر و نووسەر محەمەد حەمۆ و هاوسەری و کور و کچ و بووکەکانی

-(سیرانا دل) Seyrana dil di şîna evînê de، کۆمەڵە شیعر ساڵی ١٩٩٧.

-(Di bin dilovaniya jiyanê de Axin Welat)، کۆمەڵە شیعر، ساڵی ١٩٩٧، بەزمانی کوردی، شاعیر خاتوو سەمیرە شەباب وەریگێڕاوەتە سەر زمانی عەرەبی.

- کۆمەڵە شیعری(Di kûraniya vê riyê de)، چاپخانەی خاک، سلێمانی ٢٠٠٤.

-(Helbeststirana Gulên Mûmdankan)، لەسەر ئەرکی(مؤسسة سما دبي)چاپخانەی یاد، سلێمانی عام ٢٠٠٨، ئەم کۆمەڵە شیعرە وەرگێڕدراوەتە سەر زمانی فارسی.

- کۆمەڵە چیرۆکی تەنزئامێز بە ناوی (Kenê Girînokî) لەسەر ئەرکی دەزگای رۆشنبیریی جەمال عیرفان لە سلێمانی ساڵی ٢٠١٣ چاپ و بڵاوکراوەتەوە، لە لایەن نووسەر ئازاد عەکاش وەرگێڕدراوەتە سەر زمانی عەرەبی.

شاعیر و چیرۆکنووس محەمەد حەمۆ چەندین چالاکیی ئەدەبی و رۆشنبیری

و هونەری دیکەشی هەبووە لەوانە:

- لە ساڵی ١٩٨٨ یەکێک بووە لە دامەزرێنەرانی کۆمەڵەی(خانی)بۆ ئەدەب و ڕۆشنبیری.
- لە ساڵی ١٩٩٥ یەکێک بووە لە دامەزرێنەرانی تیپی شانۆی(کۆما ئارمانج) چەندین چالاکیی هونەرییان پێشکەش کردووە.
- یەکەمین کۆڕی فیستیڤاڵی شیعری بە ناوی فیستیڤاڵی(جگەرخوێن)بە

لە لای ڕاستەوە: شاعیر محەمەد حەمۆ، بەڕێز عەبدولڕەحمان حاجی سەرۆکی(موقع تیریج عفرین)

شاعیر محەمەد حەمۆ

بەرهەمەکانی شاعیر محەمەد حەمۆ

ئامادەبوونی کۆمەڵێک شاعیر و نووسەری کورد لەوانە هەر یەک لە(جان دۆست، سەیدا تیرز، دیا جوان، حەیدەر عومەر، بیرستم فەرهاد چەلەبی، حەلیم یوسف، عەبدولباقی حسینی، فەتحوڵڵا حسێنی و چەندانی دیکەش) لە ماڵەکەی خۆی ڕێکخستووە..

- ماوەیەک لە کەناڵی کوردسات چەندین بەرنامەی ئەدەبی ئامادەکردووە و یەکەم کەس بووە ئەبجەدییەی تیپی لاتینی لە کەناڵی ئاسمانی کوردسات دامەزراندووە.
- بەشی زمانی کوردی بە پیتی لاتینی لە کتێبخانەی گشتی سلێمانی دامەزراندووە.

- لـە سـلێمانی چەندیـن دەورەی فێربوونـی کوردیـی لاتینـی بـۆ گەنجانـی سـلێمانی و بادینـان کردۆتـەوە.

بۆ شـاعیر و نووسـەر محەمـەد حەمۆ هـەر سـەرکەوتوو و بـەردەوام بیت بۆ خزمەتـی زمـان و ئەدەبی کوردی.

سەرچاوەکان:

١ - کورتەیـەک لـە ژیاننامـە و بەرهەمەکانـی شـاعیر و نووسـەر محەمـەد حەمـۆ، لەسـەر ڕاسـپاردەی هاوڕێـم شـاعیر محسـن ئـاوارە، نووسـەر خـۆی بـۆی نـاردووم، سوپاسـی دەکـەم.

٢ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

کیژان ئیبراهیم خەیات

هونەرمەندی گۆرانی و مەقام و موسیقا و ئاوازدانەری ناسراوی کورد، خاتوو کیژان ئیبراهیم خەیات....

ناوی تەواوی(کیژان ئیبراهیم محەمەد)ە، لە ناوەندی هونەری و ڕۆشنبیری بە کیژان ئیبراهیم خەیات ناسراوە، لە ساڵی ١٩٨٥ لە شاری سلێمانی لە خێزانێکی هونەری و هونەردۆست و کوردپەروەر لە دایکبووە، خوێندنی سەرەتایی لە قوتابخانەی (بۆتان) و ناوەندی لە قوتابخانەی (مەشخەڵان) ی کچان هەر لە شاری سلێمانی تەواوکردووە، لە ساڵی ٢٠٠٨ بەشی مۆسیقای لە پەیمانگای هونەرە جوانەکانی سلێمانی تەواوکردووە و، بووەتە مامۆستای هونەر لە قوتابخانەکانی ناو شاری سلێمانی و دەوروبەری، ئەو بەردەوام بووە لە خوێندن و ساڵی ٢٠١٤ بەشی مۆسیقای لە کۆلێژی هونەر لە زانکۆی سلێمانی بەسەرکەوتوویی تەواوکردووە و، بووەتە مامۆستای هونەر و مۆسیقا لە قوتابخانە ناوەندی و ئامادەییەکانی شاری سلێمانی و بەردەوام بووە لە خزمەتکردن، تا ساڵی ٢٠٢٠ چووەتە وڵاتی هۆڵەندا و ئێستا لەوێ دەژیت و، بەردەوامیشە لە چالاکییە هونەرییەکانی لە بواری گۆرانی و مۆسییقای کوردی.

هونەرمەند خاتوو کیژان ئیبراهیم خەیات لە بەر ئەوەی لە خێزانێکی

لە لای ڕاستەوە: هونەرمەندی ڕەوانشاد ئیبراهیم خەیات، هونەرمەند کیژان ئیبراهیم خەیات بە منداڵی

هونـەری و هونەردۆسـت لـە دایکبـووە و، بچووکتریـن ئەندامـی خێزانەکەیـان بـووە، زۆر بـە نـاز و عیشـوە گـۆش و پـەروەردە کـراوە، هونەرمەنـدی دیـاری کـورد ڕەوانشـاد ئیبراهیـم خەیاتـی باوکـی زۆر پشـتگیری کـردووە و هانیـداوە کـە بچێتـە نـاو دنیـای هونـەری گـۆرانـی و مۆسـیقای کوردییـەوە، خۆشـی هـەر لـە منداڵییـەوە حـەز و ئـارەزوو و عیشـقی گـۆرانـی و مۆسـیقا و مەقامـی کـوردی بـووە، ئـەو کاتـەی قوتابیـی هونـەرە جوانەکانـی سـلێمانی و کۆلێـژی هونـەری زانکـۆی سـلێمانی بـووە، بەشـداریی لـە بەشـی زۆری چالاکییـە هونەرییەکانـی پەیمانـگا و زانکـۆ لـە گـۆرانیی وتـن و ئاهەنـگ و کۆنسـێرتەکان کـردووە، یەکـەم بەشـداریی هونـەری لـە تەلەفزیـۆن لەگـەڵ باوکـی لـە بەرنامـەی (ئاوێنـە) بـووە و وەکـو گـۆرانیبێژیش یەکـەم جـار لـە زنجیـرە درامـای (جومعـە) گـۆرانـی وتـووە، ئیـدی بـە تـەواوی کەوتۆتـە نـاو دنیـای هونـەری گـۆرانـی و مۆسـقا و ئاوازدانانـی کوردییـەوە. لـەم بوارانـەدا بەشـداریی چەندیـن ئاهەنگـی لـە بۆنـە نیشـتمانی و نەتەوەیـی و کارەسـاتی ئەنفـال و شـەنگال لـە نـاوەوەی

وڵات کـردووه، بەشداریشـی لـه چەندین فیسـتیڤاڵی نێودەوڵەتـی لـه ئەوروپـا کردووه و، گەلانـی ئەوروپـا و جیهانـی بـه ئێش و ئـازار و ئـاوات و فۆلکلۆر و کەلـتوور و کەلەپووری کـوردی ئاشـنا کـردووه.

هونەرمەنـد خاتـوو کیـژان ئیبراهیـم خەیـات تـا ئیسـتا چەندیـن گۆرانـی و کۆنسـێرت و کلیـپ و فیدیـۆ کلیپـی تۆمـار و بڵاوکردۆتـەوه، کـه ئەمانـه هەندێکیانـن:

لە لای ڕاستەوە: هونەرمەندی گۆرانیبێژ ڕەوانشاد شوکر خەیات، هونەرمەند کیژان ئیبراهیم خەیات، لە کاتی ڕێزلێنانی خانەوادەی هونەرمەند ئیبراهیم خەیات

هونەرمەند ئیبراهیم خەیات و هونەرمەند کیژان ئیبراهیم خەیات و هونەرمەند گۆران ئیبراهیم خەیات لە بەرنامەی(ئاوێنە)

- ئەلبۆمـی گۆرانیـی منداڵانـی تۆمـار و بڵاوکردۆتـەوە کـە هەمـوو ئـاواز و مۆسـیقای لـە ئامادەکردنـی خـۆی بـووە و لـە لایـەن منداڵانـی باخچـەی سـاوایان پێشکەشـکراوە.

لە لای ڕاستەوە: هونەرمەندی پەیکەرتاش زیرەك میرە هاوسەری هونەرمەند خاتوو کیژان ئیبراهیم خەیات، هونەرمەندی خاتوو کیژان ئیبراهیم خەیات، هەردوو کچەکەیان(زین، لین)

لە لای ڕاستەوە: هونەرمەند جیهان ئیبراهیم خەیات، هونەرمەندی ئەکتەر خاتوو ژیان ئیبراهیم خەیات، هونەرمەند کیژان ئیبراهیم خەیات

هونەرمەند کیژان ئیبراهیم خەیات لە چەند کارێکی هونەریدا

هونەرمەند کیژان ئیبراهیم خەیات لە دوو کاتی جیاوازدا

- لە ساڵی ٢٠١٢ ئەلبومی دڵی منی بڵاوکردۆتەوە کە لە دابەشکردنی هونەرمەند هێمن حسێنە.
- لە ساڵی ٢٠٠٩ بەشداریی لە یەکەم ئەلبۆمی گروپی(تەوار)کردووە و، لە سەرجەم تراکەکانی ڤیدیۆ کلیپەکەش بەشداریی کردووە.
- هەر لە ساڵی ٢٠٠٩ گۆرانیی(کەرکوک، نەورۆز)ی وتووە.
- لە ساڵی ٢٠١٨ ئەلبۆمی(تەنیام)ی تۆمار کردووە، کە کاری هونەری مۆسیقای لە لایەن هونەرمەند (ئەفشین شوکری) بۆ کراوە.
- فیدیۆ کلیپی(کوردستان گەڕانەوە)ی بڵاوکردۆتەوە.
- ڤیدیۆ کلیپی(شکۆی کوردان)ی تۆمار و بڵاوکردۆتەوە.
- لە ساڵی ٢٠١٧ کۆنسێرتی (پشووی سپی) لە گەڵ گروپی(کۆلنێ موزیک) لە سلێمانی پێشکەش کردووە.
- لە ساڵانی ٢٠٢٠ - ٢٠٢٤ چەند بەرهەمێکی بە ناوەکانی(ژن، کوردینە، بەڵێن، داربەڕوو، وێنە، بابە هەستە، لە دوای تۆ ل خوە باش بنەرە، باوەک خۆم بم)و چەندانی دیکەشی پێشکەش کردووە.

وەک لیژنەی دادوەر بەشداریی دوو پڕۆگرامی تەلەفیزیۆنی کردووە(خۆشترین دەنگ، کوردستان کیدس ڤۆیس).

هونەرمەند کیژان ئیبراهیم خەیات سەرەڕای بەرهەمەکانی، وەکو هونەرمەندێکی کورد و چالاکوانێکی بواری ژنان و منداڵان، بەشداریی لە چەندین فیستیڤاڵ و کۆنسێرتی ناوەوەی وڵات و نێو دەوڵەتی کردووە لە وڵاتانی ئەورووپا و هۆڵەندا، لەوانە:

- بەشداریی لە چالاکیی خۆبەخشی و خێرخوازی کردووە بۆ منداڵانی تووشبووی نەخۆشیی شێرپەنجە لە نەخۆشخانەی(هیوا) لە سلێمانی.
- بەشداریی لە فیستیڤاڵی نێو دەوڵەتیی فلیم لە سلێمانی کردووە.
- لە ساڵانی ٢٠٠٨- ٢٠١٠ لە گەڵ گرووپی(تەوار)بەشداریی لە فیستیڤاڵی(ڤێننا) کردووە.

هونەرمەند کیژان ئیبراهیم خەیات لە چەند کارێکی هونەریدا

- بەشداریی لە پرۆگرامی(ئۆرکسترای کوردسات) کردووە.
- لە ڕۆژی جیهانیی مۆسیقا خۆبەخشانە بەشداریی لە کۆنسێرتی(پێشمەرگە) لە شاری دهۆک کردووە و چەندین چالاکیی دیکەش.

ئەو چەندین جاریش خەڵات و ڕێزلێنانی بۆ کراوە.

بۆهونەرمەندی گۆرانی و مەقام و موسیقا خاتوو کیژان ئیبراهیم، هەر سەرکەوتوو و بەردەوام بیت بۆ خزمەتی هونەری گۆرانی و مۆسیقای کوردی.

سەرچاوەکان:

١ - کورتەیەک لە ژیاننامە و بەرهەم و چالاکییەکانی هونەرمەند خاتوو کیژان ئیبراهیم خەیات، بەڕێز خاتوو پەیمان سەرهەنگ لە ڕۆتردام - وڵاتی هۆڵەندا بۆی ناردووم، سوپاسی دەکەم.

٢ - زانیاری و ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

ڕەزا کەریم مجاور

شاعیر و نووسەر و وەرگێڕی ناسراوی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، ڕەزا کەریم مجاور...

نووسەر و وەرگێڕ ڕەزا کەریم مجاور ناسراو بە(تاپۆ)، ساڵی ١٩٧٨ لە گوندێکی دەوروبەری شاری بۆکان لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لەدایکبووە، ئەو هێشتا قوتابی پۆلی(٣-٤) سەرەتایی بووە حەز و ئارەزووی لە شیعر و ئەدەبی کوردی بووە، هەر لەو کاتدا گۆڤارێکی کوردی بە ناوی(سێرڤا-نسیم-هەوا) بە کوردی دەردەچوو، ئەو وەکو مێردمنداڵێک ئارەزووی خوێندنەوەی ئەم گۆڤارەی هەبووە و خوێندوویەتییەوە، ئەمەش بۆتە هاندانێک بۆ ئەوەی بەردەوام بێت لە خوێندنەوە بە زمانی کوردی، لەتەک زمانی فارسی، بەم جۆرە فێری هەردوو زمان بووە، لە تەمەنی(١٣-١٤)ساڵیدا گڕوگاڵی شیعر نووسینی کردووە، چەند پارچە شیعرێکی بە زمانی کوردی نووسیوە کە باسی بەهار و سروشتی کوردستانی کردووە، بەڵام لەبەر سەختیی ژیان هەمووی لێ فەوتاوە، لە قۆناغی ئامادەیی و زانکۆدا ئەم خولیا و ئارەزووەی بۆ زمان و ئەدەبی کوردی زیاتر بووە، ئەو کاتەی قوتابی بووە لە زانکۆی(بولیسینا) لە هەمەدان، لە ڕێگای هاوڕێیەکی ئازەریی کە ناوی(مەقسوود قوربانزادەهی موسیکاندی) بووە، خەریکی خوێندنەوەی زمان و ئەدەبی عەرەبی بووە، بیستبووی کە پیاوێکی کورد

زمـان ناوی(عەبدولڕەحمـان شـەرەفكەندی- هـەژار) كتێبی(یاسـای پزیشـكی)ی ئەبـو عەلـی سـینای لـە عەرەبییـەوە وەرگێڕاوەتـە سـەر زمانـی فارسـی، زۆر پێـی سەرسـام بـوو، هـەر دەیووت:(خۆزگـە ئـەو مامۆسـتا گەورەیـەم دەناسـی)، بۆیـە ئەمـەش بۆتـە هـۆی ئـەوەی ڕوو لـە هونـەری وەرگێڕان بكـەم، لـە سـاڵی ٢٠٠١ كتێبی(چێشـتی مجێـور)ی هـەژاری شـاعیری وەرگێڕاوەتـە سـەر زمانـی فارسـی ناویشـی لێناوە(شـلّم شـۆربا) لـە سـاڵی ٢٠٠٤ چـاپ و بـڵاوی كردۆتـەوە، ئیتـر بـە تـەواوی كەوتۆتـە نـاو دنیـای وەرگێـران.

ئـەو لـە ڕێگای وەرگێڕانـی چەنـد شـاكارێكی كوردی لـە شـیعر و چیـرۆك و ڕۆمـان بـۆ سـەر زمانی فارسـی، گەلانـی ئێرانیی و وڵاتانـی دەوروبـەری بـە شـیعر و چیـرۆك و ڕۆمـان و ئەدەبیاتـی كوردی ئاشـناكردووە، ئـەو بەرهەمی هـەر یـەک لـە شـاعیران و ڕۆماننووسـانی باشـوور و باكووری كوردسـتانی وەرگێـڕاوە لەوانـە(شـێركۆ بێكـەس، عەبدوڵـڵا پەشـێو، لەتیـف هەڵمـەت، ڕەفیق سـابیر، بەختیـار عەلـی، جەبـار جەمـال غەریـب، عەتـا نەهایـی، عەتـا حەمەمـەد، شـێرزاد حەسـەن، محەمـەد ئـۆزون و چەندانـی دیكـەش)، هەمـوو ئەوانەشـی بـە ئیـزن و ئیجـازەی خـاوەن بەرهەمـەكان ئەنجامـداوە.

نووسـەر و وەرگێـر چەنـد نووسـینێكی خۆشـی هەیـە كـە لـە چەنـد كتێبێكدا چاپـی كـردوون، بـە تێكڕایـی زیاترلـە(٣٦) كتێبـی بڵاوكردۆتـەوە كـە ئەمانـەن:

ئـەم بەرهەمانـەی لە كوردییەوە وەرگێڕاوە بۆ سـەر زمانی فارسـی:

- شلمشـۆربا، كورتكراوەی(چێشـتی مجێـور)ی عەبدولڕەحمـان شـەڕەفكەندی (هەژار)ی شـاعیر، ٢٠٠٣.
- گۆڕسـتان چراغان(دیوانـی گۆڕسـتانی چـراكان)ی شـاعیری نەمـر شـێركۆ بێكـەس، ٢٠٠٥.
- سـرودهای سـنگی(دیوانی سـرووده بەردینەكان)ی شـاعیر شـێركۆ بێكەس، ٢٠٠٦.
- میهمان خزانی،(دیوانی پاییزە میوان)ی شێركۆ بێكەس، ٢٠٠٧.
- كولـە بـار□ یـک عاشـق مـادرزاد(هەڵبـژاردی شـیعری عەبدوڵـڵا پەشـێو) ٢٠٠٨
- چشمانت چشمە رنگهاست(هەڵبژادەی شیعری ڕەفیق سابیر)، ٢٠٠٩.

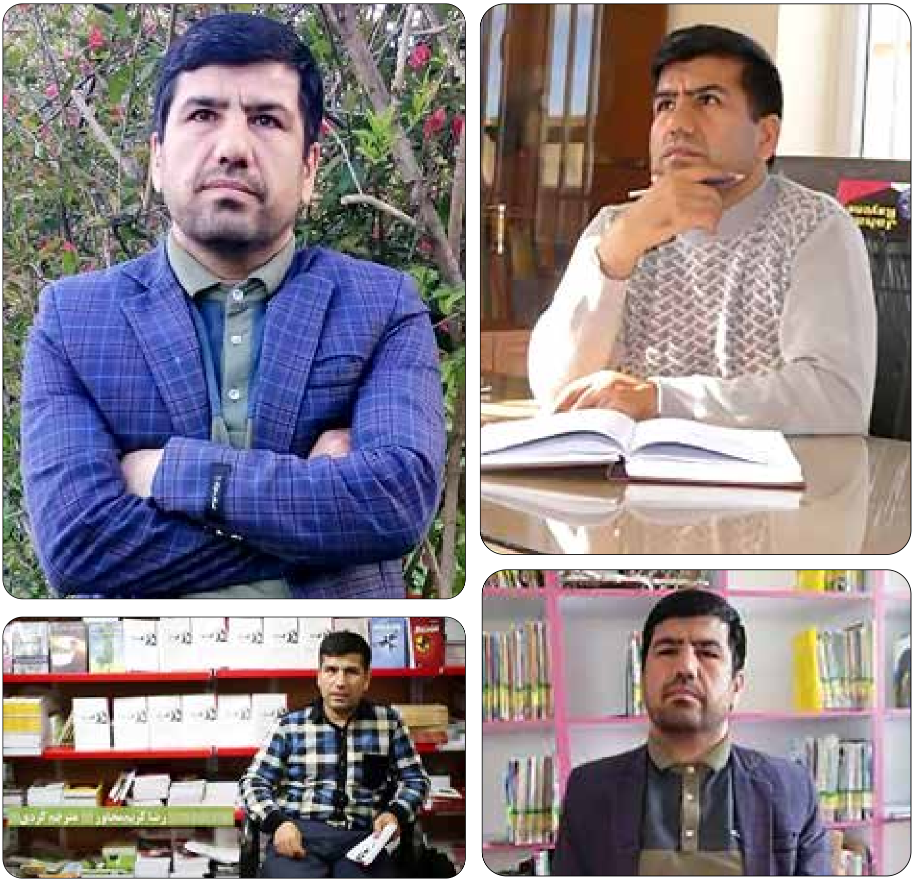

نووسەر و وەرگێڕ ڕەزا کەریم مجاور لە چەند کاتێکی جیاوازدا

- محله مترسک ها(کۆچیرۆکی کوردیی کۆمەڵێک نووسەری کورد) ٢٠٠٩.
- گیسوانت سیه چادر گرمسیر و سردسیر من است(هەڵبژاردەی شیعری لەتیف هەڵمەت)، ٢٠١٠.
- شهر موسیقیدان‌های سفید(ڕۆمانی شاری مۆسیقارە سپییەکان)ی، ڕۆماننووس بەختیار عەلی، ٢٠١٠.
- مرا به عشق بسپارید(دیوانی ئێوە بە خۆشەویستیم ئەسپێرن)ی شاعیر شێرکۆ بێکەس، ٢٠١١.
- قصر پرندگان غمگین(ڕۆمانی کۆشکی باڵندە غەمگینەکان)ی ڕۆماننووس بەختیار عەلی، ٢٠١٢.

- (بوی نامەدیوانی بۆننامە)ی شاعیر شێرکۆ بێکەس، ٢٠١٣.
- زبان شعله(زبانی شعله)، شیعری عەبدوڵلا پەشێو، ٢٠١٣
- عمویم جمشیدخان(ڕۆمانی جەمشیدخانی مامم)ی ڕۆماننووس بەختیار عەلی، ٢٠١٥.
- پرندگان در باد(ڕۆمانی باڵندەکانی دەم با)ی عەتا نەهایی، ٢٠١٥.
- آیە های عاشقانە(هەڵبژاردەی شیعری لەتیف هەڵمەت)، ٢٠١٥.
- گفتە بودم کە تو را دارم دوست(هەڵبژاردەی شیعری ئەوینداری شاعیرانی کورد)، ٢٠١٥.

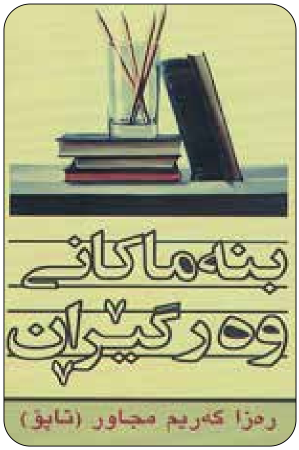

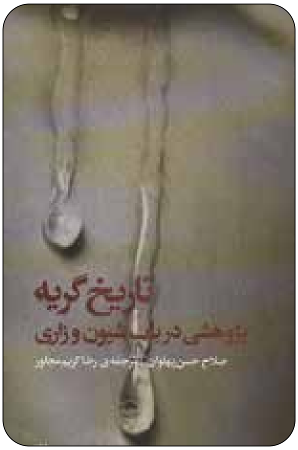

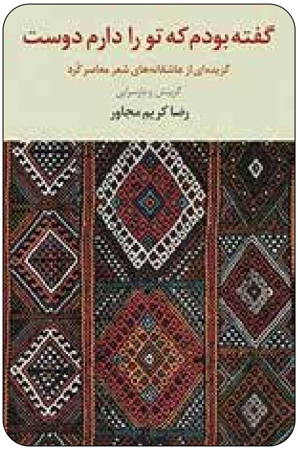

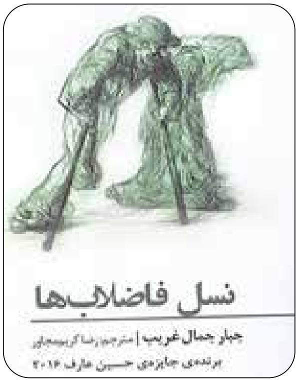

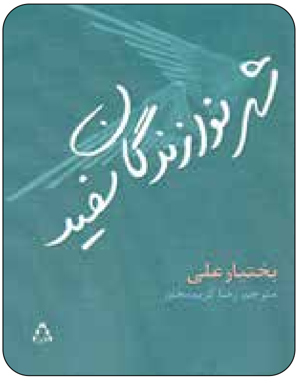

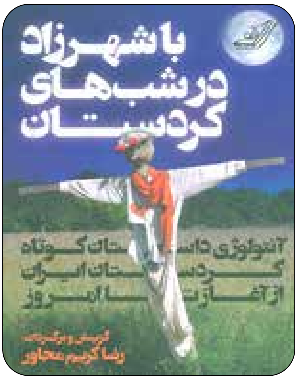

بەرهەمەکانی نووسەر و وەرگێڕ ڕەزا کەریم مجاور

- حصـار و سـگ‌های پـدرم(ڕۆمانـی حەسـار و سـەگەکانی باوکـم)ی، ڕۆماننـووس شـێرزاد حەسـەن، ۲۰۱٦.
- همیشـه رو بـه خـدا همیشـه مسـت(هەڵبژاردەی شـیعری شـاعیر قوبـادی جەلـی زادە)، ۲۰۱٦.
- اسـفار سـرگردانی(رۆمانی پێنجەمین کتێب)ی ڕۆماننووس جەبار جەمال غەریب، ۲۰۱٦.
- کتابـی کـه سـیمرغ شـد(رۆمانی دنیـا لـه کتێبێکـدا)ی ڕۆماننـووس جەبـار جەمـال غەریـب، ۲۰۱٦.
- أخرین روزهای زندگی هلاله(ڕۆمانـی گرەوی بەختی هەڵاڵـە)ی، نووسـەر عەتـا نەهایی، ۲۰۱۷.
- مجموعه اشعار شیرکو بیکس(کۆمەڵە شیعری شێرکۆ بێکەس)، ۲۰۱۷.
- خانـه ای از جنـس آب(باشـترین کورتـه چیرۆکەکانـی شـێرزاد حەسـەن)، ۲۰۱۷.
- زیبارویـان جهان همـه همسـایەی توانـد(هەڵبژسـردەی شـیعری قوبـادی جەلـی زادە)، ۲۰۱۸.
- روشـن مثل عشـق تاریک مثل مرگ(رۆمانی Ronî Mîna Evînê Tarî Mîna Mirinê)ی ڕۆماننـووس محەممـەد ئۆزۆن، ۲۰۱۸.
- سـایه و مـرگ تصویرها(رۆمانـی پاسـەوانانی خـودا)ی نووسـەر و ڕۆماننـووس عەتـا محەممـەد، ۲۰۱۸.
- سـرانجام پیـش تـو برمـی گـردم، سرنوشـت مـن ایـن اسـت(هەڵبژاردەی شـیعری بەختیـار عەلـی)، ۲۰۱۸.
- عشق (ئه وین)، هەڵبژاردەی شیعری لەتیف هەڵمەت، ۲۰۱۸.
- مرگی تدریجی است بی تویی، هەڵبژاردەی شعری ڕەفیق سابیر، ۲۰۱۸
- راهنمـای نویسـندگان مقتول(ڕۆمانـی ڕێبـەری کتێبسـازە کـوژراوەکان)ی عەتـا محەممـەد، ۲۰۱۹.
- بنەماکانـی وەرگێـڕان بـە زمانـی کـوردی، لـە نووسـینی نووسـەر خـۆی، خانـەی موکریانـی، هەولێـر ۲۰۱٤.

- علف‌های هرز مزارع ایران و خواص دارویی آن‌ها (واته: رووەکە بژارییەکانی ئێران و تایبەتمەندییە دەرمانیەکانیان)، ٢٠١٦.
- با راویان سرزمین زخم و عشق (تحلیل و تخلیص ده رمان مهم ادبیات معاصر کُرد)، (واتە: لەگەڵ گێڕەرەوانی مەوتەنی برین و ئەوین، کورتکراوە و لێدوان لەسەر دە ڕۆمانی سەردەمی کورد)، ٢٠١٨.
- وەها دەڵێ نیچە (قسە نەستەقەکانی نیچە بە کوردی)، بڵاوکەرەوەی زانکۆ ٢٠١٨.
- خاڵەخاڵخاڵۆکە (شیعری منداڵان)، ئاریش، تاران ٢٠١٩.

نووسەر و وەرگێڕ ڕەزا کەریم مجاور، هێشتا لەسەر هێز و توانای خۆیەتی و بەردەوامە لە وەرگێڕانی شاکارە کوردییەکان بۆسەر زمانی فارسی بەمەش خزمەتێکی گەورەی بە ئەدەب و ڕۆشنبیری کردووە، هەر سەرکەوتوو سەرفراز بێت بۆ خزمەتی ئەدەبی کوردی.

سەرچاوەکان:

١ - گفت وگو با رضا کریم مجاور، لە ١١-٧-٢٠٢٢.
٢ Wikiwand.
٣ - ویکیپیدیا- ئینسکلۆپیدیای ئازاد.
٤ -کوردیپێدیا.
٥ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

گوڵزار فەرەج

نووسەر و پەخشاننووس و پەخشانە شیعرنووس و ڕۆماننووس و وەرگێڕ خاتوو گوڵزار فەرەج بەسەردەکەینەوە.

ناوی تەواوی (گوڵزار فەرەج محەمەد)ە، لە ساڵی ١٩٧٣ لە شارۆچکەی (خورماڵ)ی سەر بە پارێزگای هەڵەبجە لە خێزانێکی کوردپەروەر لە دایکبووە، ئەو زۆر منداڵ بووە ماڵیان هاتۆتە شاری سلێمانی و خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی هەر لەوێ تەواوکردووە و، لە تەمەنی(١٤) ساڵیدا هێشتا قوتابیی ناوەندی بووە، حەز و خولیا و ئارەزووی چووەتە خوێندنەوە و نووسینی ئەدەبیاتی کوردی، بەشداریی بەشی زۆری چالاکییەکانی قوتابخانەی کردووە، مامۆستاکانی وەکو نووسەرێکی بچکۆلانە ئامۆژگاری و ڕێنمایی و هاوکارییان کردووە، ئەویش بە بەردەوامی هاوکاریی هاوپۆلەکانی خۆی کردووە لە بواری ئەو نووسینانەی کە ئەو کات پێویست بووە بۆ قوتابخانە، ئەو لە شوێنێکدا دەڵێت:(هەتا گیان لە لەشمدا بگەڕێ و ئارەزووم بەسەر تەمەندا بشکێ، لەگەڵ کۆتایی تەمەندا ئاوابوون لە نووسین دەکەم)، ئەو بەردەوام

شاعیر و نووسەر
گوڵزار فەرەج
بە جاحێڵی

له لای ڕاستەوە: پیرۆکنووس فوئاد محەمەد ئەمین سەڕاج، نووسەر خاتوو گوڵزار فەرەج، نووسەر و ڕۆژنامەنووس ئەحمەد حسێن، نووسەردکتۆر فاروق قەرەداغی

شاعیری دیار و ناسراوی کورد خاتوو کەژاڵ ئەحمەد، شاعیر و نووسەر دکتۆر شێرکۆ عەبدوڵڵا، هونەرمەندی وێنەگر بەختیار عەلی، نووسەر خاتوو گوڵزار فەرەج

بووە لە نووسینە پوخت و جوانەکانی لە بواری پەخشان و پەخشانە شیعر و ڕۆمان نووسین و وەرگێڕان، کۆمەڵێک بەرهەمی بە زمانێکی کوردیی پاک و ڕەوان و جوان نووسیوە و چاپ و بڵاوی کردوونەتەوە، کە ئەمانەن:

- پەخشانە شیعری باوک هیوایەکی نوێ.
- پەخشانە شیعری چەپکێ گوڵی نێرگز.

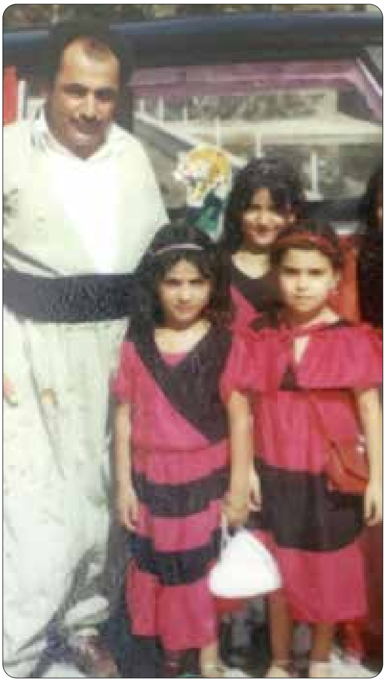

بەڕێز فەرەج محەمەد باوکی نووسەر گوڵزار و کچەکانی (سازگار،غەریبە، گوڵزار)

- پەخشانە شیعری ڕازەکانی ژیان، ٢٠١٧.
- ڕۆمانی پەیکەری شۆخێک، کە هونەرمەندی وێنەگر مامۆستا بەختیار عەلی پێداچوونەوەی بۆ کردووە.
- یادەوەری کچی گوڵ عەنبەر، ٢٠١٩.
- زانستی جەستەیی، ئەم کتێبە نووسەر وەک حەزێکی خۆی بابەتی لە سایتە جیهانییە باوەڕپێکراوەکانەوە وەرگرتووە و وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی، ٢٠٢١.

نووسەر و پەخشاننووس و وەرگێڕ خاتوو گوڵزار فەرەج، سەرەڕای نووسینەکانی، چەندین چالاکیی دیکەی لە بواری ئەدەبی و ڕۆشنبیری هەبووە و هەیە، لەوانە:

لە لای ڕاستەوە: مامۆستا بەهزاد فوئاد هاوسەری نووسەر گوڵزار فەرەج، نووسەر گوڵزار فەرەج، خاتوو لاڤە بەهزادی کچیان

له لای ڕاستەوە: نووسەر و ڕۆژنامەنووس محەمەد کەریم، نووسەر گوڵزار فەرەج

- دەیان وتار و پەخشان و پەخشانە شیعری لە ڕۆژنامە و گۆڤار و ماڵپەڕ و سایتە ئەلیکترۆنییەکانی کوردی لەوانە(کوردستانی نوێ، گەلاوێژ، پێشمەرگە سپۆرت، تەوار، فێمێنزم، چاودێر و چەندانی دیکەش) بڵاوکردۆتەوە.
- پێداچوونەوە و ناساندنی بۆ چەندین کتێبی نووسەرانی دیکە کردووە لەوانە(لە نێوان لە خەوما و مەسەلەی ویژدان)ی نووسەر ئازاد تۆفیق، کتێبی(ئانتیدورینگ و شۆڕشەکانی لە زانستدا و جەزنەکەی کۆکۆڤێل) ی نووسەر ئێمیل زۆلا، کە وەرگێڕانی نووسەر ئەردەلان عەبدوڵڵایە، کتێبی(شاسوارێک بەدەم باوە و جەنابی پرۆست) کە لە وەرگێڕانی نووسەر جەبار سابیرە و چەندانی دیکەش، ڕۆژی یەک شەممە ٢٥ - ٢ - ٢٠٢٤ لە هۆڵی نووسەران لە بارەگای یەکێتیی نووسەرانی کورد- لقی سلێمانی، کۆڕی ناساندن و دابەشکردنی بەرگی نۆیەمی کتێبی(خۆم و ئەستێرە گەشەکان) بەڕێوەچوو، شاعیر و نووسەری بواری ئەدەبیاتی منداڵان مامۆستا ئەمین محەمەد، ناساندنێکی کورت و چڕوپڕی کتێبەکەی کردووە، نووسەر و پەخشاننووس خاتوو گوڵزار

فـەرەج کورەکـەی بەڕێوەبـردووە

نموونەی بەرهەمەکانی پەخشانووس خاتوو گوڵزار حەمە فەرەج:

باخی میر

لەشنروێ وە لێت دەڕووانم

هەر وەک ئەو شۆخە ناسک و دڵتەڕەی

کە ئێواران مەڕەکانی کۆدەکاتەوە و

چاوی پڕ لە کل دەکات و

جار جار ئاوڕێک دەداتەوە

وەک بەدوای ونبوویەکدا وێڵبێت

حەز دەکەم

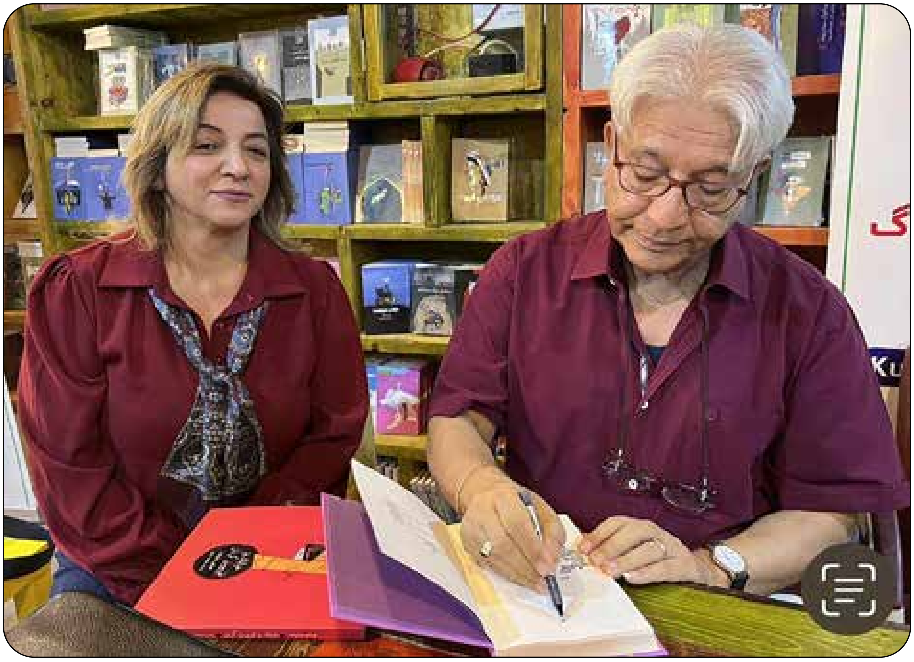

لە لای ڕاستەوە: شاعیری دیاری کورد قوبادی جەلیزادە، نووسەر گوڵزار فەرەج

وەک باویلەیەک
بێم و سەردانێکت بکەم
وەک سەمەندەر
ئەم چڵ و ئەو چڵ بکەم
سییەکانم پڕبکەم
لە بۆنی پژو پۆی درەختی تەڕو جوانت
ئارەزوو دەکەم خۆشیەکانت
بەباڵای ئاسۆدا هەڵزنێن
ئێستا بێ ئەنوام
لە دووریی خۆشیەکانت
ئەوکات ببویت بەنواو پەناگەم
بەڵام ئێستا وەک بەرگێڵەم
نیمە ڕاز و

لە لای ڕاستەوە: نووسەر و پەخشاننووس گوڵزار فەرەج، خاتوو خەمینە ساڵح
بەرپرسی ناوەندی مێژوو و ئەرشیف

له لای ڕاستەوە: نووسەر کاوە شێخ سەلام، نووسەر گوڵزار فەرەج

میوانم تۆ پێرو
هێشوە ئەستێرەی منیت
خۆزیا باوێزەی باخت دەبووم
کە باگژە دەیوەرێنێ و
لەکاتی بولێڵی ئێوارانداد
شنەی شەماڵت
ئەبووە کورتە هەناسەکان بۆ گیانم
یان دەبومە بارانی خەیاڵت و
بریقەی هەستی تەڕی
پژو پۆی باخت
ئەی حەبیبەکەم
ئەی هەڵەبجەکەم.

بۆ نووسەر و پەخشاننووس و وەرگێڕ خاتوو گوڵزار فەرەج هەر

بەرهەمەکانی شاعیر و پەخشاننووس گوڵزار فەرەج

سەرکەوتوو و بەردەوام بیت لە نووسینە جوان و بەنرخ و سوودبەخشەکانت.

سەرچاوەکان:

١ - کورتەیەک لە ژیاننامەی نووسەر و پەخشاننووس خاتوو گوڵزار حەمە فەرەج کە لەسەر داخوازیی من، شاعیر و نووسەری بواری ئەدەبیاتی منداڵان مامۆستا ئەمین محەمەد بۆی ناردووم، سوپاسی دەکەم

٢ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

ڕێکار مزووری

شاعیر و نووسەر و لێکۆڵەر و وەرگێڕ و توێژەر، شارەزا لە کۆمەڵکوژی و جینۆسایدی کوردی، مامۆستا ڕێکار مزووری....

ناوی تەواوی(فارس تاهیر محۆ)یە، لە ناوەندی ئەدەبی و ڕۆشنبیری بە ڕێکار مزووری ناسراوە، لە ساڵی ١٩٦٩ لە گوندی(گویزا وەلاتی)دەڤەری مزووری ژوورووی سەر بە ناحیەی(شێروان مەزن)ی قەزای مێرگەسۆری پارێزگای هەولێر لە دایکبووە، پاش تەواوکردنی قۆناغەکانی خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی ساڵی خوێندنی ١٩٨٦- ١٩٨٧ پەیمانگای ئامادەکردنی مامۆستایانی لە هەولێر تەواوکردووە و بووەتە مامۆستای سەرەتایی لە گوندەکانی دەوروبەری شێروان مەزن و مێرگەسۆر، لەوانە گوندەکانی(پێتورز، سێلکێ، ئاشۆکان، گردەچاڵ)، لە ساڵی ٢٠٠٨ تا ٢٠١٢ بووەتە بەڕێوەبەری کتێبخانەکانی وەزارەتی پەروەردەی هەرێمی کوردستان، لە ساڵی ٢٠١٢ تا کۆتایی ٢٠١٩ بەڕێوەبەری ئەنفالکراوانی کوردستان بووە لە وەزارەتی کاروباری شەهیدانی هەرێمی کوردستان، ئێستاش وەکو کارمەند لە بەڕێوەبەرایەتیی کتێبخانەی بەحرکە لە خزمەتکردن بەردەوامە.

نووسەر ڕێکار مزووری هەر لە تافی لاوێتیدا خولیای نووسین و خوێندنەوەی ئەدەبیاتی کوردی بووە، لە کۆتایی هەشتاکانی سەدەی

له لای ڕاستەوە: نووسەر ڕێکار مزووری، نووسەر و ڕۆژنامەنووسی گەورەی کورد فەلەکەدین کاکەیی

له لای ڕاستەوە: نووسەر و وەرگێڕ ڕێکار مزووری، نووسەر و ڕۆماننووس عەزیزی مەلای ڕەش،
نووسەر و ڕەخنەگر دکتۆر کەمال غەمبار

ڕابردوو دەستی بە نووسینی ئەدەبی و ڕۆشنبیری و بابەتی هەمەجۆری دیکە کردووە، ئەو زمانەکانی عەرەبی و تورکی و فارسی دەزانێت، دواتر ڕووی لە وەرگێڕانی ئەدەبیاتی منداڵان کردووە و چەندین بەرهەم و شاکاری ئەدەبی منداڵانی لە زمانی فارسی وەرگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی، جگە لە لێکۆڵینەوە و توێژینەوە پوخت و ئاست بەرزەکان، دەربارەی مێژووی عەشیرەتەکان و تاوانی ئەنفال و کۆمەڵکوژی و جینۆسایدی کوردان لە هەموو کوردستان، لەم بوارانەدا کۆمەڵێک بەرهەمی بەنرخ و سوودبەخشی

چـاپ و بڵاوکردۆتـەوە کـە ئەمانـەن:

- جینوسـایدا بارزانیـان، بزمانێ کوردی، عەرەبی، ئینگلیزی، سـالا ٢٠١٠ هاتیـە چاپکرن.

- ژنێن روسی و راگواستن ئەنفال.

- مێژوی جینوسایدی گەلی کورد، ٢٠١٣.

- دیدەڤانێن ئەنفال وکیمیاباران و کومکوژیێن کوردان. ٢٠١١.

- لورینا دایکان، شعر، ٢٠٠٩.

لە لای ڕاستەوە: شاعیر و نووسەر ڕێکار مزووری، شاعیری گەورەی کورد شێرکۆ بێکەس

لە لای ڕاستەوە: نووسەر و لێکۆڵەر ڕێکار مزووری، نووسەر و ڕۆژنامەنووس و لێکۆڵەر جەلال زەنگابادی

- بیبلوگرافیا ئەنفال و جینوسایدا گەلێ کورد.
- جینوسایدا بارزانیان ل دادگەها بلندا تاوانێن عێراقێ.
- ئەنفال و کاریگەرییێن دەروونی.
- سەربورا تراژیدیاییێن بارزانیان.
- کوێریشک و لەڤەن، چیروک بۆ زارۆکان، ٢٠٠٤.
- یەکگرتن، چیرۆکە هوزان بو زارۆکان، ٢٠٠٤.
- درو شەر، چیرۆک، ٢٠٠٩.
- دارمێو، هوزان،٢٠٠٧.
- زەنگل، هوزان، ٢٠١٣ لە چاپخانەی وەزارەتی رۆشنبیریی هەرێمی کوردستان چاپکراوە.
- کتک و مشک، هوزان، ، ٢٠١١.
- سەیران، هوزان، ٢٠١٠.
- گورگێ ئازادی خواز، چیرووک، ٢٠٠٨.

لە لای ڕاستەوە: نووسەر و لێکۆڵەر حەمەساڵح فەرهادی، نووسەر ڕێکار مزووری، نەناسراوە

له لای ڕاستەوە: شاعیر و نووسەر عەبدولڕەحمان فەرهادی، نەناسراوە، نووسەر و لێکۆڵەر ڕێکار مزووری

- هانسل و گرتل،چیرۆک، وەرگێڕان، ٢٠٠٥.
- کوچکا خوشبەختیێ ، چیرۆک، وەرگێڕان، ٢٠٠٨.
- بەرێکانێ، ٢٠٠٨. - یوسفێ زاروک، وەرگێڕان، ٢٠٠٥.
- وەکو بەشدار بوون و پێداچوونەوە و هەڵەچنی بۆ(١١) کتێب کردووە لەوانە:
- ئەزموونی گەلان ، ئەحمەد قەرەنی بەشداریکرن، لە هەولێر چاپکراوە.
- کومەڵکوژی بارزانیەکان عومەر محەمەد، پێداچوونەوەو هەڵەچن، لە سلێمانی چاپکراوە.
- جینوسایدی بارزانیەکان. نووسینی عومەر هەمزە، پێداچوون و هەڵەچنی، لە هەولێر چاپکراوە.
- پەندی پێشینان، نووسینی محەمەدەمین بیری، پێداچوونەوەو هەڵەچن.
- ئاسایشا نەتەوەی، فارس عیسا، پێداچوونەوەو هەڵەچن و سەرپەرشتیی چاپ، لە هەولێر چاپکراوە) چەندانی دیکەش.

شاعیر و نووسەر و وەرگێڕ ڕێکار مزووری لە تەک نووسین و لێکۆڵینەوەکانی چەندین چالاکیی دیکەی لە بواری ڕۆژنامەگەری و کاری

لە لای ڕاستەوە: نووسەر عەبدوڵڵا حەسەن زادە، نووسەر ڕێکار مزووری لە کاتی ڕێزلێنانی لە لایەن کۆمەڵەی ڕووناکبیریی کۆمەڵایەتیی کەرکووک لە ١٨ - ٥ - ٢٠١٢

هونەری و خزمەتکردنی کەس و کاری شەهیدان و ئەنفالکراون کردووە، کە ئەمانە هەدێکیانن:

- لە ساڵانی ٢٠٠٨ – ٢٠١٢ ئەندامی دەستەی نووسەرانی گۆڤاری(ئاسۆی پەروەردە)بووە کە لە وەزارەتی پەروەردەی هەرێمی کوردستان دەردەچوو.
- دەیان وتار و لێکۆڵینەوە و توێژینەوەی لە ڕۆژنامە و گۆڤارە کوردییەکانی وەکو(ئاسۆی پەروەردە، ژیار، یەکی شوبات، شازدەی سێ و چەندانی دیکەش) بڵاوکردۆتەوە.
- وەکو کاری هونەریش خاوەن بیرۆکەی فلیمی دوکیومێنتاری(فرۆکەوان) ە، کە تایبەت بە جینۆسایدی بارزانییەکانە بۆ تەلەفزیۆنی کوردستان و ڕووداو، لە سلێمانی خەڵاتی باشترین بیرۆکەی سەبارەت بەم فلیمە پێبەخشراوە.
- خاوەنی ئەزموون و ئەرشیفێکی گەورەی بەڵگەنامەکانی ئەنفال و خینۆسایدی کوردی و ژنانی کوردیی ڕووسی و کۆمەڵکوژکردنیانە، هەر لەم بوارانەدا

بەرهەمەکانی شاعیر و نووسەر و وەرگێڕ ڕێکار مزووری

خاوەنی سەدان کاسێت و دەنگی ڤیدیۆییشە.

- تائێستا (٤)پیشانگای جینۆسایدی لە شارەکانی(هەولێر، سلێمانی کەرکوک، سۆران) کردۆتەوە.
- بەشداریی لە دەیان کۆڕوکۆبوونەوەی ئەدەبی و ڕۆشنبیری و پیشانگای کتێب لە شار و شارۆچکەکانی کوردستان کردووە.
- دەیان دیمانە و چاوپێکەوتنی ڕادیۆیی و تەلەفزیۆنی لە گەڵ کەناڵە لۆکاڵی و ئاسمانییەکانی کوردستان کردووە باسی ئەنفال و جینۆسایدی گەلی کوردی کردووە.

- خزمەتێکی زۆری کەس و کاری شەهیدان و ئەنفالکراوانی(هەڵەبجە، چەمچەماڵ، گەرمیان، کەرکووک، بادینان، بارزان و هەموو کوردستان) ی کردووە.
- هەر بۆ چالاکییەکانی لە بواری خزمەتکردن و پاراستنی بەڵگەنامەکانی جینۆساید، چەندین جار خەڵات و ڕێزلێنانی بۆ کراوە لەوانە:(لە هەڵەبجە، چەمچەمال، کەرکووک، و بارزان).

بۆ نووسەر و وەرگێڕ و لێکۆڵەر مامۆستا ڕێکار مزووری هەر سەرکەوتوو و بەردەوام بێت بۆ خزمەتکردنی زمان و ئەدەبی کوردی و خزمەتکردنی کەس و کاری شەهیدان و پاراستنی دەستنووس و دەق و بەڵگەنامەکانی جینۆسایدی کوردی.

سەرچاوەکان:

١ - کورتەیەک ژیاننامەی شاعیر و نووسەر و لێکۆڵەر ڕێکار مزووری کە لە سەر داخوازیی من بۆی ناردووم، سوپاسی دەکەم
٢ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

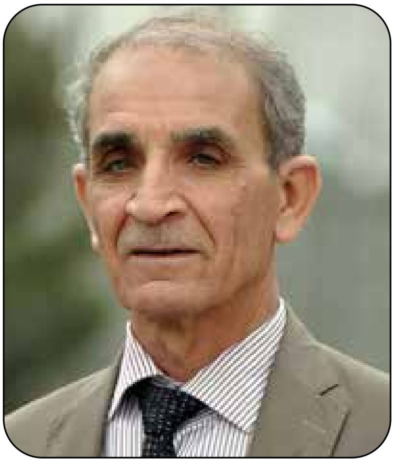

موکەڕەم تاڵەبانی

شاعیر و نووسەر و ڕۆژنامەنووس و وەرگێڕ مامۆستا موکەڕەم تاڵەبانی ..

ناوی تەواوی(موکەڕەم ڕەشید تاڵەبانی)یە، لە ساڵی ١٩٥١ لە گوندی(خدری گەورە) لە دەشتی (بنکوورە)ی کەناری ڕووباری(سیروان) لە باکووری شاری خانەقین لە خێزانێکی هەژار و کوردپەروەر لە دایکبووە، دواتر خێزانەکەیان چوونەتە گوندی(ئەلی خاڵە) لە ساڵی ١٩٥٧- ١٩٥٨ چووەتە بەر خوێندنی سەرەتایی لە گوندی(گۆڕەشەلە) کە یەک سەعات بە پێ دووربووە لە گوندەکەی خۆیان و تەواوی کردووە، بەهۆی بارودۆخی ئەوسای عێراق و هێرش و شاڵاوەکانی (حرس قومي)ماڵیان چووەتە شاری خانەقین، خوێندنی ناوەندی و ئامادەیی لەوێ تەواوکردووە، لە ساڵی ١٩٧٠ لە بەشی کوردیی کۆلێژی ئادابی زانکۆی بەغدا وەرگیراوە و، ساڵی ١٩٧٤ بەسەرکەوتوویی و بە پلەی دووەم لە سەر هاوپۆلەکانی تەواوی کردووە، لە ساڵی ١٩٧٦ لە دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی لە بەغدا دامەزراوە، لە ڕۆژنامەی(هاوکاری) و گۆڤارەکانی(ڕۆشنبیری نوێ و بەیان) کاری کردووە و نووسینەکانی خۆیشی لە شیعر و وتاری ئەدەبی و ڕۆشنبیری و وەرگێڕان بڵاوکردۆتەوە. لە ساڵی ١٩٨٩ گواستراوەتەوە

لە ڕاستەوە: نەناسراوە، بەڕێز حوسێن عەبدوڵڵا، شاعیر و نووسەر موکەڕەم تاڵەبانی، بێژەری ڕادیۆی کوردیی بەغدا خاتوو هەلات، تەکنیکاری ڕادیۆ خاتوو هودا، بێژەری ڕەوانشاد محەمەدەمین موراد

نووسینگەی دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی لە هەولێر، وەکو(پەیامنێر و سازدەری دیمانە و چاوپێکەوتنی ڕۆژنامەگەری و نووسینی ڕیپۆرتاج) لە خزمەتکردن بەردەوام بووە. لە کۆڕەوەکەی ساڵی ١٩٩١ لە نزیک نەخۆشخانەی ڕزگاری بەر بۆردومانی فڕۆکەکانی ڕژێمی بەعس کەوتووە و بریندار بووە و، لاقی چەپی شکاوە لە نەخۆشخانەکانی(کۆیە، ڕانیە، شەقڵاوە، هەولێر و موسڵ) چارەسەری بۆ کراوە، هەر لە ساڵی ١٩٩١ ئەو کاتەی دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی- نووسینگەی هەولێر چووەتە پاڵ وەزارەتی ڕۆشنبیریی حکومەتی هەرێمی کوردستان، خزمەتی خۆی گواستۆتەوە سەر میلاکی وەزارەتی پەروەردە و، وەکو مامۆستای زمانی کوردی لە ئامادەیی پیشەسازی هەولێر دەستبەکار بووە و پاش ماوەیەک هەر لە سەر داخوازی خۆی خانەنشینکراوە، لە ساڵی ٢٠٠٣ دووبارە گەڕاوەتەوە سەر کاری مامۆستایەتی خۆی و لە ئامادەیی(میدیا)ی کچان لە هەولێر بەردەوام بووە لە خزمەتکردن لە بواری پەروەردە، تا لە ٧ - ١ - ٢٠١٤ خانەنشین بووە.

شاعیر و نووسەر و وەرگێڕ موکەڕەم تاڵەبانی لە سەرەتای حەفتاکانی

سەدەی ڕابردوو گرۆگاڵی شیعر نووسینی کردووە، لە نیوەی دووەمی حەفتاکانیش دەستی کردووە بە بڵاوکردنەوەی بەرهەمە شیعری و وتارە ئەدەبی و ڕۆشنبیری و وەرگێڕانەکانی لە ڕۆژنامە و گۆڤارە کوردییەکانی ئەو کات کە لە بەغدا دەردەچوون، لەوانە(هاوکاری، ڕۆشنبیری نوێ، بەیان و چەندانی دیکەش)، پاش ڕاپەڕینی ساڵی ١٩٩١ دەستی بە وەرگێڕانی شاکارە عەرەبی و جیهانییە وەرگێڕدراوەکان، لە چیرۆک و ڕۆمان لە زمانی عەرەبییەوە بۆ سەر زمانی کوردی کردووە، سەرەڕای وەرگێڕانی هەڵبژاردەی زیاتر لە(٤٠) شاعیری نوێخوازی کورد بۆ زمانی عەرەبی، هەموو ئەو بەرهەمانەی بە زمانێکی کوردیی سادە و ساکار و ڕەوان و بە تام و چێژی ناوچەی گەرمیان و گەرمەسێر نووسیووە و، چاپ و بڵاوی کردوونەتەوە کە ئەمانەن:

- کۆشیعری شەپۆلی ئاواز، ساڵی ١٩٧٨ بەغدا.
- کۆشیعری ژیلەمۆی ڕاز. ساڵی ١٩٨٠ بەغدا.
- کۆشیعری بەردەباز. ساڵی ١٩٨٦ بەغدا.
- کۆشیعری خۆر کۆچ ناکات، ساڵی ١٩٨٧ بەغدا.

لە لای ڕاستەوە: میدیاکار کاوە ئەمین، شاعیر و نووسەر موکەڕەم تاڵەبانی

- کۆشیعری ڕێس، ساڵی ١٩٩٧ هەولێر.
- کۆ شیعری ئەفسانەی سێو، ساڵی ٢٠٠٥ هەولێر.
- دەستووری شیکردنەوە لە زمانی کوردیدا، ٢٠٠٨ هەولێر.
- ئامۆژگاریی دایک. چیرۆکی منداڵان، وەرگێڕان، ٢٠٠٨هەولێر.
- خەونەکەی دارا، چیرۆکی منداڵان، وەرگێڕان، ٢٠١٠ هەولیر.
- خەناوکە، چیرۆکی فۆلکلۆری گەلان، وەرگێڕان، هەولێر ٢٠١٠.
- فریشتەی دارستان. چیرۆکی فۆلکلۆری گەلان، وەرگێڕان، هەولێر، ٢٠١٠.
- کۆچیرۆکی (هەورە تریشقە)، وەزارەتی ڕۆشنبیری و لاوان، هەولێر، ٢٠١١.
- ڕۆمانی (بەفر لە پەنجەرەوە دێتە ژووری)، حەننا مینە، وەرگێڕان، هەولێر، ٢٠١١.
- دیوانی (درۆیەکی دیکە)ی شاعیر (زانا خەلیل)، وەرگێڕان بۆ عەرەبی، هەولێر، ٢٠١١.
- ڕۆمانی (پردەکەی سەر ڕووباری درینا)، ئیڤۆ ئاندریچ، وەرگێڕان لە عەرەبییەوە، هەولێر، ٢٠١١.
- ڕۆمانی (گۆڕەپانی نەفرەتی)، ئیڤۆ ئاندریچ، وەرگێڕان لە عەرەبییەوە، هەولێر، ٢٠١١.
- ڕۆمانی (گوڵێکی لەدەست چوو)، تریش وایلی، لە عەرەبییەوە، دەزگەی چینی بۆ چاپ و بڵاوکردنەوە، هەولێر، ٢٠١١.
- کۆمەڵە شیعری (شدو القبج) شیعری چل شاعیری کورد بۆ عەرەبی، دار الغاوون، بەیرووت، ٢٠١٢.
- کۆشیعری (ڕەهێڵ) لەسەر ئەرکی خۆی، چاپخانەی شەهاب، هەلێر، ٢٠١٢.
- (ئەرک و مافەکانی مامۆستا ـ نموونەی بریتانیا)، وەرگێڕان بۆ کوردی، وەزارەتی پەروەردە، هەولێر ٢٠١٢.

لە لای ڕاستەوە: شاعیر و وەرگێڕ موکەڕەم تاڵەبانی، شاعیری دیاری کورد قوبادی جەلیزادە

- کۆچیرۆکی (زوجات خلیفة الفاتنات)، چیرۆکگەلی کوردی کراونەتە عەرەبی، مەڵبەندی گشتیی یەکێتیی نووسەرانی کورد، چاپخانەی ڕۆژهەڵات، هەولێر، ٢٠١٢.
- کۆچیرۆکی (کوڕی چیا)، بەڕێوەبەرایەتیی چاپ و بڵاوکردنەوەی هەولێر، وەزارەتی ڕۆشنبیری و لاوان، چاپخانەی ڕۆشنبیری، هەولێر ٢٠١٢.
- ڕۆمانی (کاتێک چیاکان هەرەس دەهێنن، بووکی نەمر)، جەنگیز ئایتماتۆڤ، وەرگێڕان لە عەرەبییەوە، دەزگەی چینی بۆ چاپ و بڵاوکردنەوە، هەولێر، ٢٠١٣.
- دیوانی (اللیل والنسیان) شیعری وەرگێڕدراوی نووسەر لە کوردییەوە بۆ عەرەبی، دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی، بەغدا، ٢٠١٣.
- ڕۆمانی (الربیع الاسود)، نووسینی: ئەحمەد محەمەد ئیسماعیل، وەرگێڕان لە کوردییەوە بۆ عەرەبی، لە لایەن لقی کەرکووکی یەکێتیی نووسەرانی کورد، ساڵی ٢٠١٣ چاپکراوە.

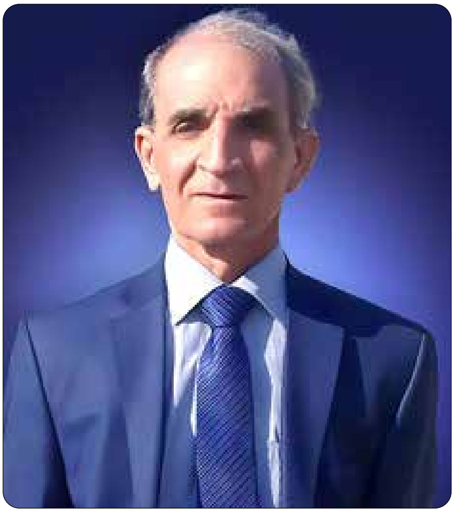
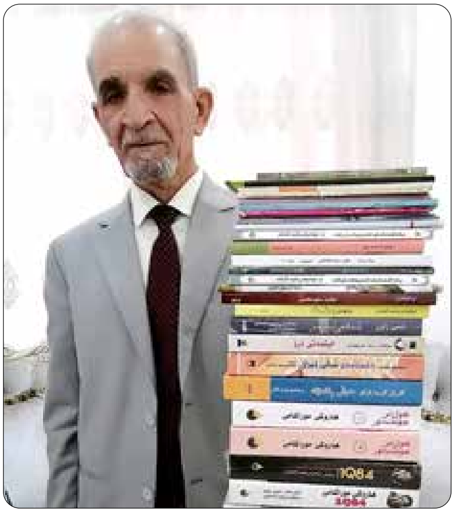

شاعیر و ڕۆژنامەنووس موکەڕەم تاڵەبانی

- ڕۆمانی (چاوەزار)، چاپخانەی شەهاب، هەولێر، ٢٠١٣.
- ڕۆمانی (تۆ ڕەشت لێ دێت) لە نووسینی : ئەحلام موستەغانمی، وەرگێڕان لە عەرەبییەوە، ناوەندی ئاوێر بۆ چاپ و بڵاوکردنەوە، چاپخانەی ڕۆژهەڵات، هەولێر، ٢٠١٣.
- ڕۆمانی (جەنابی سەرۆک) نووسینی: میگێل ئەنخل ئەستۆریاس، (وەرگێڕان)، خانەی موکریانی بۆ پەخش و بڵاوکردنەوە، چاپخانەی موکریانی، هەولێر ٢٠١٤، چاپی دووەم بە هاوبەشیی نێوان خانەی موکریانی بۆ چاپ و بڵاوکردنەوەو دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ڕۆژهەڵات، هەولێر ٢٠١٥.
- ڕۆمانی (پاییزی پەترێرک)، نووسینی: گابریل گارسیا مارکیز، (وەرگێڕان)، ناوەندی ئاوێر بۆ چاپ و بڵاوکردنەوە، هەولێر، ٢٠١٤.
- ڕۆمانی (کلیل)ی ڕۆماننووسی ژاپۆنی (جۆنیشیرۆ تانیزاکی)، (وەرگێڕان)، دەزگەی چینی، هەولێر، ٢٠١٥.
- ڕۆمانی (ژاوەژاو و تووڕەیی، ولیەم فۆکنەر، وەرگێڕان، ناوەندی ئاوێر بۆ چاپ و بڵاوکردنەوە، چاپخانەی ڕۆژهەڵات، هەولێر، ٢٠١٥.

- ڕۆمانی (هەواڵی ڕفاندنێک)، گابریل گارسیا مارکیز، وەرگێڕان، ناوەندی ئاوێر بۆ چاپ و بڵاوکردنەوە، هەولێر، ٢٠١٥.
- ڕۆمانی (داستانی ڕەش و ڕووتان ـ الحرافيش)، نەجیب مەحفووز، وەرگێڕان، ناوەندی ئاوێر بۆ چاپ و بڵاوکردنەوە، چاپخانەی ڕۆژهەڵات، هەولێر، ٢٠١٦.
- ڕۆمانی (1Q٨٤)، هاروکی موراکامی، وەرگێڕان، دەزگەی چاپ و بڵاوکردنەوەی ڕۆسا، هەولێر، ٢٠١٦.
- ڕۆمانی (حیکمەتی درۆ)، سۆلخان سابا ئۆربیلیان، وەرگێڕان، دەزگەی چاپ و بڵاوکردنەوەی ڕۆسا، هەولێر، ٢٠١٦.
- ڕۆمانی (لێک تێنەگەیشتنێک لە مۆسکۆ)، سیمۆن دی بۆڤوار، وەرگێڕان، دەزگەی چاپ و بڵاوکردنەوەی ڕۆسا، هەولێر، ٢٠١٦.

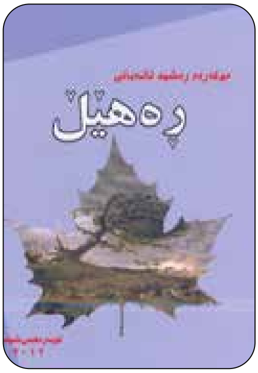

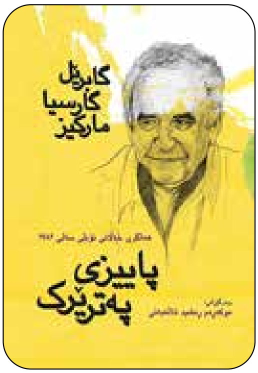

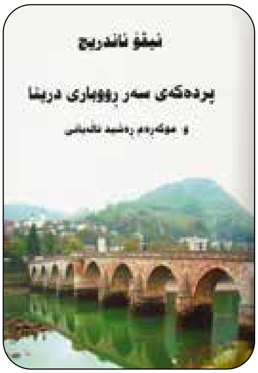

بەرهەمەکانی شاعیر و نووسەر و ڕۆژنامەنووس موکەڕەم تاڵەبانی

- ڕۆمانی (من و برا نەخۆشەکەم)، نووسینی (یوکۆ ئۆگاوا)، وەرگێڕان، دەزگەی چاپ و بڵاوکردنەوەی ڕۆسا، هەولێر، ٢٠١٧.
- ڕۆمانی (ئافرەتە چەپانەکە)، نووسینی، پیتەر هاندکە، وەرگێڕان، دەزگەی چاپ و بڵاوکردنەوەی ڕۆسا، هەولێر، ٢٠١٧.
- ڕۆمانی (پاش تاریکی)، هاروکی موراکامی، وەرگێڕان، ناوەندی ئاوێر بۆ چاپ و بڵاوکردنەوە، چاپخانەی ڕۆژهەڵات، هەولێر، ٢٠١٧.
- ڕۆمانی (سەما، سەما، سەما)، هاروکی موراکامی، وەرگێڕان، ناوەندی ئاوێر بۆ چاپ و بڵاوکردنەوە، چاپخانەی ڕۆژهەڵات، هەولێر، ٢٠١٧.
- ڕۆمانی (یادداشتنامەی تانجییەکی ئێراقی)، عەبدولهادی سەعدوون، وەرگێڕان، بەڕێوەبەرایەتی گشتیی ڕاگەیاندن و چاپ و بڵاوکردنەوە، وەزارەتی ڕۆشنبیری و لاوان، چاپخانەی ڕۆشنبیری، هەولێر، ٢٠١٧.
- (شۆڕشی ڕووسیا ١٩١٧)، ئالان مۆرهید، وەرگێڕان، ناوەندی ئاوێر بۆ چاپ و بڵاوکردنەوە، چاپخانەی ڕۆژهەڵات، هەولێر، ٢٠١٨.
- دوایەمین پەیڤی مانگ، شیعری خۆی، بە کوردی و عەرەبی، لەسەر ئەرکی خۆی، چاپخانەی شەهاب، هەولێر، ٢٠١٩.
- ڕۆمانی (کچێکی ئاسایی)، ئارسەر میللەر، وەرگێڕان، کتێبخانەی (فێربوون)، ٢٠١٨.
- ڕۆمانی (١Q٨٤)، هاروکی موراکامی، کتێبی دووەم، (وەرگێڕان)، دەزگەی چاپ و بڵاوکردنەوەی ڕۆسا، هەولێر، ٢٠٢٠.
- ڕۆمانی (١Q٨٤)، هاروکی موراکامی، کتێبی سێیەم، بە هاوبەش لەگەڵ عەلی عەبدوڵلا ڕەحمان، وەرگێڕان، دەزگەی چاپ و بڵاوکردنەوەی ڕۆسا، هەولێر، ٢٠٢٠.
- (شەقامی ئیبلیس)، ئەمین زاوی، ناوەندی ئاوێر بۆ چاپ و بڵاوکردنەوە، چاپخانەی ڕۆژهەڵات، هەولێر، ٢٠٢٠.
- (خەمنامەی ساڵی ئێراق)، خەزعەل ماجدی، وەرگێڕان لە عەرەبییەوە، دەزگەی موکریان، چاپخانەی تاران، ٢٠٢٠.

- ڕۆمانی (التعويذة) بە عەرەبی، نووسین و وەرگێڕانی خۆی، دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی، بەغدا، ٢٠٢١.
- کورتەیەک لە مێژووی ئەدەب، جۆن سەزەرلاند، ناوەندی ئاوێر بۆ چاپ و بڵاوکردنەوە، هەولێر، ٢٠٢١.
- ڕۆمانی (دۆنا فلۆر و دوو مێردەکەی)، جۆرج ئەمادۆ، وەرگێڕان، ناوەندی ئاوێر بۆ چاپ و بڵاوکردنەوە، هەولێر، ٢٠٢١.
- دیوانی (بحيرة البط الازرق)، شیعری (دڵشاد عەبدوڵڵا)، (دار سطور للنشر والتوزيع) بەغدا، ٢٠٢٢.
- ڕۆمانی (کوژرانی کۆمەنداتۆر)، هاروکی موراکامی، (وەرگێڕان)، بەرگی یەکەم و بەرگی دووەم، دەزگەی چاپ و بڵاوکردنەوەی ڕۆسا، هەولێر، ٢٠٢٣.
- چەندین کتێبی دیکەشی بۆ نووسەران و دەزگاکانی وەرگێڕاوە، هێشتا هەندێکیان چاپ نەکراون و هەندێکشیان بەناوی خوازراوەوە چاپ کراون.

چەندین دەق و تێکستە شیعرییەکانی لە لایەن هونەرمەندانی کورد ئاوازیان بۆ داندراوە و لە لایەن گۆرانیبێژانی کورد لەوانە(ڕەزا عەلی، ناسر بەشیر، ئەحمەد شێخاڵی، محەمەد قەدری)بە گۆرانی وتراون.

شاعیر و نووسەر و وەرگێڕ موکەڕەم تاڵەبانی وەکو ڕۆژنامەنووس و میدیاکارێکی بە تواناش چەندین چالاکیی دیکەی هەبووە لەوانە:

- لە کۆتایی حەفتاکانی سەدەی ڕابردوو چەندین بەرنامەی ئەدەبی و ڕۆشنبیری لە ڕادیۆی کوردیی بەغدا ئامادە و پێشکەشکردووە، لەوانە بەرنامەی(شەو باش) و بەرنامەی هەفتانەی (گۆڤاری مندالان) کە ئامادەی کردووە و میدیاکار خاتوو(سەمیرە محەمەد عەلی) پێشکەشی کردووە.
- لە ساڵی ٢٠٠٤ەوە، تا ئێستاش لە کەناڵی KTV سەرەتا لە بەشی(تحرير الاخبار)عەرەبییەکە دواتریش لە هەمان کار لە بەشە کوردییەکەی کاری کردووە و دەکات.

- وەکو کاری ڕێنووسی زمانی کوردی و هەڵەچن و پێداچوونەوە لە گۆڤاری (ڕامان) یش کاردەکات.

بۆ شاعیر و نووسەر و وەرگێڕ موکەڕەم تاڵەبانی هەر سەرکەوتوو و بەردەوام بیت بۆ خزمەتی زمان و ئەدەبی کوردی.

سەرچاوەکان:

١ - کورتەیەک لە ژیاننامە و بەرهەمەکانی شاعیر و ڕۆژنامەنووس و وەرگێڕ موکەڕەم تاڵەبانی، هاوڕێی دێرینم مامۆستا بەهائەدین جەلال مستەفا لە هەولێر بۆی ناردووم، سوپاسی دەکەم

٢ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

عسمەت محەمەد بەدەل

نووسەر و چیرۆکنووس و وەرگێڕ و لێکۆڵەر مامۆستا عسمەت محەمەد بەدەل...

نووسەر و چیرۆکنووس و وەرگێڕ و لێکۆڵەر عسمەت محەمەد بەدەل لە ١ - ٤ - ١٩٦٥ لە قەزای(سێمێل)ی سەر بە پارێزگای دهۆک لە خێزانێکی ڕۆشنبیر و کوردپەروەر لە دایکبووە، خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی هەر لە شارۆچکەی سێمێل تەواوکردووە، ساڵی ١٩٨٨ بەشی زمان و ئەدەبی عەرەبی لە کۆلێژی ئادابی زانکۆی سەلاحەدین تەواوکردووە و، ساڵی ١٩٩٢ بووەتە مامۆستای زمانی عەرەبی لە شار و شارۆچکەکانی پارێزگای دهۆک و، دواتریش ناو شاری دهۆک و ئێستاش بەردەوامە لە خزمەتکردن لە بواری پەروەردە و فێرکردن.

نووسەر و چیرۆکنووس عسمەت محەمەد بەدەل هەر لە تافی لاوێتیدا حەز و ئارەزووی لە شیعر و ئەدەبیاتی کوردی و عەرەبی بووە، ئەو بە خوێندنەوەی شیعری شاعیرانی کلاسیکی(مەلای جزیری، ئەحمەدی خانی، فەقێی تەیران، ئەحمەدی نالبەند، حاجی قادری کۆیی) و شیعری شاعیرانی نوێخوازی وەک (بەدرخان سندی، عەبدولڕەحمان مزووری، موئەیەد تەیب، محسن قۆچان و چەندانی دیکەش)دەستپێکردووە، سەرەڕای خوێندنەوەی

له لای ڕاستەوە: نووسەر عسمەت محەمەد بەدەل، دکتۆر عارف حیتۆ، نەناسراوە، دکتۆر دەحام عەبدولفەتاح، شاعیر و نووسەر کۆنێ ڕەش، شاعیر و نووسەر محەمەد حەمۆ

له لای ڕاستەوە: نەناسراوە، نەناسراوە، شاعیر و وەرگێڕ حەسەن سلێڤانی، مامۆستا سەلمان مەمی، نەناسراوە، خاتوو شیلان دۆسکی، نووسەر بەیار باقی، نووسەر عسمەت محەمەد بەدەل، نەناسراوە

شیعر و ئەدەبیاتی عەرەبی و شاکارە جیهانییە وەرگێڕدراوەکان، دوای هەستکردن بە پەیداکردنی پاشخانێکی ئەدەبی و ڕۆشنبیری، دەستی بە نووسینی شیعر و وتاری ئەدەبی و سیاسی و فیکری و مێژوویی کردووە، یەکەم بەرهەمی خۆی کە پارچە هەڵبەستێک بووە لە ژمارە(٢٠)ی گۆڤاری کاروان بڵاوکردۆتەوە، ئیدی بەردەوام بووە لە نووسینی شیعر و چیرۆک،

دواتریش دەستی بە نووسین و وەرگێڕانی ڕۆمانیش کردووە، چەندین بەرهەمی لە ڕۆژنامە و گۆڤارە کوردی و عەرەبییەکانی کوردستان و عێراق بڵاوکردۆتەوە لەوانە (هاوکاری، بەیان، کاروان، ڕامان، پەیڤ، سەرهەڵدان، مەتین، بادینان، پەیمان، ئەمڕۆ، وار، گۆڤاری W کە لە شارەدێی ئامێدی دەردەچوو، گۆڤاری Çirûsk کە لە باکووری کوردستان دەردەچوو و تاتۆ کە پاشکۆی ڕۆژنامەی(المدى)یە کە لە بەغدا دەردەچوو).

لە لای ڕاستەوە: نووسەر عسمەت محەمەد بەدەل، نووسەر شاکر ئەتروشی، نووسەر و ڕۆژنامەنووس حافز قازی، نووسەر و ڕۆژنامەنووس ئیسماعیل بادی، ئەوانی دیکە نەناسراون

لە لای ڕاستەوە: نووسەر باقی نازی، نووسەر عسمەت محەمەد بەدەل، نووسەر ئیبراهیم مەحمود

ئـەو لـە بـواری چیـرۆک و وەرگێـڕان و لێکۆڵینـەوە چەنـد بەرهەمێکـی پوختـی چـاپ و بڵاوکردۆتـەوە کـە ئەمانـەن:

- داکەتن، کورتە چیرۆک، دهوک، ١٩٩٦ ب تیپین لاتینی.
- ژ دەستدانا خەونان، کورتە چیرۆک، دهوک، ١٩٩٩.
- داوییا شەرڤانەکی، رۆمان، دهوک، ٢٠٠٥.
- خەونەکا بنەڤشی، کورتە چیرۆک، دهوک، ٢٠٠٧.
- سەما و ژڤانەکێ نە چاڤەرێکری، کورتە چیرۆک، هەولێر ٢٠١٣.
- کۆبـەرهەم کـو ژ چـار کۆمەلـە چیـرۆکان پێـک هاتییـە ب تیپێـن لاتینـی ب ناڤـێ(Vêdana Xewnan) ل وەشـانخانەیا Moment ل لەنـدەن.
- حەزکرنا خواندنێ، نووسینی ماری لیونهارت، وەرگێران، دهۆک، ٢٠١٧.
- سیدهارتا، رۆمان، نووسینی هێرمان هێسە، وەرگێران دهۆک، ٢٠٢٠.
- جەمیلا، نووسینی ئیتماتۆڤ، وەرگێران، دهۆک، ٢٠٢٠.
- دیدارەکا درەنگ، کورتە چیرۆک، دهۆک، ٢٠٢٣.

نووسـەر و چیرۆکنووس عسـمەت محەمـەد بەدەل لە بـواری ڕۆژنامەگەری و کاری ڕاگەیاندن چەندین چالاکیی دیکەی نواندووە، لەوانە:

- لـە سـاڵانی ١٩٩١- ١٩٩٢ ماوەیـەک لـە گۆڤاری(تێرۆژ)کـە لـە سـێمێل دەردەچـوو کاری کـردووە.

لە لای ڕاستەوە: نووسەر بەیار باقی، نووسەر عسمەت محەمەد بەدەل

بەرهەمەكانی نووسەر و وەرگێڕ عسمەت محەمەد بەدەل.

- لە ساڵی ١٩٩٦ ماوەیەكیش وەكو نووسەر لە گۆڤاری(گازی)كاری كردووە.
- لە ساڵانی ١٩٩٧- ٢٠٠٠ ماوەیەك لە تەلەفزیۆنی دهۆك كاری كردووە.
- لە ساڵی ١٩٩٨- ١٩٩٩ لە گۆڤاری(دجلە)كە بە پیتی لاتینی لە وەزارەتی ڕۆشنبیریی هەرێمی كوردستان دەردەچوو كاری كردووە.
- لە ساڵانی ٢٠٠٠- ٢٠٠٨ لە هەفتەنامەی(پەیمان، ئەمرۆ)كاری كردووە.
- لە ساڵانی ٢٠١٠ - ٢٠١١ لە گۆڤاری(پەیڤ)كە یەكێتیی نووسەرانی كورد- لقی دهۆك دەریدەكرد كاری كردووە.
- دەیان پارچە هەڵبەست و وتاری مێژوویی و سیاسی و فیكری و هەمەجۆری دیكەی بە زمانی عەرەبی و كوردی و بە پیتی لاتینی لە ڕۆژنامە و گۆڤارە كوردی و عەرەبییەكان بڵاوكردۆتەوە.
- بەشداریی دەیان كۆڕوكۆبوونەوە و فیستیڤاڵی ئەدەبی و ڕۆشنبیری لە شارەكانی دهۆك و هەولێر و سلێمانی و ئامێدی كردووە.
- ئەندامی یەكێتیی نووسەرانی كورد- لقی دهۆكە.
- لە ساڵی ١٩٩٩ەوە، ئەندامی سەندیكای ڕۆژنامەنووسانی كوردستانە.

بۆ نووسەر و چیرۆكنووس و وەرگێڕ مامۆستا عسمەت محەمەد بەدەل هەر سەركەوتوو و بەردەوام بێت بۆ خزمەتی زمان و ئەدەبی كوردی.

سەرچاوەکان:

١ – کورتەیـەک لـە ژیاننامـەی نووســەر و چیرۆکنـووس عسـمەت محەمـەد بـەدەل، هاورێیانم نووسـەر و ڕۆژنامەنـووس موسـەدەق تۆڤی و نووسـەر و ڕۆژنامەنووس ئیسماعیل بادی لـە دهـۆک بۆیـان ناردووم، سوپاسـیان دەکـەم.

٢ – ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

ڕێکێش ئامێدی

شاعیر و نووسەر میدیاکار و کەلتوور و کەلەپوورناس، مامۆستا ڕێکێش ئامێدی ....

ناوی تەواوی(زەکی محەمەد سەعدوڵلا)یە، لە ناوەندی ئەدەبی و ڕۆشنبیری بە ڕێکێش ئامێدی ناسراوە، لە ساڵی ١٩٥٦ لە شاری ئامێدی لە دایکبووە، خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی هەر لە ئامێدی تەواوکردووە و، ساڵی ١٩٧٨ پەیمانگای ئامادەکردنی مامۆستایانی لە دهۆک تەواو کردووە و، بووەتە مامۆستای سەرەتایی لە گوندو شار و شارۆچکەکانی ئامێدی، بەردەوام بووە لە خزمەتکردن لە بواری پەروەردە و فێرکردن تا کۆتایی ساڵی ١٩٩٢، لە ساڵی ١٩٩٣ ڕووی لە وڵاتی هۆڵەندا کردووە و، وەکو پەنابەری سیاسی تاوەکو ساڵی ٢٠٠٥ ماوەتەوە، لە ناوەڕاستی ساڵی ٢٠٠٥ گەڕاوەتەوە کوردستان و ئێستا خانەنشینە و لە شاری دهۆک دەژیت.

شاعیر و نووسەر ڕێکێش ئامێدی هەر لە لاوێتیدا خولیای نووسینی شیعر و کۆکردنەوەی فۆلکلۆر و کەلەپوور و کەلتوور و حەیرانۆک و بەیت و بالۆرەی کوردی و گۆتنێ مەزنان بووە، تا ئێستا(٧)کتێبی لەم بوارانەدا چاپ و بڵاوکردۆتەوە، کە ئەمانەن:

- کۆمەڵە شیعری (لێڤەنابم)، ساڵی ١٩٨٥.

لە لای ڕاستەوە: نووسەر و ڕۆژنامەنووس و لێکۆڵەر ئیسماعیل بادی، شاعیر و نووسەر ڕێکێش ئامێدی

- کتێبی(فێرکرنا کوردی بە تیپێن لاتینی).
- (تەحسین تەها) هونەرمەند و کوردپەروەر.
- کتێبی(حەیرانۆکێت کوردی) بەشی یەکەم.
- کتێبی(فەرهەنگا گۆتنێت مەزنا) چوار بەرگ.

شاعیر و نووسەر ڕێکیش ئامێدی وەکو ڕۆژنامەنووس و میدیاکارێکی بە تواناش چەندین چالاکیی دیکەی نواندووە، لەوانە:

- لە ساڵی ١٩٩٢ زیاتر لە(٢٨) ئەڵقەی بەرنامەی(کەلەپوور)ی لە تەلەفزیۆنی(خەبات) لە دهۆک ئامادە و پێشکەش کردووە.
- لە ڕادیۆ و تەلەفزیۆنەکانی (دهۆک، وار، ڤین، بەها لە کەمپی دۆمیز، خەبات و کوردستان) کاری کردووە.
- ماوەیەک خۆبەخشانە لە ڕێکخراوی خێرخوازیی(هەڤکار)کاری کردووە.
- ئەو کاتەی لە وڵاتی هۆڵەندا ژیاوە، ماوەیەک سەرنووسەری گۆڤاری(ئالا) بووە و جێگری سەرۆکی پلاتفۆڕمی کوردی بووە لەو وڵاتە.

شاعیر و نووسەر ڕێکێش ئامێدی

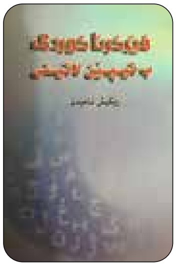

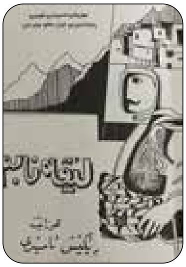

بەرهەمەکانی شاعیر و نووسەر ڕێکێش ئامێدی

- ماوەیەک لە تەلەفزیۆنی کوردستان لە دهۆک بەرنامەی (کانیا کەلەپوور)ی ئامادە و پێشکەش کردووە و تا ئێستاش بەردەوامە.
- ئەندامی سەندیکای ڕۆژنامەنووسانی کوردستان و فیدراسیۆنی جیهانییە.
- ئەندامی یەکێتیی نووسەرانی کورد- لقی دهۆکە.

بۆ شاعیر و نووسەر ڕێکیش ئامێدی هەر سەرکەوتوو بەردەوام بێت بۆ خزمەتی زمان و کەلتوور و کەلەپووری کوردی.

سەرچاوەکان:

١ - کورتەیەک لە ژیاننامەی شاعیر و نووسەر ڕێکێش ئامێدی، هاوڕێم نووسەر و ڕۆژنامەنووس ئیسماعیل بادی لە دهۆک بۆی ناردووم، سوپاسی دەکەم

٢ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

هیڤی حەمۆ

شـاعیر و نووسـەر و چیرۆکنـووس و میدیـاکار، خاتـوو هیڤـی حەمـۆ لـە ڕۆژئاڤـای کوردسـتان...

نـاوی تەواوی(هیڤـی حەمـۆ قەجۆ)یـە، لـە سـاڵی ١٩٧٢ لـە شـاری(عامودا) ی مەڵبەنـدی ئـەدەب و ڕۆشـنبیری لـە ڕۆژئاڤـای کوردسـتان لـە خێزانێکـی کوردپـەروەر لـە دایکبـووە، هەمـوو قۆناغەکانـی سـەرەتایی و ناوەنـدی و ئامادەیـی هـەر لـە شـاری عامـودا تەواوکـردووە، پاشـان لـە کۆلێژی یاسـای زانکۆی(فرات) لە شاری(حەسـەکە) وەرگیراوە، بـەڵام لەبـەر چەند هۆیـەک لە دەرەوەی خواسـتی خـۆی نەیتوانیـوە لـە خوێنـدن بـەردەوام بێـت، لـە باخچـەی سـاوایانی(عمار بـن یاسـر) لـە شـاری عامـودا وەک پـەروەردەکاری منداڵان دەسـتبەکار بـووە، پـاش خراپبوونـی بارودۆخـی سیاسـی و ئابووریـی وڵاتـی سـووریا لـە گـەڵ خێزانەکـەی ڕوویـان لـە وڵاتـی ئەڵمانیـا کـردووە و لـەوێ نیشـتەجێبوونە، ئێسـتا وەکو لێکۆڵـەر لـە دەزگای (الیوم التالي) لە ئەڵمانیا لە لـە باخچەیەکـی سـاوایانی شـاری بەرلیـن بەردەوامـە لـە خزمـەت.

شـاعیر و چیرۆکنـووس خاتـوو هیڤـی حەمۆ هـەر چەندە هەمـوو قۆناغەکانی خوێندنـی بـە زمانـی عەرەبـی خوێنـدووە، بـەڵام زۆر حـەز و ئـارەزووی لـە زمـان و ئەدەبـی کـوردی بـووە، هـەر زۆر زوو کەوتۆتـە ژێـر کاریگەریـی ئـە

شاعیر هیڤی حەمۆ لە گەڵ ڕۆشنبیر و هونەرمەندان لە فیستیڤاڵێکی هونەری و کەلتووری
لە شاری بەرلین - وڵاتی ئەڵمانیا

شاعیر و نووسەر هیڤی حەمۆ لە کاتی وتنەوەی موحازەرەیەکدا

و کۆمەڵە و گرووپە ئەدەبی و رۆشنبیرییانەی شاری عامودا، دەستی بە (خوێندنەوەی دەرەکی- المطالعة الخارجية)کردووە و ئاشنایەتییەکی باشی لە گەڵ ئەدەب و ڕۆشنبیری و هونەری کوردی و عەرەبی پەیدا کردووە، ئەو هێشتا قوتابیی پۆلی یەکەمی ئامادەیی بووە، یەکەمین چیرۆکی خۆی نووسیوە، لە نووسینی شیعر و چیرۆک شێواز و ستایلێکی تایبەت بە خۆی هەیە، بە تایبەتی لە شێوازی گێڕانەوە(السرد) کە زۆر چڕو پڕ

و مانابەخش دەنووسێت، ئەو کوردبوونی خۆی زۆر خۆشدەوێت لە شوێنێکدا بۆ میللەتەکەی نووسیوە و دەڵێت:(چونکە کوردی، لە هەموو لایەک گەمارۆ دراوی، ئەو هەوایەش کە تۆزێ ژیانت پێدەبەخشێت لێت بەندکراوە، دراوسێکانت جۆرەها داهێنان دەکەن بۆ چۆنییەتیی کوشتنت، چونکە کوردی دەبێ هەر بە زیندوویی بمێنیتەوە و نەمر بیت، سەرەڕای ئەو هەموو ئاگر و پەنگرەی دەوروبەرت، ئەی کورد ئەی ئەڤیندار ببە داستان و نهێنی مانت بپارێزە).

لە بەرهەمەکانی شاعیر و نووسەر هیڤی حەمۆ بارودۆخی ناهەموار و ئێش و ئازاری میللەتەی زۆر بە ڕوونی ڕەنگی داوەتەوە، لە بواری شیعر و چیرۆک و پەخشانە شیعردا، چەند بەرهەمێکی پوخت و جوانی بە زمانی عەرەبی نووسیوە و جەماوەرێکی زۆری لە وڵاتانی عەرەبی و هەموو دنیا بە ئێش و ئازار و ئەشکەنجەی میللەتەی ئاشنا کردووە، تا ئێستا ئەم بەرهەمانەی چاپ و بڵاوکردۆتەوە:

- بُعْدٌ آخر (هوامش سردية، قصص قصيرة) مجموعة قصصية من إصدارات دار الفضاءات، عمان، الأردن ٢٠٢٠.

لە لای ڕاستەوە: شاعیر خاتوو هیڤی حەمۆ، نەناسراوە، نەناسراوە

له لای ڕاستەوە: نەناسراوە شاعیر هیڤی حەمۆ، نەناسراوە

- أصابع العازف أو كصوت ناي بعيد(هوامش سردية) إصدارات دار النابغة، طنطا، مصر ٢٠٢٠.

- أدراج عالية، جهات عمياء: سرديات، إصدارات دار النابغة، طنطا، مصر ٢٠٢١.

- ضوء يغمرني حتى اليقين، مجموعة شعرية، إصدارات دار النخبة، مصر ٢٠٢٣.

- كشجرة يتلقفها المساء، مجموعة شعرية، إصدارات دار النخبة، مصر ٢٠٢٣.

دوو بەرهەمەمیشی ئامادەیە بۆ چاپکردن یەکێکیان کۆمەڵە شیعر و ئەوی دیکەیان چیرۆکە.

ئەو سەرەڕای نووسینەکانی وەکو مامۆستای باخچەی ساوایان و پەروەردەکاری منداڵان، میدیاکارێکی بە تواناشە ئەم چالاکییانەی هەبووە و هەیە:

- لە ساڵانی ٢٠١٣ - ٢٠١٥ وەکو(مذیع- بێژەر)و ئامادەکاری پرۆگرامەکان لە ڕادیۆی(FM ARTA-) لە عامودا کاری کردووە.

- لە ساڵی ٢٠١٥ ماوەیەک وەکو ڕاهێنەر لە دەزگای (بدائل السلام) لە جزیرەی سووریا کاری کردووە.
- لە ساڵی ٢٠٠٦ تا ساڵی ٢٠١٥ ئەندامی ڕێکخراوی (DAD) بۆ مافی مرۆڤ بووە لە سووریا.
- ئەو یەکێک بووە لەو(٦) ئافرەتەی کە (کۆمەڵەی ئافرەتانی کورد- Komela Afretên Kurd li Amûdê)یان لە عامودا دامەزراندووە.
- ئەندامی ڕێکخراوی (القلم السوري)یە بۆ ئەدەب و ڕۆشنبیری.

شاعیر هیڤی لە چەند کاتێکی جیاوازدا

بەرهەمەکانی شاعیر و نووسەر هیڤی حەمۆ

بۆ شاعیر و چیرۆکنووس و میدیاکار خاتوو هیڤی حەمۆ هەر سەرکەوتوو بەردەوام بیت بۆ خزمەتە جوانەکانت لە بواری پەروەردەی منداڵان و ئەدەب و زمان.

سەرچاوەکان:

١ - کورتەیەک ژیاننامە و بەرهەمەکانی شاعیر و نووسەر خاتوو هیڤی حەمۆ، هاوڕێم نووسەر و ڕۆشنبیر ئیبراهیم عەباس لە هەولێر بۆی ناردووم، سوپاسی دەکەم.

٢ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

دانا عەسکەر

شـاعیر و نووسـەر و ڕۆژنامەنـووس و میدیـاکارو لێکۆڵـەر و توێـژەر و وەرگێـڕ دانـا عەسـکەر....

ناوی تەواوی(دانا عەسکەر قادر)ە، لە ناوەندی ئەدەبی و ڕۆشنبیری بە دانـا عەسـکەر ناسـراوە، لـە سـاڵی ١٩٦٠ لـە گەڕەکی(شـۆڕاو)ی نـاو شـاری کەرکـووک لـە خێزانێکـی کوردپـەروەر لـە دایکبـووە، قوناغەکانـی خوێندنـی سـەرەتایی و ناوەندی بە زمانـی عەرەبی هـەر لـە کەرکووک تەواوکـردووە، ئـەو لـە منداڵییـەوە خولیـای خوێندنـەوەی ئەدەبیاتـی کـوردی و عەرەبـی بووە، ئارەزوی نووسینی شیعر و و بابەتـی ڕۆژنامەنووسـی و هەمەجۆری دیکەی هەبووە، لەنیوەی هەشتاکانی سـەدەی ڕابـردوو دەسـتی بـە نووسـین کـردووە، یەکـەم نۆبـەرەی بەرهەمـی خـۆی کـە وتارێکـی ئەدەبـی بـووە لـە گۆڤاری(بەیـان)ی ژمـارە(١٣٤)ی سـاڵی ١٩٨٧ بڵاوکردۆتـەوە، ئیدی بـەردەوام بووە لە نووسینەکانی لە بواری شیعر و لێکۆڵینەوە و توێژینەوەی ئەدەبی و ڕۆشـنبیری و فیکـری و فەلسـەفی و وەرگێـڕان، لـەم بوارانـەدا کۆمەڵێـک بەرهەمی پوخت و جوان و سوودبەخشی بە زمانێکی کوردی سادە و سـاکار و ڕەوان نووسـیوە و چـاپ و بـڵاوی کردوونەتـەوە کـە ئەمانـە هەندێکیانـن:

- ڕەهەندەکانـی دەق لـە نێـوان فیکـر و ئەندێشـەدا، ڕەخنـە و لێکۆڵینـەوەی

له لای ڕاستەوە: نووسەر هاشم سەڕاج، شاعیر و ڕۆژنامەنووس عەبدولڕەحمان فەرهادی، شاعیر دڵشاد عەبدوڵڵا، شاعیر دانا عەسکەر

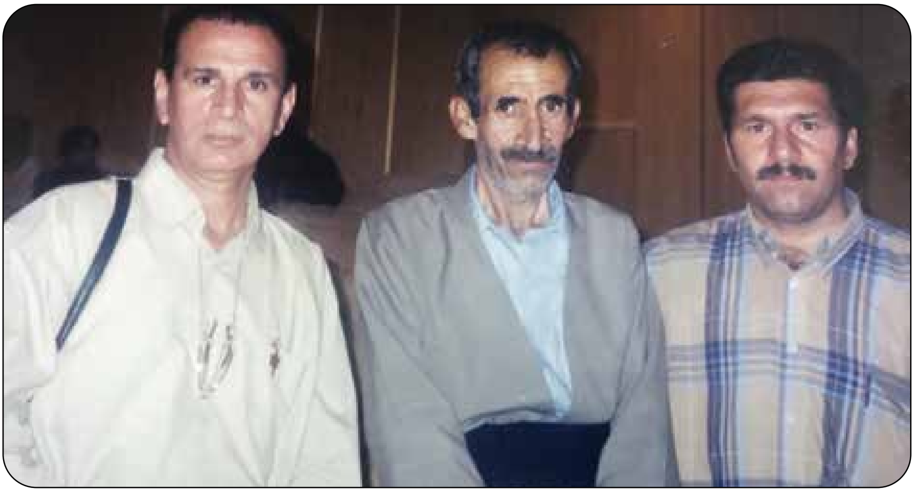

له لای ڕاستەوە: نووسەر لەتیف فاتیح، شاعیر جەلالی مەلەکشاه، شاعیر دانا عەسکەر

ئەدەبی، چاپی یەکەم چاپخانەی شەهید ئازاد هەورامی، کەرکوک، ٢٠٠٦.

- مانا و دەلالە شاراوەکانی دەق، ڕەخنە و لێکۆڵینەوەی ئەدەبی، چاپی یەکەم دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم ساڵی ٢٠٠٩، چاپی دووەم دەزگای ڕۆشنبیریی جەمال عیرفان ساڵی ٢٠١٤.
- ڕەهەندە فینۆمینۆلۆجی و ئاراستە ناوەکیەکانی دەق، ڕەخنە و لێکۆڵینەوەی ئەدەبی، پرۆژەی وەزارەتی ڕۆشنبیری، ساڵی ٢٠١٣.

- ململانێ لە گەڵ پرسیار، کۆدیدار، پرۆژەی یەکێتیی نووسەرانی کورد- لقی کەرکووک، ساڵی ٢٠١١.
- خوێنی ڕژاوی دوو سێو، دوو قەسیدەی درێژە، ٢٠١٣.
- میحرابی سێشەممە ڕۆمانسیەکان، کۆمەڵە شیعر، ٢٠٠٤.
- زەمەنێک بۆ خەم، کۆمەڵە شیعر، چاپی یەکەم کەرکووک ٢٠٠٢، چاپی

لە لای ڕاستەوە: شاعیر دانا عەسکەر، هونەرمەند مەزهەری خالقی

لە لای ڕاستەوە: شاعیر دانا عەسکەر، شاعیری کۆچکردوو نەوزاد ڕەفعەت،
نووسەر و ڕۆماننووس سابیر ڕەشید

دووەم نووسـەرانی کـورد ٢٠٠٦.

- ئاوابوونی خەونەکان، کۆمەڵە شیعر، کەرکووک، ٢٠٠١.
- گۆرانیەکانی خەزان، کۆمەڵە شیعر، کەرکووک. ٢٠٠٠.
- ئەرگیومێنی دژەکان، بابەتێکی فیکری و توێژینەوەی ئەدەبییە.
- وەرگێڕانـی ڕۆمانەکانی(مـن و لەیـلا)ی نووسـەر ئەحمـەد ئـال جـۆدە و ڕۆمانـی(دەرگای تەباشـیر)ی نووسـەر ئەحمـەد سـەعداوی، و ڕۆمانی(کش

لە لای ڕاستەوە: نووسەر ئوسامە نامیق هەورامی، نووووسەر و چیرۆکنووس کاکەم بۆتانی، شاعیر و نووسەر دانا عەسکەر

لە لای ڕاستەوە: بەڕێز هوشیار بەکر، بەڕێز عەبدولڕەحمان حەسەن، هونەرمەندی شانۆکار خاتوو خەرمان هیرانی، شاعیر دانا عەسکەر، نووسەر و لێکۆڵەر حەمە سەعید زەنگەنە، بەڕێز سەراب ڕەشید

لە لای ڕاستەوە: نووسەر و چیرۆکنووس ڕەئووف بێگەرد، شاعیری گەورەی کورد شێرکۆ بێکەس، بەڕێز جەلیل قەیسی، شاعیر و نووسەر دانا عەسکەر، نووسەر لەتیف فاتیح

لە لای ڕاستەوە: هونەرمەندی شێوەکار ڕزگار ئەمین، شاعیر دانا عەسکەر، هونەرمەند حەمە ڕەئووف کەرکووکی

وڵات)ی نووسەر شەهید.و ڕۆمانی(قوڕ خوێن)ی نووسەر حەسەن فالح.

چەندین بەرهەمی دیکەشی ئامادەیە بۆ چاپ.

شاعیر و نووسەر و وەرگێڕ و لێکۆڵەر دانا عەسکەر وەکو ڕۆژنامەنووس و میدیاکارێکی خاوەن ئەزموون و بەتوانا چەندین چالاکی دیکەی لە بواری ڕۆژنامەگەری و کاری ڕاگەیاندن و کاری ڕێکخراوەیی ئەدەبی و ڕۆشنبیری نواندووە ئەمانەش هەندێکیان:

بەرهەمەکانی شاعیر و نووسەر و لێکۆڵەر دانا عەسکەر

- ساڵی ٢٠٠١ ئەندامی دەستەی دامەزرێنەری گۆڤاری(ئاوێزە)بووە لە کەرکووک، کە گۆڤارێکی ئەدەبی بووە و تەنیا دوو ژمارەی لێدەرچووە و پاشان ڕاگیراوە.
- پاش ڕاپەرینی ساڵی ١٩٩١ ماوەی دوو ساڵ بەرنامەی(کتێب و دیالۆگ) ی لە تەلەفزیۆنی کەرکووک ئامادە و پێشکەشکردووە.
- ماوەی ساڵێکیش بەرنامەی(ڕەهەند)کە بەرنامەیەکی ڕۆشنبیریی گشتی بووە ئامادە و پێشکەشکردووە لە کەناڵی ئاسمانی کەرکووک.
- ماوەی دوو ساڵ وەکو بەڕێوەبەری نووسینگەی هەفتەنامەی(چاودێر) بووە لە کەرکووک و هاوکاریش بووە لە پاشکۆی ڕەخنەی چاودێر.
- ماوەی چوار ساڵی لێپرسراوی پاشکۆی(پەڕەمووچ)بووە کە پاشکۆیەکی ئەدەبی بووە لە دەزگای هەواڵ لە کەرکووک دەردەچوو.
- زیاتر لە(١٠)ساڵ بەڕێوەبەری نووسینگەی ڕۆژنامەی کوردستانی نوێ بووە لە کەرکووک.
- شەش ساڵ لێپرسراوی بنکەی ئەدەبی و ڕووناکبیریی گەلاوێژ بووە لە کەرکوک، ساڵەکانی ٢٠٠٣ و ٢٠٠٤ دوو جاریش خەڵاتی یەکەم و دووەمی گەلاوێژی وەرگرتووە.
- دەیان وتاری ئەدەبی و ڕەخنە و لێکۆڵینەوەی لە ڕۆژنامە و گۆڤارە کوردی و عەرەبییەکان بڵاوکردۆتەوە.
- ئەندامی یەکێتیی نووسەرانی کورد- لقی کەرکووکە.

- ئەندامی کۆمەڵەی ڕووناکبیری و کۆمەڵایەتی کەرکووکە.

بۆ شاعیر و نووسەر و وەرگێڕ و لێکۆڵەر دانا عەسکەر هەر سەرکەوتوو و بەردەوام بیت بۆ خزمەتی زمان و ئەدەبی کوردی.

سەرچاوەکان:

١ - کورتەیەک لە ژیاننامە و بەرهەم و چالاکییەکان شاعیر و نووسەر دانا عەسکەر، لەسەر داخوازیی من لە کەرکووک بۆی ناردووم، سوپاسی دەکەم.

٢ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

سەدیق گۆران

شاعیر و نووسەر و شانۆنووس، مامۆستا سەدیق گۆران....

ناوی تەواوی(سەدیق سالَح عەزیز)ە، لە شاخ بە سەدیق ڕەنجبەر ناسرابوو، لە ناوەندی ئەدەبی و ڕۆشنبیری بە سەدیق گۆران ناسراوە، لە ٢٣ - ٢ - ١٩٥٤ لە گوندی(گۆمەگرِوی)ی سەر بە ناحیەی (قوشتەپە) لە خێزانێکی کوردپەروەر لە دایکبووە، بەهۆی ململانێی باوکی لەگەلَ ئاغای گوندی، بەناچاری ڕوویان لە شاری هەولێر کردووە و لە گەڕەکی(بەلاشاوە) ی شاری هەولێر گیرساونەتەوە، خوێندنی سەرەتایی تا پۆلی سێیەم لە قوتابخانەی(ئیبن خەلەکان) خوێندووە و دواتر چووەتە قوتابخانە(ئیسکان) ی سەرەتایی و لەوێ قوناغی سەرەتایی تەواوکردووە، خوێندنی ناوەندی و ئامادەییشی هەر لە شاری هەولێر تەواوکردووە و، سالَی ١٩٧٤ پەیمانگای ئامادەکردنی مامۆستایانی لە هەولێر تەواکردووە، سالَی ١٩٧٥ بووەتە مامۆستای سەرەتایی لە گوندەکانی (پیرئۆمەری، دۆلَی ڕوستێ، گۆمەشینی دەشتی کۆیە) تا سالَی ١٩٨٠، لە مانگی ئابی سالَی ١٩٨٠ بەهۆی چالاکییە سیاسی و ڕێکخستنە نهێنییەکانی کۆمەلَەی ڕەنجدەرانی کوردستان لە لایەن دەزگا ئەمنییەکانی ڕژێمی بەعس دەسگیرکراوە و، ماوەی سێ مانگ ئازار و ئەشکەنجەیەکی زۆریان داوە، دواتر توانیویەتی لە بەندیخانە ڕابکات و خۆی بگەینێتە هێزی پێشمەرگەی کوردستان، لەوێ درێژەی بە خەبات

لە لای ڕاستەوە: نووسەر سەردار کاکە حەمە، شاعیر سەدیق گۆران، شاعیر سابیر گۆران

لە لای ڕاستەوە: شاعیر سەدیق گۆران،
بەڕێز خاوەنی کتێبخانەی(سەیدییان) لە مەهاباد، نووسەر و وەرگێڕ خالید هەرکی

و چالاکیی خۆی داوە تا ساڵی ١٩٨٨، زیاتر خەبات و چالاکیی سیاسی ئەو، بۆ پسپۆڕانی بواری سیاسی بەجێدێڵم، لە ساڵی ١٩٨٨ هاتۆتەوە و پاش ڕاپەڕینی ساڵی ١٩٩١ چووەتەوە سەر کارەکەی خۆی، کە مامۆستای سەرەتایی بووە، لە ساڵی ١٩٩٢ لە بەشی زمان و ئەدەبی ئینگلیزیی کۆلێژی ئادابی زانکۆی سەلاحەدین وەرگیراوە و ساڵی ١٩٩٦ تەواوی کردووە، بە هۆی بارودۆخی ناوخۆی کوردستان ڕووی لە شاری سلێمانی کردووە و، لەوێشەوە لە ڕێگای ئێران ڕووی لە ئەوروپا کردووە و، وەکو پەنابەر لە

وڵاتی هۆڵەندا گیرساوەتەوە، ماوەیەک هاتۆتەوە باشووری کوردستان و، دواتر دووبارە گەڕاوەتەوە هۆڵەندا و ئێستا لەوێ نیشتەجێیە.

شاعیر و نووسەر سەدیق گۆران لە خانەوادەیەکی ڕۆشنبیر و کوردپەروەر پەروەردەکراوە، ئەو برای هەر یەک لە شەهیدی نەمر(شاعیر جەمیل ڕەنجبەر و شاعیر سابیر گۆران)ە، کتێبخانەیان لەماڵەوە هەبووە، بە خوێندنەوەی شیعری شاعیرانی کلاسیکیی کوردی و عەرەبی و شیعری شاعیرانی نوێخوازی کوردی و عەرەبی، دەستی بە خوێندنەوەی(خارجي-

لە لای ڕاستەوە: شاعیر سەدیق گۆران، نووسەر و ڕۆژنامەنووس هیوا سەرهەنگ، نووسەر و ڕۆشنبیر خاتوو پەیمان سەرهەنگ، خاتوو خەدیجە حەمەد هاوسەری شاعیر سەدیق گۆران

نووسەر و وەرگێڕ شەفیقی حاجی خدر، شاعیر سەدیق گۆران، مامۆستا شاخەوان سەعید

لەبەردەم پەیکەری وەفایی
لە شاری مەهاباد

لە لای ڕاستەوە: شاعیر سەدیق گۆران، نووسەر و وەرگێڕ خالید هەرکی،

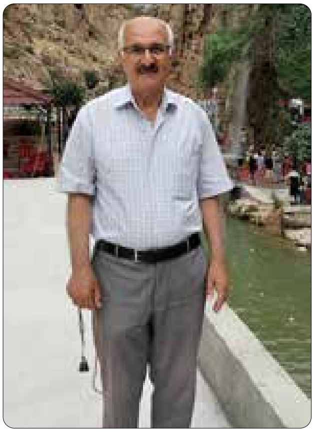

شاعیر سەدیق گۆران لە چەند کاتێکی جیاوازدا

دەرەکی)کردووە، وەکو گەنجێکی کوردی ئەو سەردەم، بە شیعر نووسین دەستی پێکردووە، دواتر فەرامۆشی کردووە، بەڵام ئەو حەز و ئارەزووی هونەری شانۆ نواندنشی هەبووە، بۆیە لە ساڵی ١٩٧٣ شانۆنامەی (ئێمە و ئەوان)ی نووسیوە، دواتریش چەند شانۆنامەیەکیشی لە زمانی عەرەبی وەرگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی، چەندین بەرهەمی دیکەی لە شاخ نووسیوە، بەڵام لەبەر سەختی و نهێنیی ژیانی، بەشی زۆری لێفەوتاون،

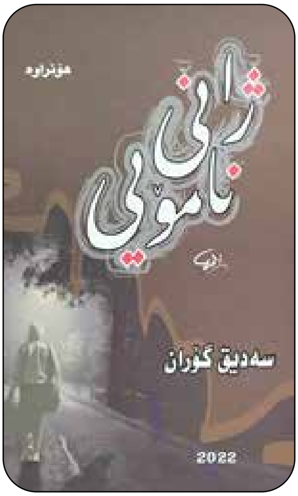

دیارە پاش ڕاپەرینیش دەستی کردووە بە شیعر نووسین، لە نووسینی شیعردا ستایلێکی تایبەت بە خۆی هەیە، شیعرەکانی زیاتر ڕیتم و ئاواز و مۆسیقایان تێدایە و دەکرێت بکرێن بە گۆرانی، زیاتریش سوودی لە وشەی فۆلکلۆری و پەندی پێشینان و وتەی شاعیرانی کلاسیکی و کۆن وەرگرتووە، شیعرەکانی زیاتر نیشتمانپەروەری و ئەڤینین و باسی کێشەی کۆمەڵایەتی دەکەن، تا ئێستا چەند بەرهەمێکی نووسیوە و، هەندێکیشی چاپ و بڵاوکردوونەتەوە، کە ئەمانەن:

- شانۆگەریی(ئێمە و ئەوان)لە ساڵی ١٩٧٣، بەڵام ئەو کاتەی لە شاخ بووە لێیفەوتاوە.
- شانۆگەریی (نەخۆشی ددان)ی، وەرگێراوەتە سەر زمانی کوردی، ساڵی ١٩٧٧، ئەم شانۆگەرییە لەسەر شانۆی هۆڵی گەل لە هەولێر نمایشکراوە.
- شانۆنامەی(قوماربازەکان)ی نووسەر نیکۆلای گۆگۆل، وەرگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی.
- نامیلکەی(خەباتی چینایەتی و تیۆری شۆڕشگێران) لە شاخ لە چاپخانەی(وەرتێ)ی مەڵبەندی(٣)ی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان چاپ و بڵاوکراوەتەوە.
- دیوانی شیعری(ژانی نامۆیی) کە (٤٤٤)لاپەرەی قەوارە گەورەیە و لە سێ بەش پێکهاتووە، بەشی یەکەم (دەردی نامۆیی و بەشی دووەم ناڵەی بێدەنگی و بەشی سێیەم گوڵزاری وشە) یە کە بە زمانێکی کوردیی سادە و ساکار و ڕەوان نووسراوە، ساڵی ٢٠٢٢ چاپ و بڵاوکراوەتەوە.

شاعیر نووسەر سەدیق گۆران وەکو ئەکتەریش چەندین چالاکی و بەشداربوونی دیکەی هەیە لەوانە:

- لە ساڵی ١٩٧٣وەکو ئەکتەر بەشداریی لە شانۆگەریی(ئادابا)کردووە.
- لە ساڵی ١٩٧٤ وەکو ئەکتەر بەشداریی لە شانۆگەریی(داس)کردووە.

- لە ساڵی ١٩٧٧ وەکو ئەکتەر بەشداریی لە شانۆگەریی(وێنەیەک لە ڕابردوو)کردووە.
- لە ساڵی ١٩٧٩ وەکو ئەکتەر بەشداریی لە شانۆگەریی(قەڵ و ڕووتە) کردووە.
- لە ساڵی ١٩٨٠ ماوەیەک وەکو ئامادەکاری هەردوو بەرنامەی(دەنگێک لە زیندانی فاشستییەکان و مێژووی گەلی کورد) لە ئێزگەی دەنگی شۆڕشی عیراقی کاری کردووە.
- ئەو وەکو کۆڕسیش بەشداریی لە چەندین ئاهەنگی بۆنە نیشتمانی و نەتەوەییەکان کردووە، لەوانە بەشداربوونی لە تابلۆی(هەی دروونە دروونە) کە لە فیستیڤاڵی یەکەمی هونەری کوردی لە هۆڵی(خولد) لە شاری بەغدا ساڵی ١٩٧٤ نمایشکراوە.

شاعیر و نووسەر سەدیق گۆران هێشتا لە سەر شنگ و تاقەتی خۆیەتی و بەردەوامە لە نووسینی شیعرە جوانەکانی، هیوای بەردەوام بوونی بۆ دەخوازین بۆ خزمەتی زمانی و ئەدەبی کوردی.

نموونەی شیعری شاعیر سەدیق گۆران:

(١)

ژانی غوربەت

ڕەنگی غوربەتم گرتووە، تۆزی ڕێگا دایپۆشیوم
کڵپەی خەمی دووری وڵات، تاڵیی زۆری پێ نۆشیوم
خۆزگە دەتزانی ژیانی هەندەران چەندە دژوارە
کەسێ غەریبی نەدیبێ، نازانێ چەند بە ئازارە
شەڕی خۆیی و ستەم نەبا چۆن خۆم دەدا دەستی قەدەر
کێ پێی خۆشە بێ لانە بێ، وەک نێچیرێکی دەربەدەر
خۆزگە منیش باڵندە بام لانەم دەبوو لەناو وڵات

به ئارامی لێی دەخەوتم، لە ئێوارێ تا ڕۆژهەڵات
ئەوەی دەردی گران کردووم لە زێدی خۆیشم نامۆمە
بۆیە وەکوو مۆم دەسووتێم، دەتوێمەوە مەمکەن لۆمە
ئاکاری جاران نەماوە، بەهای جوان لە ئاوابوونە
تەنیا کانی یادەوەریم سەرچاوەی بێگەرد و ڕوونە
لە هەندەران هەرچیت دەوێ بەئاسانی دەستدەکەوێ
بەڵام هەوا و تیشکی ڕۆژی نیشتیمانت بەرناکەوێ
لە دووریانی چارەنووسا وەستاوم و دەیڵێمەوە
جەوروستەم تاسەر نابێ، هەر بۆ کوردستان دێمەوە!

****

(٢)

دڵی شکاو

وەرە گیانە شەرابی جوانیم بۆ تێکە
ئاخر تەمەن، تەنیا خەیاڵی مەستێکە
فێری مەلەی دەریای قووڵی ئەڤینم کە
با بزانم چێژی بەخشین چ هەستێکە
کۆتوپیوەندی زیندانی دڵ بشکێنە
مەلی خەیاڵ، مگیرانی لە گەشتێکە
وەرە ببە کێشوسەرواى دێڕی شیعرم
دڵم تەنگە لەنێو خەمانا مشتێکە
با شنەبای میهرت گۆرانیم بۆ بڵێ
نیشتیمانی دڵ کەرت مەکە هەر یەکێکە
ئاخر ئەڤین لە ناخی دڵ هەڵنەقوڵێ
بەچی دەچێ؟ دڵی شکاو هەر لەتێکە!

****

(٣)

که هاتمەوە لەوێ نەبووی، شەکەت بووم هێندە لێتگەڕام
کانیی چاوانم وشک بوو، لە حەسرەتا زەرد هەڵگەڕام
دیارە دیدارت خەیاڵە، زیندە خەونی سەوز و سوورە
سەرابێکە لە سارای دڵ، چەند نزیکە هێندەش دوورە!

سەرچاوەکان:

١ - کورتەیـەک لـە ژیاننامـە و بەرهەمەکانـی شـاعیر سـەدیق گـۆران کـە لەسـەر داخوازیـی مـن بـۆی نـاردووم، سوپاسـی دەکـەم.

٢ - زانیاری و ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

شوکریه دێوانه

ئەو وەکو نوێنەری شاندی لیستی(پیشەیی) لە کۆنگرەی(نیقابەی مامۆستایانی عێراق)ساڵی ١٩٦٢، بە عەبدولکەریم قاسمی وتووە: ئەم هەڵبژاردنە دیموکراتی نەبوو.!

مامۆستای پەروەردە و نووسەر و چالاکوانی بواری مافی ئافرەتان و ڕێکخراوە پیشەییەکان، خاتوو شوکریە دێوانە...

ناوی تەواوی(شوکریە حەمەدئەمین ڕواندزی)یە، لە ناوەندی پەروەردە و ئەدەبی و ڕۆشنبیری و ڕێکخراوەکانی ئافرەتان بە شوکریە دێوانە ناسراوە، لە ساڵی ١٩٣٧ لە شارە دێرین و مێژوویی و جوان و ڕەنگینەکەی ڕواندز لە خێزانێکی کوردپەروەر لە دایکبووە، خوێندنی سەرەتایی لە قوتابخانەی سەرەتایی ڕواندزی کچان تەواوکردووە، لە ساڵی ١٩٤٨ لە بەرنەبوونی قوتابخانەی ناوەندی لە شاری ڕواندز، ئەو یەکەم کچ بووە لە شارەکەی خۆیان دایکی بردوویەتییە هەولێر بۆ بەردەوامبوون لە خوێندن، پۆلی یەکەمی ناوەندی لە هەولیر خوێندووە، ساڵی پاشتر قوتابخانەی ناوەندیی تێکەڵاو لە ڕواندز کراوەتەوە، ئەو گەڕاوەتەوە شاری ڕواندز و خوێندنی ناوەندی تەواوکردووە، بۆ درێژەدان بە خوێندن ساڵی ١٩٥٣ کە تەمەنی(١٦)ساڵان بووە دیسان وەکو یەکەم کچی شاری ڕواندز چووەتە

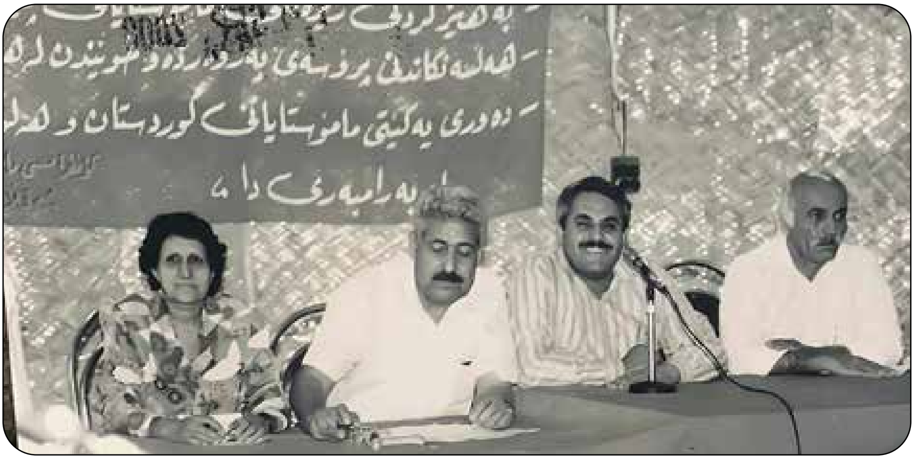

لە لای ڕاستەوە: نەناسراوە، نەناسراوە، نووسەر عومەر شێخەڵڵا دەشتەکی، نووسەر خاتوو شوکریە دێوانە

لە لای ڕاستەوە: نەناسراوە، نە ناسراوە، نووسەر خاتوو شوکریە دێوانە

خانەی مامۆستایان لە بەغدا و، ساڵی ١٩٥٦ تەواوی کردووە و لە ٢ - ١٠ - ١٩٥٦، دیسان هەر وەکو یەکەم کچ لە شاری ڕواندز و دەڤەرەکە بووەتە مامۆستای سەرەتایی لە هەمان ئەو قوتابخانەی کە خۆی خوێندنی سەرەتایی لێ تەواو کردووە، هەر لە شاری ڕواندز، لە ساڵی ١٩٥٧ لەکاتی(العدوان الثلاثي - هێرشە سێ قۆلییەکە) بۆ سەر وڵاتی میسر، داوای ڕێپێوان و خۆپیشاندانی کردووە، لە بەر هەڵوێستە سیاسییەکانی گواستراوەتەوە یان ڕاستتر دوورخراوەتەوە بۆ شارۆچکەی مەخموور، چوار ساڵ لە

نووسەر خاتوو شوکریە دێوانە
بە جلی پێشمەرگایەتی

مەخموور مامۆستا بووە و بەردەوامیش بووە لە وشیار کردنەوەی ئافرەتانی ئەوێ، لە ساڵی ١٩٦٠ گواستراوەتەوە ناحیەی عەنکاوە، وەکو بەڕێوەبەری قوتابخانەی سەرەتایی کچان لە(عەنکاوە) بەردەوام بووە لە خزمەتکردن لە بواری پەروەردە و فێرکردن، دوای کودەتایەکەی ٨ی شوباتی ساڵی ١٩٦٣و ڕەشبگیرییەکە، ئەمری دەستگیرکردنی دەرچووە و، لە ڕێگای چەند هاوڕێیەکی لە ڕێکخستنەکانی حیزبی شیوعیی عێراقی خۆی گەیاندۆتە گوندی(کاولۆک) لەنزیک ڕواندز، لە ماڵی ڕەوانشاد سلێمان بەگی دەرگەڵەیی، ئەوانیش گەیاندوویانەتە لای حەمەدەمین دێوانەی باوکی، کە ئەوکات پێشمەرگە بووە، زیاتر خەباتی سیاسیی ئەو بۆ پسپۆڕانی

لە وێنەکە ئیشارەت لێدراوە بۆ وێنەی خاتوو شوکریە دێوانە،
ئەوانی دیکە قوتابیانی قوتابخانەی سەرەتایی ڕواندزی کچانن

بـواری سیاسـی بەجێدێڵـم.

مامۆسـتا و نووسـەر خاتـوو شـوکریە دێوانـە، پـاش ڕێککەوتننامـەی ئـاداری سـاڵی ١٩٧٠ هاتۆتـەوە و چووەتـەوە سـەر کارەکـەی خـۆی، وەکـو مامۆسـتا بـەردەوام بـووە لـە قوتابخانەکانی شـاری هەولێر و دواتـر بووەتـە سەرپەرشتیاری پەروەردەیی و، لـە سـاڵی(٢٠٠٦) خانەنشـینکراوە و ئێسـتا لـە هەولێر دەژیت. مامۆسـتا و نووسـەر و چالاکوان خاتوو شـوکریە دێوانە، وەکو کچیکی کـوردی ئـازا و بوێر، چەندیـن کاری چالاکـی لـە بـواری پـەروەردەیـی و ڕێکخـراوە پیشـەییەکان و بـواری ئافرەتـان نوانـدووە، چەندیـن هەڵوێسـتی کوردانـە و مەردانەشـی هەبـووە، هـەر لـە بـواری سیاسـی و داواکردنـی مافـی ئافرەتـان و هەمـوو چیـن و توێژەکانـی کۆمەڵـی کـوردەواری، **هەنـدێ لـە**

لە لای ڕاستەوە: نووسەر خاتوو شوکریە دێوانە،
مامۆستا و نووسەر و فۆلکلۆرناس عومەر شیخەڵڵا دەشتەکیی هاوسەری

ماموستا شوکریە

ڕێگای کوردستان

نضال المرأة الكردية

چاوپێکەوتن لە ڕێگای کوردستان لەسەر تێکۆشانی ئافرەتانی کورد ١٩٩٧

لە ماموستا تێکۆشەرەکانی کوردستان

شوکریە محەمەد ئەمین

هەڵوێسـت و چالاكییەكانـی:

- لـە كۆنگرەی چوارەمی(نیقابـەی مامۆسـتایانی عێراق) ئـەو وەكو نوێنـەر لە گەڵ(٨)كەسـی دیكـە نوێنـەری لیسـتی(پیشـەیی) كـە لیسـتی(حیزبی شـیوعی عێراقی)بـووە بەشـداریان كـردووە، لـە كۆنگرەكـە سـەرۆك عەبدولكەریـم قاسـم ئامـادە بـووە و وتوویەتی: هەڵبژاردنێكـی زۆر ئـازاد و دیموكراتییانـە بـوو، دیـارە مامۆسـتا شـوكریە دێوانـە لـە لایـەن لیسـتی پیشـەیی ڕێگـە پێـدراو بـووە و بەرامبـەر عەبدولكەریـم قاسـم وتوویەتـی: هەڵبژاردنێكـی

دیموکراتییانـە نەبـوو..! کـە هاتوونەتـەوە هەولێـر دیـارە موتەسـەڕیفی هەولێر شـوکریە دێوانـە و هـەر(٨) ئەندامەکـەی دیکـەی کۆنگرەکەی(نفي- دوورخستنەوە) خـواروی عێراق کـردووە و شـوکریە دێوانـە بـۆ شـاری (حیللـە) نەفـی کـراوە، هـەر لـە بـەر هەڵوێسـتە ئـازا و و بوێرەکانـی لـە حیللـە لـە کارەکـەی وەکـو مامۆسـتا(فەسـڵ)کراوە.

- لـە ١٢ - ٥ - ١٩٦٢ دیسـان هـەر لـە سـەر هەڵوێسـتە کوردانەکـەی خـۆی و هاوڕێکانـی، کـە داوای ئاشـتییان بـۆ کوردسـتان کـردووە، لـە دائیـرەی ئەمنـی هەولێـر لێپێچینەوەیـان لـە گەڵـدا کـردووە و(١٣) ڕۆژ تەوقیفیـان کـردووە، دواتـر ڕەوانـەی بەندیخانـەی موسـڵ کـراوە، لـەوێ لـە ڕێگای هەنـدێ کـەس بە(پـارە) ئـازاد کـراوە.
- لـە سـاڵانی ١٩٥٧- ١٩٦٠ ئـەو کاتـەی مامۆسـتا بـووە لـە شـارۆچکەی مەخمـوور، قوتابخانەکـە تـا پۆلـی سـێیەمی هەبـووە دیـارە پۆلەکانـی خوێندنـی گەیاندۆتـە پۆلـی شەشـەم، هـەر بـەوەش نەوەسـتاوە کۆمەڵـەی ئافرەتانـی کوردسـتانی دامەزرانـدووە و، هـەر بـە نـاوی ئـەو کۆمەڵەیـە نووسـراوێکی فەرمـی بـۆ وەزیـری شـارەوانیی ئـەو کاتـی عێـراق نووسـیوە، کـە پڕۆژەیەکی(ئـاو) لـە شـاری مەخمـوور بکەنـەوە.
- پـاش ڕاپەڕینیـش لـە سـاڵی ١٩٩٩ وەکـو سـکرتێری ڕێکخـراوی ئافرەتـان، هەوڵـی دامەزراندنـی ناوەندێکـی ئافرەتانـی داوە بـۆ هەمـوو ئافرەتـان بـە هەمـوو چیـن و توێژەکان و، بـە بێ جیاوازیـی ئایینـی و نەتەوەیـی هتـد..، لـەم بـوارەدا توانیویەتـی(١٢) لـق بکرێتـەوە.

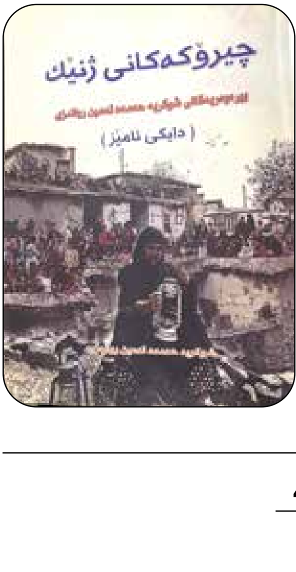

- لـە ٨ - ٣ - ٢٠٠٠ بەشـداری و سـەرپەرشـتیی ڕێپێوانـی ئافرەتانـی بـۆ بـەردەم بـارەگای نەتـەوە یەکگرتـووەکان لـە هەولێـر کـردووە و، یاداشـتێکی(١٦)خاڵییان وەکـو پشـتگیرییەک بـۆ ڕێپێوانـە جیهانییەکـەی ئافرەتـان لـە شـاری(نیویۆرک)ی ئەمەریکـی پێشـکەش کـردووە، کـە ئـەوەش بەرگریکـردن بـووە لـە تـەواوی مافەکانـی ئافرەتـان.

- هەوڵـی دامەزراندنـی ناوەندێکـی ئارامـی داوە، بـە نـاوی ماڵی(خانزاد)بـۆ حەوانـەوە و داڵدەدانـی ئـەو ئافرەتانـەی، کـە هەڕەشـە و تونـد و تیژییـان لـێ دەکرێت.
- وەکو ئەندام و سکرتێرو سەرۆکی کۆمەڵەی ئافرەتانی کوردستان بەشداری لە چەندین کۆنفراس و کۆنگرە لە ناوەوەی کوردستان و عێراق و وڵاتانی عەرەبی، وەکو(لوبنان و ئوردن) کردووە.
- مامۆستاو نووسەر شوکریە دیوانە، ئێستا هەر چەندە بەتەمەن کەوتووە، بەڵام وەکو مامۆستایەک و سەرپەرشتیارێکی پەروەردەیی و ئافرەتێکی بە تواناو خاوەن ئەزموون لە بواری ڕێکخراوی ئافرەتان پرس و ڕای پێدەکرێت و، ئەویش دریغی نەکردووە و ناشکات لە ئامۆژگاری و ڕێنماییە بە نرخ و سوودبەخشەکانی.

ئـەو وەکـو نووسـەریش هەمـوو بیرەوەرییەکانـی ژیانـی خـۆی لـە کتێبێکـی جـوان و خنجیلانـە بـە ناوی(چیرۆکەکانـی ژنێـک) بیرەوەرییەکانـی شـوکریە حەمەدەمیـن ڕوانـدزی، بـە نـاوی خوازیـاری (دایکـی ئامێـز) چـاپ و بڵاوکرۆدتـەوە.

بـۆ مامۆسـتاو نووسـەر خاتـوو شـوکریە دیوانـە، هـەر سـەرکەوتوو و بـەردەوام بیـت بـۆ خزمەتـی هەمـوو مرۆڤایەتـی.

سەرچاوەکان:

١ – کورتەیـەک لـە ژیاننامـەی مامۆسـتا خاتـوو شـوکریە دیوانـە کـە لـە ڕێگای هاوڕێی دێرینم نووسـەر و وەرگێڕ مامۆسـتا بەهرام محەمـەد تاهیر(کاکل) بۆی ناردووم، سوپاسـی هەردووکیان دەکەم.
٢ – نووسـینێکی نووسـەر مامۆسـتا مەغدید حاجی لـە بڵاوکراوەی(مامۆسـتا و پـەروەردە) ژمـارە(٢٢) لـە کۆتایـی تشـرینی دووەمـی سـاڵی ٢٠٠٦ بڵاوکراوەتـەوە.
٢ – ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

مەسعود خالد گولی

مامۆستا و نووسەر و وەرگێڕ و لێکۆڵەر، مەسعود خالد گولی...

نووسەر و وەرگێڕ مەسعود خالد گولی لە ٢٨ - ١٠ - ١٩٧١ لە گوندی(باتیڤا)کە ئێستا بووەتە قەزا لە خێزانێکی کوردپەروەر لە دایکبووە، لە بەر ئەوەی باوکی پێشمەرگەی شۆڕشی ئەیلوولی ساڵی ١٩٦١ بووە خێزان و منداڵەکانی خۆی بردۆتە گوندی(کەلات)ی سەر بە قەزای ئاکرێ، پاش نسکۆی شۆڕش لە ساڵی ١٩٧٥ خێزانەکەیان ئاوارەی ئێران بوونە، خوێندنی سەرەتایی تا پۆلی سێیەمی لە گوندی(شەهابیە)بە زمانی فارسی خوێندووە، دواتر ماڵیان چووەتە شاری (نەغەدە)ی سەر بە پارێزگای(ورمێ) لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، پۆلەکانی چوار و پێنج و شەشی سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی هەر لە نەغەدە تەواوکردووە، ئەوان نزیکەی(٢٠)ساڵ بە ئاوارەیی لە ئێران ماونەتەوە، لە گەڵ ڕاپەڕینی ساڵی ١٩٩١ هاتوونەتەوە کوردستان و لە شاری دهۆک نیشتەجێبوونە.

نووسەر و وەرگێر و لێکۆڵەر مەسعود خالد گولی لە ساڵی ٢٠٠٤ خولێکی ئامادەکردنی مامۆستایانی لە پەیمانگای ئامادەکردنی مامۆستایانی دهۆک بە سەرکەوتوویی تەواوکردووە و، بووەتە مامۆستای سەرەتایی لە گوند و شار و شارۆچکەکانی پارێزگای دهۆک و، دواتریش ناو شاری

لە لای ڕاستەوە: نووسەر مەسعود خالد گولی، دکتۆر فاخر حەسەن گولی، نووسەر و ڕۆژنامەنووس ئیسماعیل بادی، نووسەر وەلات تۆفیق ئەبوزێد

لە لای ڕاستەوە: نووسەر و وەرگێڕ حەجی جەعفەر، نووسەر و وەرگێڕ مەسعود خالد گولی، مامۆستا عەزیز نیعمەتی، نووسەر و ڕۆژنامەنووس موسەدەق تۆڤی

دهۆک و بەردەوام بووە لە خزمەتکردن لە بواری پەروەردە و فێرکردن، لە ساڵی ٢٠١٢ لە بەشی کۆمەڵایەتیی کۆلێژی پەروەردەی بنیات لە زانکۆی دهۆک وەرگیراوە و لە ساڵی ٢٠١٦ تەواوی کردووە، ماوەیەک وەکو مامۆستا بەردەوام بوو لە خزمەتکردن، دواتر خزمەتی خۆی گواستۆتەوە سەر میلاکی وەزارەتی ڕۆشنبیریی حکومەتی هەرێمی کوردستان، ئێستاش بەڕێوەبەری کتێبخانە گشتییەکانی پارێزگای دهۆکە.

نووسەر و وەرگێڕ مەسعود خالد گولی هەر لە منداڵییەوە بە ئاوارەیی لە وڵاتی ئێران ژیاوە و زمانی فارسی باش فێربووە و، ئاشنایەتییەکی باشیشی لە ئەدەبیاتی فارسی پەیداکردووە، لە نیوەی یەکەمی هەشتاکانی سەدەی ڕابردوو، گۆڤاڵی نووسینی کردووە، پاش ڕاپەڕینی ساڵی ١٩٩١ ڕووی لە وەرگێڕانی کۆمەڵێک بەرهەمی نایابی شاعیر و نووسەرانی ئێرانی لە زمانی فارسی بۆ سەر زمانی کوردی کردووە، لەوانە (ئاوازێن دلی فەرهەنگا گولی، سیناریو تاڤێن ئیسلامی و چەندانی دیکەش) بەپێچەوانەش چەندین بەرهەمی کوردی وەرگێڕاوەتە سەر زمانی فارسی، ئەو لە وەرگێڕانەکانیدا چەند بەرهەمێکی بواری ئەدەبیاتی منداڵانیشی هەر لە زمانی فارسی وەرگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی، جگە لە چەند بابەتی هەمەجۆر، کە لە زمانی عەرەبی وەریگێڕاون، بە تێکڕایی تا ئێستا(٤٠) کتێبی لە نووسینی خۆی و وەرگێڕان چاپ و بڵاوکردۆتەوە، کە ئەمانە هەندێکیانن:

- ڤیانا جێمک، هۆزان، دهۆک، ١٩٩٥.
- ئاوزیێن دلي، کۆمەل پەخشانێن جیهانی، وەرگێڕان ژ فارس، دهۆک، ١٩٩٦.

لە لای ڕاستەوە: نووسەر فەنەر ڕۆژبەیانی، نووسەر مەسعود خالد گولی، نووسەر هێرش کەمال ڕێکانی

- بـر و انبـار و كابـوس، چيرۆكێـن چەنـد نڤيسـرێن كـورد، وەرگيـران ژ كورسـى بـۆ فارسـى، دهـۆک، ١٩٩٨.
- نەخشێ ل بە ، كۆمكرنا سەرهاتى و گۆتنێن مەزنان، دهۆک، ١٩٩٩.
- فەرهەنگا كلاسيكێن كـورد، زمانەڤانى، چاپا ئێكـێ، دهـۆک، ٢٠٠١، چاپا دووێ دهـۆک، ٢٠٠٩.
- ئلفابێيا كوردي و بنگەهێن گرامـەرا كوردمانجي، نڤيسين، جـەلادەت بـەدر خـان، ڤەگوهاسـتن ژ تيپێن لاتيني، هەولێر، ٢٠٠١.
- بنگەهێـن راستنڤيسـا كـوردى، نڤيسـين: عـارف زێرەڤـان، ڤەگوهاسـتن ژ تيپێـن لاتينـي هەولێـر، ٢٠٠٢.
- فەرهەنگا گولي، فارسى - كوردى، زمانەڤانى، هەولێر، ٢٠٠٢.
- بۆچـى هويـن ژ مرنـێ دترسـن، هۆزانێـن، كۆمـەكا هۆزانڤانێـن ئيرانـى، وەرگێـران ژ فارسـى، هـۆزان، ٢٠٠٤.
- ئاميرێـن مۆزيكي يێن كوردى، نڤيسـين: علي صغر نصر للە ، وەرگێرام ژ فارسى، ڤەكۆلين، دهـۆک. ٢٠٠٥.
- تڤنكـەرا كـورد، هونـەرمەنـدا بـەرزە، نڤيسـين: مسـعود حيمي، وەرگێڕان ژ

لە لای ڕاستەوە: نووسەر مەسعود خالد گولی، نووسەر دکتۆر عارف حیتۆ، دکتۆر یاسر حەسەن

له لای ڕاستەوە: نووسەر مەسعود خالد گولی، نووسەر علاء الزيادي

فارسی، ڤەکۆلین، دهۆک، ٢٠٠٦.

- گەوهەرناسی، پێزانینێن گشتي، دهۆک، ٢٠٠٧.
- ناڤێن ئیسلامي، نڤیسین: ئانێ ما ي شیمل، وەرگێڕان ژ فارسی، ڤەکۆلین، دهۆک، ٢٠٠٩.
- بەرەڤ ژیانەکا بەختەوەر، گۆتار،دهۆک، دهۆک، ٢٠١٠.
- دیوانا نەفعی، تویژندنا دەستنڤیسا هۆزانان،ب هەڤکاری دگەل تەحسین ئیبراهیم دۆسکي، هەولێر، ٢٠١٢.
- جوگرافییا مرۆڤی، نڤیسین: شیرزاد عبدالعزیز، وەرگێران ژ عەرەبی، ڤەکۆلین، دهۆک، دهۆک، ٢٠١٦.
- جوگرافییا سیاسي، نڤیسین: دکتۆر زیاد الیوسف، وەرگێڕان ژ عەرەبی، ڤەکۆلین، دهۆک، ٢٠١٦.
- کەچا میرێ مشکا، وەرگێڕان، حسین ارسی، چیرۆک بۆ زارۆکان، کەلەپورێ ئێرانی چاپا ئێکێ، لە هەولێر، ٢٠٠٥، چاپا دووێ تەهران، ٢٠٢٠، چاپا سێیێ تەهران، ٢٠٢٢.

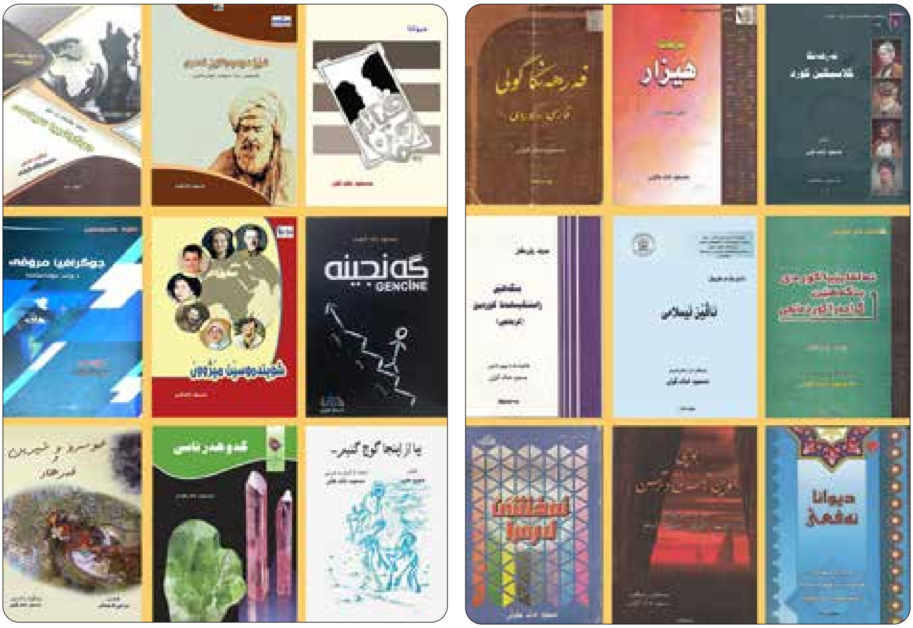

بەرهەمەکانی نووسەر و وەرگێڕ مەسعود خالد گولی

- شێر و کەرشێر، وەرگێڕان، ئەحمەد یوسف دێرگژنیکي، چیرۆک بۆ زارۆکان ژ کەلەپووری کوردی، چاپا ئێکێ هەولێر ٢٠٠٦، چاپا دووێ تەهران ٢٠٢٠ چاپا سێیێ تەهران، ٢٠٢٢.
- کچکا شخاتەفرۆش، نڤیسین: هان کریسا یان ئەندسن، چیرۆک بۆ زارۆکان، وەرگێڕان ژ فارسی، چاپا ئێکێ دهۆک ٢٠٠٦، چاپا دووێ تەهران، ٢٠٢٠.

چەندین بەرهەمی دیکەشی لە بواری ئەدەبی منداڵان و بابەتی دیکە ئامادەیە بۆ چاپ.

نووسەر و وەرگێڕ و لێکۆڵەر مەسعود خالید گولی وەکو شارەزایەکی زمانی کوردی و فارسی و عەرەبی، لە ساڵی ١٩٩٤ وەکو نووسەر و سکرتێری نووسین و سەرنووسەر لە چەندین گۆڤار و ڕۆژنامەی

کوردی کاری کردووە و، دەیان بابەتی هەمەجۆریشی هەر لە ڕۆژنامە و گۆڤارە کوردییەکان بڵاوکردۆتەوە.

- ئەندامی سەندیکای ڕۆژنامەنووسانی کوردستان و جیهانییە.

بۆ نووسەر و وەرگێڕ و لێکۆڵەر مەسعود خالید گولی هەر سەرکەوتوو و بەردەوام بیت بۆ خزمەتی زمان و ئەدەبی کوردی.

سەرچاوەکان:

١ - کورتەیەک لە ژیاننامە و بەرهەمەکانی نووسەر و وەرگێڕ و لێکۆڵەر مەسعود خالید گولی، کە لەسەر داخوازیی من بۆی ناردووم، سوپاسی دەکەم.

٢ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

كاژین یوسف دۆسكی

شاعیر و چیرۆكنووس و نووسەر خاتوو كاژین یوسف دۆسكی ...

ناوی تەواوی(كاژین یوسف عوسمان)ە، لە ناوەندی ئەدەبی و ڕۆشنبیری بە كاژین یوسف دۆسكی ناسراوە، لە ١٥ - ١١ - ١٩٨٧ لە شاری دهۆك لە دایكبووە، ژیانی منداڵیی خۆی لە دهۆك بەسەربردووە، خوێندنی سەرەتایی تا پۆلی سێیەم لە ماڵی باپیری لە گوندی(شرتێ)خوێندووە، دواتر گەڕاوەتەوە شاری دهۆك و بەردەوام بووە لە خوێندنی سەرەتایی و، لە قوتابخانەی (زۆزك)ی بنەڕەتی تەواوی كردووە، خوێندنی ناوەندی لە قوتابخانەی(گولان) تەواوكردووە و ئامادەییشی تا قوناغی دووەم لە ئامادەیی(لەیلا قاسم)خوێندووە و، قۆناغی سێیەمیشی لە ئامادەیی(ماڵتا)ی تێكەڵاو خوێندووە، بەڵام پێش ئەوەی تەواوی بكات ماڵیان گەڕاوەتەوە گوندی(شرتێ) بۆیە دواتر لە ئامادەیی بامەڕنی تەواوی كردووە، لە ساڵی خوێندنی ٢٠٠٧- ٢٠٠٨ لە بەشی زمان و ئەدەبی كوردیی كۆلێژی ئادابی زانكۆی دهۆك وەرگیراوە و، ساڵی ٢٠١١ تەواوی كردوە و وەكو مامۆستای سەرەتایی لە قوتابخانەی گوندی(دوكەریێ بنەڕەتی) دامەزراوە و، ماوەی شەش ساڵ لەوێ بەردەوام بووە لە خزمەتكردن لە بواری پەروەردە و فێركردن، دواتر گواستراوەتەوە قوتابخانەی گوندی(گەلێی ئەڤریكی) تا

له لای ڕاستەوە: شاعیر کاژین یوسف دۆسکی، شاعیر و نووسەر و وەرگێڕ حەسەن سلێڤانی

له لای ڕاستەوە: نەناسراوە، نەناسراوە،بەڕێز هارون عیزەت، نووسەر عەبدولڕەحمان بامەڕنی، شاعیر کاژین یوسف دۆسکی، نووسەر ڕێژین ئەحمەد، نووسەر عسمەت محەمەد بەدەل

ئێستاش هەر لەوێ مامۆستایە.

شاعیر و چیرۆکنووس خاتوو کاژین یوسف دۆسکی ئەو کاتەی قوتابیی کۆلێژ بووە دەستی بە شیعر نووسین کردووە، یەکەم بەرهەمی خۆی کە پارچە هەڵبەستێک بووە بە ناوی(کا وارێ من) لە گۆڤاری(ڤەژەن)ی زانکۆی دهۆک بڵاوکردۆتەوە، ئیتر بەردەوام بووە لە شیعر نووسین و هەوڵی نووسینی ڕۆمانیشی داوە، بەڵام دیارە تێیدا سەرنەکەوتووە و وازی

لێهێناوە، چەندین پارچە شیعری خۆی لە گۆڤار و ڕۆژنامە کوردییەکان بڵاوکردۆتەوە و، تا ئێستاش دیوانێکی شیعری بە ناوی(ژ دەستدانا ڕەنگێ چاڤان) کە(٢٦) هەڵبەستی بە پیتی کوردی لاتینی لەخۆگرتووە، لە کۆتایی ساڵی ٢٠٢١ چاپ و بڵاوکردۆتەوە.

شاعیر خاتوو کاژین یوسف دۆسکی لە بواری چالاکیی ئافرەتان و پێگەیاندن و هوشیارکردنەوە و پەرەپێدانی هزری گەنجان، لە دەڤەری

لە لای ڕاستەوە:مامی شاعیر، باوکی شاعیر، شاعیر خاتوو کاژین یوسف، برای شاعیر، مامۆستا کاوار هاوسەری شاعیر خاتوو کاژین یوسف دۆسکی

لە لای ڕاستەوە: شاعیر و نووسەر سەربەست سەعید، نووسەر خاتوو ڕوناهی سەعید، شاعیر کاژین یوسف دۆسکی، نووسەر و وەرگێڕ هەرهین کەمال

بادینـان و کاری ڕێکخراوەیـی و خۆبەخشیشـی چەندیـن چالاکیـی نوانـدووە لەوانـە:

- لە سـاڵی ٢٠١٢ ماوەی سـاڵ و نیوێک بەرپرسـی یەکێتیی ئافرەتانی کوردسـتان بووە لـە ناحیەی بامەڕنی.
- لـە سـاڵی ٢٠٢١ لـە گـەڵ چەنـد هاوڕێـی دیکـە، بەشـداریی لـە چەند خولێکی پرۆژەی(نڤیسـەر و خوێنـەر) بۆ پەرەپێدانی بەهرەی خۆی لە بواری ئەدەبـی و ڕۆشـنبیری و لـە ڕێـگای(ONLINE) کردووە، تـا ئێسـتاش خۆبەخشـانە لـەم پرۆژەیـە کاردەکات.

لە لای ڕاستەوە: بەڕێز هارون عیزەت خاوەنی پرۆژەی نڤیسەر و خوێنەر، شاعیر خاتوو کاژین یوسف دۆسکی

شاعیر کاژین یوسف دۆسکی لە چەند کاتێکی جیاوازدا

- لە کۆتایی ساڵی ٢٠٢٣ بۆ ماوەی دوو مانگ بەشداریی لە خولێکی چیرۆکنووسین کردووە و دواتر کێبڕکێ کراوە و خەڵاتی سێیەمی وەرگرتووە.

شاعیر کاژین یوسف دۆسکی لە ساڵی ٢٠١٤ هاوسەرگیری کردووە و ماوەیەک لە(سەرسنگ) ژیاوە و دواتر هاتۆتەوە دهۆک.

بۆ شاعیر و چیرۆکنووس خاتوو کاژین یوسف دۆسکی هەر سەرکەوتوو و بەردەوام بیت بۆ خزمەتی زمان و ئەدەبی کوردی.

نموونەی شیعری شاعیر خاتوو کاژین یوسف دۆسکی:

(١)

فنجانا قەهوێ
هەر یاخیبوونەکا من
یا د شیشا شەراباتە دا
نقوم بوویی...
تێدا خۆ ژبیرکری سەرخۆش و گێژکری...
خۆ ب سەمایا عەشقێ هێڕکری
هندە هندی قەهوەکا ڕەشا،
وەکی...
تاریاتییا هیڤییێن من،
ب سەردا نەکری
دەنگێ...
قورچە قورچا فڕێن وێ،
د گەل تەحلییا تاما وێ،
دبیتە زەنگا هشیارکرنێ
هەمی چرکەساتێن تراژیدییێن
ژیانا من ل گەل تە...
دکەتە کورتە فیلمەک
ل جیهانا سینەمایا عەشقێ
د دانیتە بەر چاڤێن مە...
هەر وەکی جیهانێ هەمیێ
روناهیا ژ دەست دای
بوویە تاریستان
ل دۆرمانێن مە...

هەر مەعشوقەکێ
رێکا خۆ بەرزەکری
یێ هاتی و بوویە...
مریدێ رێکا مە.

(٢)

روندکێن ئاسێ بوین
هزرکرن د بیرهاتنێن تە دا
چەند یا خۆشە هند یا ب ئازارە
هەر دەمێ دهێنە د هزرا من دا
.... و د ڤی مێشکێ هند ئاڵوز دا
دگەڕن وب دلێ خۆ
چەپا ڤەددەن ....
و یا وان دڤێت ئەو دکەن..!!
هند ژ وان بۆ ئێک چرکە
من دویر دبەن، دفڕینن.. بلند دکەن،
د ناڤ ستێرێن ئەسمانان دا
بەرزە دکەن...
وەک بەلاتینکان ژکەیفێن
دیتنا گولان دا
ل دۆر خۆ دزڤرم،
دگرنژم وگازی دکەم ....
ئەی عاشقێن هوین د عەشقا خۆ دا
وەکی من دین بووین.. هوین چ دکەن
دەستێن وە تێکدانە...
و پێکڤە ل سەر ئەوران دلەییزن...

و سەمایا عەشقێ دکەن...!!
یانژی ل مەعشوقێن خۆ دگەڕن
و نزانن نوکە ئەو لکیڤە دفڕن...!!
هند ژ وان ژی ....
د کویراتیا ناخێ من دا
دڤەجنقینن، دبنە ئاڤەکا تەزی وجەمەد گرتی،
ب ناڤ چاڤێن من دکەڤن..
ژ خەوا عەشقەکا بێ بنەما
هشیار دکەن..
و ل من دکەنە هەوار،
ڤێ دیناتییا خۆ، تو بهێلە ..!!
چ نەمایە ئەو دێ تە ژ ناڤ بەن
هش و سەودایا دێ ژ سەرێ تە بەن..
ئێدی خەلک ....
ب ناڤێ دینێ ل کولانا دێ گازی تەکەن...
دێ گازی تەکەن.

سەرچاوەکان:

١ - کورتەیەک لە ژیاننامە و بەرهەمەکانی شاعیر خاتوو کاژین یوسف دۆسکی، هاوڕێم نووسەر و ڕۆژنامەنووس و لێکۆلەر ئیسماعیل بادی لە دهۆک بۆی ناردووم، سوپاسی دەکەم.

٢ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم

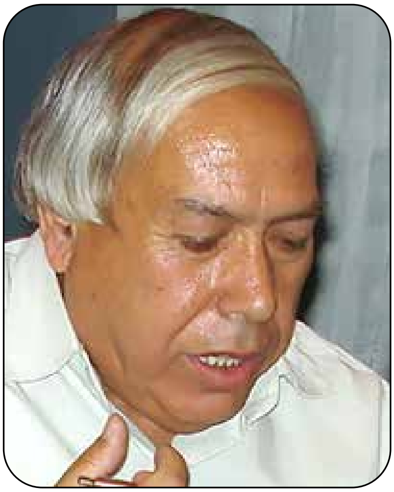

خالس موسەوەر

نووسـەر و وەرگێڕ و ڕەخنەگر و لێکۆڵـەر مامۆستا خالس موسـەوەر لـە ڕۆژئاڤای کوردستان...

نووســەر و وەرگێــڕ و ڕەخنەگــر مامۆســتا خالــس موســەوەر لــە ساڵی ١٩٥١ لــە گوندی(جۆلـدارە)ی ســەر بــە ناحیەی(عامـودا)ی ڕۆژئاڤـای کوردســتان لــە خێزانێکــی ڕۆشــنبیر و کوردپــەروەر لــە دایکبـووە، دواتـر ماڵیـان چووەتـە گوندی(حوفـە)ی سـەر بە(قامشـلۆ)، ئـەو گونـدە بـاوک و خزمەکانــی وەکــو گوندێکــی کشــتوکاڵی ئاوەدانیــان کردۆتــەوە، خوێندنــی پۆلــی یەکەمــی ســەرەتایی لــە گوندی(گردیـوان) کــە نزیکەی(٤)کیلۆمەتــر لــە گوندەکــەی خۆیــان دووربووە خوێندووە، پۆلەکانی دیکەی سەرەتایی لــە گوندەکانی(خەربــە عەنــز، خــەرم عــەرەب)ی سـەر بە ناحیەی عامودا تەواوکردووە، لە ساڵی ١٩٦٦ بـۆ درێژەپیدانی خوێندن چووتـە عامـودا و پۆلـی یەکەمـی ناوەنـدی لـە قوتابخانەی(ابـو العلاء المعــري) لــەوێ خوینــدووە، دواتریــش چوونەتــە شـاری قامشـلۆ، پۆلەکانـی ناوەنـدی و دواناوەنـدی لــەوێ بــە ســەرکەوتوویی تەواوکــردووە، ســاڵی

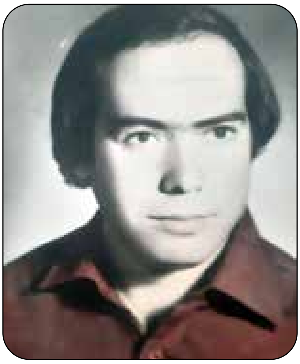

نووسەر و وەرگێڕ و ڕەخنەگر
خالس موسەوەر

له لای ڕاستەوە: نووسەر ئەکرەم کنعۆ، نووسەر و ڕۆژنامەنووس فەلەکەدین کاکەیی،
نووسەر خالس موسەوەر، شاعیر و نووسەر کۆنێ ڕەش، نووسەر حەسەن تنوریە

١٩٧٧ بڕوانامەی لیسانسی لە بەشی جوگرافیای زانکۆی دیمەشق بەدەستهێناوە و، بووتە مامۆستا لە قوتابخانە ناوەندی و دواناوەندییەکانی شاری قامشلۆ، ئەو ماوەی زیاتر لە(٣٧)ساڵ بەردەوام بووە لە خزمەتکردن لە بواری پەروەردە و فێرکردن، پاش خانەنشینبوونی، ئێستا مامۆستایە لە(ئەکادیمیای ئیسلامی دیموقراتی)ی سەر بە کۆنگرەی ئیسلامی لە ڕۆژئاوای کوردستان و لە شاری قامشلۆ نیشتەجێیە.

مامۆستا و نووسەر و وەرگێڕ و ڕەخنەگر خالس موسەوەر سەرەتا بە(ئەلف و بێ)یە کوردییەکەی ڕەوانشاد ئۆسمان سەبری فێری ئەلف و بێی لاتینی کوردی بووە، ئەو بە خۆی، خۆی فێری نووسین و خوێندنەوەی کوردی کردووە و دەستی بە نووسینی وتاری جوگرافی و مێژوویی و فیکری و ڕەخنەیی بە زمانەکانی کوردی و عەرەبی کردووە، بایەخیشی بە بواری فۆلکلۆر و کەلتوور و کەلەپوور و داستان و مێژووی ئایینە ڕۆژهەڵاتییەکان و بابەتی هەمەجۆری دیکەش داوە و، زۆریشی لە

ڕۆژنامە و گۆڤار و بڵاوکراوە و سایتە ئەلیکترۆنییە کوردی و عەرەبییەکان بڵاوکردۆتەوە، دواتریش دەستی بە وەرگێڕان لە زمانی عەرەبی بۆ زمانی کوردی و بەپێچەوانەش لە کوردییەوە بۆ زمانی عەرەبی کردووە، تا ئێستا کۆمەڵێک بەرهەمی چاپ و بڵاوکردۆتەوە کە ئەمانەن:

- الاقتباس والجنس في التوراة، ١٩٩٠.
- ترجمة كتاب ذكرياتي ومشاهداتي، لحسن هيشيار سردي، ٢٠٠٣.
- ترجمة كتاب تاريخ كردستان للشاعر جكرخوين بأجزائه الثلاثة، ٢٠٠٥.
- العائد من التيه:(قراءة في كتاب وعي الذات الكردية)طبعة ٢٠١٥ و ٢٠٢٠.
- دراسات وأبحاث في الشعر العربي، ٢٠١٢.
- في روج آفا نظرة على النزعة الوطنية في الشعر الكردي، بالكردية، ٢٠١٤.
- ترجمة ديوان (باقة اشجان)، للشاعر كوني ره ش من الكردية إلى العربية، ٢٠١٧.
- دراسات في النقد التطبيقي، ٢٠٢٣.
- چەندین دەستنووسی کوردی وەرگێڕاوەتە سەر زمانی عەرەبی

لە لای ڕاستەوە: شاعیر و نووسەر کۆنێ ڕەش، نووسەر وەرزو ئاوسی، نووسەر خالس موسەوەر، نووسەر و فۆلکلۆرناس ساڵح حیدۆ

له لای ڕاستەوە: شاعیر دەهام حەسەن، نووسەر کۆنێ ڕەش، نووسەر بەرزو مەحمود،
نووسەر خالس موسەوەر

له لای ڕاستەوە: نووسەر خالس موسەوەر، شاعیر و نووسەر کۆنێ ڕەش،
نووسەر وەرگێڕ بەرزو مەحمود

لەوانە(اربع قصص فولكورية كردية)كە لێکۆڵینەوەیەکی کۆمەڵایەتییە – چەندین دەستخەتی دیکەشی لە بواری جوگرافیا و زانستی(مناخ-کەش و هەوا) و فیکری و مێژوویی و ڕەخنەیی لە ڕۆژنامە و گۆڤارە عەرەبی و کوردییەکانی وەکو(گوڵانی عەرەبی، لڤینی عەرەبی کە لە زانکۆی سلێمانی دەردەچوو، گۆڤاری خەیاڵی زانستی(الخيال العلمي) کە لە زانکۆی دیمەشق دەردەچوو، پاشکۆی ڕۆژنامەی(الثورة) لە

سووریا، گۆڤارەکانی(الحوار، پرس، هەڤەند کە لە ڕۆژئاڤا دەردەچێت) بڵاوکردۆتەوە.

ئەو چەندین چالاکیي دیکەشی هەبووە لەوانە:

- بەشداریی لە چەندین کۆڕوکۆبوونەوەی ئەدەبی و ڕۆشنبیری و موحازەرات کردووە لەوانە (ناوەندی ڕۆشنبیری عەرەبی) لە قامشلۆ کە موحازەرەیەکی بە ناوی(الاکراد اول من بشروا بمیلاد المسیح) پێشکەش کردووە..
- چەند کۆڕێکی لەسەر شاعیر جگەرخوێن و شۆڕشی گەلانی سووریا و چەندانی دیکەش) پێشکەش کردووە.
- زانکۆی(ادرار والقسنطینة) لە وڵاتی جەزائیر تیشکیان خستۆتە سەر لێکۆڵینەوە و ڕەخنەکانی و ستایشیان کردووە.

ئەو چەندین جار خەڵات و ڕێزلێنانی بۆ کراوە لەوانە:

- خەڵاتی فیستیڤاڵی شیعری جگەرخوێن لە شاری هەولێر ساڵی ٢٠٠٨.
- خەڵاتی باشترین وتار لە قامشلۆ، ساڵی ٢٠١٤.

بەرهەمەکانی نووسەر خالس موسەوەر

- خەڵاتی زانکۆی ڕژئاڤا.

- خەڵاتی شیعری شاعیر ئەحمەد بالو، چەندانی دیکەش.

بۆ نووسەر و وەرگێڕ و ڕەخنەگر مامۆستا خالس موسەوەر هەر سەرکەوتوو و بەردەوام بیت بۆ خزمەتی زمان و ئەدەب و کەلتووری کوردی.

سەرچاوەکان:

١ - کورتەیەک ژیاننامە و بەرهەمەکانی نووسەر و وەرگێڕ و ڕەخنەگر مامۆستا خالس موسەوەر، هاوڕێم شاعیر و نووسەر مامۆستا کۆنێ ڕەش لە قامشلۆ بۆی ناردووم، سوپاسی دەکەم.

٢ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

لوقمان یوسف

مامۆستا و شاعیر و نووسەر چیرۆکنووس و لێکۆڵەر لوقمان یوسف لە ڕۆژئاڤای کوردستان...

شاعیر و نووسەر لوقمان یوسف لە ساڵی ١٩٦٥ لە گوندی(تل الشعير- تەل شەعیر)ی سەر بە ناوچەی قامشلۆی ڕۆژئاڤای کوردستان لە خێزانێکی کوردپەروەر لە دایکبووە، ئەو گوندەی کە زۆر لە شاعیر و نووسەر کەسایەتییە ئایینی و سیاسییەکانی ڕۆژئاڤای کوردستان تێیدا لە دایکبوونە، یان بنکە و لانەو پەناگایان بووە، لەوانە شاعیری گەورەی کورد جگەرخوێن، جەلادەت بەدرخان، قەدری جان، رمۆ شێخۆ، عەبدولحەمید دەرویش، شێخ محەمەد شەفیق، عەبدولڕەحمان کارسی) کە نوێنەری شۆڕشی شێخ سەعیدی پیران بووە، مەلا ئەحمەدی نامی کە لە سییەکانی سەدەی ڕابردوو قوتابخانەی کچانی لەو گوندە دامەزراندووە و، توانیویەتی بە زمانی کوردی وانە بڵێتەوە، کە کورد، ئەرمن، سریان و یەهودی لە خۆگرتووە و، هەموو بەیانیان پێکەوە بە سروودی ئاشتی دەستییان بە دەوامکردن کردووە و، شێخ ئیبراهیم تەناتی کە ئەویش حوجرەی خوێندنی ئایینی دامەزراندووە و، دەیان فەقێ و پیاوی ئایینی پێگەیاندووە.

شاعیر و نووسەر مامۆستا لوقمان یوسف قۆناغەکانی خوێندنی سەرەتایی

لە لای ڕاستەوە: نووسەر ساڵح حیدۆ، نووسەر لوقمان یوسف

لە لای ڕاستەوە: نووسەر لوقمان یوسف، ئەوانی دیکە نەناسراون
لە کاتی بەخشینی خەڵات و ڕێزلێنان بۆ نووسەران

لە گوندەکەیان و ناوەندی و دواناوەندیشی لە قوتابخانەکانی شاری قامشلۆ تەواو کردووە، دواتر بەشی ئەدەبی فەرەنسی لە زانکۆی(حەلەب) تەواوکردووە و بووەتە مامۆستا لە قوتابخانەکانی (ترپەسپی و قامشلۆ)و دەوروبەری.

نووسەر و چیرۆکنووس لوقمان یوسف هەر لە تەمەنی لاوێتیدا حەزی لە چیرۆک و حەکایەت و داستانەکان بووە، ئەو بە کورتە چیرۆکی(تەنزئامێز) دەستی پێکردووە، دواتر شیعر و وتاری مێژوویی و لێکۆڵینەوە و بابەتی

هەمەڕەنگی دیکەشی نووسیوە، تا ئێستا ئەم بەرهەمانەی بە زمانی عەرەبی وکوردی بە پیتی لاتینی چاپ و بڵاوکردۆتەوە:

-REŞ Û SPÎ(kurte çîrok

-(DEHşIKê şêX(kurte çîrok

-(MIRîşO(kurte çîrok

-(HÊVIYÊN BI RÊ DE(roman

5-JI BîRDANKA DîROKê (BELGEYî 1-)

6-JI BîRDANKA DîROKê(BELGEYî 2-)

(BIRYARA DADGEHê(Şano -

لە لای ڕاستەوە: نووسەر لوقمان یوسف، نەناسراوە، خاتوو بۆنیا جگەرخوێن

لە لای ڕاستەوە: نووسەر لوقمان یوسف، هونەرمەند بەهاء شێخە، نووسەر کۆنێ ڕەش

- تل شعير الماضي والحاضر،تاريخي.

ئەم بەرهەمانەشی ئامادەیە بۆ چاپ:

- دیوانێکی شیعری، کۆمەڵە چیرۆکێک، ڕۆمانێک بە ناوی(المدارس الفاسدة).

نووسەر و چیرۆکنووس لوقمان یوسف دەیان وتار و بابەتی هەمەجۆری لە ڕۆژنامە و گۆڤارە کوردی و سایتە ئەلیکترۆنییەکان لەوانە (پێنوسا ئازاد، پەیڤ، کوردستان، ستێر، ڕوناهی، هەڤەند، بوێر، ئۆڕیەنت و چەندانی دیکەش) بڵاوکردۆتەوە.

ئەو چەندین چالاکیی دیکەشی هەبووە لەوانە:

- لە پاش دەستپێکردنی شۆڕشی گەلانی سووریا ساڵی ٢٠١١ بە هاوکاریی چەند نووسەر و ڕۆشنبیرێکی هاوڕێی، یەکێتیی نووسەرانی کوردیان لە سووریا دامەزراندووە، لە ساڵی ٢٠١٣ یەکەمین کۆنگرەیان بەستووە، بووەتە ئەندامی دەستەی کارگێری و، نووسەر عەلی جزیری بە یەکەم سەرۆکی ئەم یەکێتییە هەڵبژێردراوە.
- لە کۆنگرەی دووەمی یەکێتیی نووسەرانی کوردی سووریا کە لە ساڵی ٢٠٢١- ٢٠٢٢ بەسترا، ماوەیەک سەرۆکی ئەم یەکێتییە بووە و ئێستاش سکرتێرە.

لە لای ڕاستەوە: خاتوو هاوسەری نووسەر لوقمان یوسف، نووسەر لوقمان یوسف

بەرهەمەکانی نووسەر لوقمان یوسف

- چەندین جار خەڵات و ڕێزلێنانی بۆ کراوە لەوانە(خەڵاتی یەکێتیی نووسەرانی کوردی سووریا ساڵی ٢٠٢٣).

بۆ نووسەر و چیرۆکنووس لوقمان یوسف هەر سەرکەوتوو و بەردەوام بیت بۆ خزمەتی ئەدەبی کوردی.

سەرچاوەکان:

١ – کورتەیەک لە ژیاننامە و بەرهەمەکانی نووسەر لوقمان یوسف، هاوڕێم شاعیر و نووسەر کۆنێ ڕەش لە قامشلۆ بۆی ناردووم، سوپاسی دەکەم

٢ – ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

ماجید شالیار

هونەرمەندی شێوەکار و ڕۆشنبیر و چالاکوانی بواری وەرزشی و گەشتیاری مامۆستا ماجید شالیار....

ناوی تەواوی(ماجید سەعید سەفەر شوکر شالیار)ە، لە ناوەندی هونەریدا بە ماجید شالیار ناسراوە، لە ساڵی ١٩٦٥ لە شاری(خانەقین) لە دایکبووە، قوناغەکانی خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی هەر لە شاری خانەقین تەواوکردووە، لە ساڵی ١٩٩٠ ئەکادیمیای هونەرە جوانەکانی لە بەغدا تەواوکردووە، ئێستا وەکو یاریدەدەری کارگێڕی لە پەیمانگای هونەرە جوانەکانی خانەقین بەردەوامە لە خزمەتکردن و بەڕێوەبەری ناوەندی کەلتووری خانەقینە کە مۆزەخانەی ئێتنۆگرافی خانەقینیشی تێدایە.

هونەرمەند ماجید شالیار هەر لە منداڵییەوە خولیا و عیشقی هونەری شیوەکاری بووە و زۆر بە سەلیقە بووە لە بەکارهێنانی فلچە و ڕەنگەکان، لە کارە شێوەکارییەکانی لە وێنەکێشان و تابلۆکان کەوتۆتە ژێر کاریگەریی کەلتوور و سروشتە جوان و ڕەنگین و دڵڕفێنەکەی کوردستان، ئەو هونەرمەندێکی بە توانا و خاوەن ئەزموونێکی زۆرە بەشداری لە چەندین پێشانگای شێوەکاریی هاوبەش و چەندین پیشانگای تایبەتیشی لە ناوەوەی کوردستان و عێراق و وڵاتانی دەرەوەش کردووە لەوانە:

لە لای ڕاستەوە: باڵوێزی پۆڵۆنیا لە عێراق، هونەرمەند ماجید شالیار

لە لای ڕاستەوە: هونەرمەندی شێوەکار ماجید شالیار، مامۆستای زانکۆ و موزیکزان عەبدوڵڵا سەگرمە

- دوو پێشانگای تایبەتی لە شاری بەغدا کردۆتەوە.
- پێشانگایەکی لە(عەممان)پایتەختی وڵاتی ئوردن کردۆتەوە.
- پێشانگایەکی لە وڵاتی تونس کردۆتەوە،

لە لای ڕاستەوە: هونەرمەند ماجید شالیار، هونەرمەند خەلیل عەلی

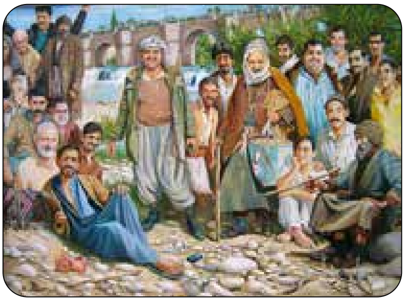

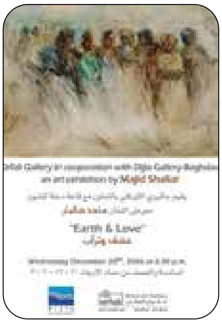

بەرهەمەکانی هونەرمەند ماجید شالیار

- پێشانگایەکیشی لە ئەمەریکان کردۆتەوە.

ئەو هەر هونەرمەندی شێوەکار نییە، بەڵکو گروپێکی وەرزشکاری لە بوارەکانی پایسکلسواری و شاخەوانی و گەشتیاری و گۆرانی و مۆسیقا پێکهێناوە و، هاریکاری و پشتگیری و هانیان دەدات.

هونەرمەند ماجید شالیار هەر بەردەوامە لە کێشانی تابلۆ و جوانەکانی، بەردەوامیشە لە خزمەتکردن، هەر سەرکەوتوو بێت لە کارە هونەرییەکانی بۆ خزمەتی هونەری شێوەکاری و هاندانی گەنج و لاوانی کوردی لە بواری هونەری شێوەکاری و وەرزشی و گەشتیاری.

سەرچاوەکان:

١ - کورتەیەک لە ژیان و بەرهەمەکانی هونەرمەندی شێوەکار مامۆستا ماجید شالیار، هاوڕێم مامۆستا و نووسەر مەحمود باجەلان لە سلێمانی بۆی ناردووم، سوپاسی دەکەم.

٢ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

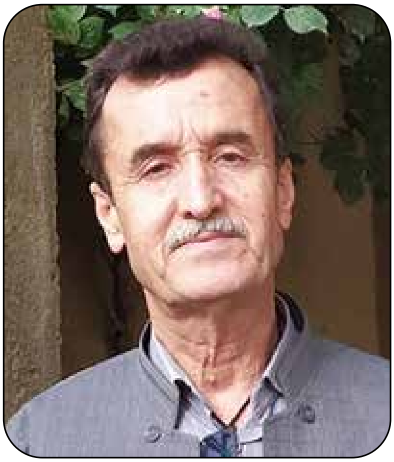

سەڵاح شاکەلی

نووسەر و ڕۆژنامەنووس و وەرگێڕ، مامۆستا سەڵاح شاکەلی....

ناوی تەواوی(سەڵاح محەمەد سلێمان)ە، لە ناوەندی ئەدەبی و ڕۆشنبیری بە سەڵاح شاکەلی ناسراوە لە ساڵی ١٩٥٧ لە گوندی (شاکەلی) سەر بەقەزای (کفری) ی ناوچەی گەرمیان لە خێزانێکی ڕۆشنبیر و ئەدەبدۆست و کوردپەروەر لە دایکبووە، خوێندنی سەرەتایی لە گوندی شاکەل و ناوەندیشی لە کفری تەواوکردووە، ئەو لەبەر بارودۆخی ئەوسای عیراق و شەڕی عێراق و ئێران، ماوەیەکی زۆری لە سەربازی بردۆتە سەر، بۆیە نەیتوانیوە درێژە بە خوێندن بدات.

نووسەر و وەرگێڕ سەڵاح شاکەلی هەر بە بنەماڵە و خۆڕسک حەزی لە ئەدەب و ڕۆشنبیری کوردی و عەرەبی بووە، ئەو بەردەوام بووە لە(مطالعة الخارجية- خوێندنەوەی دەرەکی)ی، بە خوێندنەوەی شیعری شاعیرانی کلاسیکی و نوێخوازی کوردی و عەرەبی دەستی پێکردووە، سەرەڕای خوێندنەوەی شاکارە عەرەبی و بیانییە وەرگێڕدراوەکان و، بەشی زۆری ئەو نووسینانەی کە ئەو سەردەم لە ڕۆژنامە گۆڤارە کوردییەکان بڵاودەکرانەوە، بۆیە پاشخانێکی باشی ئەدەبی و ڕۆشنبیری پەیدا کردووە، لە نیوەی دووەمی هەشتاکانی سەدەی ڕابردوودا گرۆگاڵی نووسینی

شاعیر و فەرهەنگناسی کورد فەرهاد شاکەلی، شاعیر لەتیف هەڵمەت،
نووسەر و وەرگێڕ سەڵاح شاکەلی

کردووە و، یەکەم نۆبەرەی نووسینەکانی وتارێک بووە بە ناونیشانی(حەمە ئاغای زەند شاعیرێکی نەناسراوی گەرمیان) لە ڕێگای نووسەر(ئیبراهیم باجەلان) لەڕۆژنامەی هاوکاری ڕۆژی ٢٠ – ١– ١٩٨٩ بڵاوکردۆتەوە، ئیدی کەوتۆتە ناو دنیای نووسینی ئەدەبی و ڕۆشنبیری گشتی و کۆمەڵایەتی و فیکری و وەرگێڕان و ڕەخنەگرتینیش، ئەو بەشی زۆری نووسینەکانی لە ڕۆژنامە و گۆڤارە کوردییەکانی وەکو(خەبات، کوردستانی نوێ، هەرێم، جەماوەر، یەکگرتوو، ئاڵای ئازادی، ڕێبازی ئازادی، هەواڵ، ژیانەوە، مامۆستای کورد، گەلاوێژی نوێ، ڕامان، بانەڕۆژ، شارباژێڕ، کەلەپووری کوردی، بەدرخان، پەیڕەو، گڕی نەورۆز، ئاوێنە، سۆشیالیست و چەندانی دیکەش) بڵاوکردۆتەوە.

نووسەر و وەرگێڕ سەڵاح شاکەلی جگە لە نووسینە بە نرخ و سوودبەخشەکانی لە ڕۆژنامە و گۆڤارە کوردییەکان، تا ئێستا ئەم کتێبەشی چاپ و بڵاوکردۆتەوە:

– ماندێلا، سەرەتایەک بۆ ناسینی، وەرگێڕان لە زمانی عەرەبییەوە، لە نووسینی نووسەر تۆنی بینیشک.

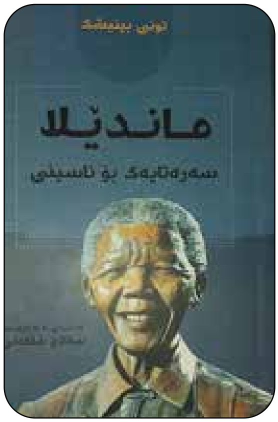

ئەو خێزانداره و ئێستا له شاری سلێمانی دەژیێت.

بۆ نووسەر و وەرگێڕ سەلاح شاکەلی هەر سەرکەوتوو و بەردەوام بیت بۆ خزمەتی زمان و ئەدەبی کوردی.

سەرچاوەکان:

١- ژياننامه و بەرهەمەکان، نووسەر لەسەر داخوازیی من بۆی ناردووم، سوپاسی دەکەم.

٢- ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

بەهار دەرگەڵەیی

شاعیر و نووسەر و پەخشانووس و کەلتوورناس، خاتوو بەهار دەرگەڵەیی...

ناوی تەواوی(بەهار جەلال بەگ میر محەمەدئەمین کوڕی یەحیا بەگ کوڕی بەکرخان بەگ دەرگەڵەیی)یە، بە ڕەچەڵەک دەگەڕێنەوە سەر میرەکانی سۆران، جەلال بەگی باوکی بەهارخان مرۆڤێکی ڕۆشنبیر و هونەردۆست بووە، لە ڕواندز و هەولێر تا پۆلی سێیەمی ناوەندی خوێندووە، هەر زوو هەستی نیشتمانی و نەتەوەیی لای نەشونمای کردووە و، لە کۆتایی سییەکان و سەرەتای چلەکانی سەدەی ڕابردوو، بووەتە ئەندامێکی چالاکی حیزبی(هیوا) و چەندین چالاکی نواندووە، ئەو هونەردۆستیش بووە لە ساڵی ١٩٣٩ وەکو ئەکتەر بەشداریی لە شانۆگەریی(سەلاحەدین) کردووە کە لە هەولێر نمایشکراوە، لە دوای کۆچی دوایی کردنی میر محەمەدئەمینی باوکی، جێگای گرتۆتەوە و دیوەخانەکەی بە ئاوەدانی هێشتۆتەوە و پاراستوویەتی، زۆریش حەزی لە ڕاو و شکار بووە لە گەڵ ڕەوانشاد زراری سلێمان بەگی دەرگەڵەیی ئامۆزای زۆر چوونەتە ڕاو.

جەلال بەگ دەرگەڵەیی کچ و کوڕەکانی زۆر جوان گۆش و پەروەردە کردووە، هەموویانی ناردۆتە بەر خوێندن، لەوانە کچە گەورەکەی(بەهار خان)، خاتوو بەهار دەرگەڵەیی لە ساڵی ١٩٤٣ لە دەرگەڵە لە دایکبووە،

شاعیر خاتوو بەهار دەرگەڵەیی

ڕەوانشاد جەلال بەگ دەرگەڵەیی

شاعیر بەهار دەرگەڵەیی
ئەوەی لە ئامێزیدایە
خاتوو سامان مەلا بەکر

لە لای ڕاستەوە: ڕەوانشاد مەلا بەکر کێخوا
عەولا سارەمەی خەزنەیی هاوسەری شاعیر بەهار
دەرگەڵەیی، پەخشاننووس خاتوو بەهار دەرگەڵەیی

چەندین جار باوکی داوای کردنەوەی قوتابخانەی بۆ دەرگەڵە کردووە، لە ئەنجامدا لە ساڵی ١٩٥٢ توانیویەتی مۆڵەتی فەرمی وەربگرێت و، سەرەتا لە خانووی ماڵان بووە، دواتر بە هاوبەشی لەگەڵ بەڕێزان کەمال ڕواندزی و سابیر خۆشناو قوتابخانەی دەرگەڵەیان دروستکردووە، خاتوو(بەهار و ڕەوانشاد خاتوو بەهیەی ئامۆزای) وەکو یەکەم کچانی دەرگەڵە لە هەمان ساڵدا چوونەتە بەر خوێندن، خاتوو بەهار ساڵی ١٩٥٩ تاقیکردنەوەی بەکالۆریای پۆلی شەشەمی لە قوتابخانەی(پاشای کۆرە) لە

ڕواندز ئەنجامداوە و بەسەرکەوتوویی تەواوی کردووە، زۆریش حەزی لە درێژەدان بە خوێندن بووە، بەڵام دیارە بارودۆخی ئەو کات و نەبوونی ڕێگا و بان و دەستپێکردنی شۆڕشی چەکداری کورد و بۆردومانکردنی ناوچەکەیان، ئەوان بەخاو و خێزانەوە ئاوارەی ئەشکەوتەکانی کوردستان بووینە، بەشدارییەکی تەواوی خزمەتی پێشمەرگە قارەمانەکانی شۆڕشی ئەیلوولی لە ساڵی ١٩٦١یان کردووە و، زیاتر خەباتی ئەو و جەلال بەگی باوکی بۆ پسپۆرانی بواری سیاسی بەجێدێڵم.

لە لای ڕاستەوە: خاتوو شیلان غازی خەزنەیی، خاتوو لاجان مەلا بەکر، خاتوو ژوان مەلا بەکر، شاعیر خاتوو بەهار دەرگەڵەیی، خاتوو نازەنین حەسەن حاجی سمایل، خاتوو سازان مەلا بەکر

دانیشتووەکان لە لای ڕاستەوە: خاتوو شاخان مەلا بەکر، خاتوو ژاڵە مەلا بەکر، ڕاوەستاوەکان لە لای ڕاستەوە: خاتوو پەروین هاوسەری بەڕێز سەربەست مەلا بەکر، خاتوو ژوان مەلا بەکر، خاتوو سامیە کێخوا عەولاّ سارمەمی، شاعیر بەهار دەرگەڵەیی، خاتوو سامان مەلا بەکر، خاتوو سازان مەلا بەکر، خاتوو ڕۆژان مەلا بەکر، خاتوو شادان مەلا بەکر.

ئەوەی لە پێشەوە: شاعیر بەهار دەرگەڵەیی، ئەوانی دیکە خاتوو پەروین دەرگەڵەیی و
خاتوو عائشە خێزانی بەڕێز هاوار دەرگەڵەیی

لە لای ڕاستەوە: خاتوو سامان مەلا بەکر، شاعیر خاتوو بەهار دەرگەڵەیی، خاتوو ڕۆژان مەلا بەکر

خاتـوو بەهـار دەرگەڵەیـی دیـارە زیاتـر هەلـی بـۆ نەڕەخسـاوە بـەردەوام بێـت لـە خوێنـدن، لـە سـاڵی ١٩٦٧ مێـردی بـە ڕەوانشـاد مـەلا بەکـر کێخـوا عـەولای سارمەمی خەزنەیی کردووە لـە ناوچـەی کەندێنـاوە، ئـەوان خـاوەن زەوی و زاری کشتوکاڵی بوونە، بۆیە ئەو هەر خەریکی ئیش و کار و منداڵ پەروەردەکـردن بـووە، لـە سـاڵی ٢٠١٣ ،هاوسـەرەکەی مـەلا بەکـر کێخـوا عـەولای خەزنەیـی کۆچـی دوایـی کـردووە و ڕەوانـی شـاد بێـت.

خاتـوو بەهـار دەرگەڵەیـی هـەر لـە منداڵییـەوە حـەزی لـە خوێنـدن و خوێندنـەوە بـووە و، حەزیشـی لـە شـیعر و ئەدەبیاتـی کـوردی بـووە، ئـەو

ساڵانەی ژیانی کە لە دەشتی کەندێناوە بووە، هەموو ئەو حەز و ڕاز و نیاز و هەستەی لە شیعر و ئەدەبیاتی کوردی و کۆکردنەوەی پەندی پێشینان و داستان و حەکایەتی کوردی لە بیر و هۆش و دڵی پەنگاوەیان داوەتەوە، تا لەم ساڵانەی دواییدا دەستی بە نووسینەوەی بیرەوەرییەکانی منداڵی و بەسەرهات و ڕووداوەکانی شۆڕشی کورد و ئاوارە بوونیان لە ئەشکەوتەکانی کوردستان کردووە، سەرەڕای نووسینەوەی پەخشان

لە لای ڕاستەوە: شاعیر بەهار دەرگەڵەیی، خاتوو سامیە کێخوا عەولا سارمەمی

لە لای ڕاستەوە: خاتوو گوڵچین دەرگەڵەیی، پەخشاننووس بەهار دەرگەڵەیی، خاتوو شەوچرا دەرگەڵەیی

شاعیر بەهار دەرگەڵەیی

لە لای ڕاستەوە: شاعیر بەهار دەرگەڵەیی، نووسەر و ڕۆشنبیر خاتوو شیلان دەرگەڵەیی

و شیعرە سادە و ساکارەکانی کە لە بواری نیشتمانپەروەری و جوانیی سروشتی کوردستان و ستایش بۆ باوک و باپیرانی و هاوسەرەکەی و خەباتی پێشمەرگە قارەمانەکانی کوردستان، ئێستا دەستنووسێکی لە بەر دەستدایە کە کۆمەڵێک شیعر و پەندی پێشینان و حەکایەکی فۆلکلۆری کوردی تێدایە و، بەردەوامیشە لە نووسینەوەی یادەوەرییەکانی بەو هیوایەی لە مەودایەکی کەمدا چاپ و بڵاویان بکاتەوە.

دەستنووسی بەرهەمەکانی
لە شیعر و پەخشان

ئـەو زۆر حـەزی لـە خوێندەوەیـە، هـەر چەنـدە تـۆزێ بـە تەمـەن کەوتـووە، بـەڵام هـەر بەردەوامـە لـە خوێندنـەوە و نووسـین، بەنـدە هەر(٩)بەرگـی کتێبـی خـۆم و ئەسـتێرە گەشـەکانم بـە دیـاری بـۆ نـاردووە.

ڕەوانشـاد جـەلال بەگـی دەرگەڵەیـی خاوەنـی حـەوت کـوڕ و شـەش کـچ بـووە، بـە ناوەکانی(بەهار، هـاوار، گوڵچیـن، سـالار، پەرویـن، شـەوچرا، نیـاز، سـوپەر، شـێروان، فەرهـاد، خەبـات، میـر ئـاڵان و شـیلان).

بەهارخانیـش خاوەنـی (٣) کـوڕە بەناوەکانی(هەڵکـەوت، هەڵمـەت، سەربەسـت) و (٩)کـچ بەناوەکانـی (سـامان، لاجـان، شـادان، ڕۆژان، سـازان، ڕازان، شـاخان، ژاڵـە، و ژوان) خـوا تەمـەن درێژیـان بکات و بۆ خۆشـی هـەر سـەرکەوتوو و بـەردەوام بێـت بـۆ خزمەتـی زمـان و ئەدەبـی کـوردی.

سەرچاوەکان:

١ - چەند زانیارییەک، نووسـەر مامۆستا مەغدید حاجی بۆی ناردووم، سوپاسـی دەکـەم.

٢ - فیلمێکـی دوکیومێنتـاری لـە کەناڵـی گەلـی کوردسـتان، کـە دیمانەیەکـە لـە گـەڵ شـاعیر بەهـار دەرگەڵەیـی، ئامادەکردنـی میدیـاکار کاروان مەسـعود.

٣ - کتێبی(میر محەمەدئەمین دەرگەڵەیی)لێکۆڵینـەوە، لـە نووسـینی نووسـەر محەمـەد گـۆران، سـاڵی ٢٠٢٢.

٤ - هەنـدی زانیـاری لـە شـاعیر و نووسـەر خاتـوو بەهـار دەرگەلەیـی وەرگیـراوە، سـوپاسـی دەکـەم.

٥ - چەنـد زانیارییـەک لـە خاتـوو شـیلان جـەلال بـەگ دەرگەڵەیـی لـە بەریتانیـا وەرگیـراوە.

٦- زانیاری و ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

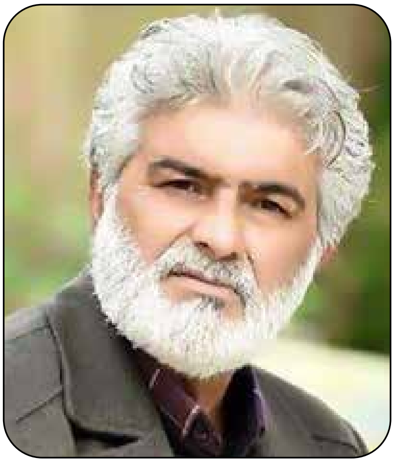

سەردار قادر

شاعیری شیعری(هایکۆ)و ئەدەبیاتی بواری منداڵان، لێکۆڵەر و ڕەخنەگر سەردار قادر...

ناوی تەواوی(سەردار عەبدولقادر مەحمود)ە، لە ناوەندی ئەدەبی و ڕۆشنبیری بە سەردار قادر ناسراوە، لە ساڵ ١٩٦٤ لە گوندی(فەقێ جنە)ی بناری قەرەداغ لە دایکبووە، خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی لە شارۆچکەی(دەربەندیخان)تەواوکردووە.

ئەو هەر لە منداڵییەوە حەزی لە شیعر و زمان و ئەدەبیاتی کوردی بووە، بە خوێندنەوەی شیعری شاعیرانی کلاسیکیی کوردی و عەرەبی و شیعری شاعیرانی نوێخوازی کوردی دەستی پێکردووە، پاش پەیداکردنی پاشخانێکی ئەدەبی و ڕۆشنبیریی باش، لە ساڵی ١٩٨٧گرۆگاڵی نووسینی شیعر و وتاری ئەدەبی و ڕەخنەیی و لێکۆڵینەوە و بابەتی هەمەجۆری دیکەی کردووە و دەستی کردووە بە بڵاوکردنەوەیان لە ڕۆژنامە و گۆڤارە کوردییەکان لەوانە(کاروان، ڕامان، ڕەنگین، هەڵەبجە، وردبین، نووسین، کلیل، گەلاوێژ، مۆم، کوردستانی نوێ، وڵات، هەولێر، ئاسۆ و چەندانی دیکەش).

شاعیر و نووسەر سەردار قادر لە دوای ساڵی ٢٠١٠ەوە، چووەتە ناو

لە لای ڕاستەوە: شاعیر و نووسەر بواری منداڵان ڕەزا شوان، شاعیر سەردار قادر

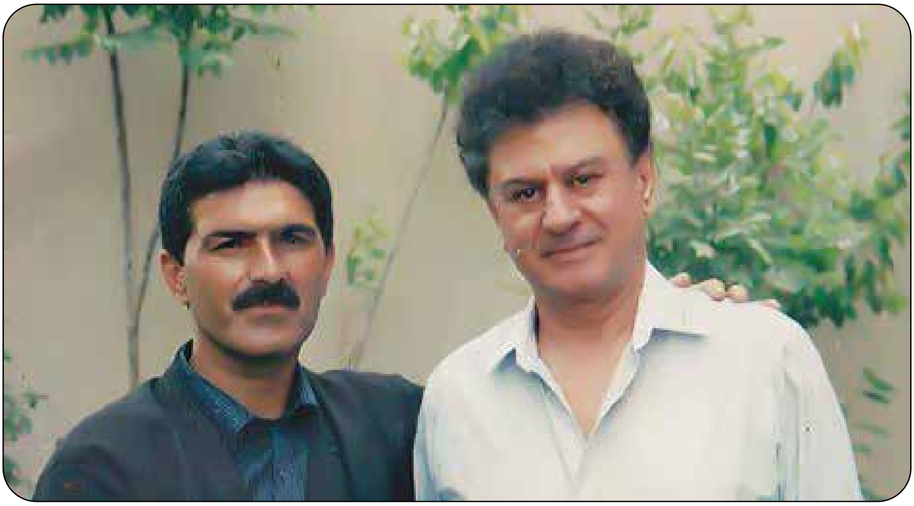

لە لای ڕاستەوە: هونەرمەند مەزهەری خالقی، شاعیر سەردار قادر

دنیـای ئەدەبیاتـی منداڵانـەوە و تـا ئێسـتا(٨) کتێبـی لـە شـیعر و چیرۆک بـۆ منداڵان نووسـیوە و چاپ و بڵاوی کردوونەتـەوە، سـەرەڕای نووسـینی شیعر بۆ گـەوران و شـیعری(هایکۆ)ش، کـە ئەمانـەن:

- پەرەسێلکە، کۆمەڵە شیعر و پەخشان بۆ منداڵان، ساڵی ٢٠٠٨.
- نەتەوەیەک لەهەناوی بەفردا، پەخشانە شیعر، ساڵی ٢٠١٠.

- سەبەتەیەک ئەستێرە، کۆمەڵێک کورتە شیعر(هایکۆ).
- بووکەسورە، شیعر بۆ منداڵان، ساڵی ٢٠٢٢.
- جەژنانە، شیعر بۆ منداڵان.
- هەوری ژەنیاری، شیعر بۆ منداڵان.
- گالیسکەی باڵدار، شیعر بۆ منداڵان.
- بەلەمی کاغەزی، شیعر بۆ منداڵان.

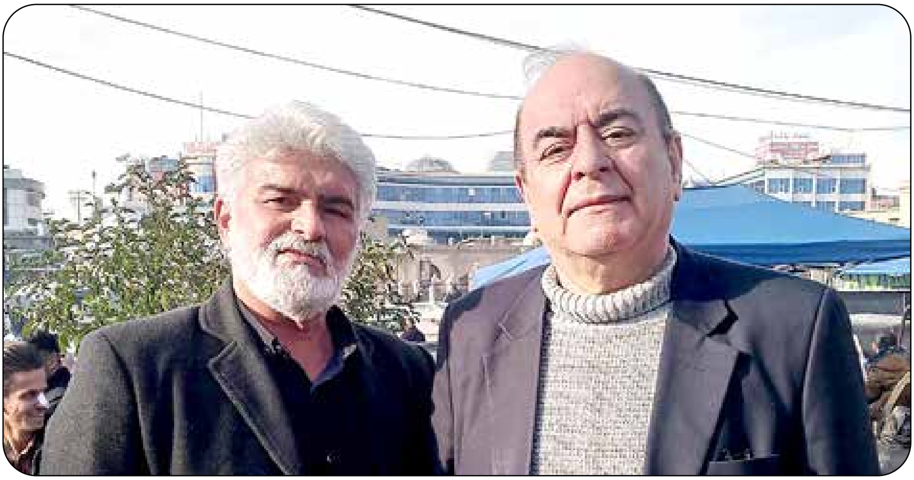

لە لای ڕاستەوە: نووسەر و ڕۆژنامەنووس ئازاد عەبدولواحید، شاعیر سەردار قادر

لە لای ڕاستەوە: شاعیر جەنەڕاڵی پایز(محەممەد عومەر عوسمان)، شاعیر سەردار قادر

له لای ڕاستەوە: شاعیر خاتوو ڕۆژ هەڵەبجەیی، شاعیر سەردار قادر

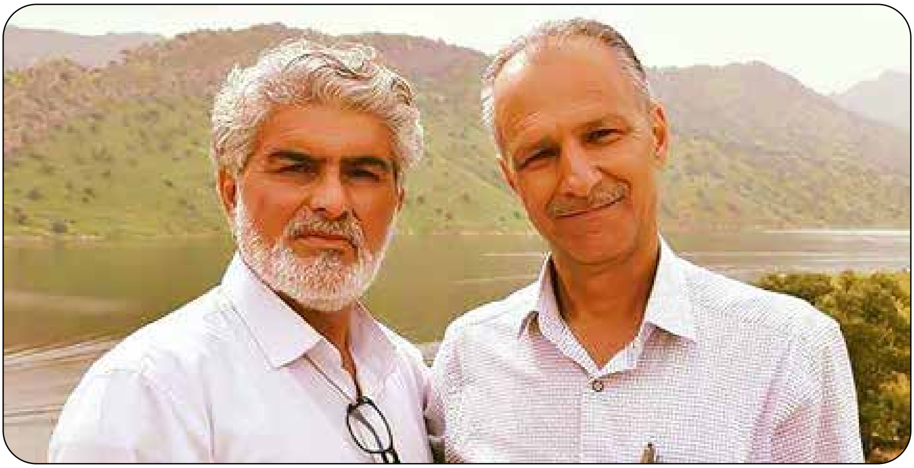

له لای ڕاستەوە: شاعیری بواری ئەدەبیاتی منداڵان ئەمین محەمەد، شاعیر سەردار قادر

چەندین پارچە شیعری کراون بە گۆرانی و سروودی نیشتمانی و نەتەوەیی.

زیاتر لە(٣٠٠)شیعری (هایکۆ)ی وەرگێڕدراوەتەوە سەر زمانی فارسی لە لایەن نووسەر (عوسمان خاتونی) یەوە.

چەند بەرهەمێکی دیکەی شیعری بۆ منداڵان و گەوران ئامادەیە بۆ چاپ.

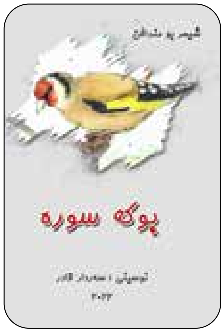

بەرهەمەکانی شاعیر سەردار قادر

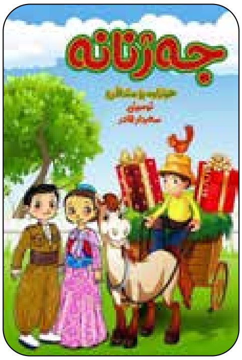

چەندین بەرهەمی شیعر و پەخشانی بواری منداڵانی لە ڕۆژنامە و گۆڤارە کوردییەکان لەوانە (پەپولە، گوڵەکان، جگەرگۆشەکان، هەڵمەت، گۆڕان، کوردجینیەس، پلستانگ تی ڤی و چەندانی دیکەش) بڵاوکردۆتەوە.

ئەندامی یەکێتیی نووسەرانی کورد- لقی سلێمانییە.

بۆ شاعیر و پەخشاننووس سەردار قادر هەر سەرکەوتوو و بەردەوام بێت بۆ خزمەتی زمان و ئەدەب و وشەی کوردی.

سەرچاوەکان:

١ - کورتەیەک لە ژیاننامەی شاعیر و نووسەر سەردار قادر، هاوڕێم شاعیر و نووسەری بواری منداڵان ئەمین محەمەد لە سلێمانی بۆی ناردووم، سوپاسی دەکەم.

٢ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

ئەحمەد یاسین بەندی

مامۆستای زانکۆ و شاعیر و نووسەر، میدیاکار و ڕۆژنامەنووس و ڕەخنەگر، مامۆستا ئەحمەد یاسین بەندی ...

نووسەر و ڕۆژنامەنووس و میدیاکار ئەحمەد یاسین بەندی لە ٣ - ١٢ - ١٩٧٥ لە شاری دهۆک لە خێزانێکی کوردپەروەر لە دایکبووە، خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی هەر لە شاری دهۆک تەواوکردووە، ساڵی١٩٩٧ پەیمانگای ئامادەکردنی مامۆستایانی لە دهۆک تەواوکردووە، لە ساڵی ٢٠٠٨ بەشی زمان و ئەدەبی کوردی لە کۆلێژی ئادابی زانکۆی دهۆک تەواوکردووە، لە ساڵی ٢٠٠٩ پەیمانگای لێکۆڵینەوەی ئیستراتیژی لە بەیروت پایتەختی وڵاتی لوبنان تەواوکردووە، دواتر بڕوانامەی ماستەری لە زمان و ئەدەبی کوردی لە زانستیە مرۆڤایەتییەکانی زانکۆی زاخۆ بەدەستهێناوە، نامەی ماستەرەکەی بەناو نیشانی(بزاڤا ڕەخنەیا ئەدەبی د ڕۆژنامەڤانیا دەڤەرا بادینانندا- ڕۆژنامەی(وار)وەکو نموونە)بووە، ئێستا بەڕێوەبەری تەلەفزیۆنی پەروەردەییە لە پەروەردەی گشتیی پارێزگای دهۆک و کارمەندی بەشی ڕۆشنبیرییە لە ڕادیۆی دهۆک و، لە ساڵی ٢٠١٤وەش، مامۆستای هاوکار و وانەبێژە لە زانکۆی پۆلیتەکنیک و زانکۆی دهۆک.

لە لای ڕاستەوە: شاعیر و نووسەر محەممەد عەبدوڵڵا، نووسەر و ڕەخنەگر ئەحمەد یاسین بەندی، شاعیر و وەرگێڕ حەسەن سلێڤانی، نووسەر و چیرۆکنووس حەکیم عەبدوڵڵا

نووسـەر و ڕۆژنامەنـووس ئەحمـەد یاسـین بەنـدی هـەر لـە منداڵییـەوە حـەز و ئـارەزووی لـە شـیعر و ئـەدەب و هونـەری کـوردی بـووە، هێشـتا قوتابیی ناوەندی بووە دەستی بە خوێندنەوەی شیعری شـاعیرانی کلاسـیکی و نوێخـوازی کـوردی و عەرەبی کـردووە و گـڕوگاڵـی نووسـینیشـی کـردووە، لـە سـاڵی ١٩٩٥ یەکـەم نۆبـەرەی بەرهەمـی خـۆی کە پارچـە هەڵبەسـتێک بـووە بەنـاوی (سـلۆ بابـۆ) لـە ژمـارە (٤٠) گۆڤاری(مەتیـن) بڵاوکردۆتـەوە، ئیـدی بـەردەوام بـووە لـە نووسـینەکانی و لـە سـەرەتای ٢٠٠٠ەوەش چووەتـە نـاو دنیـای ڕاگەیانـدن، ئـەو تـا ئێسـیا(٤) کتێبـی لـە بـواری شـیعر و لێکۆڵینـەوە و ڕۆژنامەگـەری نووسـیوە و چـاپ و بـڵاوی کردوونەتـەوە، کـە ئەمانـەن:

- بنەماییێـن ڕەخنەیـا ئەدەبی د ڕۆژنامەڤانییا دەڤـەرا بادینـان دا، لێکولینـەکا ڕەخنەیی ڕۆژنامەگەری‌یە، ژلایێ ریڤەبەریا ڕاگەهاندنێ ل دهۆکێ چاپ بوویە ل سـالا ٢٠١٦.
- بـازارێ خەمـا، هـۆزان، ل سـالا ٢٠٠٤، ل چاپخانـا زانـا ل دهۆکـێ چـاپ بوویـە.

- حێجبوون، تێکستێن ئەدەبی، ل سالا ٢٠٠٨، ژلایێ ئێکەتییا نڤیسەرێن کورد ل دهۆکێ هاتیە چاپکرن.
- سێکس دهۆزانا نووخوازا کوردی دا دەڤەرا بادینان وەک نموونە، لێکولینەکا دەرۆنشیکاری لدویف تیورا سیگموند فرۆیدی، ژلایێ کوڤارا مەتین ل دهۆکێ ، ل سالا ٢٠١٠، چاپ بوویە.

نووسەر و ڕۆژنامەنووس و میدیاکار ئەحمەد یاسین بەندی لە چەند کاتێکی جیاوازدا

بەرهەمەکانی نووسەر ئەحمەد یاسین بەندی

نووسـەر و و ڕۆژنامەنووس و میدیاکار ئەحمـەد یاسین بەندی سـەرەڕای نووسـینە جـوان و سـوود بەخشـەکانی، ڕۆژنامەنووس و میدیاکارێکی بەتوانا و خـاوەن ئەزموونـە، چەندین چالاکیی دیکەشی نواندووە، ئەمانـە هەندێکیان:

- لـە سـاڵی ٢٠٠٠- ٢٠١٨ چەندیـن بەرنامـەی ڕادیۆیـی و تەلەفزیۆنـی بـۆ ڕادیـۆ و تەلەفزیۆنـی دهـۆک و وار، ئامـادە و پێشـکەش کـردووە لەوانـە بەرنامەکانـی (پـەروەردە و فێرکـردن، ڕۆژنامەگـەری و تەوەرەکـی گـەرم، دەمبێـژەکا ئـازاد، وار، جـادە، نێکسـت).
- ئەندامی دەستەی نووسەرانی گۆڤاری(ئاسۆی پەروەردە)بووە.
- ماوەیەک پەیامنێری(ئاژانسی ئاکانیوز)بووە.
- ماوەیەک ئەندامی دەستەی نووسەرانی ڕۆژنامەی(وار)بووە.
- دەیان سـیناریۆی بـۆ دراما و فلیمـە تەلەفزیۆنییەکانـی کوردسـتان نووسـیوە و پەخش و بڵاوکراوەتـەوە.
- چەندین خولـی پـەروەردە و و فێرکردنـی بـۆ گەنجـان کردۆتـەوە بـە تایبەتـی لـە بـواری ڕاگەیاندن.
- چەندیـن جـار خـەڵات و ڕێزلێنانـی لـە لایەن دەزگا ئەدەبی و ڕۆشـنبیرییەکان بۆ کـراوە.
- ئەندامی سەندیکای ڕۆژنامەنووسانی کوردستان و جیهانییە.
- ئەندامی یەکێتیی مامۆستایانی کوردستانە.

- ئەندامی یەکێتیی نووسەرانی کورد- لقی دهۆکە.

بۆ نووسەر و ڕۆژنامەنووس و میدیاکار مامۆستا ئەحمەد یاسین بەندی هەر سەرکەوتوو و بەردەوام بیت بۆ خزمەتی زمان و ئەدەب و ڕۆژنامەگەری کوردی.

سەرچاوەکان:

١ - کورتەیەک لە ژیاننامەی مامۆستا و نووسەر و ڕۆژنامەنووس ئەحمەد یاسین بەندی، هاوڕێم نووسەر و ڕۆژنامەنووس و لێکۆڵەر ئیسماعیل بادی لە دهۆک بۆی ناردووم، سوپاسی دەکەم.

٢ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

ڕەمەزان ئەحمەد

شاعیری شیعری کلاسیکی و نوێخواز ڕەمەزان ئەحمەد ...

ناوی تەواوی(ڕەمەزان ئەحمەد میرزا)یە، ناسناوی شیعری(بێدەر)ە، لە ١- ٧ - ١٩٧٠ لە گوندی(ستریان)ی سەر بە ناحیەی(بجیل)ی قەزای ئاکرێ لە خێزانی هەژار و دەستکورت و کوردپەروەر لە دایک بووە، تەمەنی یەک ساڵان بووە ماڵیان گەڕاوەتەوە ناوچەی(سۆران)و منداڵیی خۆی لە گوندەکانی(بەردین، بەربیان، قەندیل و خرە)ی دەشتی هەریر بەسەربردووە، لە ناوەڕاستی حەفتاکانی سەدەی ڕابردوو ماڵیان چووەتە شاری هەولێر و لە گەڕەکی(تەیراوە) نیشتەجێبوونە، خوێندنی سەرەتایی لە قوتابخانەی(سامان)ی سەرەتایی تەواوکردووە، دیارە لە بەر دەستکورتی و سەختیی باری ژیانی خۆی و خێزانەکەیان، دەستی لە خوێندن هەڵگرتووە و دەستباری باوکی گرتووە بۆ بژێوی خێزانەکەیان، دواتر ساڵی ٢٠١٣-٢٠١٤ خوێندنی ناوەندی لە قوتابخانەی ناوەندیی(ئیبن مستۆفی) ئێواران لە کوران تەواوکردووە و، ئێستاش قوتابیی پۆلی دووەمی بەشی(ژمێریاری)یە لە پەیمانگای(کوردستانی تایبەت)لە هەولێر.

شاعیر ڕەمەزان ئەحمەد هەر لە منداڵییەوە حەزی لە شیعر و ئەدەبیاتی کلاسیکی و نوێخوازی کوردی بووە، دەستی بە(مطالعة خارجي-

لە لای ڕاستەوە: شاعیر ڕەمەزان ئەحمەد، شاعیر عەباس عەبدوڵلا یوسف

لە لای ڕاستەوە: شاعیر ڕەمەزان ئەحمەد، شاعیر محسن ئاوارە

خوێندنـەوەی دەرەکی)کـردووە، سـەرەتا بـە خوێندنـەوەی کۆمەڵـە چیرۆکـی چیرۆکنـووس ڕەوانشـاد ئەحمـەد محەمـەد ئیسـماعیل دەسـتیپێکردووە و، ڕۆژنامـە و گۆڤـارە کوردییەکانی وەکو(کاروان، بەیان، هـاوکاری و ڕەنگین) خوێندۆتەوە، دەستی بە نووسینی شیعر لەسەر شێوازی کلاسیکی و کێش و سـەروای کوردی(خفیف- سووک)کردووە. پاش پەیداکردنی ئاشنایەتی بـە شـاعیر شـێخ جـەلال شـێخ جەمیل، دیارە شیعرەکانی بـۆ ئـەو خوێندۆتـەوە، ئەویـش ئامـۆژگاری و ڕێنمایـی کـردووە و شـێواز و کێـش و سـەرواکانی شـیعری کلاسیکی بـۆ ڕوونکردۆتـەوە، زۆر سوودیشـی لـە شـاعیران(بورهان

جاهید و محەمەدی مەلا مستەفای هیرانی)وەرگرتووە. ئیدی دەستی بە بڵاوکردنەوەی بەرهەمە شیعرییەکانی کردووە لە گۆڤار و ڕۆژنامە کوردییەکانی ڕۆژهەڵات و باشووری کوردستان، لەوانە(سروە، پرشنگ، پەلکەزێڕینەی منداڵان، دەنگی پێشمەرگە، مێرگ، لە داوێنی ئاربەبا، ئاویەر، برایەتیی ئەدەب و هونەر، دیوان ، هەولێر و چەندانی دیکەش).

ئەو تا ئێستا دیوانێکی شیعری بە ناوی(هەولێر لە سەردەمی کۆڕۆنادا) ساڵی ٢٠٢١ چاپ و بڵاوکردۆتەوە.

بۆ شاعیر ڕەمەزان ئەحمەد(بێدەر) هەر سەرکەوتوو و بەردەوام بیت بۆ خزمەتی زمان و ئەدەب و شیعری کوردی.

لە لای ڕاستەوە: نووسەر و ڕۆژنامەنووس ئازاد عەبدولواحید، شاعیر ڕەمەزان ئەحمەد

لە لای ڕاستەوە: نووسەر محەممەد باوەکر، نووسەر و ڕۆماننووس کەریم کاکە، شاعیر ڕەمەزان ئەحمەد، شاعیر و وەرگێڕ خالید فاتیحی

لە لای چەپەوە: شاعیر سالار عەبدولڕەحمان، شاعیری دیار و ناسراو جەلالی مەلەکشاه، شاعیر فەرەیدون ئەرشەدی، شاعیر سلێمان دڵسۆز، شاعیر ڕەمەزان ئەحمەد، شاعیر و وەرگێڕ خالید فاتیحی

لە لای ڕاستەوە؛ شاعیر ڕەمەزان ئەحمەد، چیرۆکنووس ناسر وەحیدی

نموونەی شیعری شاعیر ڕەمەزان ئەحمەد:

(١)

عەشق

ئێش و ئازاری ئەڤینێ ، ناڵە ناڵی بۆچییە

دڵ نەتاوێتۆ لەعیشقێ ، سەر خەیاڵی بۆچییە

عاشقێ وەک مەم نەسووتێ بانەیێتە کۆڕی مە

ئەم کوانووی عیشقە، داری کرچ و کاڵی بۆچییە

بۆ دەپرسی تۆ لەحاڵی عاشق و سەودا سەران

گیانەکەم مەجنوونی لەیلا ، ماڵ و حاڵی بۆچییە
هەر لە پەنجەی پێتەوە تا مووی سەر نایابی تۆ
گەردنت، گەردانە ، گۆزینگت، خڕخاڵی بۆچییە
سینە و پرچت دەلەرزن ، کاتێ ڕێ دەبڕی بەناز
بۆ لەرەی دڵگیری زولف و مەم شەماڵی بۆچییە
تۆ کە ڕوخسارت تروسکەی پەممەیی دێ هەردەمێ
ئیکە گوفتاری گوژالکی و ڕولکی تاڵی بۆچییە
ئەوڕوەی گوڵڕەنگی پەریاسات سروشتی تێکمەدە
تۆ بەمن ناڵێی ڕوخی تۆ، ڕەنگی ئاڵی بۆچییە.....

لە لای ڕاستەوە: شاعیر ڕەمەزان ئەحمەد، فورات جەوەی لە باکووری کوردستان

لە لای ڕاستەوە: شاعیر ڕەمەزان ئەحمەد، نووسەر ئەمین گەردیگلانی

(٢)

گەشتی کوێستان *

سەر هەڵبڕە ، تەماشا ئەو چیایە
سەری بەرزی ، لەناو هەورو تەمایە
لەبەرزیدا شتێ ناگاتە شانی
هەتا ئێستا بەبێ باکی ژیایە
ئەوێ، لانەی هەڵۆیانی بەجەرگە
لە بۆ پاراستنیش، وێنەی قەڵایە
لە جێ جێ لای نسێ هەر بەفری پێوە
حەقیقەت دیمەنێکی باسەفایە
هەوای کوێستانی خاڵ خاڵ دێ بەگوێما
کە بەرزە ، شادی هێنە، ئەو سەدایە
تەماشاکە لەشاییدان گەڵای دار
بەدەم باوە، دەکەن ڕەقس و سەمایە
خوڕەی ئاوی چەم و ڕووبارو کانی
لەلای من وەک جوانترین مۆسیقایە
وەرە و تابلۆی جوانی تێر ببینە
کە بۆ چاوان ، وەکو سۆمایی وایە
تەماشای دیمەنی ئاوی (گەلی)کە
بەخوڕخوڕ دێتە خوارێ لەو هەوایە
وەکوو بووکێ لە ئەو قەد شاخە دەردێ
(کانی ماران ،) لە بەرگی بەفرییایە
(خەرەند)ی دڵڕفێنم بێ ڕکابەر
لە جوانی کوێ ، وەکوو (بێخاڵ)ێ وایە
قومێ نۆشکە لەئاوی (شێخی باڵەک)

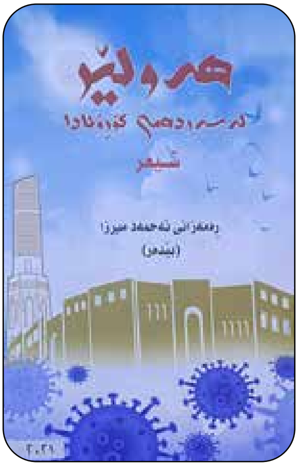

بەرهەمی شاعیر
ڕەمەزان ئەحمەد

دەزانی جا ، چلۆنە ئەو دەوایە
لە شوێنانی ترا گیا پووش و وشکە
ئەمان لێرە ، کەروێشکەی سەوزە گیایە
وەرن کوێستانی (کوردستان) سەیرکەن
ببینن تا(بەهەشتی) ئەم دونیایە

سەرچاوەکان:

١ - کورتەیەک لە ژیاننامە و بەرهەمەکانی شاعیر ڕەمەزان ئەحمەد میرزا، خۆی بۆی ناردووم، سوپاسی دەکەم.

٢ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

شێخ محەمەد سۆڵەیی

نووسەر و ئامادەکار و کۆکەرەوەی ژیاننامەی کەسایەتییە سیاسی و مێژوویی و ناودارەکانی کورد، شێخ محەمەد سۆڵەیی...

ناوی تەواوی(شێخ محەمەد شێخ عەبدولکەریم سۆڵەیی)یە، لە ساڵی ١٩٤٤ لە سۆڵەی دەربەندی (قەرەداغ) لە خێزانێکی کوردپەروەر لە دایکبووە، هەموو قۆناغەکانی خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی لە شاری سلێمانی تەواوکردووە، لە ساڵی ١٩٦٨ لە بەشی زمان و ئەدەبی کوردیی کۆلێژی ئادابی زانکۆی بەغدا وەرگیراوە و، ساڵی ١٩٧٢ بە سەرکەوتوویی تەواوی کردووە، لە ئاداری ساڵی ١٩٧٤ ماوەیەک بووەتە پێشمەرگەی شۆڕشی ئەیلوولی ساڵی ١٩٦١، پاش نسکۆی شۆڕش ساڵی ١٩٧٥ هاتۆتەوە و، وەکو مامۆستای زمانی کوردی لە (اعدادية الحي للبنين- ئامادەیی ئەلحەیی کوڕان)ی ناو قەزای(الحي) لە پارێزگای(واسط- واست)ی ناوەڕاستی عێراق دامەزراوە، لە ساڵی ١٩٨٠ گواستراوەتەوە شاری سلێمانی و، لە قوتابخانە ناوەندییەکانی شاری سلێمانی و دەوروبەری، بەردەوام بووە لە خزمەتکردن لە بواری پەروەردە و فێرکردن، لە ساڵی ١٩٩٩ وەکو بەڕێوەبەری گشتیی چاپ و بڵاوکردنەوە لە وەزارەتی ڕۆشنبیریی هەرێمی کوردستان دەستبەکار بووە و تا خانەنشینبوونی و ئێستا لە شاری سلێمانی دەژییێت.

لە ڕاستەوە: نووسەر شێخ محەمەد سۆڵەیی، شاعیری گەورەی کورد لەتیف هەڵمەت

نووسـەر شـێخ محـەمەد سـۆڵەیی هەر لە منداڵییەوە تێکەڵ بەکاری سیاسـی بـووە و، لـە سـاڵی ١٩٥٨ ئەنـدام بـووە لـە حیزبـی شـیوعی عێراقـی و، سـاڵی ١٩٦٤ چووەتـە ڕیـزی یەکێتیـی قوتابیانـی کوردسـتان و پارتـی دیموکراتـی کورسـتان و، درێـژەی بـە خەبـات داوە، زیاتـر خەباتـی سیاسـیی ئـەو بـۆ پسـپۆرانی بـواری سیاسـی لێدەگەڕێم.

نووسـەر شـێخ محـەمەد سـۆڵەیی لە کۆتایی شەسـتەکانی سـەدەی ڕابردوو، دەستی بەنووسینی وتـاری هەمەجۆر کردووە و، لـە ڕۆژنامـە و گۆڤارەکانـی ئـەو کات بـڵاوی کردوونەتـەوە، دواتـر ڕووی لـە نووسـینی بیرەوەرییەکانـی خـۆی لـە سـەرەتای ژیانـی و زیندانکردنـی و، بیرەوەری و خەباتـی سیاسـیی چەنـد تێکۆشـەرێکی کـوردی نـاودار و کەسـایەتییە ناودارەکانـی کوردسـتان کـردووە، تـا ئێسـتا چەنـد کتێبێکـی چـاپ و بڵاوکردۆتـەوە، کـە ئەمانـەن:

- دابڕان، بیرەروەرییەکانی لە زیندان.
- پواز، بیرەوەریی زیندان، لە ئەمنە سوورەکە بۆ ئەبوغرێب، ١٩٩٠-١٩٩١.
- ئارام و بزووتنـەوەی شۆڕشـگێڕی کـورد، نووسـین و ئامادەکردن، سـاڵی ٢٠٠٧.
- گەشـتنامە، پوختـەی کاری یەکێـک لـەو لێژنانـەی کە(کۆڕی زانیاریی کـورد)

لە بەغدا پێکیهێنابوو بۆ گەڕان بە گوند و قەزا و ناحییەکانی پارێزگای سلێمانی، بۆ کۆکردنەوە و نووسینەوە و تۆمارکردنی سامانی شاراوە، لە زاراوە و فۆلکلۆر و کەلەپووری نەتەوەکەمان، ساڵی ٢٠٢٢.

- مامۆستا جەمال تاهیر، قارەمانی شۆڕش و زیندان، کۆکردنەوە و ئامادەکردن، ساڵی ٢٠٠٤.
- مامۆستا عەزیز، ژیانێکی پاک و شەهیدی دەستی ناپاک، ئامادەکردن و کۆکردنەوە.
- لە ڕوانگەوە قەیرانەکان دەبینم، ٢٠١٩.
- کەشکۆل، ساڵی ٢٠٠٦.
- لە بناری بەخشییەوە دەستلەملانی ژیان بوو، یاداشتنامە و سەرگوزشتەی ساڵانی ژیانی لە منداڵییەوە تا ساڵی ١٩٨٠ دەگێڕێتەوە، ساڵی ٢٠٢٣.

نووسەر شێخ محەمەد سۆڵەیی چەندین چالاکیی دیکەی لە بواری کاری ڕێکخراوەیی و ڕۆژنامەگەری هەبووە، لەوانە:

- لە نیوەی یەکەمی شەستەکانی سەدەی ڕابردوو تا ساڵانی هەشتاکان، ئەندامێکی چالاکی ڕێکخستنەکانی یەکێتیی قوتابیانی کوردستان بووە لە بەغدا و، چەندین چالاکی لە بۆنە نیشتمانی و نەتەوەییەکان نواندووە.

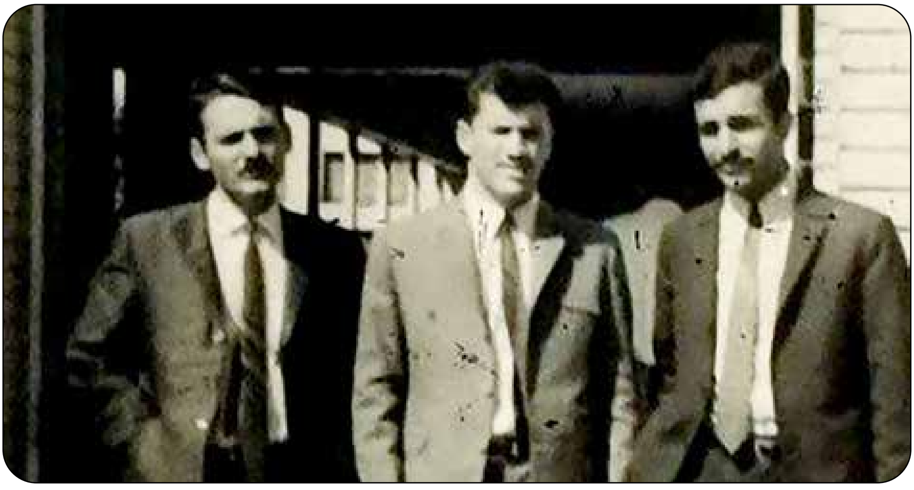

لەلای ڕاستەوە شەهید یاسین ئەنوەر، نووسەر فریاد فازیل، شێخ محەممەد سۆڵەیی

بەرهەمەکانی نووسەر شێخ محەمەد سۆڵەیی

- وەکو سەرنووسەر و ئەندامی دەستەی نووسەران لە چەندین ڕۆژنامە و گۆڤاری کوردی کاری کردووە، ئێستاش سەرنووسەری گۆڤاری(زەردە) یە.
- ئەندامی یەکێتیی نووسەرانی کورد- لقی سلێمانییە.
- ئەندامی سەندیکای ڕۆژنامەنووسانی کوردستان و نێو دەوڵەتییە.

بۆ نووسەر شێخ محەمەد سۆڵەیی هەر سەرکەوتوو بەردەوام بیت بۆ خزمەتی زمان و ئەدەبی کوردی.

سەرچاوەکان:

١- کورتەیەک لە ژیاننامەی و بەرهەمەکانی نووسەر شێخ محەمەد سۆڵەیی، هاوڕێی دێرینم نووسەر و ڕۆژنامەنووس حەمە سەعید حەمەکەریم جاف لە سلێمانی بۆی ناردووم، سوپاسی دەکەم
٢- ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

سمكۆ سابیر

نووسەر و لێکۆڵەر و توێژەر، شارەزای بواری ئەنفال و جینۆسایدی لە باشووری کوردستان مامۆستا سمکۆ سابیر...

ناوی تەواوی(سمکۆ سابیر شەریف)ە، لە ساڵی ١٩٧٢ لە شاری هەولێر لە دایکبووە، سەرەتای تەمەنی خۆی تا(٨- ٩)ساڵی لە گوندی(نۆغەران)ی سەر بە ناحیەی گوێڕی قەزای مەخمور بەسەربردووە، تا پۆلی سێیەمی سەرەتایی هەر لە قوتابخانەی گوندی نۆغەران خوێندووە، دواتر چوونەتە گوندی(مەلا عومەر)ی سەر بە قەزای خەباتی پارێزگای هەولێر لەوێ خوێندنی سەرەتایی تەواوکردووە و تا دەستپێکردنی ئەنفالی ساڵی ١٩٨٨ لەوێ ماونەتەوە، لە ساڵی ١٩٩١ بووەتە پێشمەرگەی حیزبی زەحمەتکێشانی کوردستان و تا ساڵی ١٩٩٩ بەردەوام بووە لە چالاکییە سیاسییەکان و بواری ڕاگەیاندنی ئەو حیزبە، زیاتر چالاکیی سیاسی ئەو، بۆ پسپۆرانی بواری سیاسی لێدەگەڕێم، لە ساڵی ١٩٩٧ەوە تا ئێستا لە شاری کەلار نیشتەجێیە.

نووسەر سمکۆ سابیر لە ساڵی ٢٠٠٠ەوە، دەستی بە نووسین لە بواری تاوانی ئەنفال و جینۆسایدی کوردانی باشووری کوردستان کردووە، کۆمەڵێک لێکۆڵینەوە و توێژینەوەی بە نرخ و سوودبەخشی نووسیوە و

له لای ڕاستەوە: نووسەر سمکۆ سابیر، شاعیری ناسراوی کورد قوبادی جەلیزادە

چاپ و بڵاوی کردوونەتەوە و چەند بەرهەمێکی دیکەشی هەر لە هەمان بوار ئامادەیە بۆ چاپ، لە بەرهەمە چاپکراوەکانی:

- ئەنفال و تێگەیشتنە جیاوازەکان بەرگی یەکەم و دووەم .
- جینۆسایدی زەرگۆشەکان لاپەڕەیەکی تر لە سڕینەوەی شوناس چاپی یەکەم و دووەم.
- نوگرە سەلمان، کۆدیدار.
- پارتیزانەکانی گەرمیان، دیدار لەگەڵ مەلا ڕەحیمی مەلا ڕەشید.
- پارتیزانەکانی گەرمیان، دیدار لەگەڵ حەمە ڕەشید توکنی.
- ڕەنگدانەوەی پرسی ئەنفال لەمیدیای کوردیدا.

نووسەر سمکۆ سابیر جگە لە نووسین و توێژینەوەکانی لە بواری ئەنفال و جینۆساید چەندین چالاکیی دیکەی هەبووە و هەیە لە هەمان بواردا، لەوانە:

- ماوەیەک جێگری سەرنووسەری گۆڤاری(ئەنفالستان) بووە، کە(١٢) ژمارەی لە سەر کاغەز و(٤)ژمارەشی بە ئەلیکترۆنی دەرچووە.

- بــە بابەتــی لێکۆڵینــەوە و توێژینــەوە بەشــداریی دەیــان کۆڕوکۆبوونــەوە کۆنفراس و کۆنگرەی تایبەت بە ئەنفال و جینۆسایدی کوردی کردووە، کە ئەمانە هەندێکیانن:
- جینۆسـایدی زەڕگۆشـەکان دۆسـیەیەکی فەرامۆشـکراو کۆنفراسـی ڕێکخـراوی جینۆسـاید کـورد لـە کـەلار لـە ٢٠١٥.
- کۆنفراسی ڕێکخراوی icmp سەبارەت بە وونبوانی جەنگ، هەولێر.
- ئەنفال و یادەوەری لە کۆنفراسی زانکۆی گەرمیان ٢٠١٧.
- ئەنفال لە یادەوەریی کۆمەڵگەدا لەناحیەی رزگاری، گەرمیان.
- میدیای کوردی و تاوانی ئەنفال، کۆنفراسی زانکۆی دهۆک ٢٠١٩.
- جینۆسایدی زەڕگۆشەکان زانکۆی سۆران ٢٠١٧.
- ئەنفال و میدیای کوردی زانکۆی چەرموو لەچەمچەماڵ ٢٠١٦.
- ئەنفال و میدیای کوردی ١٦ - ٣ - ٢٠١٩ خورماڵ.
- خولێکی هەفتەیی بۆ منداڵانی گەرمیان سەبارەت بە جینۆساید ٢٠١٨.
- بەشداریی کۆنگرەیەکی سەبارەت بە داعش و تاوانەکانی لە ڕۆژئاوای کوردستان کردووە، ٢٠١٩.

لە لای ڕاستەوە: نووسەر سمکۆ سابیر، نە ناسراوە

- بەشداریی لە چەندین پێشانگا دۆکۆمێنتاری لە بواری تاوانی ئەنفال کردووە لەوانە:
- پێشانگای کەلار لە یادی جارِی گەردوونیی مافی منالان و منداڵە بێنازە ئەنفالکراوەکانی کورد ٢٠١٥.
- پێشانگای ساڵیادی تاوانی ئەنفال لە سلێمانی ئەمنەسورەکە ٢٠١٦.
- پێشانگای ساڵیادی تاوانی ئەنفال لە زانکۆی گەرمیان ٢٠١٦.
- پێشانگای ساڵیادی تاوانی ئەنفال لە هەڵەبجەی شەهید ٢٠١٦.
- پێشانگایەک لە وڵاتی تورکیا ٢٠١٦.
- پێشانگای لە ناحیەی زینانە، ناوچەی داویە ٢٠١٧.
- پێشانگای ناحیەی جەبارە، کفری ٢٠١٧.
- پێشانگای سلێمانی هۆڵی تەوار ٢٠١٦.
- دوا پێشانگاشی لە قەڵای نوگرە سەلمانی سەر بە پارێزگای سەماوەی باشووری عێراق بووە، ئێستاش هەر بەردەوامە لەکاری دۆکیۆمێنتاری و توێژینەوە لەم بوارەدا.

چەندین جاریش خەڵات و رِێزلێنانی بۆ کراوە لەوانە:

لە لای راستەوە: نە ناسراوە، نووسەر سمکۆ سایير

لە لای ڕاستەوە: نووسەر سمکۆ سابیر، نە ناسراوە

نووسەر سمکۆ سابیر

- خەڵاتی وەزارەتی شەهیدان و ئەنفالکراوان لەساڵی ٢٠١٣.
- خەڵاتی ڕێکخراوی قوتابیانی کوردستان ٢٠١٦.
- خەڵاتی مەدالیای ئاڵتونی شێخ حسێنی هەزار کانی ٢٠٢٠.
- خەڵاتی سەنتەری لێکۆڵینەوەی ستراتیژی رۆژئاوای کوردستان(NRLS) ٢٠١٨.
- خەڵاتی زانکۆی گەرمیان ٢٠١٧.
- خەڵاتی سەنتەری لێکۆڵینەوەی ستراتیژیی ڕۆژئاوای کوردستان (NRLS) ٢٠١٩.

بەرهەمەکانی نووسەر و لێکۆڵەر سمکۆ سابیر

- خەڵاتی زانکۆی سۆران ٢٠١٧.
- خەلاتی بەڕێوبەرایەتی گشتیی رۆشنبیری و هونەری گەرمیان ٢٠١٨.
- خەڵاتی ئامادەیی مستەفا رەشید ٢٠١٩.
- خەلاتی بەڕێوبەرایەتیی گشتیی کتێبخانەکانی گەرمیان ٢٠١٧.
- خەڵاتی ساڵی ڕێکخراوی هاوکاری ئەڵمانی.
- خەلاتی بنەماڵەی شێخ حوسێنی هەزارکانی ٢٠٢٣.

ئێستاش هەر بەردەوامە لەکاری دۆکیۆمێنتاریی و توێژینەوە لە بواری ئەنفال و جینۆساید، هەر سەرکەوتوو و بەردەوام بێت و خزمەتی ئەدەب و خانەوادەی شەهید و ئەنفالکراوان.

سەرچاوەکان:

١ - کورتەیەک ژیاننامەی نووسەر و لێکۆڵەر سمکۆ سابیر، هاوڕێم شاعیری بواری ئەدەبیاتی منداڵان سۆران نەدار لە کەلارەوە بۆی ناردووم، سوپاسی دەکەم.

٢ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

سوسیکا سمۆ

خانمە هونەرمەندی گۆرانیبێژی ئازا و بوێر و ڕێچکەشکێنی کوردانی ئێزیدیی ئەرمەنستان، ڕەوانشاد خاتوو سوسیکا سمۆ...

ناوی تەواوی(سوسیکا سمۆ- سوسیکا سیمۆ)کە بە(لۆ لۆ مهۆ)ش ناسراوە، لە ساڵی ١٩٢٥ لە گوندی(مێرەکی)سەر بە هەرێمی(ئەلەگزێ) ی ئەرمینیای سۆڤییەتی جاران لە خێزانێکی کوردی ئێزیدی پەنابەر لە دایکبووە، لە ساڵی ١٩١٤ بنەماڵەکەیان لە ئەنجامی جینۆسایدی ئێزیدییەکان و ئەرمینییەکان ڕوویان لە ئەرمینیا کردووە، پاش ماوەیەک چوونەتە ناوچەی(گیومەرێ)و لەوێ نیشتەجێبوونە، ئەو بەردەوام بووە لە خوێندنەکانی تاوەکو بڕوانامەی دکتۆری بە دەستهێناوە، لە نەخۆشخانەکانی ناوچەی ئێریڤان خزمەتی کردووە.

جینۆسادیدی کوردانی ئێزیدی و ئەرمەنییەکان زۆر کاریگەریی لێکردووە، زۆر حەزی لە گۆرانی و مۆسیقای کوردی بووە، ئەو بیر و فیکری(چەپ) ی هەبووە باوەڕیشی بە یەکسانیی ژن و پیاو هەبووە و زۆریش لایەنگری چینی هەژار و کرێکار بووە، هەر چەندە داب و نەریت ئەو کات بۆ ژنان زۆر سەخت و توند و تیژ بووە، بەڵام ئەو وەکو کچە کوردێکی ئازا و بوێر و ڕێچکەشکێن گوێی نەداوەتە خانەوادەکەی و وازی لە کاری

هونەرمەند سوسیکا سمۆ لە کاتی گۆرانیی وتندا

پزیشکی هێناوە و ڕووی لە بواری هونەری گۆرانیی وتن و کارکردن لە ڕادیۆی کوردیی یێریڤان کردووە، دواتر هاوسەرگیری لەگەڵ هونەرمەندی بەناوبانگی ئەرمەنی(کولیا نەفتاڵیان) کردووە.

ئەو بۆ دەرخستنی حەز و ئارەزووەکانی و زیندووکردنەوەی کەلتووری ئێزدییەکان، بۆ یەکەم جار ساڵی ١٩٤٦ دەستی بە وتنی گۆرانی و لاوک و بەستەی بە زمانی کوردی و ئەرمەنی کردووە، لەگەڵ هاوسەرەکەی(کولیا نەفتاڵیان) وەکو دوێت چەند کارێکی هونەری جوان و ئاست بەرزیان لە ڕادیۆی کوردی یێریڤان تۆمارکردووە و ناوبانگیان لە زۆربەی هەرێمەکانی ئەو کاتی سۆڤییەت بڵاوبۆتەوە، هەروەها کاری هونەری دوێتی لەگەڵ هونەرمەندی گۆرانیبێژ(عەگیدی جمۆ)ش کردووە، بە لاوک و بەستە خۆشەکانی توانیویەتی کەلتووری کوردانی ئێزیدی زیندوو بکاتەوە و

کەلتووری نەتەوەکانی دیکەش لە گەڵ کەلتووری کوردی ئاشنا و ئاوێتە بکات.

هونەرمەندی گۆرانیبێژ سوسیکا سمۆ یەکەمین ئافرەتی کوردە کە لە(گۆڕەپانی سوور- الساحة الحمراء) لە مۆسکۆ گۆرانی وتووە، زۆریش بە شۆڕشی ئەکتۆبەری سۆڤیەت و ڤلادیمیر لینین سەرسام بووە، دوو گۆرانیشی بۆ ستایشی لینین وتووە بە ناوەکانی(لینینی مەزن، لینین ڕابوو

لە لای ڕاستەوە: نەناسراوە، هونەرمەند سوسیکا سمۆ، نە ناسراوە

مە ڕزگار بوون). لە ئەلبۆمی یادگارییەکان چەندین گۆرانی دیکەی هەیە بە زمانی کوردی و ئەرمەنی لەوانە:(هەی باری باری، هەی جانێ جانێ، لێ لێ نارین و چەندانی دیکەش).

هونەرمەند سوسیکا سمۆ لە ساڵی ١٩٧٧ لە یێریڤان کۆچی دوایی کردووە، چەندین جل و بەرگی کوردی نەخشکراو چنراو و سامانێکی زۆری لە گۆرانیی فۆلکلۆریی کوردی لە دوای خۆی بۆ نەوەکانمان بەجێهێشتووە، هیچ منداڵیشی نەبووە، ڕەونی شاد و ئارام و ئاسوودە بێت.

سەرچاوەکان:

١ - کوردیپێدیا.

٢ - ویکیپیدیا- ئینسکلۆپیدیا ئازاد.

٣- khaktv، فلمێکی دوکیومێنتاری لە ٢٤ - ٢ - ٢٠٢١.

٤ - نووسینێک لە ماڵپەری فەیسبووکی کاوە پشداد، لە ١٦ - ١ - ٢٠٢١.

٥ - KURDISH HERITAGE INSTITUTE، فلمێکی دوکیومێنتاری.

٦ - چەند وێنەکی هونەرمەند سوسیکا سمۆ، هاوڕێم نووسەر و ڕۆشنبیر جەمیلی مەلا قەرە لە سلێمانییەوە بۆی ناردووم.

٧- ئامادەکردن و نووسینی خۆم

بەختیار عەلی

هونەرمەندی شێوەکار و خۆشنووس و میدیاکار و فۆتۆگرافەر مامۆستا بەختیار عەلی..

ناوی تەواوی(بەختیار عەلی حەمە ڕەزا قەرەداخی)یە، لە ١٦ - ١٢ - ١٩٧٥ لە گەڕەکی (سابونکەران)ی ناو شاری سلێمانی لە خێزانێکی ئایینی و کوردپەروەر لە دایکبووە، خوێندنی سەرەتایی لە قوتابخانەی سەرچنار و ناوەندی لە برایەتی و ئامادەییشی لە ئامادەیی هەڵکەوت لە شاری سلێمانی تەواوکردووە، دواتر بەشی وێنەکێشانی لە پەیمانگای هونەرە جوانەکانی سلێمانی تەواوکردووە، ماوەی(٧) ساڵ مامۆستای هونەری بووە و، چەندین خولی کۆمپیوتەر و وێنەکێشان و خۆشنووسی کردۆتەوە.

هونەرمەندی شێوەکار و خۆشنووس و میدیاکار بەختیار عەلی هەر لە منداڵییەوە بە توانا و دەست ڕەنگین و خۆشنووسین بووە و بەهرەی وێنەکێشانیشی هەبووە، پاش تەواوکردنی خوێندن لە پەیمانگای هونەرە جوانەکان، شارەزایی و ئەزموونێکی زۆر باشی لە بواری ڕاگەیاندن و فۆتۆگرافی و کاری چالاکوانی مەدەنیی پەیدا کردووە، خۆبەخشانەش بەشداریی چەندین کاری لە بوارە جیاجیاکان کردووە، بۆ خزمەتی شاری سلێمانی و دەوروبەری.

له لای ڕاستەوە: شاعیری ناسراوی کورد قوبادی جەلیزادە، خاتوو هاوسەری شاعیر قوبادی جەلیزادە، هونەرمەند و میدیاکار بەختیارعەلی

له لای ڕاستەوە: هونەرمەند بەختیارعەلی، شاعیری دیاری کورد خاتوو کەژاڵ ئەحمەد، شاعیر و نووسەری بواری ئەدەبیاتی منداڵان مامۆستا ئەمین محەمەد

ئـەو وەکـو نووسـەر و ڕۆژنامەنـووس و هونەرمەنـدی شـێوەکار و خۆشـنووس و میدیـاکار، چەندیـن چالاکـی نوانـدووە لەوانـە:

- پاش سـاڵی ١٩٩١ وەکو نووسـەر چەندین بابەتی هەمەجۆری لـە ڕۆژنامـە و گۆڤـارە کوردییـەکان بڵاوکردۆتـەوە و، ماوەیـەک سـەرنووسـەری گۆڤاری(ئەسـتێرە)بووە و، چەنـد بابەتێکـی خۆشـی تێدا بڵاوکردۆتـەوە.

- ئەندامی دەستەی نووسەرانی گۆڤاری(شەهید)بووە، لە ژمارە(٠)ەوە تا ژمارە(٤١)و نووسەر و دیزایینەر و ڕاویێژکاری گۆڤارەکەش بووە.
- ماوەیەک خاوەنی ئیمتیازی گۆڤاری(نەوا)بووە و، هەر خۆشی کاری نووسین و دیزایین و سەرپەرشتیی چاپی کردووە.
- پێداچوونەوە و زمانەوانی و هەڵەچن و دیزایین و سەرپەرشتیی چاپی بۆ زیاتر لە(٨٠)کتێبی شاعیر و نووسەرانی کورد کردووە.
- بەشداریی بەشی زۆری خولەکانی ڕێکخراوی(NGO)ی کردووە.

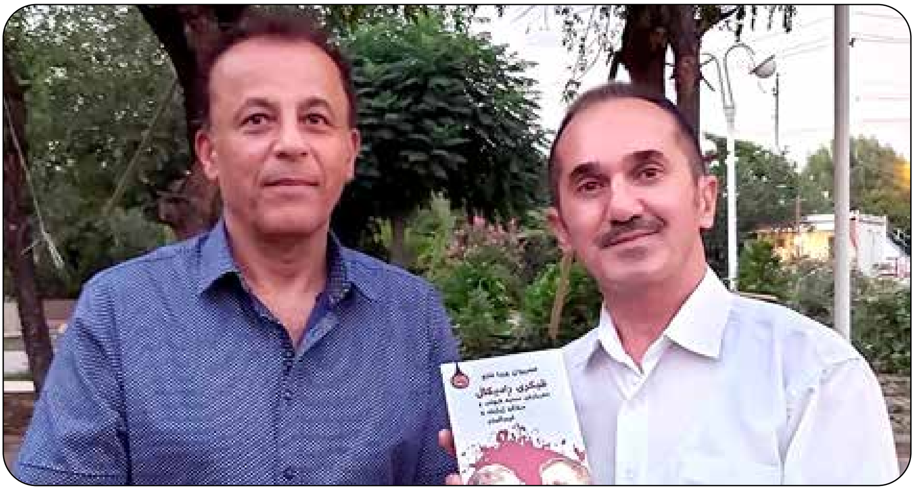

لە لای ڕاستەوە: هونەرمەندی شێوەکار و فۆتۆگرافەر بەختیارعەلی، نووسەر مەریوان وریا قانع

لە لای ڕاستەوە: شاعیری خاتوو کەژاڵ ئەحمەد، نووسەر خاتوو نەزەند بەگیخان، هونەرمەند بەختیارعەلی

- دوو پێشانگای شێوەکاریی تایبەت بەخۆی کردۆتەوە و، بەشداریی لە چەندین پیشانگای شێوەکاری و فۆتۆگرافی و خۆشنووسی هاوبەشیشی کردووە.
- ئەو ماوەیەی لە پەیمانگای هونەرە جوانەکان بووە، چەندین خول و وانەی کۆمپیوتەر و وێنەکێشان و خۆشنووسی وتووەتەوە.
- ئەندامی سەندیکای هونەرمەندانی کوردستان- لقی سلێمانییە.
- بەڕێوەبەری نووسینگەی ڕێکخراوی(ئیبن مستۆفی)یە بۆ پەرەپێدانی کۆمەڵایەتی لە سلێمانی.
- بەڕێوەبەری ڕاگەیاندنی ڕێکخراوی(لیانا)یە بۆ هزری مرۆڤدەستی.
- بەبەردەوامی و خۆبەخشانە ڕووماڵی بەشی زۆری کۆڕوکۆبوونەوە وفیستیڤاڵ و کۆنفراس و کۆنگرە ئەدەبی و ڕۆشنبیرییەکانی شاری سلێمانی و شار و شارۆچکەکانی دیکەی دەوروبەری کردووە.
- چەندین چاوپێکەوتن و دیمانەی ڕادیۆیی و تەلەفزیۆنی ئەنجامداوە.
- چەندین جار خەڵات و ڕێزلێنانی بۆ کراوە.

لە لای ڕاستەوە: هونەرمەند بەختیارعەلی، شاعیر و چیرۆکنووس خاتوو زارا ئەحمەد جاف

بەرهەمەکانی هونەرمەند بەختیارعەلی

بۆ هونەرمەندی شێوەکار و خۆشنووس و میدیاکار بەختیار عەلی هەر سەرکەوتوو و بەردەوام بێت بۆ خزمەتی هونەری کوردی بە هەموو جۆرەکانییەوە.

سەرچاوەکان:

١ - کورتەیەک ژیاننامە و بەرهەمەکانی هونەرمەند بەختیارعەلی کە لەسەر داخوازیی من لە سلێمانی بۆی ناردووم، سوپاسی دەکەم.

٢ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

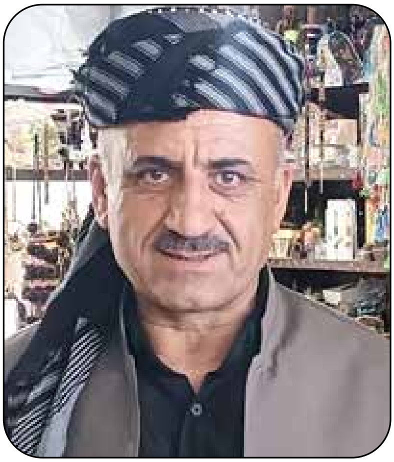

دکتۆر ئەمیر کۆیی

نووسەر و وەرگێڕ و ڕاهێنەر و چالاکوانی بواری پەرەپێدانی مرۆیی دکتۆر ئەمیر کۆیی...

ناوی تەواوی(ئەمیر ئەحمەد عەبدولقادر)ە، لە ناوەندی ئەدەبی و هونەری بە دکتۆر ئەمیر کۆیی ناسراوە، لە ساڵی ١٩٧٢ لە گوندی(سەردۆڵ)ی دۆڵی خوشناوەتی لە خێزانێکی ڕۆشنبیر و هونەردۆست و کوردپەروەر لە دایکبووە، قۆناغەکانی خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی لە شاری کۆیە تەواوکردووە، ساڵی ١٩٨٨ لە کۆلیژی(الإدارة والإقتصاد- ئابووری و کارگێڕی)ی زانکۆی موسڵ وەرگیراوە، دواتر خوێندنی خۆی گواستۆتەوە هەمان کۆلیژ لە زانکۆی سەلاحەدین و، ساڵی ١٩٩٢ تەواوی کردووە، لە ساڵی ٢٠١٨ بڕوانامەی ماستەری لە کۆلیژی لەندەن بۆ زانستە مرۆییەکان(كلية لندن للعلوم الانسانيية) لە زانستی ئابووری وەرگرتووە، نامەی ماستەرەکەی بەناو نیشانی(تحليل اثر الازمة في توفير الحاجات الاساسية لسكان قضاء رانيه) بووە، ئەو هەر بەردەوام بووە لە خوێندن ساڵی ٢٠٢١ بڕوانامەی دکتۆراشی لە هەمان پسپۆری لە زانکۆی زینس (zenith university)ی وڵاتی بەریتانیا بەدەستهێناوە، ناونیشانی تێزی دکتۆراکەی (تحليل اثر الفساد الاقتصادي في المستوى العلمي للتدريسين في جامعات اقليم كوردستان – العراق) بووە، لە ١٢ - ١١ - ١٩٩٤ وەکو

له لای ڕاستەوە: نەناسراوە، نووسەر دکتۆر ئەمیر ئەحمەد کۆیی

مامۆستای ناوەندی و بۆ ماوەی دوو ساڵ لە قوتابخانە ناوەندی(ئیلنجاغ) دامەزراوە و، ساڵی ١٩٩٦ گواستراوەتەوە قوتابخانەی ئامادەیی ڕانیەی ئێواران و بۆ ماوەی(١٤)ساڵ بەردەوام بووە.

نووسەر و وەرگێر دکتۆر ئەمیر کۆیی تا ئێستا کۆمەڵێک بەرهەمی پوخت و سوودبەخشی لە بوارەکانی ئابووری و کۆمەلایەتی و پەروەردەیی و وەرگێڕانی بابەتی هەمەجۆری دیکە، چاپ و بلاوکردۆتەوە، کە ئەمانەن:

- لەگەڵ هەڵۆکان بەرز بفڕە، چیرۆک، ٢٠١٥.
- دکتۆری دەروونی منداڵەکەت بە، دەروونی،٢٠١٥.
- بەرەو ترۆپکی سەرکەوتن، پەرەپێدانی مرۆیی،٢٠١٥.
- پەروەردەی ژینگەیی، ژینگە، ٢٠١٥.
- بەرەو ئامانج ، چیرۆک، ٢٠١٦.
- کلیلی دەرگانی ژیان، چیرۆک، ٢٠١٩.
- خێزانی بەختەوەر،خێزان، ٢٠٢٠.
- ببە بە وتاربێژێکی سەرکەوتوو و کاریگەر، ٢٠٢٣.
- جیهانگیری لەنێوان ئەرێنی و نەرێنیدا، ٢٠٢٣

- ٥٥٥ وتەی سەرکەوتووان لە ژیان، سەرکەوتن، ٢٠٢٤ .
- دایکنامە، چیرۆک،٢٠٢٤.
- باوکنامە، چیرۆک،٢٠٢٤.
- هاوسەرنامە، چیڕۆک، ٢٠٢٤.
- مامۆستانامە، چیڕۆک،٢٠٢٤.
- پاشانامە،(چیڕۆک)،٢٠٢٤ .
- دانیشتنە دەروونییەکان، دەروونی، ٢٠٢٤ .
- ببە پێشەنگ بۆ منداڵەکانت، پەروەردەیی.

ئەو چەندین وتار و لێکۆڵینەوە و توێژینەوەی لە بوارە جۆربەجۆرەکان لە ڕۆژنامە و گۆڤارە کوردییەکان بڵاوکردۆتەوە، لەوانە(پەیام، بڕیار، ژیار، پەنجەرە، کەسێتی سەرکەوتوو، هاوبەشی، خازر، توێشوو، تاوی کۆمەڵایەتی، چرای ڕوناکی، بابان، سایە، ئابووریی سیاسی، نەوەی نوێ، پەیامی زانایان، ڕێ، پەرلەمانتار، چارە، ژینی نوێ، پەیڕەو، خەرمانە، لڤینی بنیاد، لڤینی زانستی، ڕوناکی دڵان، نمە باران، مامۆستا، ئایندەسازی، کوردنما، داهێنان و چەندانی دیکەش).

لە لای ڕاستەوە: نووسەر دکتۆر ئەمیر ئەحمەد کۆیی، هونەرمەندو نووسەر دکتۆر کەیفی ئەحمەد

بەرهەمەکانی دکتۆر ئەمیر ئەحمەد کۆیی

نووسەر دکتۆر ئەمیر کۆیی وەکو میدیاکار و و رۆژنامەنووس و خۆبەخشی بواری پەرەپێدانی مرۆیی چەندین چالاکیی دیکەی هەبووە، لەوانە:

- لە ساڵی ٢٠١٣ەوە، وەکو ڕاهێنەری بواری پەرەپێدانی مرۆیی کار دەکات.
- بەشداریی لە(٦) کۆنگرەی نێودوڵەتی لە بواری پەرەپێدانی مرۆیی کردووە.
- لە کۆنگرەی چوارەمی باڵیۆزانی پەرەپێدانی مرۆیی لە ماڵدیف (مالی) ساڵی (٢٠١٥) بەشداری کردووە و(٣)مەدالیای زیوین و برۆنزی بەدەستهێناوە.

- (٢) مەدالیای برۆنزیی و (٣) بڕوانامە لە کۆنگرەی پێنجەمی باڵیۆزانی پەرەپێدانی مرۆیی (ئەستەنبوڵ) ساڵی ٢٠١٦ بەدەستهێناوە.
- ئەندامی سەندیکای ڕۆژنامەنووسانی کوردستانە.
- ماوەیەک سەرنووسەری گۆڤاری (پەیام) بووە.
- ئەندامی دەستەی نووسەرانی گۆڤاری (برەو) بووە.

خەڵاتی دکتۆر ئەمیر ئەحمەد کۆیی

- لە کۆنگرەی یەکەمی ڕێکخراوی کوردۆنیا بۆ پەرەپێدانی مرۆیی، لە شەقڵاوە بەشداری کردووە ساڵی ٢٠١٥.
- چەندین بەرنامەی ڕادیۆیی و تەلەفزیۆنی ئامادە و پێشکەش کردووە، چەندین چاوپێکەوتن و دیمانەی ڕادیۆیی و تەلەفزیۆنیشی ئەنجامداوە.
- لە ساڵی ١٩٩٢ەوە، ئەندامی تیپی شانۆی کۆیە، لە چەند کارێکی شانۆیی و تەلەفزیۆنی بەشداری کردووە.

چەندیش جار خەڵات و ڕێزلێنانی بۆ کراوە لە ناوەوە و دەرەوەی کوردستان.

بۆ نووسەر و وەرگێڕ و چالاکوانی بواری پەرەپێدانی مرۆیی دکتۆر ئەمیرکۆیی هەر سەرکەوتوو بەردەوام بێت بۆ خزمەتی زمان و هونەری کوردی.

سەرچاوەکان:

١ - کورتەیەک لە ژیاننامە و بەرهەمەکانی دکتۆر ئەمیر کۆیی، دکتۆر کەیفی ئەحمەد لە کۆیە بۆی ناردووم، سوپاسی دەکەم.
٢ - ئامادەکردن و نووسینی خۆم.

خاتوو نەسرین حەسەن سمایل

ژنێکی بەخشندە و میهرەبان

لەسەر داخوازی و پێداگریی هەر یەک لە نووسەر و ڕۆژنامەنووس مامۆستا(عەبدوڵڵا زەنگەنە) لە هەولێر، شاعیر و نووسەری بواری ئەدەبی منداڵان مامۆستا(ئەمین محەمەد) لە سلێمانی، بە ڕاوێژکردنیش لەگەڵ هەر یەک لە شاعیری دیار و ناسراوی کورد خاتوو(کەژاڵ ئەحمەد) و هاوڕێی دێرینم نووسەر و ڕۆژنامەنووس مامۆستا(هیوا سەرهەنگ) و نووسەر و ڕۆژنامەنووس و میدیاکار(مامۆستا ئیحسان ڕەشاد موفتی) و هونەرمەندی دیزایینەر(عوسمان پیرداود کاوس)، وا بە چەند دێڕێک هاوسەر و هاوکاری سەرەکیم لەم پرۆژە ئەدەبییەم بەسەردەکەمەوە.

ناوی تەواوی(نەسرین حەسەن حاجی سمایل سارمەمی)یە، لە ساڵی ١٩٥٩ لە شاری هەولێر لە خێزانێکی هەژار و زەحمەتکێش و کوردپەروەر لە دایکبووە، باوکی ئەو، برای ڕەوانشاد(مەلا عەولای حاجی سمایل ناسراو بە مەلا ماتۆڕ)ە، لە کۆتایی پەنجاکانی سەدەی ڕابردوو سەرباز بووە، هەر لە گەڵ هەڵگیرسانی بزووتنەوەی چەکداریی ڕزگاریخوازی کوردیمان ساڵی ١٩٦١ ڕووی لە شاخ کردووە و بووەتە پێشمەرگەی کوردستان، بەشداریی بەشی زۆری داستانە قارەمانێتییەکانی پێشمەرگەی کوردستانی کردووە، لە ساڵی ١٩٦٣ لە یەکی لە شەڕەکانی نزیک گوندی(قەشقە و خوڕ

له لای ڕاستەوە: مامۆستا و نووسەر حەمە کەریم ڕەمەزان هەورامی، نەجمەدین عەزیز سمایل، خاتوو نەسرین حەسەن ئیسماعیل، خاتوو هاوسەری نووسەر حەمە کەریم ڕەمەزان هەورامی

لە لای ڕاستەوە: نووسەر و ڕۆژنامەنووس بەهائەدین جەلال مستەفا، دکتۆر جمشید حەیدەری، خاتوو میدیا نەجمەدین، خاتوو نەسرین حەسەن ئیسماعیل، خاتوو ماردین نەجمەدین، نەوەکانمان جولیا و تالیە، لە کاتی نمایشکردنی بەرگی پێنجەمی کتێبی(خۆم و ئەستێرە گەشەکان)لە هۆڵی یەکێتیی نووسەرانی کورد- لقی هەولێر

خوڕ)ی سەر بە ناحەی قوشتەپە شەهید کراوە. پاش شەهیدبوونی باوکی، لەگەڵ دوو خوشکی دیکەی بە ناوەکانی(نازەنین، جوان)مەلا عەولای حاجی سمایلی مامیان گۆش و پەروەردەی کردووون.

خاتوو نەسرین حەسەن ئیسماعیل یەک ڕۆژیش نەچۆتە بەر خوێندن، بەڵام زمانەکانی(عەرەبی، هۆڵەندی، کەمێک فارسی و ئینگلیزیش)دەزانێت،

هـەر لـە کۆتایـی شەسـتەکانی سـەدەی ڕابـردوو دەسـتی بـە خوێندنـەوەی شـیعری شـاعیرانی کلاسـیکی و نوێخـوازی کـوردی و عـەرەبـی و شـاکارە عەربییەکانیش لەوانە نووسینەکانی(ئیحسـان عەبدولقدوس، نەجیب مەحفوز، تەها حسین هتد..)و شـاکارە بیانییە وەرگێڕدراوەکان لەوانە(الشـیخ و البحر، الام، احدب روتردام، البؤسـاء، چەندانـی دیکەش)کـردووە، سـەرەڕای هەمـوو ئـەو گۆڤـارە کـوردی و عەرەبییانـەی کـە ئـەو سـەردەم دەردەچـوون، ئـەو خۆی دەڵێت؛(هەمـوو ئـەو کتێـب و ڕۆژنامـە و گۆڤارانـەی بۆ مامـم واتە(مـەلا عەولا)دەهـات، یـان لـە کتێبخانەکـەی هەبـووە هـەر هەمـووم خوێندۆتـەوە، بـە

لە لای ڕاستەوە: خاتوو نەسرین حەسەن ئیسماعیل، شاعیری دیار و ناسراوی کورد خاتوو کەژاڵ ئەحمەد، نەجمەدین عەزیز سمایل

لە لای ڕاستەوە: خاتوو میدیا نەجمەدین، تالیە، خاتوو نەسرین، خاتوو بێلان غازی سارمەمی، نەجمەدین عەزیز، خاتوو ماردین نەجمەدین، نەوەکانمان(میلان، ئادەم، جولیا)، لە هۆڵی نووسەرانی کورد لە هەولێر

ڕەوانشاد
مەلا عەولای حاجی سمایل ناسراو
بە (مەلا ماتۆڕ) ساڵی ١٩٦٨

شەهید
حەسەن حاجی سمایل سارمەمی،
ئەوەی لە ئامێزی نەسرین حەسەن ئیسماعیل

تایبەتی ئەوانەی لە سەر هونەر و هونەرمەندان زیاتر بایەخم پێدەدان).

بەندە پاش تەواوکردن و چاپی بەرگی یەکەمی کتێبی(خۆم و ئەستێرە گەشەکان)حەزم لێبوو درێژە بە پرۆژە ئەدەبییەکەم بدەم، بەڵام دیارە لە بەر نەبوونی توانای داراییم دوودڵ بووم، ئەویش خۆبەخشانە ئەو خشڵ و زێڕانەی(سەری چەند ساڵانە بۆم کڕیبوون) وتی بیانفرۆشە پڕۆژەکەت پێ تەواو بکە، هەرواش بوو بەیەکەوە و پشتگیریی ئێوەی ئازیز گەیاندمانە(١٠) بەرگ، ئەوە سەرەڕای شەونخونی کردنی لەگەڵم و پشتگیری و هاندانی و هەندێ جار کاندیکردنی هەندێ لە(هونەرمەندانی گۆرانیبێژ و ئەکتەر و مۆسیقاژەن)یش.

سەبارەت بە خاتوو نەسرین حەسەن ئیسماعیل ئەدیب و نووسەرانی کورد هەندێکیان هەر بە بێ ئەوەی بیناسن ستایشییان کردووە، نووسەر و ڕۆژنامەنووس و لێکۆڵەری دیار و ناسراوی کورد مامۆستا(عەبدوڵڵا

زەنگەنە)سەبارەت بەم پڕۆژە ئەدەبییە و هاوسەرەکەم، ئەم نووسینە جوانەی بۆ نووسیوم، وا وەکو خۆی دەینووسمەوە(مامۆستای خۆشەویست..سەلام و ڕێز.. وەکو بیستوومە لەبەر بێ پوولی دەتەوێ ئەم پڕۆژەیە ڕابگریت، بۆیە لێرەدا دەمەوێ لە بارەی ئەم پڕۆژەیەت سەرنجت بۆ یەک دوو خاڵی گرنگ ڕابکێشم:

یەک : دەستتان خۆش بیت وا ناوەڕۆکی پێڕستی ناوەکانی بەرگەکانی پێشووتان لەگەڵ دوا بەرگ داناوە، لەم بارەوە پیرۆز بابیت لێدەکەم، کەوا پڕۆژەکەت خستووەتە بەردەستی کاک عوسمان پیرداود بۆ ئەوەی ئەو مامەڵە عیلمیانەی لەگەڵدا بکات.

دوو: کەم و کوڕییەکی گەورەی ئەو پڕۆژەی جەنابت ئەوەیە هەقی هاوکارە سەرەکییەکەی ئەو پڕۆژەیەی خۆت نادیدە گرتووە، بەوەی باسێکی ئەوتان نەکردووە، من چ لەوە بکەم تۆ لە قولینچکێک بە دێڕ یان

لە لای ڕاستەوە: نەجمەدین عەزیز سمایل، نەوەکانمان ژینۆ هەکار، تاریق هەکار، خاتوو نەسرین حەسەن ئیسماعیل

دوو دێڕێک ناویت هێنابێت، ئێ کاکی خۆم من دڵنیام ئەگەر ئەو نەبووایە باخەڵی تۆ یان بە شێوەکەی دیکە بڵێم، تۆ ئەو پیاوە نەبووی باخەڵت تژی بووبێت تا بێیت ئاوەها حەتەمیانە کتێبی خۆتی پێ چاپ بکەیت و، حاتەمیانەش بیبەخشیەوە، دەبێ خوێنەران بزانن ئەو خانمەی جەنابت کێیە و کچی کێیە و کەی لەدایک بووە و خەڵکی کوێیە و کەی بووەتە هاوسەری ئێوە و ..هتد.

من لێت دەپرسم، ئایا جەنابت ئاگاداری ئەوە هەیت، لە کۆتایی حەفتاکانی سەدەی ڕابردوو هێمنی شاعیر، لە پێشەکی دیوانی تاریک و ڕوون، ڕەخنەی لەسەر ناونەهێنانی ژنەکەی لێگیرابوو، وەک بیرمە هەر ئەوسا ئەو دانی بەم هەڵەیەی خۆیدا نا بوو، بەوەی لەسەر لاپەڕەکانی ڕۆژنامەی برایەتی یان عێراق داوای لێبوردنی لە خوێنەرانی کردبوو، بەڵام دوای چی؟ وەکو لە کوردەواری دەڵێن کەنگر و ماست بە وەختی خۆی، دە کەوایە دوای ئەم تێبینییەم، وەرە ئەو تەوقە بشکێنە و هەندێک لە کاتی خۆت بۆ نووسینەوەی سەربردەی ئەو خانمەت تەرخان بکە، تا خوێنەران، بە منیشەوە، بزانین ئەو خانمە کێیە وای کردووە، تۆ بتوانیت ئەو هەموو دەستەبژێرە لە دووتوێی لاپەڕەکانی پرۆژەکەی خۆت کۆ بکەیتەوە، خۆ ئەگەر پاساوی ئەوە بێنیتەوە گوایە جێ نەماوە و لاپەڕەکانی ئەو بەرگەی پرۆژەکەت کلۆب کردووە، ئەوە من ئاسانکاریت بۆ دەکەم و دەڵێم دەتوانی

نەجمەدین عەزیز و خاتوو نەسرین لە گەڵ چەند خاتوونێکی قوتابیانی کۆلێژەکانی زانکۆی سلێمانی لە کاتی نمایشکردنی بەرگی پێنجەمی کتێبی(خۆم و ئەستێرە گەشەکان)لە هۆڵی نووسەرانی سلێمانی

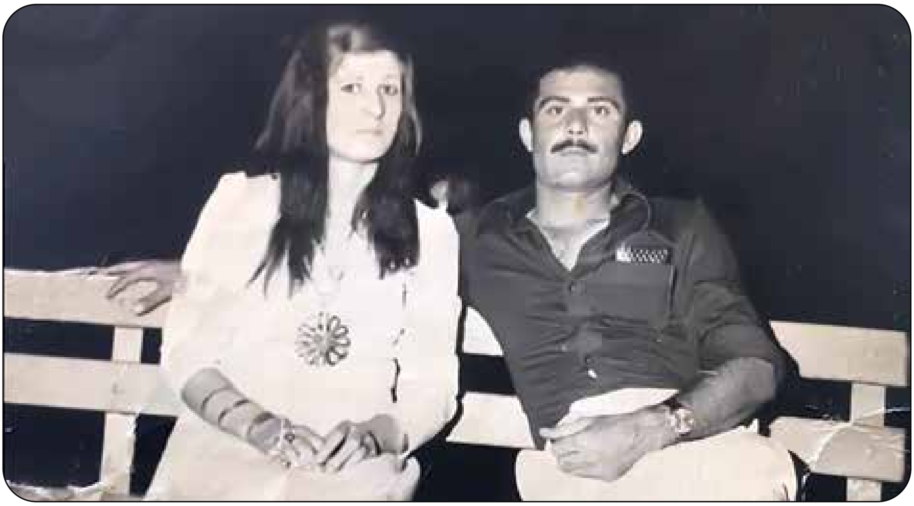

لەلای ڕاستەوە: میدیاکار نەجمەدین عەزیز سمایل، خاتوو نەسرین حەسەن ئیسماعیل ساڵی ١٩٧٥ لە بەغدا

لە لای ڕاستەوە: نەجمەدین عەزیز سمایل، خاتوو نەسرین حەسەن ئیسماعیل

ناوی من وەلا بنێیت و بە تێر و تەسەلی باسی ئەومان بۆ بکەیت.؟ ئیتر ئەوەندە ماوە بڵێم بۆ پیاوی ئاقڵ ئاماژەیەک بەسە، سەرکەوتنی هەموو کەسێکم مەبەستە، هەر بمێنیت و وڵات ئاوەدان).

عەبدوڵڵا زەنگەنە

٥ – ٤ – ٢٠٢٤

شاعیر و نووسەری بواری ئەدەبی منداڵان مامۆستا(ئەمین ئەحمەد)

لە لای ڕاستەوە دانیشتووەکان: خاتوو نازەنین حەسەن ئیسماعیل، ڕەوانشاد مەلا عەولای حاجی سمایل(مەلا ماتۆڕ) ئەوەی لە باوەشیەتی خاتوو جوان حەسەن ئیسماعیل، ڕاوەستاوەکان لە ڕاستەوە: خاتوو نەسرین حەسەن ئیسماعیل، ڕەوانشاد خاتوو خەدیجە قادر مەحموود سارمەمی هاوسەری مەلا عەولای حاجی سمایل (مەلا ماتۆڕ)

یش لە سلێمانییەوە ئەم نووسینەی دەربارەی خاتوو نەسرین حەسەن ئیسماعل)بۆ ناردووم، وا وەکو خۆی دەینووسمەوە:(دەڵێن لە پشت هەموو پیاوێکی سەرکەوتوو، ژنێکی سەرکەوتوو هەیە) ئەم وتەیە دەقاودەق لەگەڵ مامۆستا نەجمەدین یەک دەگرێتەوە، مامۆستا پڕۆژەیەکی زۆر گرنگ و دوورودرێژی تاقەت پڕوکێنی ئەنجامدا، دوورە وڵاتی و غەریبی هێندەی دیکە کاری مامۆستایان قورس کردبوو، پڕۆژەکەی نووسین و ئامادەکردنی دە بەرگ بوو لە کتێبی (خۆم و ئەستێرەگەشەکان) بەندە دووربەدوور کەم تا زۆر، ئاگام لە مامۆستا نەجمەدین بوو، لە کاتی نووسینەکانیدا، هەندێ جار بە شەو و بەڕۆژ، سەرقاڵی نووسین وگفوگۆ و ڕاستکردنەوە

و ساخ کردنەوەی ژیانی ئەو کەسایەتییانە بوو، کە بەسەری دەکردنەوە، ئەوەی لێرەدا من مەبەستمە و دەمەوێ ئاماژەی پێبدەم، هاوسەری بەڕێزی مامۆستا نەجمەدین خاتوو(نەسرین حەسەن ئیسماعیل) دەتوانم بڵێم ئەو خاتوونە بەڕێزە لەدوای مامۆستا نەجمەدین پشکی شێری ئەرک و ماندووبوونی بەردەکەوێت، ئەمە سەرباری ئەوەی لە ڕوی داراییەوە، گەورەترین پاڵپشت و هاوکاری پڕۆژەکەی بووە، تا ئەو ئاستەی هەموو زێڕی تایبەتی خۆی بۆ فرۆشتووە، بەپێچەوانەی زۆربەی زۆری خانمانەوە کە هەمیشە داوای زێڕ لە هاوسەرەکانیان دەکەن. ئەوەی جێگای سەرنج و تێڕامانە ئەو خاتوونە بەڕێزە بەدرێژایی کارکردنی مامۆستا نەجمەدین، بەکرداریی هاندەر و پاڵپشتیکاری بوو، بەردەوام قاوە و قەڵەم و کاغەز و کۆمپیوتەری بۆ ئامادە دەکرد و، هەرگیز بێزاری و بۆڵەبۆڵی دەرنەدەبڕی، چونکە ئاشکرایە هاوسەری زۆربەی زۆری نووسەران هەمیشە خەریکی گلەیی و بناشت و بۆڵەبۆڵن، بەهاوسەرەکانیان دەڵێن(ئەرێ ئەوە تۆ خەریکی چیت؟ کەی واز لەم بەزمە دەهێنیت و ئاگایەکت لە ئێمە دەبێت؟) بەڕاستی مامۆستا نەجمەدین هەم کار و پڕۆژەکەی پیرۆز و جیاوازە و، هەمیش هاوژینە بەخشندە و میهرەبانەکەی، من تەمەننا دەکەم هەمیشە تەندروست بن، هیوای بەردەوامی و تەمەندرێژییان بۆدەخوازم.

ئەمین محەمەد

٣٠- ٣- ٢٠٢٤، سلێمانی

خاتوو نەسرین حەسەن ئیسماعیل لە ساڵی ١٩٧٥ لەگەڵ نەجمەدین عەزیز هاوسەرگیری کردووە و، خاوەنی دوو کچ و چوار کوڕین بە ناوەکانی(هەکار، میدیا، ماردین، هەندرێن، هەڤال و دانا) خوا لەگەڵ منداڵی ئێوەش تەمەن درێژیان بکات، بۆ خۆشی هەر ساغ و سەلامەت و ئەوها بەخشندە و میهرەبان بێت.

سەرچاوەکان:

١ - زانیاری و ئامادەکردنی خۆم.

سوپاسی میهرەبانیتان دەکەم

ئەو شاعیر و نووسەر و ڕۆماننووس و ڕۆژنامەنووسانەی
کە پێشەکییان بۆ هەر(١٠) بەرگی کتێبی (خۆم و ئەستێرە گەشەکان) نووسیوە:

بەرگی یەکەم:
شاعیر و ڕۆژنامەنووس و میدیاکار
نازم دڵبەند

بەرگی دووەم:
نووسەر و ڕۆژنامەنووس
هیوا سەرهەنگ

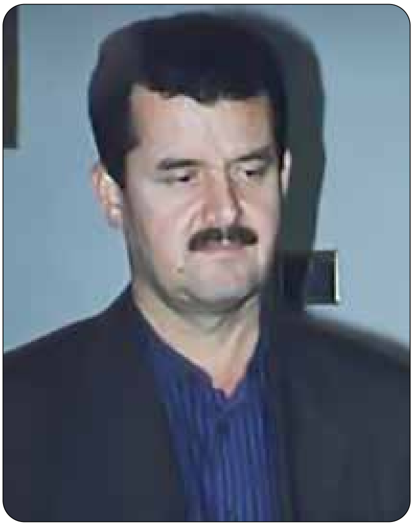

بەرگی سێیەم:
شاعیر و نووسەر و فەرهەنگناس
فەرهاد شاکەلی

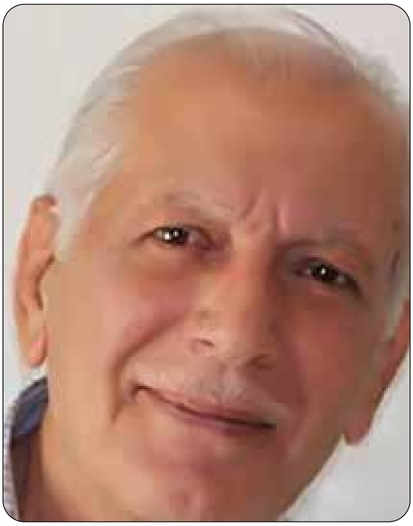

بەرگی چوارەم:
نووسەر و ڕۆژنامەنووس
سەربەست بامەڕنی

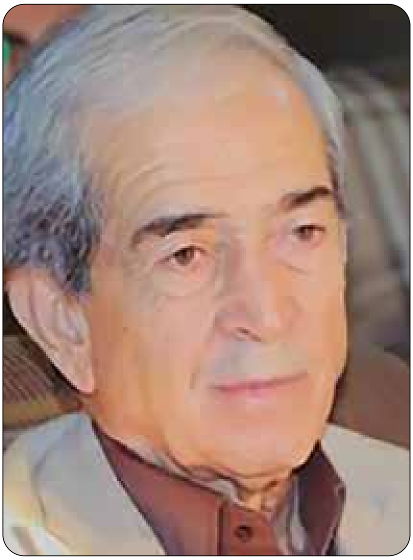

بەرگی پێنجەم:
نووسەر و ڕۆژنامەنووس
ممتاز حەیدەری

بەرگی شەشەم:
نووسەر و لێکۆڵەرو ڕەخنەگر
ڕێبوار سیوەیلی

بەرگی حەوتەم:
شاعیر و نووسەر و ڕۆژنامەنووس
خاتوو کەژاڵ ئەحمەد

بەرگی هەشتەم:
نووسەر و ڕۆژنامەنووس
فەرهاد عەونی

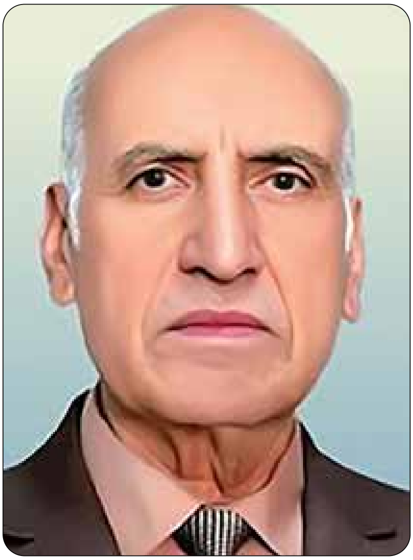

بەرگی نۆیەم:
شاعیر دکتۆر
عەبدولڕەحمان مزووری

بەرگی دەیەم:
نووسەر و چیرۆکنووس و ڕۆماننووس
جان دۆست

زۆر سوپاسی یەکێتیی نووسەرانی کورد لقەکانی هەولێر، سلێمانی، دهۆک، کەرکووک، ناوەندی خانی بۆ رۆشنبیری و راگەیاندن، کتێبخانەی کارێزی لە کەرکوک دەکەم کە ئەرکی ناساندن و دابەشکردنی هەموو بەرگەکانی کتێبی (خۆم و ئەستێرە گەشەکان) یان گرتە ئەستۆ، بۆ مێژوو و بۆ نەوەکانمان، ئەم وێنانەی کە لە کۆڕەکان گیراون، وەکو پاشکۆیەک لەم بەرگەدا بە ئەرشیفکراون.

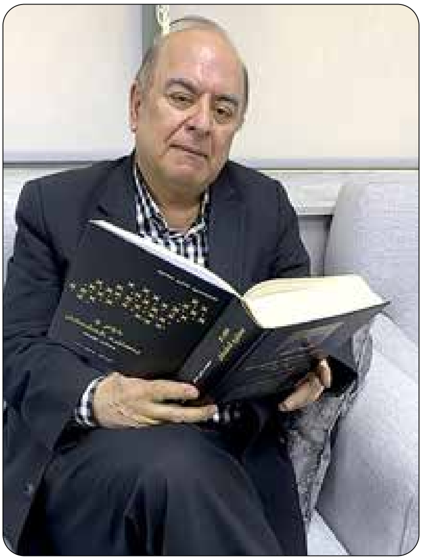

نووسەر و ڕۆژنامەنووس
ئازاد عەبدولواحید
جێگری سەرۆکی یەکێتیی نووسەرانی
کورد-مەڵبەندی گشتی

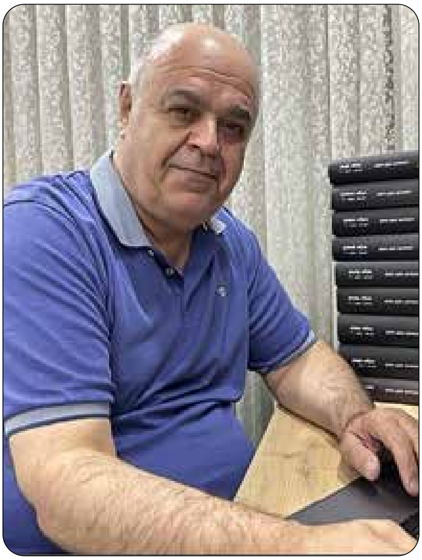

شاعیر و نووسەر و ڕۆژنامەنووس
عەبدولڕەحمان فەرهادی
سەرۆکی یەکێتیی نووسەرانی
کورد- لقی هەولێر

شاعیر و نووسەر
دکتۆر شێرکۆ عەبدوڵڵا سەرۆکی یەکێتیی
نووسەرانی کورد- لقی سلێمانی

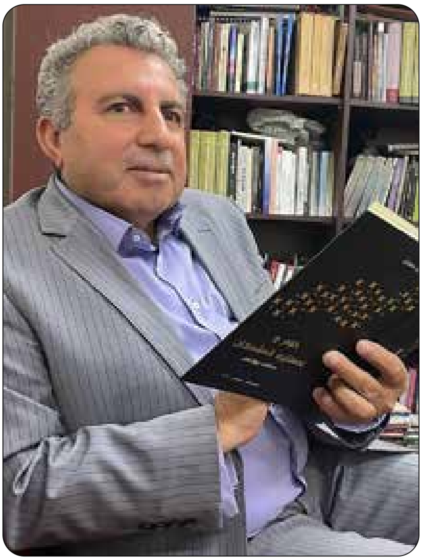

شاعیر و نووسەر و وەرگێڕ
حەسەن سلێڤانی سەرۆکی یەکێتیی
نووسەرانی کورد- لقی دهۆک

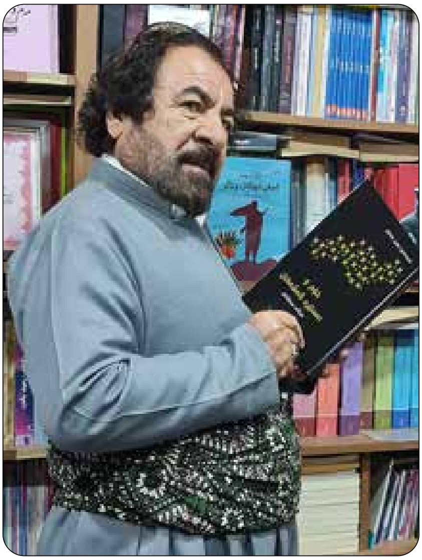

نووسەر و لێکۆڵەر
حەمە سەعید زەنگەنە
لە نووسەرانی کەرکووک

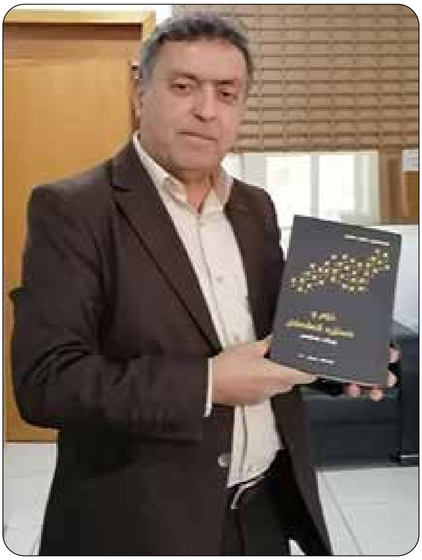

نووسەر و ڕۆژنامەنووس و لێکۆڵەر
ئیسماعیل بادی
لە ناوەندی (خانی)بۆ ڕۆشنبیری و ڕاگەیاندن

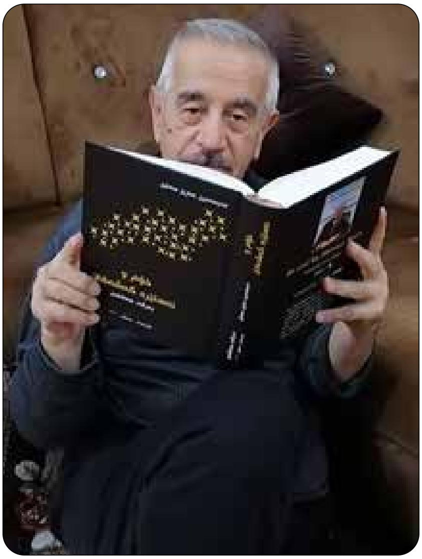

نووسەر و لێکۆڵەر
موسەدەق تۆفی
لە ناوەندی(خانی)بۆ ڕۆشنبیری و ڕاگەیاندن

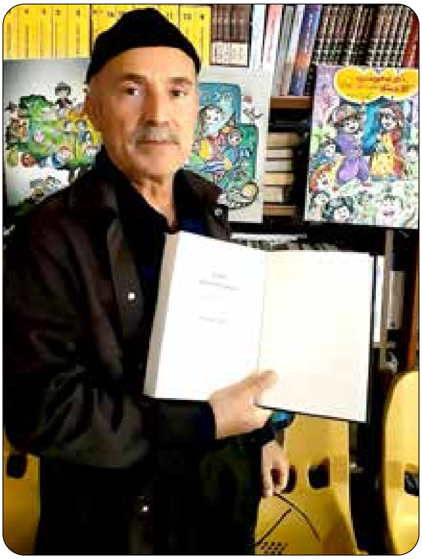

نووسەر و ڕۆژنامەنووس و وەرگێڕ
تاریق کارێزی
لە کەرکووک

پرۆفیسۆر
دکتۆر عەبدولفەتاح بۆتانی

دکتۆر
نەجاتی عەبدوڵلا

(پرۆفیسۆر
دکتۆر وریا عومەر ئەمین)

دکتۆر
مەغدید سەپان

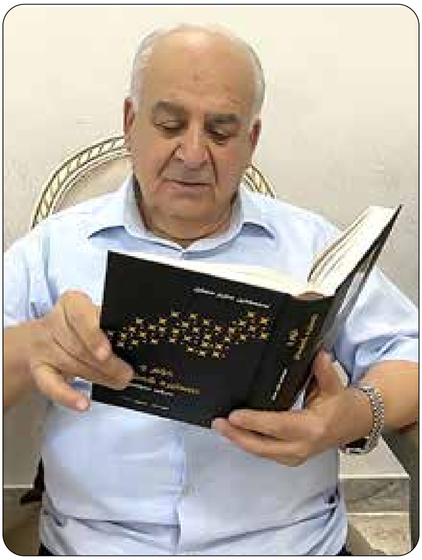

نووسەرو ڕۆژنامەنووس
فەرهاد عەونی

شاعیر
مەدحەت بێخەو

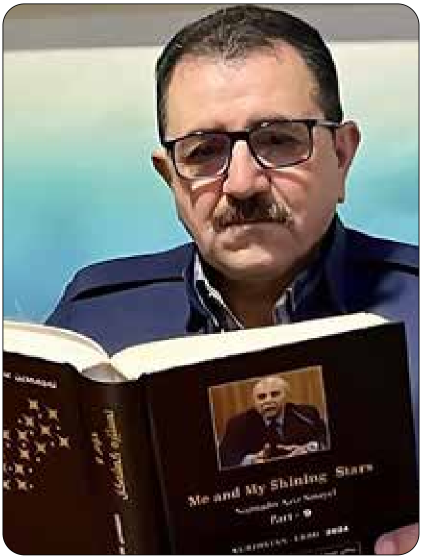

نووسەر
سالح هەرکی

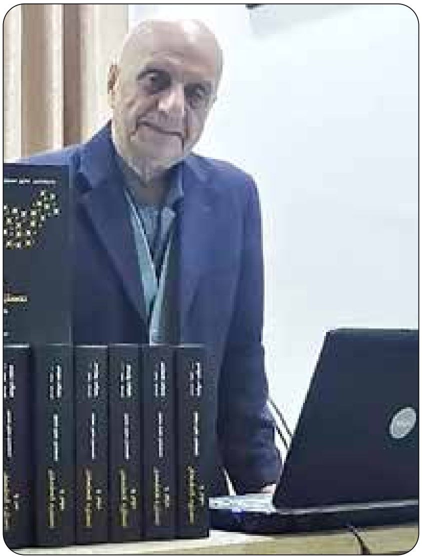

هونەرمەندی دیزاینەر
محەمەد زادە

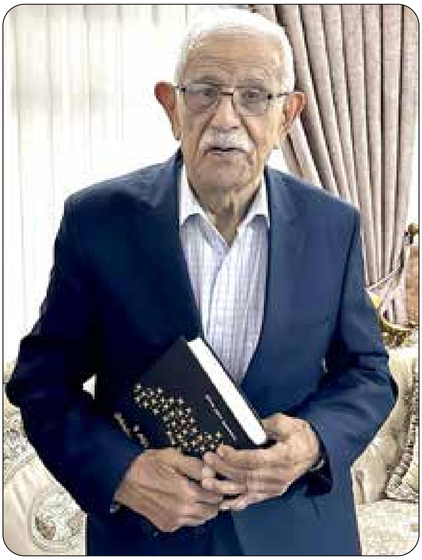

نووسەر
حەمەکەریم ڕەمەزان هەورامی

نووسەر و میدیاکار و یاسازان
ئیحسان ڕەشاد موفتی

ڕۆژنامەنووس
سەربەست بامەرنی

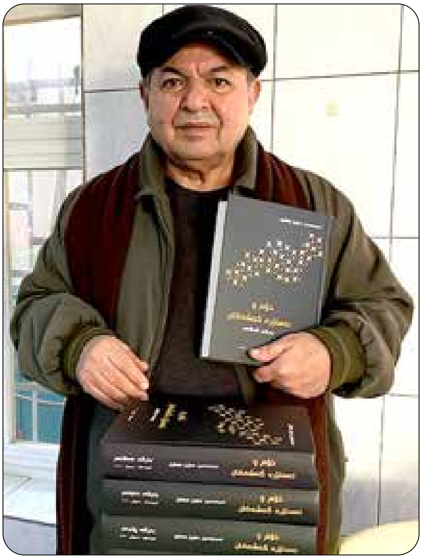

شاعیر
تەیب جەبار

چالاکیی کۆڕەکان لەم وێنانەدا

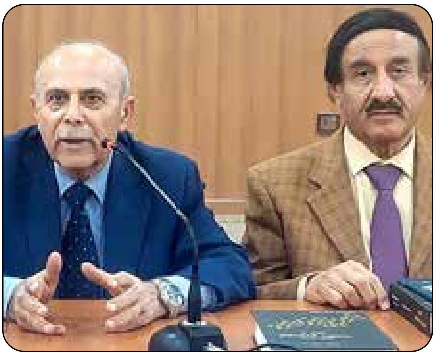

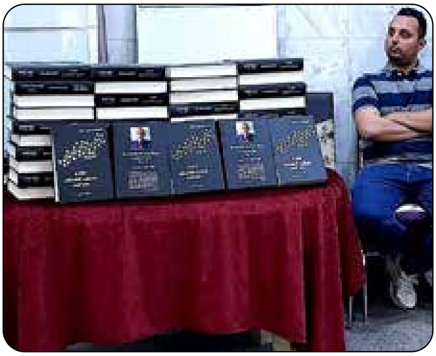

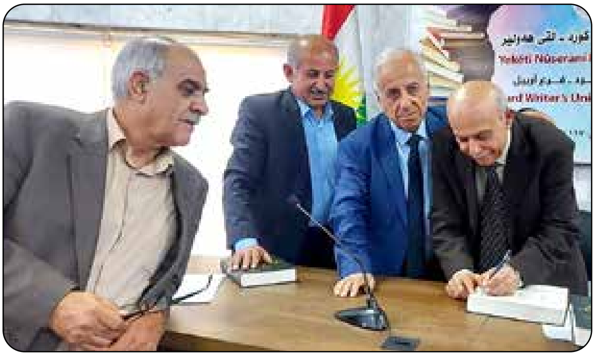

Kurd Writer's Union - Erbil Branch

نوسەرانی کورد / لقی سلێمانی

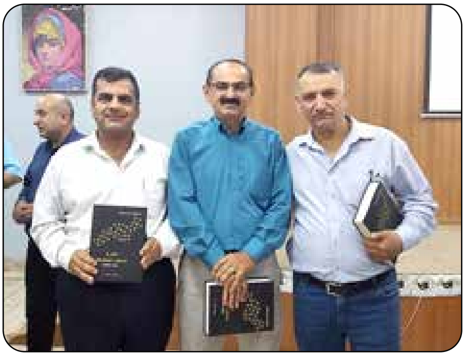

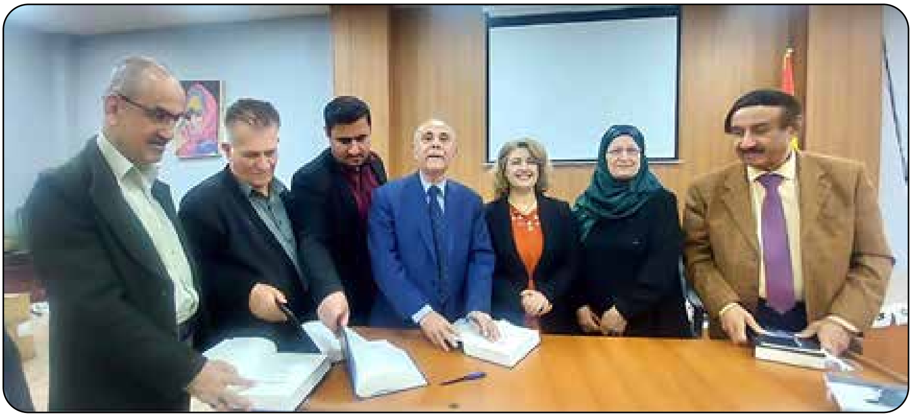

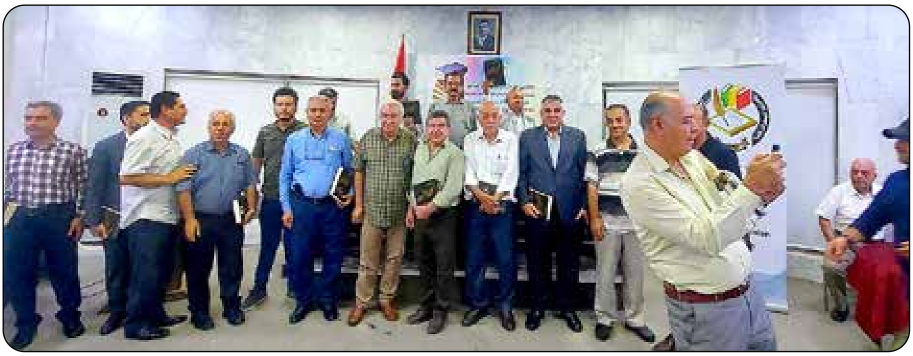

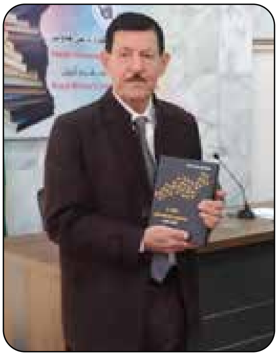

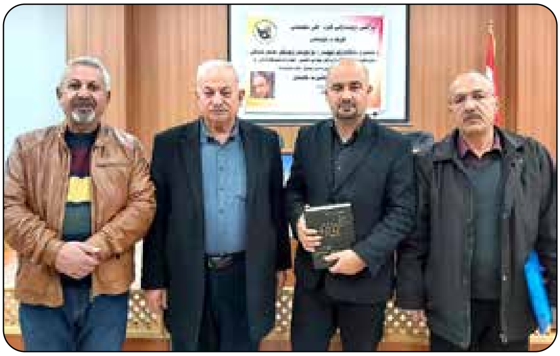

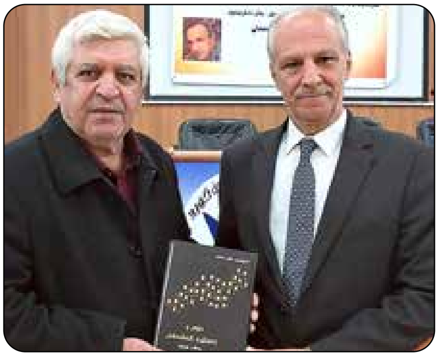

یەکێتی نووسەرانی کورد / لقی سلێمانی

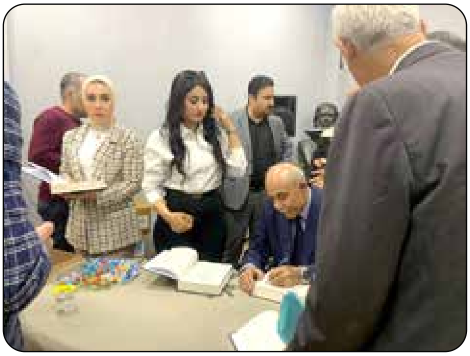

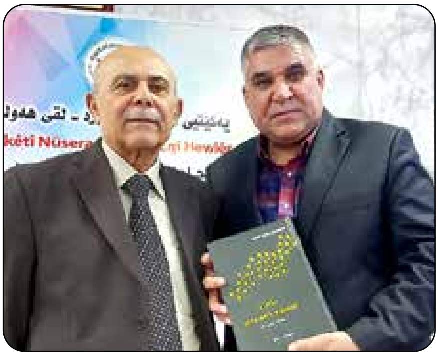

یەکێتیی نووسەرانی کورد ـ لقی هەولێر
Yekêtî Nûserani Kurd - Liqî Hewlêr
اتحاد الأدباء الكرد ـ فرع أربيل
Kurd Writer's Union - Erbil Branch

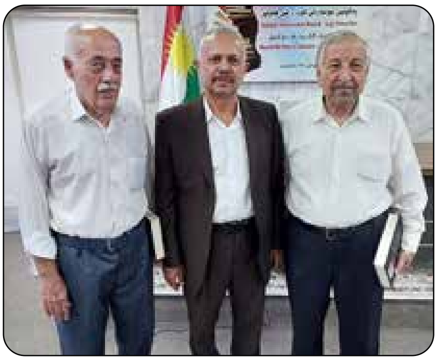

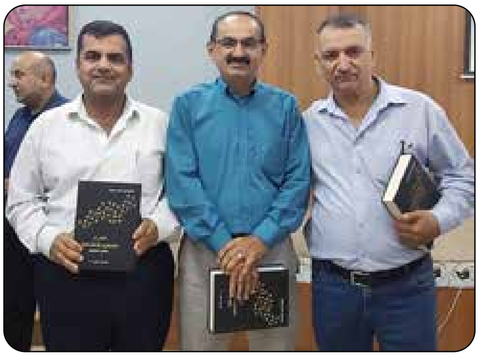

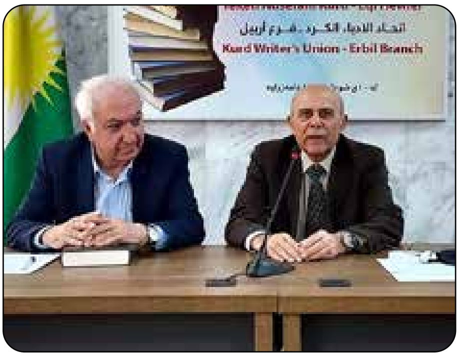
اتحاد الادباء الكرد .فرع أربيل
Kurd Writer's Union - Erbil Branch

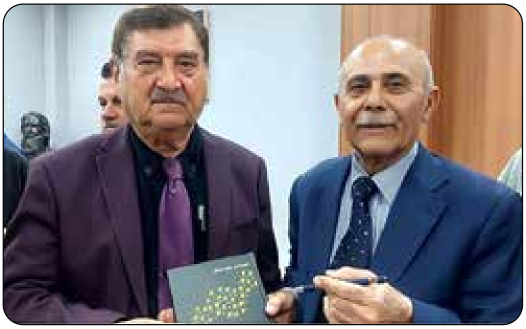

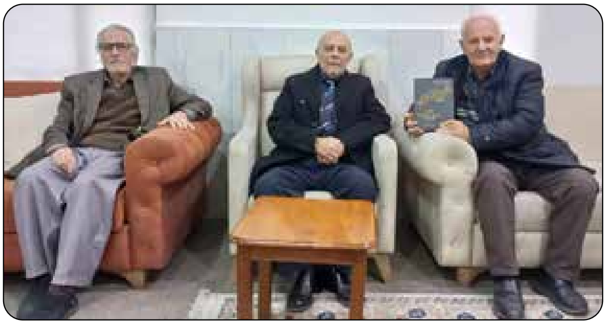

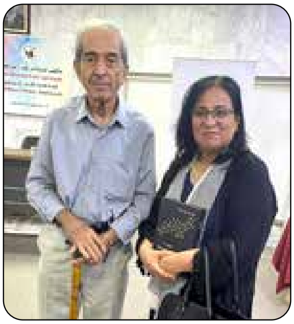

Kurd Writer's Union - Erbil Branch

خۆم و ئەستێرە گەشەکان)
لەبەر دەست و دیدی
شاعیر و نووسەر و خوێنەران

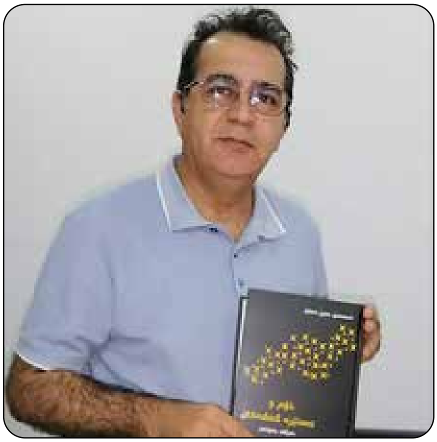

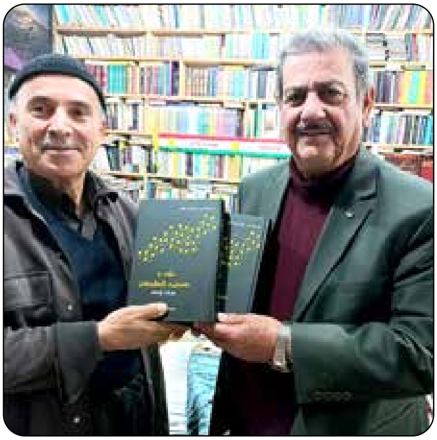

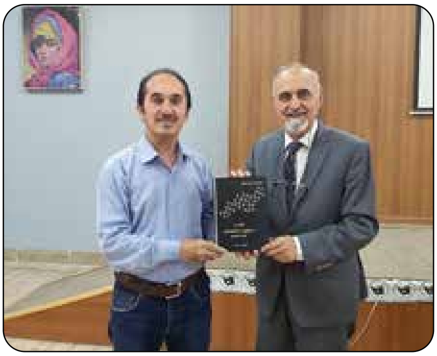

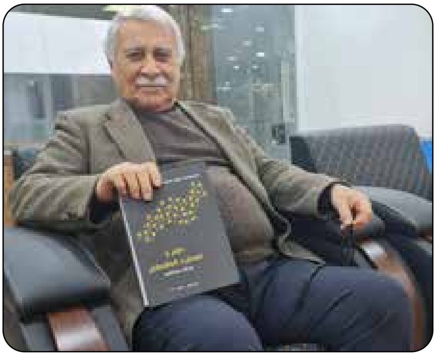

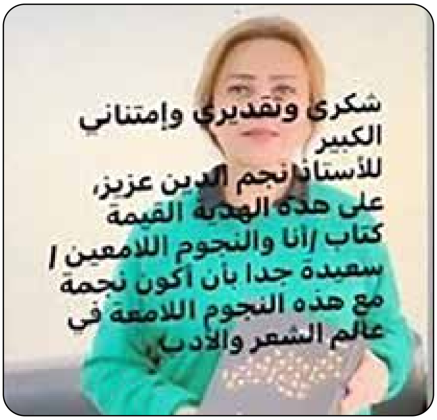
شكري وتقديري وإمتناني
الكبير
للأستاذ نجم الدين عزيز،
على هذه الهدية القيمة
كتاب /أنا والنجوم اللامعين /
سعيدة جدا بأن أكون نجمة
مع هذه النجوم اللامعة في
عالم الشعر والأدب

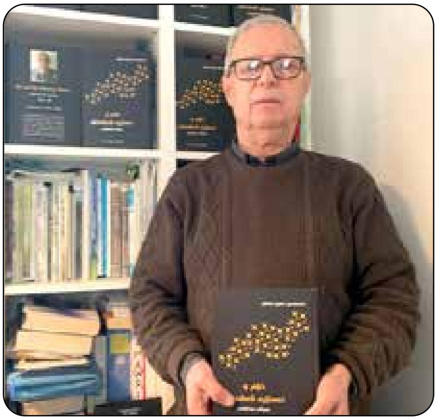

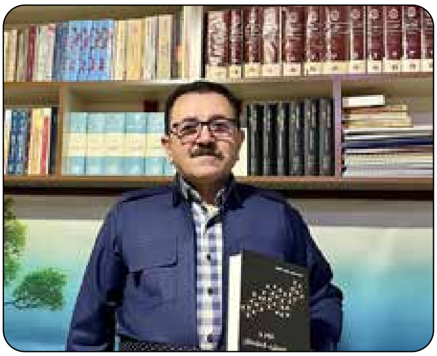

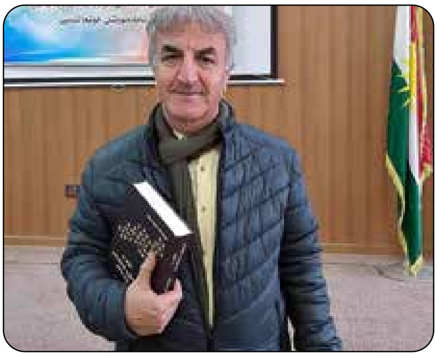

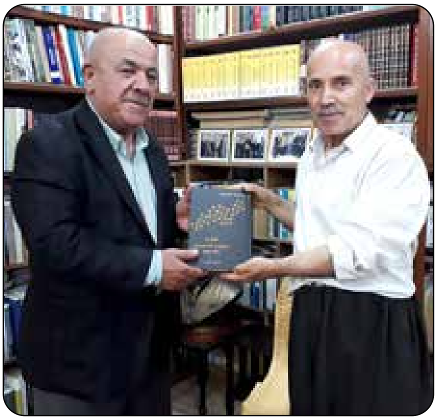

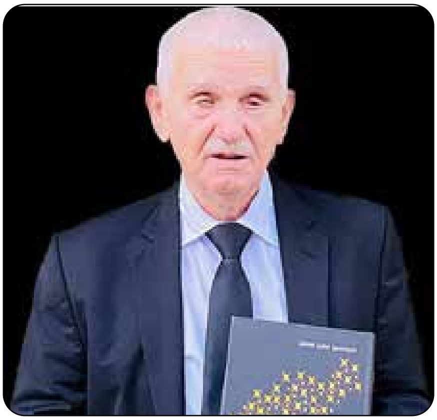

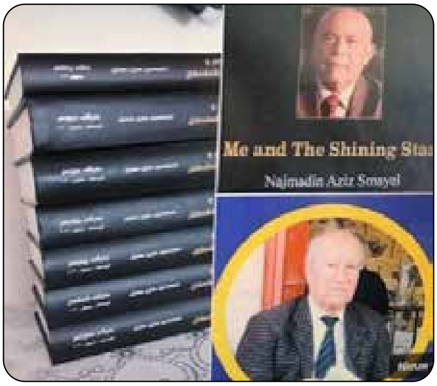
Me and The Shining Sta
Najmadin Aziz Smayel

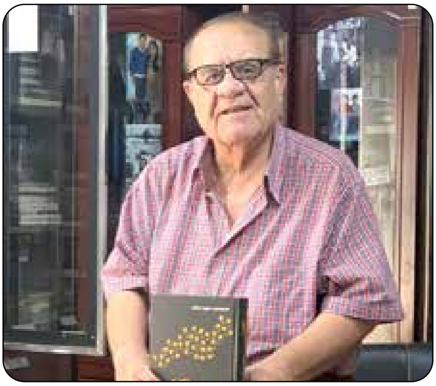

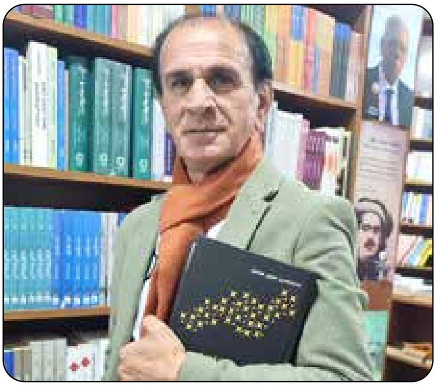

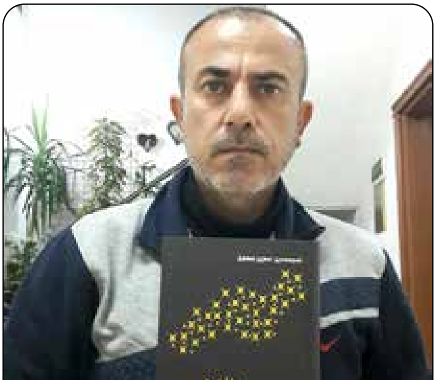

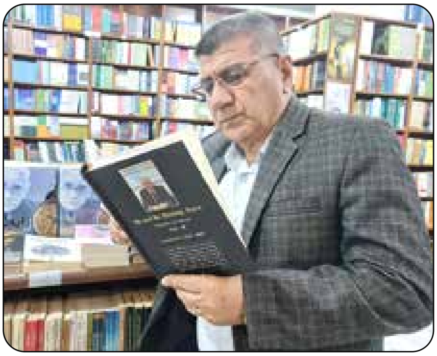

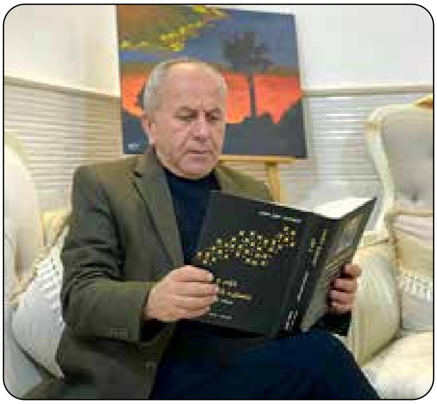

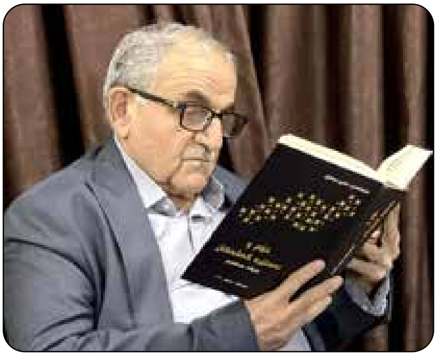

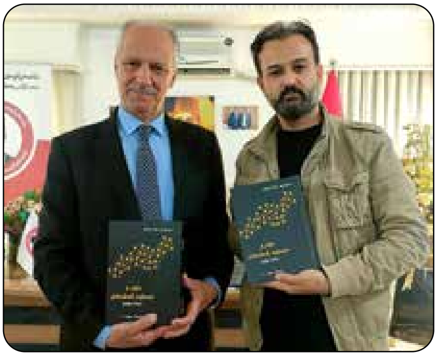

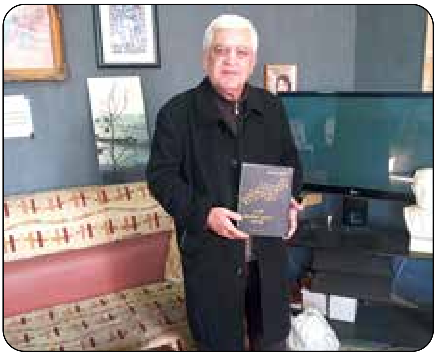

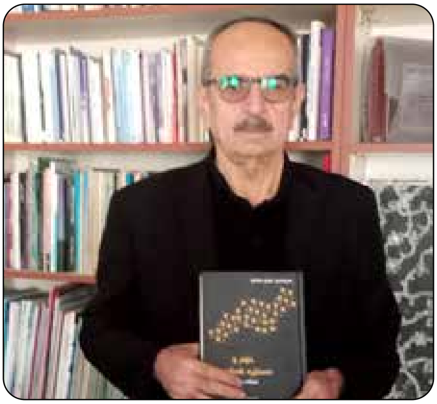

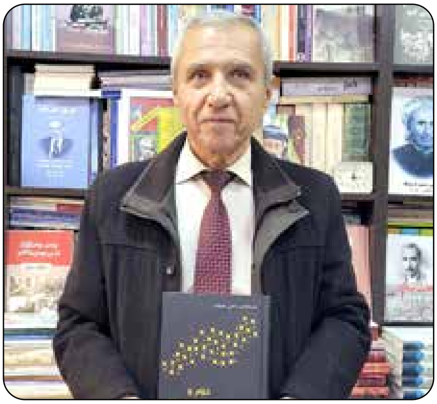

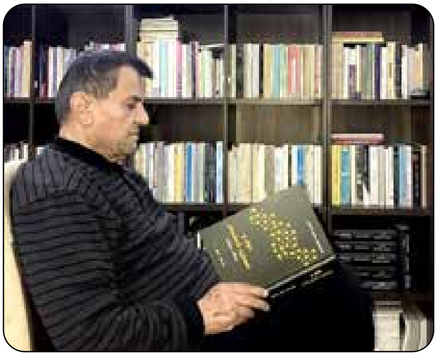

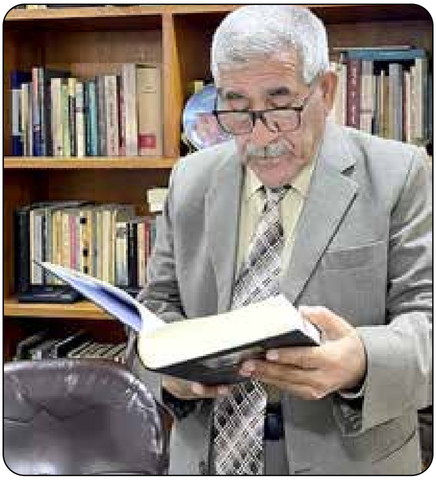

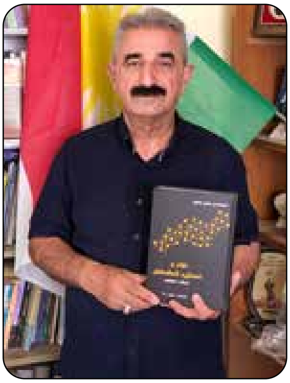

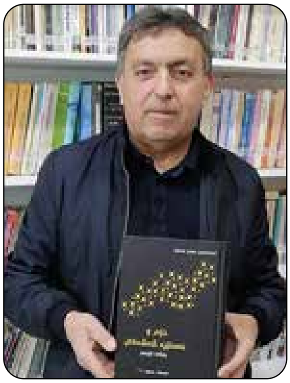

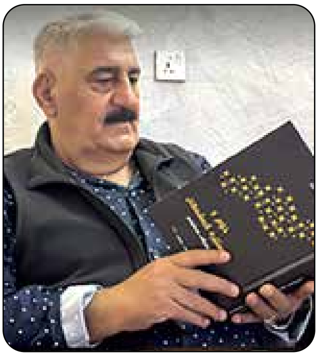

it

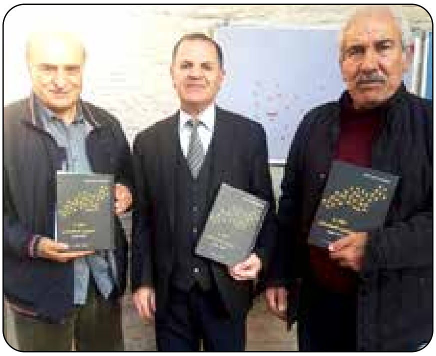

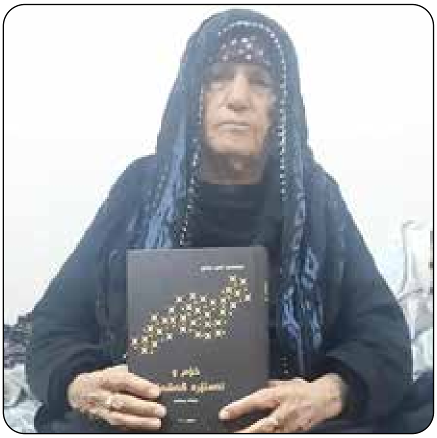

نووسـەرو لێکۆڵـەرماممۆسـتا (نیعمـەت عەبدوڵـڵا) ئـەم چوارینـە جوانـەی وەکو سـتایش بۆ بەرگەکانی کتێبی (خۆم و ئەسـتێرە گەشـەکان) نووسـیوە.

زۆرت رەنـج کێشـا بـۆ ئـەم دە بەرگـە
لێـت کردینـەوە هـەزاران دەرگـە
یـادی مەردانـت زینـدوو کـردەوە
بە دەست و قەڵەم بووی بە پێشمەرگە

بیبلیۆگرافیای

کتێبی خۆم و ئەستێرە گەشەکان

بەرگەکانی (١، ٢، ٣، ٤، ٥، ٦، ٧، ٧، ٩، ١٠)

ئامادەکردنی: عوسمان پیرداود

ناو	بەرگ	لاپەڕە
أ		
أ .ب .هەوری	6	127
ئـ		
ئاراس ئیلنجاغی	7	419
ئاراس حەمەساڵح (دکتۆر)	7	323
ئارام تیگران	6	213
ئارژن ئاری	8	233
ئاریانا ئیبراهیم (دکتۆرە)	8	227
ئازاد عەبدولواحید	1	135
ئازاد عوبێد ساڵح (دکتۆر)	3	331
ئازاد هاشم	4	385
ئاسۆ حەسەن	5	477
ئاشتی گەرماڤی	9	495
ئامانج غازی	5	367
ئامینە عەمەر	9	463
ئاوڕەحمانی حاجی مارف (دکتۆر)	6	217
ئایشە شان	1	181
ئەبو صباح - محێدین تاهیر (وێنەگر)	1	503

لاپەڕە	بەرگ	ناو
261	4	ئەبوبەکر خۆشناو (دکتۆر)
537	2	ئەحلام مەنسوور
173	1	ئەحمەد سالار (هونەرمەند)
37	7	ئەحمەد ئابڵاخی
301	10	ئەحمەد ئیسماعیل
131	9	ئەحمەد باوەڕ (دکتۆر)
221	8	ئەحمەد بەحری
121	5	ئەحمەد تاقانە
465	3	ئەحمەد حسێن
109	9	ئەحمەد حسێنی
289	5	ئەحمەد حەمەدەمین (دکتۆر)
273	7	ئەحمەد سەعید خەتات
175	5	ئەحمەد شوکری(دکتۆر)
99	3	ئەحمەد عوسمان ئەبوبەکر (دکتۆر)
147	10	ئەحمەد کایا
317	6	ئەحمەد محەمەد ئیسماعیل
289	1	ئەحمەد ناجی
515	10	ئەحمەد یاسین بەندی
273	4	ئەحمەدی مەلا (دکتۆر)
219	9	ئەدیب عەبدوڵلا
541	2	ئەرخەوان ڕەسوڵ
531	4	ئەردەڵان بەکر
381	5	ئەردەوان زاخۆیی
63	6	ئەرسەلان بایز (دکتۆر)

لاپەڕە	بەرگ	ناو
497	7	ئەرسەلان حەسەن
435	9	ئەزهار بامەڕنی
425	7	ئەزوەر بەرچەم
285	6	ئەسعەد عەدۆ
377	4	ئەسکەندەر عوسمان
475	9	ئەسیلکا قادر
419	8	ئەڤین بەرازی
343	4	ئەمجەد شاکەلی
549	10	ئەمیر کۆیی (دکتۆر)
139	8	ئەمین گەردیگلانی
209	7	ئەمین محەمەد
51	2	ئەمین موتابچی (دکتۆر)
153	3	ئەنوەر تۆڤی
113	1	ئەنوەر قەرەداغی
75	4	ئەنوەر مائی
13	10	ئەو ڕاستییەی دەبێت بوترێت
521	3	ئەیاز زاخۆیی
151	4	ئەیوب هەورامی
45	8	ئومێد ئاشنا
29	4	ئیبراهیم ئەحمەد
139	5	ئیبراهیم ئەمین باڵدار
157	10	ئیبراهیم خەیات
289	2	ئیبراهیم سەلمان (دکتۆر)
199	5	ئیبراهیم هەورامانی

لاپەڕە	بەرگ	ناو
565	3	ئیحسان خەیات
349	1	ئیحسان رەشاد موفتی
53	1	ئیحسان شیرزاد
27	2	ئیحسان فوئاد (دکتۆر)
81	7	ئیسماعیل ئیبراهیم (دکتۆر)
435	3	ئیسماعیل بادی
33	9	ئیسماعیل بەرزنجی
463	1	ئیسماعیل تەنیا (نوسەر)
391	4	ئیسماعیل خەیات
259	10	ئیسماعیل سەرهەنگ
255	8	ئیسماعیل هاجانی
		ب
297	3	باڤلْ هیوا سەرهەنگ
257	1	باکوری
367	8	باهۆز مستەفا
253	10	برزۆ مەحموود
321	4	بڵند حەیدەری
281	3	بەختیار عەلی (رۆماننوس)
543	10	بەختیار عەلی
259	7	بەختیار کەڵهوڕی
155	2	بەدرخان سندی (دکتۆر)
471	2	بەدەل ڕەفۆ مزووری
311	3	بەدیع باباجان
229	3	بەدیعە دارتاش

لاپەڕە	بەرگ	ناو
161	5	بەشیر موشیر
373	8	بەشیرە دەروێش
351	9	بەکر کۆڤلی
625	2	بەکر مەعروف
293	7	بەناز سابیر ڕەشید
271	8	بەندی عەلی
585	2	بەهادین جەلال مستەفا
461	8	بەهار بەرزنجی
501	10	بەهار دەرگەڵەیی
355	9	بەهجەت یەحیا
463	2	بەهرام محەمەد
231	10	بەهمەنی قوبادی
61	5	بەیان سەلمان
309	8	بەیتۆجان
247	7	بورهان بەرزنجی
191	1	بورهان جاهید
405	2	بۆتان جەلال
113	10	بۆنیا جگەرخوێن
495	5	بیبلیۆگرافیا....
307	6	بێری شەلماشی
167	10	بێژەن کامکار
431	5	بێکەس حەمە قادر
		پ
57	2	پاکیزە ڕەفیق حیلمی (دکتۆر)

لاپەڕە	بەرگ	ناو
9	4	پرۆژەیەکی بەردەوام
415	5	پشکۆ نەجمەدین
463	5	پەری قەرەداغی
437	8	پەیام ئیبراهیم
409	1	پەیمان سەرهەنگ
247	1	پیرباڵ مەحموود
75	9	پیرداود مەخمووری
7	10	پێشەکی - جان دۆست
7	9	پێشەکی - دکتۆر عەبدولڕەحمان مزوری
7	6	پێشەکی - ڕێبوار سیوەیلی
7	4	پێشەکی - سەربەست بامەڕنی
7	3	پێشەکی - فەرهاد شاکەلی
7	8	پێشەکی - فەرهاد عەونی
7	7	پێشەکی - کەژاڵ ئەحمەد
7	5	پێشەکی - مومتاز حەیدەری
7	1	پێشەکی - نازم دڵبەند
7	2	پێشەکی - هیوا سەرهەنگ
9	10	پێشەکی - وەرگێڕانی - ئیسماعیل بادی
11	10	پێشەکی - وەرگێڕانی - نەجمەدین عەزیز سمایل
		ت
453	1	تاریق ئیبراهیم شەریف
429	1	تاریق جامباز
493	1	تاریق جەوهەر سارمەمی (دکتۆر)
475	4	تاریق کارێزی

لاپەڕە	بەرگ	ناو
335	10	تاهیر تەیب جاف
361	9	تاهیری خەلیلی
107	1	تایەر تۆفیق
155	1	تحسین تەها
169	1	تەلعەت سامان
395	5	تەحسین ناڤشکی
159	9	تەها خەلیل
27	8	تەها رەسول (دکتۆر)
205	4	تەیب جەبار
57	10	تۆسنی ڕەشید (دکتۆر)
19	4	تۆفیق وەهبی
175	7	تیرۆژ ئامێدی
		ج
155	8	جابر پیرداود
111	7	جان تۆماس
315	5	جان دۆست
37	4	جگەرخوێن (شاعیر)
69	6	جەبار جەمال غەریب
519	1	جەبار سابیر
51	7	جەبار قادر (دکتۆر)
53	5	جەعفەر مائی
209	2	جەلال بەرزنجی
347	7	جەلال بەیار
241	6	جەلال دەباغ

لاپەڕە	بەرگ	ناو
591	2	جەلال زەنگابادی
529	3	جەلال سەعید
251	5	جەلال مەدحەت خۆشناو
71	5	جەلال مەلەکشا
121	1	جەلالی میرزا کەریم
305	2	جەلیل زەنگەنە
163	9	جەلیل عەباسی
333	5	جەلیل کاکەوەیس
281	6	جەمال ئامێدی
51	6	جەمال بابان
509	4	جەمال بەرواری
147	3	جەمال خەزنەدار
43	7	جەمال رەشید (دکتۆر)
71	10	جەمال ڕەشید (دکتۆری منداڵان)
161	2	جەمال شارباژێڕی
57	4	جەمال عیرفان
423	6	جەمال گردەسۆری
23	3	جەمال نەبەز (دکتۆر)
339	1	جەمال هیدایەت
45	5	جەمشید حەیدەری (دکتۆر)
209	1	جەمیل رەنجبەر
221	6	جەمیل عیسا (دکتۆر)
181	9	جەمیل مەلا قەرە
81	5	جەمیلە جاسم

لاپەڕە	بەرگ	ناو
407	8	جەنكیمان عومەر
433	7	جەواد حەمە ساڵح ڕەش
413	8	جەواد حەیدەری
241	1	جەودەت ئەحمەد ناجی(روو ناكبیر)
597	2	جەودەت هوشیار (دكتۆر)
263	3	جەوهەر غەمگین
457	2	جەوهەر كرمانج
311	5	جوان حاجۆ
579	3	جومعە كانی لەلەیی
		چ
345	2	چەتۆ حەسەن
313	6	چەتۆ نەورۆز
173	9	چۆمان هەردی (دكتۆر)
449	2	چیا عومەر ساقی
		ح
399	4	حاجی مەكی عەبدوڵلا (عەلییە فەندی)
81	4	حافز قازی
579	2	حجی جەعفەر
367	2	حسام بەرزنجی
185	1	حسێن عارف
349	5	حسێن میسری
71	1	حەمە كەریم هەورامی
465	6	حەبیب كەلەش
225	5	حەجیێ جندی (دكتۆر)

لاپەڕە	بەرگ	ناو
411	9	حەسەن حەیران
133	7	حەسەن زیرەک
165	3	حەسەن سلێڤانی
283	5	حەسەن قزڵجی
341	5	حەسەن گەرمیانی
127	7	حەسەنێ جزیری
375	2	حەسیب قەرەداغی
439	6	حەکیم عەبدوڵلا
353	6	حەکیم کاکەوەیس
445	6	حەلیم یوسف
569	3	حەمە ئەحمەد جاف
319	8	حەمە بۆر
207	6	حەمە ڕەئووف کەرکووکی
279	4	حەمە ساڵح فەرهادی
253	3	حەمە سەعید حەمە کەریم جاف
391	8	حەمە سەعید زەنگەنە
265	6	حەمە عەباس
247	6	حەمە فەریق حەسەن
253	6	حەمە کەریم عارف
399	7	حەمە مەنتک (دکتۆر)
81	6	حەمەی حەمە سەعید
393	1	حەمید بەدرخان (ڕۆژنامەنووس)
481	8	حەمید سابیر
59	8	حەمید عەزیز (دکتۆر)

ناو	بەرگ	لاپەڕە
حەیدەر عەبدولرەحمان بەقال	1	449
حەیدەر عەبدولڕەحمان	2	359
حوسێن حوزنی موکریانی	5	19
حوسێن عەلی	4	405
خ		
خاتوو دیا جوان	10	237
خالد حسێن	10	329
خالد سالّح حەسەن	3	553
خالد عەلی سلێڤانی	4	483
خالس موسەوەر	10	481
خالید بەکر ئەیوب	1	457
خالید جوتیار	1	417
خالید دلێر	1	421
خالید ڕەسولّ	5	373
خالید سەرکار	4	469
خالید شەیدا	7	463
خالید فاتیحی	9	99
خالید کۆچەر (شاعیر)	1	499
خالید هەرکی	10	267
خدر ئیبراهیم خدر	6	459
خەبات عارف	8	89
خەسرەو جاف (دکتۆر)	4	145
خەلیل دهۆکی	10	341
خەلیل عەبدولّلا	6	75

لاپەڕە	بەرگ	ناو
455	9	خەلیل عەلی
87	6	خەلیل عەلی موڕاد (دکتۆر)
391	6	خەلیل وەندی
569	2	خەلیل یابە
27	7	خەلیلیێ چاچان مورادۆڤ
237	3	خورشیدە بابان
		د
293	10	دارا حەمید محەمەد (دکتۆر)
317	3	دارا محەمەد عەلی
131	10	دانا ڕەئووف
445	7	دانا عەبدولجەبار
441	10	دانا عەسکەر
111	8	دانیال قەساب
83	9	داود شڕۆل
267	7	دایکی ئاریان (عەتیە خانم)
411	4	دایکی سۆلاڤ
139	3	دڵداری شاعیر
545	3	دڵزار حەسەن
243	5	دڵزاری شاعیر
259	2	دڵشاد عەبدوڵڵا
345	1	دڵشاد محەمەد سەعید
175	2	دڵشاد مەریوانی
317	10	دەحام سەعید
323	10	دەرباس مستەفا (دکتۆر)

لاپەڕە	بەرگ	ناو
441	9	دەریا هەڵەبجەیی
417	4	دەیکا دالیایێ
187	6	دوڕیە عەونی
283	9	دیار لەتیف
353	10	دێدەوانی یەعقوب
265	9	دێرین جەمال
		ر
199	1	رزگار خۆشناو
405	1	رەسول گەردی
9	1	رەشاد موفتی (زاناو مامۆستای گەورەی کورد)
553	2	رەفیق سابیر (دکتۆر)
		ز
215	7	زارا ئەحمەد جاف
353	2	زاهیر عەبدوڵلا
483	1	زاهیر محەمەد کۆیی (هونەرمەند)
215	10	زرار دەرگەڵەیی
483	5	زرار سەرتاش
525	4	زرار محەمەد مستەفا
247	9	زریان سەرچناری
497	1	زەکیە ئیسماعیل حەقی
347	10	زەکەریا عەبدوڵلا
153	6	زەینەب خان
105	2	زوبێر بیلال ئیسماعیل
183	7	زوزان سالح یوسفی

لاپەڕە	بەرگ	ناو
325	8	زوهێر ئامێدی
387	2	زوهێر عەبدولمەسیح
237	6	زیاد ئەسعەد
361	7	زیاد ڕەشاد قادر
195	6	زیوەر خەتاب
		ڕ
375	9	ڕزگار فەقێ عەوڵا
221	3	ڕەئوف بێگەرد
423	5	ڕەئووف حەسەن
405	6	ڕەئووف شێخ جەمیل
317	7	ڕەئووف عوسمان (دکتۆر)
337	5	ڕەحیم حەمید
297	5	ڕەزا سەید گوڵ بەرزنجی
199	7	ڕەزا شوان
393	10	ڕەزا کەریم مجاور
455	7	ڕەشید عەباس
287	4	ڕەشید فندی
229	4	ڕەفیق چالاک
45	4	ڕەفیق حیلمی
521	10	ڕەمەزان ئەحمەد
93	9	ڕەهبەر سەید برایم
37	5	ڕەوشەن بەدرخان
483	2	ڕوپاک عەبدولقادر
469	8	ڕوخاشێ زیڤار

ناو	بەرگ	لاپەڕە
ڕونی عەلی	8	427
ڕووناک شوانی	5	303
ڕوونکردنەوەیەکی پێویست	3	617
ڕۆژ هەڵەبجەیی	5	267
ڕۆژان نووری (دکتۆر)	9	241
ڕۆستەم باجەلان	7	105
ڕۆستەم خامۆش	7	223
ڕۆستەم عەزیز	8	431
ڕۆهات ئالآکۆم	8	363
ڕێباز مستەفا	6	337
ڕێبوار سیوەیلی	4	223
ڕێکار مزووری	10	407
ڕێکێش ئامێدی	10	431
ژیان ئیبراهیم خەیات	10	187
ژیلا حوسێنی	8	293
س		
سابات محەمەد ساڵح	9	151
سابیر ڕەشید	2	421
سابیر گۆران	7	285
سادق بەهائەدین	2	111
سارا تەلآیی	9	489
سالار سەمین	4	295
سالار کۆشار	2	427
ساڵح حەیدەری	1	315

ناو	بەرگ	لاپەڕە
ساڵح هەرکی	9	329
سامال مانی (دکتۆر)	8	63
سامی بنیامێن	9	381
سامی شۆرش	1	261
سامیە چاوشلی (دکتۆر)	4	489
ستار عەلی	8	347
سدیق بۆرەکەیی (سەفیزادە)	8	169
سدیق ساڵح	8	195
سدیق شەرۆ	4	307
سروە عوسمان	2	435
سمکۆ بەهرۆز	9	387
سمکۆ سابیر	10	533
سەباح ئیسماعیل	4	299
سەباح زاخۆیی	6	471
سەباح ڕەنجدەر	2	393
سەباح عەبدولڕەحمان (هونەرمەند)	1	159
سەباح هورمز	2	443
سەبری بۆتانی	4	51
سەبریە هەکاری	7	253
سەحەر موعێزی	7	151
سەدیق گۆران	10	449
سەدیق وەلی بەرواری	6	411
سەربەست بامەرنی	3	117
سەرتیب ئاغا واحید بەگ	3	605

لاپەڕە	بەرگ	ناو
631	2	سەردار ئەحمەد کۆیی
473	8	سەردار جاف
523	1	سەردار فەتاح ئەمین (ڕۆژنامەنووس)
509	10	سەردار قادر
181	6	سەرفراز نەقشبەندی
445	8	سەرهەنگ مەلا محەمەد
407	3	سەروین دەرویش
221	1	سەعدوڵڵا پەرۆش
491	2	سەعدون یونس
585	3	سەعدی عەلی
487	8	سەعید گاباری
101	6	سەعید یەحیا خەتات
355	4	سەگڤان عەبدولحەکیم
515	3	سەلام کۆیی
245	2	سەلام محەمەد
211	9	سەلام مستەفا
259	5	سەلام ناوخۆش (دکتۆر)
323	3	سەلما تۆما کاکۆ
135	4	سەلیم بەرەکات
497	10	سەڵاح شاکەلی
277	2	سەڵاح شوان
471	5	سەڵاح عومەر
17	9	سەڵاحی پەرلەمان
341	7	سەمەر درێعی

ناو	بەرگ	لاپەڕە
سەمیر زاخۆیی	5	353
سەمیر یوسف	8	493
سەمیرە عەبدۆک	8	285
سەمیرە عەلی مەندی	3	491
سەید ئەحمەد بەرزنجی	4	495
سەید ئەحمەد ڕواندزی	5	327
سەید عەبدوڵڵای سەمەدی	10	87
سەید عەلی ئەسغەری کوردستانی	9	187
سەید قادر هیدایەتی	8	117
سەیدا ساڵح یوسفی	6	37
سوارە ئیلخانیزادە	8	53
سوبحی کۆیی	4	465
سوسیکا سمۆ	10	539
سۆران نەدار	8	353
سۆلاڤ شەیدا	7	383
سیروان عوسمان	9	481
سیمین چایچی	7	303
سینەم چێی	7	329
سێوە	9	203
ش		
شاخەوان سدیق	9	227
شاکر خەسباک (دکتۆر)	6	57
شاکر فەتاح (نووسەری شەهید)	1	303
شڤان پەروەر	9	141

ناو	بەرگ	لاپەڕە
شکۆیێ حەسەن	10	45
شلێر کۆیی	7	355
شەرمین عەبدوڵڵا	7	505
شەفیق بەیاد	7	73
شەفیقە عەلی حوسێن	8	263
شەفیقی حاجی خدر	2	315
شەمال ئاکرەیی	7	477
شەماڵ سائیب	1	287
شەماڵی عەبە ڕەش	5	321
شەمس عەنتەر	6	483
شەمسەددین فارس (دکتۆر)	8	497
شەهابەی هەولێری	5	363
شەهریبانا کوردی	9	147
شوکرڕوڵڵای بابان	9	105
شوکر خەیات	8	241
شوکر مستەفا	2	37
شوکری فەزڵی	5	169
شوکریە دێوانە	10	457
شوکریە ڕەسووڵ (دکتۆر)	2	123
شیرین سابیر	2	497
شیرین کەمال	8	129
شیلان حمو	4	537
شێخ حسێن بالیسانی (دکتۆر)	9	67
شێخ حسێنی کاکە حەمەی هەزارکانی	8	19

ناو	بەرگ	لاپەڕە
شێخ حەسەن عەوالآنی	10	199
شێخ محەمەد سۆڵەیی	10	529
شێخ محەمەدی خاڵ	6	23
شێرزاد حەسەن	3	291
شێرزاد سەرسپی	1	233
شێرزاد شێخانی	7	439
شێرزاد عەبدولڕەحمان	3	483
شێرزاد هەینی	3	445
شێرکۆ بێکەس (شاعیر)	1	59
شێرکۆ عەبدوڵلا (دکتۆر)	5	217
ع		
ع .ع .شەونم	5	87
عارف حیتۆ (دکتۆر)	3	419
عبدالغنی علی یحیا	1	437
عزەددین فەیزی	1	55
عسمەت محەمەد بەدەل	10	425
عەباس بەدری	4	369
عەباس عبدوڵلا یوسف	2	503
عەباسی کەمەندی	10	141
عەبدولجەبار کانی	2	511
عەبدولخالق سەرسام	1	433
عەبدولخالق مەعروف (نووسەری شەهید)	1	265
عەبدولرەزاق چەلەبی (دکتۆر)	1	327
عەبدولڕەحمان بامڕنی	6	381

لاپەڕە	بەرگ	ناو
43	9	عەبدولڕەحمان بێلاف
129	1	عەبدولڕەحمان فەرهادی
225	2	عەبدولڕەحمان مزوری (دکتۆر)
205	3	عەبدولڕەزاق بیمار
495	6	عەبدولڕەزاق شەمسەدین
153	5	عەبدولڕەقیب یوسف
181	5	عەبدولستار جەباری
485	7	عەبدولستار خدر
359	5	عەبدولعەزیز سلێمان
63	4	عەبدولفەتاح بۆتانی (پرۆفیسۆر)
421	9	عەبدولقادر سەعید
61	9	عەبدولقادر گیزەڕەشی
373	6	عەبدولقادر مەردان
253	2	عەبدولکەریم شێخانی
133	6	عەبدولکەریم فندی
175	6	عەبدولمەجید لوتفی
235	4	عەبدولواحید ئیدریس (دکتۆر)
425	1	عەبدولواحید مەرجان
245	3	عەبدولوەهاب تاڵەبانی
179	10	عەبدولی حەمەجوان
345	5	عەبدوڵلا زێڕین
67	3	عەبدوڵلا ئاگرین (دکتۆر)
79	1	عەبدوڵلا پەشێو
105	10	عەبدوڵلا تاهیر بەرزنجی

ناو	بەرگ	لاپەڕە
عەبدوڵڵا حەداد (دکتۆر)	1	317
عەبدوڵڵا حەسەن زادە	10	63
عەبدوڵڵا زەنگەنە	10	277
عەبدوڵڵا سەڕاج	4	241
عەبدوڵڵا عەباس	2	129
عەبدوڵڵا غەفور (دکتۆر)	10	121
عەتا قەزاز	3	191
عەتا محەمەد	6	329
عەتا نەهایی	10	287
عەدنان حاجی کاکە	6	451
عەدنان عوسمان	8	187
عەدنان کەریم	3	507
عەرەبی شەمۆ	5	25
عەریف خدر	1	479
عەزیز خەمجڤین	9	417
عەزیز شارۆخی	6	323
عەزیز گەردی	1	215
عەزیزی مەلای ڕەش	4	255
عەسکەر بوییک	8	123
عەلائەدین سەجادی	1	39
عەلی ئەحمەد	7	389
عەلی بەختەوەر	9	369
عەلی بەندی	6	499
عەلی جۆڵا	8	277

ناو	بەرگ	لاپەڕە
عەلی چل ئاغا	7	459
عەلی حەمە ڕەشید بەرزنجەیی	5	451
عەلی دەرویشیان	9	119
عەلی عەبدولڕەحمان	10	31
عەلی کەندی	4	313
عەلی مەردان	1	97
عەلی مەندەلاوی	8	101
عەونیی شاعیر	3	13
عوسمان پیرداود	2	573
عوسمان چێوار	7	87
عوسمان خۆشناو	3	175
عوسمان دەشتی (دکتۆر)	7	97
عوسمان سەبری	6	45
عوسمان هەورامی	4	89
عومەر ئەمین	3	455
عومەر چاوشین	7	379
عومەر دزەیی	1	103
عومەر ساقی	2	185
عومەر سەید	5	437
عومەر شێخەڵڵا دەشتەکی	3	197
عومەر عەبدولڕەحیم	5	145
عومەر عەبدوڵڵا	7	369
عومەر کەسان	8	147
عومەر مەعروف بەرزنجی	3	49

ناو	بەرگ	لاپەڕە
عیزەدین مستەفا ڕەسوڵ (پرۆفیسۆر)	1	33
عیسا بەرواری	7	231
غ		
غازی بامەڕنی) دکتۆر)	7	471
غازی غەفوور	6	489
غەفوور مەخمووری	6	161
ف		
فاروق جەمیل خەزنەیی (پارێزەرو یاساناس)	1	297
فارووق سەید حسن	1	507
فازل عومەر	3	599
فازڵ جاف(دکتۆر)	3	273
فازیل شەوڕۆ	7	165
فاڕوق ئیبراهیم شەریف (لیوای خانەنشین)	2	309
فایەق شێخ لەنگەری	9	391
فرەنسیس داود	6	139
فەرهاد شەریف	1	275
فەتاح ئەمیری	10	209
فەتانەی وەلیدی	8	315
فەرهاد ئەحمەد بەرزنجی	9	257
فەرهاد پیربالّ (دکتۆر)	5	131
فەرهاد حەمزە	7	413
فەرهاد شاکەلی (نووسەرو شاعیر)	1	145
فەرهاد عەونی	3	109
فەرەیدەن عەلی ئەمین	2	321

ناو	بەرگ	لاپەڕە
فەرەیدون دارتاش	4	459
فەرەیدون عەبدول بەرزنجی (دکتۆر)	10	99
فەریاد فازیل (دکتۆر)	5	193
فەرید زامدار	1	399
فەرید مەخمووری	9	193
فەلەکەدین کاکەیی (نووسەر و ڕۆژنامەنووس)	4	111
فەهمی بالایی	3	391
فەوزیە مەنمی	9	271
فەیسەل مستەفا	3	351
فوئاد ئەحمەد	1	165
فوئاد سەڕاج	4	247
فوئاد مەجید میسری	5	99
ڤ		
ڤانێس میرانی	10	311
ڤینۆس فایەق	6	345
ق		
قاچاغی مراد	10	51
قادر ژەوان	8	331
قاسم شێروانی (شاعیر)	1	251
قەدری جان	4	215
قەرەنی جەمیل	10	173
قەناتی کوردۆ (پرۆفیسۆر)	5	31
قەهار شێخانی	4	347
قوبادی جەلیزادە (شاعیر)	2	197

لاپەڕە	بەرگ	ناو
		ک
75	1	کاکە مەم بۆتانی
201	6	کانی
87	1	کەریم شارەزا
281	1	کەریم دەشتی (شاعیر)
91	1	کوردستان موکریانی(دکتۆرە)
7	6	کۆکردنەوەی پەرتەوازەکان
451	8	کاروان عەلی
441	5	کاروان عوسمان خەیات
473	10	کاژین یوسف دۆسکی
91	3	کاکەی فەلاح
203	10	کامبیز کەریمی
97	4	کامل ئەلبەسیر (دکتۆر)
397	9	کامەران حاجی
41	3	کامەران موکری
37	10	کامیران بەدرخان (دکتۆر)
105	4	کامیل ژیر
33	3	کاوس قەفتان (دکتۆر)
405	9	کاوێس ئاغا
293	9	کنیازی ئیبراهیم (دکتۆر)
449	9	کنێر جەمیل
51	9	کەریم ئاغا وەیسی
173	8	کەریم تاقانە
249	8	کەریم دیار

ناو	بەرگ	لاپەڕە
کەریم سۆفی	3	559
کەریم کابان	4	439
کەریم کاکە	6	169
کەژاڵ ئەحمەد (شاعیر)	2	329
کەژاڵ ئیبراهیم خدر	2	611
کەمال ڕەئووف محەمەد	3	85
کەمال سەعدی (دکتۆر)	2	413
کەمال غەمبار (دکتۆر)	2	117
کەمال فوئاد (دکتۆر)	2	61
کەمال مەزهەر (دکتۆر)	2	43
کەمال میراودەلی (دکتۆر)	2	191
کەیفی ئەحمەد (دکتۆر)	6	299
کۆسرەت ئەحمەد بێکەس	5	387
کۆنی ڕەش	8	213
کیژان ئیبراهیم خەیات	10	385
گ		
گرفتار کاکەیی	3	535
گەزیزە	7	239
گەلاوێژ خان	8	9
گولنار عەلی	4	499
گوڵبەهار	4	447
گوڵزار جەلال	8	383
گوڵزار فەرەج	10	399
گوڵستان ئاواز	7	297

لاپەڕە	بەرگ	ناو
367	6	گوڵستان پەروەر
309	7	گوڵێ سەلیم
15	6	گیوی موکریانی
		ل
613	3	له ماڵێکدا پرۆژەیەک بە شەونخونیی هەمووان
193	10	لەتیف حامید
167	2	لەتیف هەڵمەت
487	10	لوقمان یوسف
		م
493	10	ماجید شالیار
83	8	مارف ئاغایی
25	1	مارف خەزنەدار (پرۆفیسۆر)
123	3	مارف عومەر گوڵ (دکتۆر)
145	7	مارگریت ڕۆدینکۆ (دکتۆر)
399	8	مامز ساڵح
331	1	محەمەد شەهاب چەلەبی
239	5	محەڕەم محەمەد ئەمین
375	3	محەمەد ئەحمەد ئەربیلی
45	1	محەمەد ئەمین پێنجوینی
125	4	محەمەد ئەمین هەورامانی
19	7	محەمەد ئۆزون
227	6	محەمەد بەدری
245	10	محەمەد بەرزی
277	5	محەمەد تۆفیق وردی

ناو	بەرگ	لاپەڕە
محەمەد جەزا (هونەرمەند)	1	357
محەمەد جەزا بەرزنجی	3	381
محەمەد چەلکی	5	408
محەمەد حسێن موهەندیس	6	415
محەمەد حەمۆ	10	377
محەمەد زادە (خۆشنووس و دیزاینەر)	1	365
محەمەد ڕەسوڵ هاوار	4	173
محەمەد ڕەشید فەتاح	3	357
محەمەد ڕەشیدی ئەمینی	5	401
محەمەد ساڵح بەرزنجی	6	397
محەمەد ساڵح دیلان	3	77
محەمەد سەلیم سواری	2	517
محەمەد شەریف (دکتۆر)	10	25
محەمەد شێخۆ	4	453
محەمەد عارف سیامەنسووری (دکتۆر)	2	337
محەمەد عارفێ جزیری (سترانبێژ)	1	203
محەمەد عەبدوڵڵا ئامێدی	9	279
محەمەد عەلی سوڵتانی (دکتۆر)	10	77
محەمەد عومەر عوسمان (ژەنەڕاڵی پایز)	8	161
محەمەد کەریم نانەوا	3	591
محەمەد کەساس	9	233
محەمەد کوردۆ	4	361
محەمەد مەردان	3	363
محەمەد مەهدی جەواهیری	2	89

ناو	بەرگ	لاپەڕە
محەمەد مەولود (مەم)	1	67
محەمەد موکری	4	331
محەمەد وەسمان	3	497
محەمەدی مامڵێ	4	425
محەمەدی مەلا عەبدولکەریمی مودەڕیس	2	19
محێدین زەنگەنە	6	107
مریەم خان	6	333
مزگین حەسکۆ	9	251
مستەفا زەڵمی (دکتۆر)	4	11
مستەفا زەنگەنە (دکتۆر)	7	191
مستەفا ڕابەر	7	281
مستەفاساڵح کەریم	2	559
مشکۆ هەولێری	1	325
معروف جیاووک	1	293
مهاباد قەرەداغی	2	605
مەجید ئاسنگەر	3	185
مەجید خۆشناو	7	405
مەجید عەبدولڕەحمان	7	449
مەحفوز مایی	5	233
مەحمود زامدار	1	311
مەحموود باجەلان	9	345
مەحموود دەروێش	2	139
مەدحەت بێخەو (شاعیر)	1	319
مەدیحە برادۆستی	2	601

لاپەڕە	بەرگ	ناو
209	5	مەدیحە سۆفی (دکتۆرە)
363	10	مەریوان مەسعوود
145	6	مەزهەری خالقی
399	2	مەسعود پەرێشان
465	10	مەسعود خالد گولی
19	1	مەسعود محەمەد (بیرمەندو رووناکبیر)
209	8	مەعسوم مائی
125	9	مەغدید حاجی
165	4	مەغدید سەپان (دکتۆر)
11	2	مەلا جەمیل ڕۆژبەیانی (بیرمەندو ڕۆناکبیر)
11	5	مەلا عەبدولکەریمی مودەڕیس
9	9	مەلا عەبدوڵلا فەرهادی
141	1	مەلا مەسعودی بێبەش
11	7	مەلای گەورەی کۆیە
289	9	مەلەک ڕۆژهات
119	4	مەولود ئیبراهیم حەسەن (دکتۆر)
231	2	موئەیەد تەیب
505	6	موحسن عەبدولڕەحمان
237	1	موحسین ئاوارە (شاعیر)
129	3	موحسین قۆچان
69	8	موسا عەنتەر
343	3	موسەدەق تۆڤی
415	10	موکەڕەم تاڵەبانی
269	1	مومتاز حەیدەری

لاپەڕە	بەرگ	ناو
179	8	میدیا بێگەرد
17	10	میر جەلادەت بەدرخان
119	6	میرزا مەنگوڕی
		ن
27	9	ناجح گوڵپی
491	7	ناجی تەها بەرواری
63	7	نارین عومەر
359	6	ناز فەلەکەدین
385	1	نازم دڵبەند (شاعیرو نووسەر)
433	6	نازم کەریم
299	2	ناسر حەسەن
341	8	ناسر حوسامی
431	4	ناسری ڕەزازی
329	1	نافیع ئاکرەیی (دکتۆر)
33	7	ناهیدە ڕەفیق حیلمی
301	8	نزار جەرجیس
335	1	نەجمەدین موفتی
513	1	نەبیل عەریف خدر (وێنەگر)
475	1	نەجات خەتات
77	2	نەجاتی عەبدوڵڵا (دکتۆر)
529	1	نەجمەدین عەزیز سمایل
393	7	نەجمەدین غوڵامی
31	6	نەجمەدین مەلا
527	2	نەجیب بالایی

لاپەڕە	بەرگ	ناو
307	10	نەجیبەی مەلای گەورە
157	4	نەزەند بەگیخانی (دکتۆر)
107	5	نەژاد عەزیز سورمێ
555	10	نەسرین حەسەن ئیسماعیل
477	6	نەسرین شێروان
97	2	نەسرین فەخری (دکتۆرە)
223	10	نەفیسا ئیسماعیل (دکتۆر)
303	9	نەوزاد حاجی شوشە
211	3	نەوزاد ڕەفعەت
371	1	نەوزاد عەلی ئەحمەد (دکتۆر)
335	7	نورەدین زازا (دکتۆر)
187	5	نووری عەلی ئەمین
97	8	نوین بەهادر (برۆفیسۆر دکتۆر)
323	9	نیشتمان عەبدولقادر
445	1	نیعمەت عەبدوڵڵا
		هـ
343	1	هادی چاوشلی
119	7	هادی زیائەدینی
487	1	هاشم جەباری (میدیاکار)
269	2	هاشم عەلی مەندی
157	7	هاوڕێ باخەوان
291	6	هاوژین سلێوە (دکتۆر)
335	4	هەردەوێڵ کاکەیی
179	4	هەژار موکریانی

ناو	بەرگ	لاپەڕە
هەڵوەستەیەک(.... خۆم و (یان)من و)	3	11
هەنار موفتی	4	515
هوشیار سەید ئەحمەد (هونەرمەند)	1	441
هیڤی حەمۆ	10	435
هیوا سەرهەنگ	1	225
هێرش کەمال ڕێکانی	9	337
هێڤی بەرواری	3	397
هێمن عومەر خۆشناو (دکتۆر)	9	309
هێمن موکریانی	4	191
و		
وریا ئەحمەد (هونەرمەند)	1	195
وریا عومەر ئەمین (دکتۆر)	2	67
ولیەم یۆحەننا	3	159
وەلات توفیق	9	469
وەلید مەعروف	9	427
ویداد قازی	3	461
ی		
یاسین قادر بەرزنجی	6	273
یاسین مستەفا	5	489
یەحیا مەرجان (هونەرمەند)	1	469
یەڵماز گۆنای	8	75
یوسف زەنگەنە (دکتۆر)	8	35
یوسف مەنتک	3	473
یونس ڕەزایی	10	369

پێرست

ناو	لاپەڕە
پێشەکی - جان دۆست	7
پێشەکی - وەرگێڕانی - ئیسماعیل بادی	9
پێشەکی - وەرگێڕانی - نەجمەدین عەزیز سمایل	11
ئەو ڕاستییەی دەبێت بوترێت	13
میر جەلادەت بەدرخان	17
دکتۆر محەمەد شەریف	25
عەلی عەبدولڕەحمان	31
دکتۆر کامیران بەدرخان	37
شکۆیێ حەسەن	45
قاچاغی مراد	51
دکتۆر تۆسنی ڕەشید	57
عەبدوڵلا حەسەن زادە	63
دکتۆر جەمال ڕەشید	71
دکتۆر محەمەد عەلی سوڵتانی	77
سەید عەبدوڵلای سەمەدی	87
دکتۆر فەرەیدون عەبدول بەرزنجی	99
عەبدوڵلا تاهیر بەرزنجی	105
بۆنیا جگەرخوێن	113
دکتۆر عەبدوڵلا غەفور	121
دانا ڕەئووف	131
عەباسی کەمەندی	141
ئەحمەد کایا	147
ئیبراهیم خەیات	157

ناو	لاپەڕە
بێژەن کامکار	167
قەرەنی جەمیل	173
عەبدولی حەمەجوان	179
ژیان ئیبراهیم خەیات	187
لەتیف حامید	193
شێخ حەسەن عەوالآنی	199
کامبیز کەریمی	203
فەتاح ئەمیری	209
زرار دەرگەڵەیی	215
دکتۆر نەفیسا ئیسماعیل	223
بەهمەنی قوبادی	231
خاتوو دیا جوان	237
محەمەد بەرزی	245
برزۆ مەحموود	253
ئیسماعیل سەرهەنگ	259
خالید هەرکی	267
عەبدوڵلا زەنگەنە	277
عەتا نەهایی	287
دکتۆر دارا حەمید محەمەد	293
ئەحمەد ئیسماعیل	301
نەجیبەی مەلای گەورە	307
ڤانێس میرانی	311
دەحام سەعید	317
دکتۆر دەرباس مستەفا	323

ناو	لاپەڕە
خالد حسێن	329
تاهیر تەیب جاف	335
خەلیل دهۆکی	341
زەکەریا عەبدوڵلا	347
دێدەوانی یەعقوب	353
مەریوان مەسعوود	363
یونس ڕەزایی	369
محەمەد حەمۆ	377
کیژان ئیبراهیم خەیات	385
ڕەزا کەریم مجاور	393
گوڵزار فەرەج	399
ڕێکار مزووری	407
موکەڕەم تاڵەبانی	415
عسمەت محەمەد بەدەل	425
ڕێکێش ئامێدی	431
هیڤی حەمۆ	435
دانا عەسکەر	441
سەدیق گۆران	449
شوکریە دێوانە	457
مەسعود خالد گولی	465
کاژین یوسف دۆسکی	473
خالس موسەوەر	481
لوقمان یوسف	487
ماجید شالیار	493

لاپەڕە	ناو
497	سەلاح شاکەلی
501	بەهار دەرگەڵەیی
509	سەردار قادر
515	ئەحمەد یاسین بەندی
521	ڕەمەزان ئەحمەد
529	شێخ محەمەد سۆڵەیی
533	سمکۆ سابیر
539	سوسیکا سمۆ
543	بەختیار عەلی
549	دکتۆر ئەمیر کۆیی
555	خاتوو نەسرین حەسەن ئیسماعیل
565	سوپاسی میهرەبانیتان دەکەم
567	ئەو شاعیر و نووسەر و ڕۆماننووس و ڕۆژنامەنووسانەی کە پێشەکییان بۆ هەر(١٠) بەرگی کتێبی (خۆم و ئەستێرە گەشەکان) نووسیوە:
576	چالاکیی کۆڕەکان لەم وێنانەدا
596	خۆم و ئەستێرە گەشەکان) لەبەر دەست و دیدی شاعیر و نووسەر و خوێنەران
611	بیبلیۆگرافیای کتێبی خۆم و ئەستێرە گەشەکان